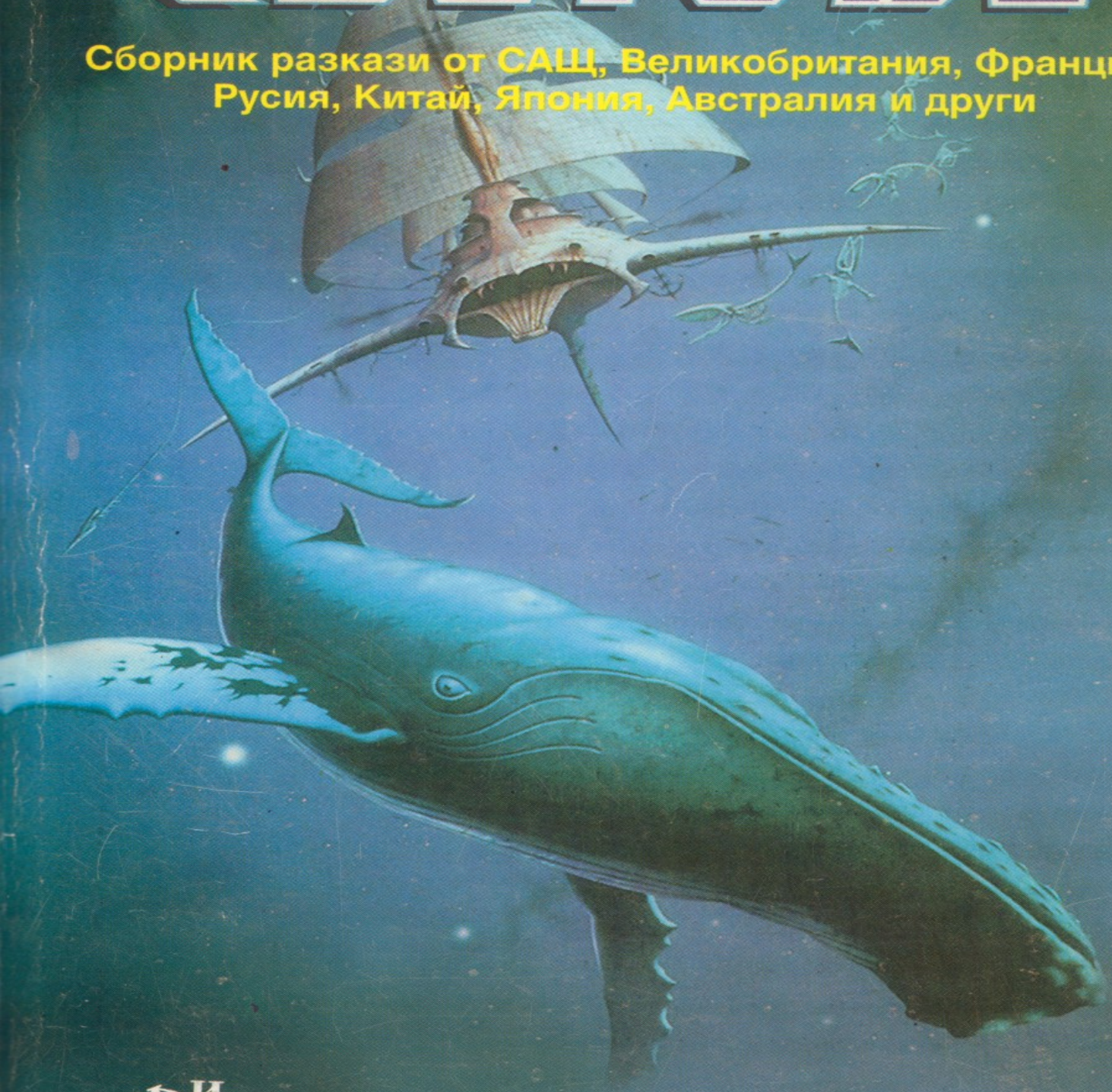

БИБЛИОТЕКА ФАНТАСТИКА • АНТОЛОГИИ НА ВЪОБРАЖЕНИЕТО

СВЕТОВЕ

Сборник разкази от САЩ, Великобритания, Франция,
Русия, Китай, Япония, Австралия и други

004

СВЕТОВЕ

Превод: Кънчо Кожухаров, Христо Поцаков, Никола Станчев, Лили
Николова, Марияна Янакиева, Тинко Трифонов, Иван Иванов

chitanka.info

ЛАРИ НИВЪН НЕУТРОННАТА ЗВЕЗДА

I

„Небесния гмуркач“ изскочи от хиперпространството на един милион мили над неутронната звезда. За около минута успях да се ориентирам на фона на звездите, а за втора — да откроя деформацията, спомената от Ласкин преди смъртта му. Падаше се вляво от мен — област с видимия размер на земната Луна. Извъртях кораба с носа към нея.

Пресечени звезди, бъркани звезди, звезди, които са били разбивани с лъжица.

Естествено неутронната звезда беше в центъра, въпреки че нито можех да я видя, нито пък го очаквах. Диаметърът ѝ бе само единадесет мили и бе студена. Бяха минали един милиард години, откакто BVS-1 бе горяла в термоядрените пламъци. Бяха минали най-малко няколко милиона години от двете седмици на катаклизма, по време на който BVS-1 е представлявала рентгенова звезда, горяща с температура пет милиона градуса по Келвин^[1]. Сега тя се виждаше само заради масата си.

Корабът ми започна да се извърта самичък. Почувствах натиска от термоядрените двигатели. Без да му помагам, моят верен пазител ме изпращаше в хиперболична орбита, която щеше да ме отведе само на една миля от повърхността на неутронната звезда. Двадесет и четири часа падане, двадесет и четири часа издигане... и през това време нещо щеше да се опита да ме убие. Нещо като онова, дето беше убило Ласкинови.

Същият тип автопилот със същата програма бе избрал орбитата на Ласкинови. Той не бе накарал техния кораб да се сблъска със звездата. Можех да вярвам на автопилота. Можех дори да променя програмата му.

Наистина ще трябва да го сторя.

Как се натиках в тая каша?

След десетминутно маневриране двигателят изключи. Орбитата му беше определена в много отношения. Знаех какво би се случило,

ако сега се опитам да се върна обратно.

И всичко, което бях направил, бе да вляза в една дрогерия, за да си купя нова батерия за запалката!

Точно насред магазина, заобиколена от триетажни щандове, се кипреше новата интрасистемна яхта „Синкълър 2603“^[2]. Бях влязъл за батерия, но останах да ѝ се възхищавам. Беше прекрасно изпипана — малка, гладка, с плавни очертания и абсолютно различна от всичко друго, конструирано преди това. За нищо на света не бих летял в нея, ала трябваше да призная, че си я биваше. Пъхнах глава през вратата, за да огледам арматурното табло. Толкова циферблати на едно място никога не сте виждали. Когато си дръпнах главата, всички посетители бяха зяпнали в една и съща посока. В заведението бе станало стряскащо тихо.

Не мога да ги упрекна, че се бяха втрещили. В магазина имаше и няколко извънземни, дошли главно да си купят сувенири, но и те също се бяха облещили. Един кукловод представлява уникална гледка. Представете си безглав трикрак кентавър, който носи на ръцете си две куклички, изобразяващи Мими малката Медуза, мъчена от морска болест^[3], и горе-долу ще получите вярна представа. Ръцете обаче са всъщност виещи се вратове, а кукличките са истински глави — плоски и безмозъчни, с широки подвижни устни. Мозъкът се намира под една кокалеста гърбица между основите на двата врата. Този кукловод бе облечен само в собствената си кафеникава козина, а гривата минаваше по целия му гръб и оформяше над мозъка дебел козяк. Разправяли са ми, че начинът, по който си вчесват гривите, отразява положението им в обществото, но на мен ми бе все едно дали е докер, бижутер или председател на „Дженъръл продъктс“.

Заедно с другите гледах как той пресече помещението — не защото не бях виждал кукловод, но понеже има нещо много красиво в изтънчения им начин да се придвижват на тия тънки крака и малки копитца. Гледах го как идва право към мен — все по-близо и по-близо. Спря на една стъпка, погледна ме и каза:

— Вие сте Беоулф Шефър, бивш главен пилот на „Накамура лайнс“.

Гласът му бе прекрасен контраалт без никаква следа от акцент. Устите на кукловодите са не просто съвършено подвижни говорни органи, но и изключително чувствителни длани. Езиците са раздвоени

и заострени, а широките дебели устни имат по крайчетата си малки пръстоподобни цицинки. Представете си часовникар, чиито пръсти имат усет за вкус...

Аз се прокашлях.

— Точно така.

Той ме огледа от две посоки.

— Дали ще се заинтересувате от една високоплатена работа?

— Ще бъда очарован от една високоплатена работа.

— Аз съм нашият еквивалент на местния президент на „Дженъръл продъктс“. Моля, елате с мен и ще обсъдим въпроса някъде другаде.

Аз го последвах в една пътна кабина. Всички ме проследиха с очи. Неловко усещане — да бъдеш заговорен на обществено място от някакво двуглаво чудовище. Може би кукловодът го знаеше. Може би проверяваше колко съм закъсал за пари.

Здравата бях закъсал. Бяха минали осем месеца, откакто „Накамура лайне“ затвори бараката. Известно време преди това да се случи, аз го раздавах нашироко, понеже знаех, че заплатата, която фирмата ми дължеше, ще покрие дълговете ми. Така и не си видях заплатата. Голяма издънка бяха тези „Накамура лайне“. Разни уважавани бизнесмени на средна възраст започнаха да излизат през прозорците на хотелите си без антигравитационните си колани. Аз обаче продължавах да харча. Започнех ли да живея пестеливо, кредиторите ми щяха да проверят туй-онуй... и моя милост щеше да се озове в килия за длъжници.

Кукловодът набра набързо тринадесет цифри с езика си. Миг покъсно можехме да се озовем където и да е.

Когато отворих вратата на кабината, въздухът изпуфка навън и аз запрегльщах, понеже ушите ми заглъхнаха.

— Намираме се на покрива на сградата на „Дженъръл продъктс“ — плътният контралт ми гъделичкаше нервите и ми се наложи да си напомня, че говори чуждоземец, а не някоя хубава жена. — Докато обсъждаме вашето назначение, трябва да огледате този космически кораб.

Излязох от кабината малко предпазливо, но сезонът не беше ветровит. Покривът беше на нивото на земята. На Успяхме! строим по тоя начин. Може би има някаква връзка с ветровете, дето през лятото и

зимата (когато оста на въртене на планетата минава през собственото ѝ слънце, Процион^[4]) духат с хиляда и петстотин мили в час. Ветрищата са единствената ни туристическа атракция и би било голям резил да ги забавим, като насадим по пътя им небостъргачи. Голият квадратен бетонен покрив беше заобиколен от безкрайни квадратни мили пустиня, която изобщо не мяза на пустините на другите населени светове, а представлява до немай къде лишено от живот пространство, засипано от фин пясък, който направо си плаче да го засадиш с декоративни кактуси. Пробвахме да го засадим. Вятърът издуха растенията.

Корабът бе полегнал от другата страна на покрива. Беше с корпус № 2 на „Дженъръл продъктс“: цилиндър с дължина триста фута и диаметър двадесет фута, заострен в краищата и прищипнат като оса близо до опасната част. По някаква причина лежеше настрани, а амортизьорите за кацане все още стояха сгънати в опашката.

Забелязвали ли сте как всички кораби започват да изглеждат по един и същ начин? Едно деветдесет и пет процента от днешните космически кораби са изградени около някой от четирите стандартни корпуса на „Дженъръл продъктс“. Така е по-лесно и по-евтино, обаче някакси всички кораби завършват така, както са започнали: като серийно произвеждани събрата.

Корпусите се продават напълно прозрачни и когато ти се прище, можеш да ги боядисаш. Повечето корпуси с такъв размер ги оставят прозрачни. На този бе боядисан само носът, където се намираха жизнеосигуряващите системи. Главен двигател нямаше. Отстрани бяха монтирани редички от потъващи реактивни двигателчета, а кърмата бе цялата на по-малки отвори — квадратни и кръгли — предназначени за уредите за наблюдение. Виждах ги как блестят през корпуса.

Кукловодът се запъти към носа, но нещо ме накара да се обърна към кърмата и да огледам по-отблизо амортизьорите за кацане.

Бяха изкривени. Зад извитите прозрачни панели на корпуса някакъв огромен натиск бе накарал метала да потече като топъл восък назад и вътре в заострената кърма.

— Какво е свършило тая работа? — попитах.

— Не знаем. Но ревностно искаме да разберем.

— Какво искате да кажете?

— Чували ли сте за неутронната звезда BVS-1? — За миг трябваше да се позамисля.

Първата и за сега единствената открита неутронна звезда. Някой я бе локализирал преди две години по изместването на звездите зад нея.

— BVS-1 е открита от Института по знанията на Джинкс. Чрез един посредник научихме, че в Института искали да изследват звездата. За това им трябвал кораб, а те още нямат необходимите пари. Предложихме им да ги снабдим с корпус на кораб при обичайните гаранции, ако ни дадат всички данни, които придобият посредством използването на нашия кораб.

— Изглежда съвсем справедливо — не попитах защо те сами не са предприели изследването. Като повечето притежаващи съзнание вегетарианци, кукловодите смятат дискретността за единствената съставна част на доблестта.

— Двама човеци, наречени Питър Ласкин и Соня Ласкин, поискаха да използват кораба. Те възнамеряваха да минат на една миля от повърхността по хиперболична орбита. В определен момент от пътуването им някаква неизвестна сила очевидно е минала през корпуса и е повредила амортизьорите за кацане. Освен това тая неизвестна сила изглежда е убила пилотите.

— Но това е невъзможно. Не е ли тъй?

— Уловихте проблема. Елате с мен — кукловодът препусна в тръс към носа.

Естествено че „улових“ проблема. Нищо, ама нищичко не може да мине през някой корпус на „Дженъръл продъктс“. Никаква електромагнитна енергия, като се изключи видимата светлина. Никаква материя — от най-малките субатомни частици, та до най-бързия метеор. В рекламите на фирмата се твърди точно туй, а гаранциите, който тя дава, го подкрепят. Никога не съм се съмнявал, нито пък съм чувал корпус на „Дженъръл продъктс“ да е бил повреден от оръжие или от каквото и да било друго.

Макар че корпусите на „Дженъръл продъктс“ са колкото функционални, толкова и грозни. Компанията, която е собственост на кукловодите, здравата щеше да пострада, ако се разчуеше, че нещо би могло да мине през корпусите ѝ. Само дето не виждах аз какво общо имам с това.

Един стълболатор ни изкачи в носовата част.

Жизнеосигуряващите системи са оформени като две отделения. Тук Ласкинови бяха използвали топлоотразяваща боя. В коничната контролна кабина корпусът беше разделен на прозорци. Помещението за отпускане отзад беше без прозорци и бе отражателно сребристо. От задната му страна към кърмата се отделяше обслужващ тунел с отвори към различните инструменти и хипердвигателите.

В контролната кабина имаше две ускорителни кресла. И двете бяха откъснати от опорите си и бяха се натикали в носа като тоалетна хартия, потрошавайки арматурното табло. Облегалките на намачканите кресла бяха опръскани с нещо ръждивокафяво. Петънца със същия цвят имаше навсякъде: по стените, по прозорците, по екраните. Сякаш нещо бе ударило креслата изотзад — нещо, наподобяващо дузина пълни с боя балончета, запокитени с ужасяваща сила.

— Това е кръв — казах аз.

— Правилно. Циркулиращ в човека флуид.

---

[1] Пет милиарда градуса по скалата на абсолютната температура (по скалата на Келвин); по тази система 0 градуса = $-273,16$ градуса по Целзий. ↑

[2] Авторът навежда на мисълта, че в бъдеще американските аптеки още повече ще променят своето първоначално предназначение. Сега в тях се продават освен лекарства дребни стоки, книги, списания. Във времето, описано от него там ще може да се намери космически кораб. ↑

[3] В оригинала (Cecil the Seasick Sea Serpent) също има алитерация (повторение) на началните съгласни. Вероятно се иронизира слабостта на американската журналистика към алитералните заглавия. ↑

[4] Процион е двойна звезда в съзвездието Малко куче. ↑

II

По-голямата част от първите дванадесет часа прекарах в помещението за отпускане, опитвайки се да чета. Не се случи нищо забележително, освен дето на няколко пъти видях феномена, за който Соня Ласкин споменаваше в последния си доклад. Когато някоя звезда застанеше точно зад невидимата BVS-1, се образуваше хало. BVS-1 бе достатъчно тежка, за да изкриви минаващите покрай нея светлинни лъчи, като просто изместваше повечето звезди. Когато обаче някоя звезда минеше точно зад неутронната, светлината ѝ се изместваше едновременно на всички страни. Резултатът: малко кръгче, което блясваше и изчезваше, преди още окото да може да го засече.

Него ден, когато кукловодът ме избра, не знаех и бъкел за неутронните звезди. Сега вече бях експерт, но все още нямах представа какво ме очаква, когато стигна там долу.

Всичката материя, която вероятно някога ще видите, е нормална материя, съставена от ядро от протони и неутрони, заобиколени от електрони на съответните квантови енергийни нива. В сърцето на всяка звезда обаче има втори вид материя: ужасното налягане е толкова голямо, че смазва електронните обвивки. В резултат се получава дегенерираща материя: ядрата биват притискани едно към друго от налягането и гравитацията, но пък се раздалечават от взаимното отблъскване на повече или по-малко непрекъснатия електронен „газ“ около тях. Подходящите условия могат да създадат и трети вид материя.

Представете си една изгоряла звезда тип бяло джудже с маса, превишаваща 1,44 пъти масата на Слънцето — границата на Чандрасекар, наречена така на името на един индо-американски астроном от двайсетия век. При такава маса електронното налягане не ще успее да задържи електроните встрани от ядрото. Те ще бъдат натиснати към протоните и ще се образуват неутрони. С ослепителна експлозия по-голямата част от звездата ще премине от сгъстена дегенерираща маса в плътно опакована купчина неутрони: неутрониум,

теоретично най-плътната възможна материя в тази вселена. Повечето от останалата нормална и дегенерирали материя ще бъде отнесена от освободената топлина.

В продължение на две седмици звездата ще излъчва рентгенови лъчи, като температурата на ядрото ѝ ще спадне от пет милиарда градуса по Келвин до петстотин милиона градуса. След туй тя ще се превърне в излъчващо светлина тяло с вероятен диаметър между десет и двадесет мили: с други думи, ще стане почти невидима. Нищо странно, че BVS-1 беше първата открита досега неутронна звезда.

Също тъй не беше странно и че Институтът на знанието на Джинкс бе готов да похарчи доста време и усилия, за да я върне. Преди да бъде открита BVS-1, неутрониумът и неутронните звезди бяха просто теория. Изучаването на една истинска неутронна звезда можеше да се окаже от изключителна важност. Неутронните звезди биха могли да ни дадат ключа към истинския контрол над гравитацията.

Маса на BVS-1: приблизително 1,3 пъти масата на Слънцето.

Диаметър на BVS-1 (по предварителни изчисления): единадесет мили неутрониум, застлани с половин миля дегенерирали материя, покрита може би с двадесет фута обикновена материя.

Втора^[1] космическа скорост: приблизително 130 000 мили в секунда.

Нищо друго не било известно за мъничката черна звезда, докато Ласкинови не отишли да ѝ хвърлят едно око. Сега Институтът знаеше един факт в повече. Звездата се въртеше.

— Толкова голяма маса може да изкриви пространството с въртенето си — каза кукловодът. — Изчислената за кораба на Института хипербола бе така изкривена около самата себе си, че можахме да заключим, че периодът на завъртане на звездата е две минути и двадесет и седем секунди.

Барът се намираще нейде в сградата на „Дженъръл продъктс“. Не знам точно къде, а и с пътната кабина това няма значение. Аз продължавах да се блещя в бармана-кукловод. Естествено барман-кукловод може да сервира единствено на друг кукловод, защото всяко двукрако би се отворило, ако разбере, че някой е смесил напитката му в устата си. Вече бях решил да вечеряам някъде другаде.

— Вашият проблем ми е ясен — казах. — Ако се разбере, че нещо може да премине през вашите корпуси и да размаже екипажа на пестил, продажбите ви ще пострадат. Само че какво общо имам аз с това?

— Ние искаме да повторим експеримента на Соня Ласкин и Питър Ласкин. Трябва да открием...

— Чрез мен?

— Да. Трябва да открием каква е тази сила, която корпусите ни не могат да спрат. Естествено, вие можете...

— Не съм съгласен.

— Готови сме да предложим един милион звездачки. Изкуших се, но само за миг.

— Няма да я бъде.

— Естествено, ще можете да си изградите свой собствен кораб на базата на корпус №2 на „Дженъръл продъктс“.

— Благодаря, обаче на мен ми се ще да продължа да живея.

— Но няма да ви се ще да ви арестуват. Аз открих, че на Успяхме! пак са отворили затвора за длъжници. Ако „Дженъръл продъктс“ оповести вашите сметки...

— Ей, само...

— Вие дължите пари някъде в рамките на около петстотин хиляди звездачки. Преди да тръгнете, ще платим на кредиторите ви. Ако се върнете — направо се възхитих на честността на туй същество, задето не каза „когато“, — ще ви платим остатъка. Може би ще ви помоят да поговорите за пътуването си с коментаторите и новинарите — в такъв случай ще има още звездачки за вас.

— Казвате, че мога сам да си изградя кораба?

— Естествено. Това не е изследователско пътуване. Ние искаме да се върнете благополучно.

— Уговорихме се — рекох аз.

В края на краищата кукловодът се беше опитал да ме шантажира. Той щеше сам да си е виновен за онова, дето можеше да се случи впоследствие.

Построиха кораба ми точно за две седмици. Започнаха с корпус №2 на „Дженъръл продъктс“ — същия като на кораба на Института по знанията, а жизнеосигуряващите системи практически дублираха Ласкиновите, но тук приликата свършваше. Нямахме никакви уреди за

наблюдение на неутронни звезди. Вместо тях имаше термоядрен мотор, който бе достатъчно мощен и за джинксиански военен кръстосвач. При моя кораб, който нарекох „Небесния гмуркач“, двигателят можеше да вдигне ускорение, тридесет пъти по-голямо от земното, без да превиши границата на безопасността. Имаше и лазерно оръдие, достатъчно голямо да пробие дупка в луната на Успяхме!. Кукловодът искаше да се чувствам в безопасност и в момента точно така се и чувствах, понеже бих могъл да се бия, а бих могъл и да бягам. Особено пък да бягам.

Прослушах последното предаване на Ласкинови половин дузина пъти. Техният безименен кораб изскочил от хиперпространството на един милион мили над BVS-1. Гравитационното изкривяване би им попречило да се приближат повече в хиперпространството. Докато съпругът ѝ пълзял по обслужващия тунел да проверява уредите, Соня Ласкин повикала Института по знанията. „... засега не можем да я видим, поне не с просто око. Можем обаче да определим къде е. Всеки път, когато някоя звезда мине зад нея, се появява малко светло кръгче. Само една минута. Питър е готов да използва телескопа...“

Сетне масата на звездата прекъснала хиперпространствената връзка. Това се очаквало и никой не се разтревожил — за момента. По-късно същият този ефект ще да им е попречил да избягат в хиперпространството от онуй нещо, дето ги е нападнало.

Когато спасителите доброволци открили кораба, единствено радарът и камерите продължавали да работят. Не научихме кой знае какво от тях. В кабината нямаше камера. Челната камера обаче за един миг ни показва размазано от скоростта изображение на неутронната звезда. Неясен диск с идеалния оранжев цвят на дървени въглища за скара (при условие, че познавате някой, дето да е тъй богат, че да гори дървесина). Този обект трябва да е бил неутронна звезда доста време.

— Няма нужда да боядисвате кораба — казах на президента.

— Не би трябвало да правите такова пътуване с прозрачни стени. Ще се побъркате.

— Не си падам по плоските повърхности. Побъркващата гледка на открития космос ме изпълва със слаб, макар и постепенно затихващ интерес. Искам да знам дали нещо не се промъква зад мен.

Един ден преди да тръгна се настаних самичък в бара на „Дженъръл продъктс“ и оставих бармана да ми прави питиета с устата

си. Добре ги правеше. Из бара по двама, по трима се бяха разположили кукловоди, за разнообразие имаше и двама земяни; ала часът за пиене още не бе настъпил. Заведението изглеждаше празно.

Бях доволен от себе си. Дълговете ми бяха платени до стотинка — не че там, дето отивах, това имаше някакво значение. Щях да потегля без грош на свое име; с нищо друго, освен кораба...

В общи линии, бях се измъкнал от едно кофти положение. Надявах се, че ще ми се понрави да вляза в ролята на богат изгнаник.

Когато новодошлият седна срещу мен, подскочих. Беше чужденец — мъж на средна възраст със скъп, черен като нощта бизнес костюм и снежнобяла асиметрична брада. Изчаках лицето ми да се вкамени и се наках да ставам.

— Седнете, господин Шефър.

— Защо?

Обясни ми, като ми показва едно синьо дискче, което го идентифицираше като човек от правителството на Земята. Огледах дискчето, за да покажа, че съм нащрек — не че можех да различа фалшиво ли е или не.

— Казвам се Зигмунд Аусфалер — рече човекът от правителството. Искам да ви кажа няколко думи относно вашето назначение на работа в „Дженъръл продъктс“.

Кимнах, без да кажа нищо.

— Както си му е редът, при нас беше изпратен запис на вашия устен договор. Аз забелязах в него някои странности. Господин Шефър, наистина ли ще поемете такъв риск за петстотин хиляди звездачки?

— Получавам двойно повече.

— Само че ще задържите едва половината. Останалото ще отиде за плащане на дългове. Отгоре на всичко ще има и данъци. Но да оставим това. Хрумна ми, че космическият кораб си е космически кораб, а вашият е много добре въоръжен и има мощни крака. Забележителен боен кораб, ако ви се прииска да го продадете.

— Само че не е мой.

— Някои личности няма да се притеснят от това. Например на Каньон или пък от изолационистката партия на Уондърленд.

Не му възразих.

— Или бихте могли да планирате пиратска кариера. Пиратството си е рискован бизнес, така че не го казвам насериозно.

Даже не си бях помислил за пиратство. Що се отнасяше до Уондърленд обаче, трябваше да се предам...

— Искам да ви кажа следното, господин Шефър. Един-единствен търговец, стига да е достатъчно безчестен, може ужасно да урони престижа на хората навсякъде. Повечето видове разумни същества смятат за необходимо да наблюдават поведението на собствените си членове и ние не правим изключение. Хрумна ми, че вие можете въобще да не отидете с кораба си до неутронната звезда, че бихте могли да го закарате където и да е и да го продадете. Кукловодите не правят неуязвими военни кораби. Те са пацифисти. Вашият „Небесен гмуркач“ е уникално изключение.

Поради това аз помолих „Дженъръл продъктс“ да ми позволи да инсталирам в „Небесния гмуркач“ бомба с дистанционно управление. Тъй като тя е вътре в корпуса, корпусът няма да може да ви предпази. Инсталирах я днес следобед.

Сега внимавайте! Ако не ни се обадите до една седмица, ще взривя бомбата. На една седмица път през хиперпространството има няколко обитаеми свята, но всички те признават върховенството на Земята. Ако решите да избягате, ще трябва да оставите някъде вашия кораб най-късно до една седмица, така че не ми се вярва да кацнете на необитаем свят. Ясно ли е?

— Ясно.

— Ако смятате, че ви будалкам, можете да ми направите тест с детектор на лъжата и да го докажете. После можете да ме треснете по носа, а аз ще ви се извиня благоприлично.

Поклатих глава. Той стана, поклони се и ме остави да си седя напълно изтрезнял.

От камерите на Ласкинови били извадени четири филма. През времето, което ми оставаше, ги извъртях няколко пъти, без да забележа нищо особено. Ако корабът беше минал през газов облак, ударът щеше да убие Ласкинови. В перихелия те трябва да са се движили със скорост наполовината от скоростта на светлината. Само че щеше да има триене, а на филмите не видях никакви следи от загряване. Ако ги беше нападнало нещо живо, звярът ще да е бил невидим за радара и в голяма част от светлинния спектър. Да се бяха включили случайно

потъващите спомагателни двигатели? Хващах се вече и за сламка, обаче никой от филмите не подсказваше задоволително обяснение.

Близко до BVS-1 би трябвало да има страхотни магнитни сили, но те не биха могли да причинят никаква вреда. Никаква подобна сила не може да мине през корпуса на „Дженъръл продъктс“. Същото се отнасяше и до топлината — като се изключат някои специални честотни ленти на излъчваната светлина, които са видими за поне един от чуждоземните клиенти на кукловодите. Аз храня известни съмнения относно корпусите на „Дженъръл продъктс“, но всички те се отнасят до тъпата анонимност на конструкцията. А може би ме дразнеше фактът, че „Дженъръл продъктс“, който има почти пълен монопол върху корпусите на космическите кораби, не е притежание на хора. Обаче ако трябваше да поверя живота си, да кажем, на яхтата „Синклер“, дето я бях видял в дрогерията, по-скоро щях да предпочета да ме тикнат в затвора.

Затворът беше една от трите възможности, с които разполагах. Неприятното бе, че щях да остана там до края на живота си. Аусфалер щеше да се погрижи за това.

Или пък можех да си опитам късмета с „Небесния гмуркач“. Само че нито един от достъпните светове не би ме укрил. Естествено, ако мога да намеря някой неоткрит земеподобен свят на около една седмица път от Успяхме! и да...

Не си струва. Винаги бих предпочел BVS-1 пред това.

---

[1] Скоростта, която трябва да достигне изстреляното или хвърленото тяло, за да се освободи от определено гравитационно поле. За Земята втора космическа скорост е около 11 200 метра в секунда. ↑

III

Помислих си, че святкащото кръгче става по-голямо, но то святкаше тъй рядко, че не можех да бъда сигурен. BVS-1 не се виждаше даже и с телескопа. Накрая се отказах и реших просто да изчакам.

Докато чаках, си спомних едно отдавнашно лято, което прекарах на Джинкс. В някои дни, когато облаците бяха толкова тънки, че обливаха земята с жестока синьо-бяла слънчева светлина и ние не можехме да излезем, се забавлявахме, като пълнехме детски балончета с чешмяна вода и ги пускахме на алеята от третия етаж. Паднеха ли, се получаваха прекрасни пръски, които обаче изсъхваха прекалено бързо, така че започнахме да слагаме по малко мастило във всяко балонче, преди да го напълним. След туй пръските си оставаха.

Соня Ласкин си е била в креслото, когато креслата са се откъснали. Петната от кръв показваха, че не друго, а Питър ги бе ударил изотзад — като пълно с вода балонче, пуснато от голяма височина.

Какво ли бе минало през корпуса на „Дженъръл продъктс“?

Още десет часа падане.

Откачих обезопасителната мрежа и тръгнах на инспекция. Обслужващият тунел бе широк три фута — точно колкото ти трябва, за да се промъкнеш през него, когато си в безтегловност. Под мен се ширеше термоядреното сопло; вляво бе лазерното оръдие; вдясно — плетеница от извити странични тунели, водещи до местата, откъдето можеха да се инспектират жироскопите, акумулаторните батерии и генератора, инсталацията за пречистване на въздуха, паралелно включените хиперпространствени двигатели. Всичко беше наред, като се изключи моя милост. Аз бях трмав. Скоковете ми бяха или прекалено къси, или прекалено дълги. В дъното откъм кърмата нямаше място да се обърна, така че се наложи петдесет фута да се връщам заднешком, докато се добера до един страничен тунел.

Оставах само шест часа, а още не можех да открия неутронната звезда. Вероятно щях да я зърна само за част от секундата, когато мина край нея с повече от половината от скоростта на светлината. В момента скоростта ми вече би трябвало да е огромна.

Дали звездите щяха да посинеят?

Когато оставах още два часа, бях сигурен, че са започнали да посиняват. Толкова голяма ли ми беше скоростта? Тогава звездите зад мен би трябвало да почервенят. Машинариите ми пречеха да гледам назад, така че използвах жироскопите. Корабът се извъртя странно мудно. И звездите зад мен бяха сини, а не червени. Отвсякъде ме заобикаляха синьо-бели звезди.

Представете си, че светлината пада в ужасно стръмен гравитационен кладенец. Тя не може да се ускори. Светлината не може да се движи по-бързо от себе си. Тя обаче може да увеличи енергията и честотата си. Докато падах, ме обливаше все по-твърда и по-твърда светлина.

Казах това на диктофона. Диктофонът бе може би най-добре защитеният предмет на кораба. Вече бях решил да си заработя парите, като го използвам, сякаш наистина очаквах да ги получа. Лично аз се чудех колко интензивна може да стане светлината.

„Небесния гмуркач“ се извъртя обратно към вертикалата, като оста му се насочи към неутронната звезда. А аз си мислех, че съм го спрял хоризонтално. Постепенно стана още по-громав. Включих жироскопите. Корабът пак се задвижи като в някаква каша, докато не се извъртя наполовина. После сякаш автоматично застана както трябваше. Имах чувството, че „Небесния гмуркач“ предпочита да стои с ос, насочена към неутронната звезда.

Това хич не ми хареса.

Опитах отново да извърша маневрата и „Небесния гмуркач“ отново се сборичка с мен. Този път обаче имаше и нещо друго. Нещо ме дърпаше.

Така че аз разкопчах обезопасителната си мрежа и полетях с главата напред към носа.

Дърпането беше слабо — около една десета от земното притегляне. Усещането бе по-скоро като че ли потъваш в мед, отколкото че падаш. Излязих обратно до креслото си, овързах се с мрежата, сега вече с лицето надолу и включих диктофона. Разказах

каквото имах за разказване с такива въшкави подробности, че хипотетичните ми слушатели да не се усъмнят в моя хипотетично нормален разсъдък. „Мисля, че точно това се е случило с Ласкинови — завърших. — Ако притеглянето се увеличи, ще се обадя пак.“

Мисля ли? Изобщо не се съмнявах. Това странно, нежно притегляне беше необяснимо. Нещо необяснимо бе убило Питър и Соня Ласкин. К.т.д.д.^[1]

Около мястото, където би следвало да се намира неутронната звезда, звездите приличаха на размазани точки маслена боя — размазани в радиална посока. Светеха с яростна, болезнена за очите светлина. Увиснах с лице надолу към мрежата и се опитах да мисля.

Мина цял час, преди да се уверя. Притеглянето се увеличаваше, а все още ми оставаше един час падане.

Нещо ме дърпаше — мен, но не и кораба.

Не, това бяха глупости. Какво би могло да ме досегне през корпус, направен от „Дженъръл продъктс“? Трябваше да е точно обратното. Нещо буташе кораба, избутваше го от траекторията му.

Ако стане по-лошо, бих могъл да компенсирам чрез двигателя. Междувременно корабът беше избутван по-далеч от BVS-1, което напълно ме устройваше.

Само че ако грешах, ако корабът не е някакси избутван по-далеч от BVS-1, ракетният мотор би запратил „Небесния гмуркач“ да се разбие в единадесетте мили неутрониум.

И защо всъщност моторът още не бе заработил? При положение, че корабът беше избутван от курса си, автопилотът би трябвало да се съпротивлява. Измерителят на ускорението беше наред. Изглеждаше в изправно състояние, когато направих инспекционната си обиколка по обслужващия тунел.

Възможно ли бе нещо да избутва кораба и измерителя на ускорението, но не и мен?

Това се свеждаше до същата невъзможност. Нещо, което да може да мине през корпус на „Дженъръл продъктс“.

По дяволите теорията, рекох си. Омитам се оттук. На диктофона казах: „Притеглянето опасно се увеличи. Ще се опитам да променя орбитата си.“

Разбира се, щом извърна кораба в другата посока и включи ракетния двигател, ще добавя собственото си ускорение към

неизвестната сила. Натоварването щеше да е доста голямо, но за известно време можех да го издържа. Ако стигна на една миля от BVS-1, ще свърша като Соня Ласкин.

Тя ще да е чакала с лицето надолу в мрежа като моята, чакала е, без да има двигател, чакала е, а междуременно натискът е нараствал и мрежата се е впивала в плътта ѝ, чакала е, докато мрежата се е прокъсала и я е пустила към носа, където е лежала потрошена, а накрая силата X е откъснала и самите кресла и ги е запокитила върху нея.

Задействах жироскопите.

Те обаче не бяха достатъчно мощни, за да ме завъртят. Опитах на три пъти. Всеки път корабът завиваше на около петдесет градуса и увисваше неподвижно, а пищенето на жироскопите ставаше все по-силно и по-силно. Освободях ли го, корабът незабавно възстановяваше предишното си положение. Бях с нос, насочен към неутронната звезда, и щях да си остана така.

Още половин час падане, а силата X вече превишаваше земното ускорение. Синусите жестоко ме заболяха. Очите ми бяха като презрели плодове, готови да капнат. Не знаех дали мога да задържа една цигара, но няхах никаква възможност да проверя. Пакетът „фортунадос“ бе паднал от джоба ми, когато се бях спуснал към носа. Ей го там — на четири фута от пръстите ми — явно доказателство, че силата X действа и на други предмети, а не само на мен. Впечатляващо.

Повече не можех да издържам. Даже и да се стоварех с писъци върху неутронната звезда, трябваше да използвам двигателя. И го използвах. Натиснах лоста, докато не се оказах приблизително в състояние на безтегловност. Кръвта, която се бе стекла в крайниците ми, се върна на мястото си. Измервателят на ускорението показваше 1,2 g. Изругах го, че е лъжлив робот.

Пакетът цигари подскачаше в носовата част и ми хрумна, че ако понатисна още малко лоста, ще успея да го приближа до мен. Опитах се. Пакетът заплава към мен, аз протегнах ръка, а той — сякаш бе разумно същество — побърза да се измъкне, уплашен от хватателния ми жест. Помъчих се да го докопам, когато минаваше покрай ухото ми, но той пак се разбърза. Като се има предвид, че аз бях практически в безтегловност, пакетът се движеше адски бързо. После пропадна през

вратата на помещението за релаксация, като продължи да набира скорост, профуча и изчезна в обслужващия тунел. След няколко секунди чух едно яко „туп“.

Беше истинска лудост. Неизвестната сила вече наливаше с кръв лицето ми. Извадих запалката си, протегнах ръка и я пуснах. Тя падна леко в носа на кораба. Да, ама пакетът „фортунадос“ бе паднал така, сякаш го бях пуснал от някоя сграда.

Добре.

Пак подбутнах лоста на дросела. Мърморенето на сливащия се водород ми напомни, че ако продължавам така през цялото време, съвсем спокойно може да подложа един корпус на „Дженъръл продъктс“ на най-тежкото му изпитание досега: да го натреса в истинска неутронна звезда със скорост, наполовината на скоростта на светлината. Отсега можех да си го представя: прозрачен корпус, в който има само няколко кубически инча от материята на едно бяло джудже, вклинени във върха на носа му.

При 1,4 g, ако се вярва на тоя лъжлив измерител на ускорението, запалката се освободи и заплува към мен. Оставих я да прави каквото си ще. Когато стигна вратата, ясно се виждаше, че пада. Върнах лоста обратно. Изключването на мощността яростно ме блъсна напред, но аз задържах лицето си обърнато назад. Запалката се забави и се помота на входа на обслужващия тунел. Все пак реши да влезе. Наострих уши да чуя звука, а сетне подскочих, понеже целият кораб зазвънтя като гонг.

А измерителят на ускорението бе разположен точно в центъра на тежестта на кораба. В противен случай масата на кораба щеше да отклонява стрелката му. Кукловодите бяха манияци на тема изключителна точност.

Благоволех да направя няколко бързи бележки по диктофона и започнах да препрограмирам автопилота. Имах късмет, че това, дето ми трябваше, беше просто. Силата X за мен си оставаше неизвестна, но вече знаех нещичко за логиката на нейното поведение. Наистина можех да остана жив.

Звездите бяха яростно сини и близо до особената точка изкорубени като набраздени ивици. Струваше ми се, че сега я виждам — много малка, мъглява и червена — но можеше и да си въобразявам. След двадесет минути щях да заобиколя неутронната звезда. Зад мен

ръмжеше двигателят. Намирах се в практическа безтегловност. Откопчах обезопасителната мрежа и се оттласнах от креслото.

Леко побутване назад и някакви призрачни ръце ме спипаха за краката. На вкопчените ми в облегалката на креслото пръсти увисна десетфунтова тежест. Натискът бързо щеше да спадне. Бях програмирал автопилота да намали през следващите две минути тягата от 2 g до нула. Всичко, което трябваше да сторя, бе да се окажа в центъра на тежестта на кораба в мига, когато тягата спадне до нула.

Нещо бе пипнало кораба през корпуса на „Дженъръл продъктс“. Някаква психокинетична форма на живот, проснала се върху слънце с диаметър дванадесет мили? Само че как би могло живо същество да издържи на такава гравитация?

Би могло да има нещо, разположено на орбита около звездата. В космоса има живот: чуждоземци и космически спори, а може би и други неща, за които още нищо не сме узнали. Хич не ми пукаше и дали самата BVS-1 не е жива. Това нямаше значение. Знаех какво се опитва да направи силата X. Опитваше се да разкъса кораба.

Нищо вече не дърпаше пръстите ми. Отблъснах се назад и се приземих на задната стена на присвитите си крака. Коленичих над вратата и погледнах назад към кърмата, сиреч надолу. Когато безтегловността дойде, аз се придърпах през вратата и се озовах в помещението за почивка, като гледах надолу, сиреч напред към носа.

Гравитацията се променяше по-бързо, отколкото ми се нравеше. Силата X нарастваше с приближаването на критичния момент, а компенсиращата ракетна тяга отслабваше. Силата X се стремеше да разкъса кораба на две; отпред на носа стигаше 2 g, 2 g беше и отзад на опашката, а намаляваше до нула в центъра на тежестта. Поне аз се надявах да е така. Пакетът цигари и запалката се бяха държали, сякаш силата, която ги теглеше, се увеличаваше с всеки инч, изминат в посока към кърмата.

Диктофонът беше на петдесет фута под мен и бе абсолютно недостижим. Ако имах какво още да кажа на „Дженъръл продъктс“, трябваше да го кажа лично. Може би щях да получа тази възможност. Понеже вече знаех каква сила се опитва да разкъса кораба. Беше приливът. Двигателят беше изключен и аз стоях в центъра на кораба. Както бях разперил ръце и крака, почваше да ми става неудобно. Оставах четири минути до перихелия.

Нещо изпука в кабината под мен. Не можех да видя какво е, но ясно съзирах една червена точка, блестяща сред сините радиални линии подобно фенер на дъното на кладенец. Отстрани, между термоядреното сопло, резервоарите и другото оборудване, сините звезди ме фиксираха кръвнишки с почти виолетова светлина. Боях се да ги гледам прекалено дълго. Струваше ми се, че наистина могат да ме ослепят.

В кабината трябва да е имало стотици g. Усещах дори как се променя налягането. На тази височина — сто и петдесет фута над командната кабина — въздухът беше разреден.

И ето че почти изведнъж червената точка престана да бъде точка. Времето ми изтичаше. Червеният диск подскочи към мен; корабът се завъртя; аз изпръхтах и здраво стиснах очи. Лапите на някакъв гигант стиснаха ръцете, краката и главата ми и нежно, но много решително се опитаха да ме разкъсат на две. В този миг ми хрумна, че така ще да е умрял Питър Ласкин. Стигнал е до същите предположения, до които бях стигнал аз, и се е опитал да се скрие в обслужващия тунел. Само че се е плъзнал. Както се плъзгах и аз...

Когато отворих очи, червената точка се бе смалила до нула.

---

[1] В оригинала – Q.E.D. (лат.) – „което трябва да се докаже“. ↑

IV

Президентът кукловод настоя да бъде изпратен на изследване в болница. Не се противопоставих на тази идея. Лицето и ръцете ми бяха пламтящо червени и целите в мехури; всичко ме болеше, сякаш ме бяха били. Почивка и грижи, придружени с любов и нежност — ето от какво се нуждаех.

Реех се във въздуха между две спални плочи и се чувствавах ужасно неудобно, когато сестрата влезе да ми каже, че имам посетител. По особеното ѝ изражение разбрах кой е дошъл.

— Какво може да мине през един корпус на „Дженъръл продъктс“? — попитах го.

— Надявах се, че вие ще ми кажете — президентът се бе отпуснал на единствения си заден крак и държеше някаква пръчка, отделяща зелен пушек с миризма на тамян.

— Наистина ще ви кажа. Гравитацията.

— Не си играйте игри с мен, Беоулф Шефър. Въпросът е жизнено важен.

— Не си играя. Вашият свят има ли луна?

— Тази информация е засекретена.

Кукловодите са страхливци. Никой не знае откъде са дошли и вероятно никой няма да разбере.

— Знаете ли какво става, когато един спътник се приближи прекалено близо до планетата, около която обикаля?

— Разпада се на парчета.

— Защо?

— Не знам.

— Приливи.

— Какво значи прилив?

Охо, рекох си.

— Ще се опитам да ви обясня. Земната луна има почти две хиляди мили в диаметър и е постоянно обърната с едната си страна

към Земята. Представете си, че слагате два камъка на Луната — един в най-близката до Земята точка и един в най-отдалечената.

— Добре.

— Е, не е ли очевидно, че ако тези камъни бъдат оставени сами на себе си, те ще се разлетят един от друг? Те се намират на две различни концентрични орбити, като едната е почти на две хиляди мили във вътрешността на другата. И въпреки това тези камъни са принудени да се движат с една и съща орбитална скорост.

— Този, който е отвън, се движи по-бързо.

— Правилно. Значи има такава сила, която се опитва да разкъса Луната на парчета. Гравитацията обаче запазва нейната цялост. Докарайте Луната достатъчно близо до Земята и въпросните два камъка просто ще се разлетят в различни посоки.

— Разбирам. Значи този прилив се е опитал да разкъса кораба ви. Оказал се е достатъчно силен да откъсне ускорителните кресла от опорите им, въпреки жизнеосигуряващите системи на кораба.

— И да смачка един човек. Представете си: носът на кораба е бил само на седем мили от центъра на BVS-1. Опашката е била на стотина фута по-далеч. Ако бяха оставени сами на себе си, щяха да тръгнат по съвършено различни орбити. Главата и краката ми се опитаха да направят същото, когато се доближих достатъчно.

— Разбирам. Да не си сменяте кожата?

— Какво?

— Забелязах, че на някои места сте изгубили външната си покривка.

— О, това ли? Получих слънчево изгаряне от светлината на звездите.

Двете глави се зяпнаха за миг една друга. Дали това отговаряше на гнусливо потреперване? Кукловодът рече:

— Депозирахме остатъка от вашето възнаграждение в банката на Успяхме!. Някой си Зигмунд Аусфалер, човек, блокира сметката, докато не ви бъдат изчислени данъците.

Това се очакваше.

— Ако сега говорите с репортерите, като им обясните какво се е случило с кораба на Института, ще ви платим десет хиляди звездачки. Ще ви ги дадем в брой, така че ще можете да ги използвате незабавно. Много е спешно. Плъзнали са слухове.

— Докарайте ги тук — и добавих, сякаш току-що ми беше хрумнало:

— Мога също да им кажа, че вашият свят няма луна. Това сигурно ще си струва да се напише в бележка под черта.

— Не разбирам — само че двете дълги шии се бяха дръпнали назад и кукловодът ме наблюдаваше като чифт питони.

— Ако имахте луна, щяхте да знаете какво е прилив. Нямахте начин да не знаете.

— Дали ще проявите интерес към...

— ... един милион звездачки? Направо ще бъда очарован. Дори бих подписал договор, ако в него е написано какво крием. Е, приятно ли ви е да ви шантажират?

ПОЛ АНДЕРСЪН СТРАННИКЪТ, КОЙТО ДОЙДЕ РАНО СУТРИНТА

Да, когато човек остарее, вече е научил толкова много че наистина е за чудене колко малко неща са в състояние да го изненадат. Казват, че пред трона на краля на Миклагард има звяр от злато, който може да се изправя на задните си крака и да реве. Това съм го чувал от Елф Ериксон, който е служил там като телохранилел. А той е свелен мъж, когато не е пиян. Пак той е виждал „гръцки огън“^[1], който гори във водата.

Така че, отче, аз не мога да отрека категорично това, което разправяш за Белия Христос. Самият аз съм бил и в Англия, и във Франция и съм виждал как хората там благоденстват. Той трябва да е всесилен бог, щом може да защити толкова много царства... впрочем, ти май спомена, че на всеки, който се покръсти, му дават бяла роба? Е, аз бих искал да имам такава. Наистина при това проклето, вечно мокро исландско време те плесенясват, но едно малко жертвоприношение за омилоствиване на домашните духове би могло... Без жертви? Хайде, остави тези шеги. Аз мога и да се откажа от конското месо, ако се налага — зъбите ми вече не са това, което бяха — но всеки знае колко неприятности могат да ти причинят духовете, ако не ги нахраниш до насита.

...Добре де, нека да пийнем по още една чаша и да си поприскаваме. Харесва ли ти бирата? Знаеш ли, аз сам си я правя. Чашите ми са от Англия, отпреди много лета. Тогава още бях млад... Времето си тече и тече. След това се върнах и наследих тези места, фермата е на баща ми. Оттогава не съм ги напускал. Достатъчно е да си бил викинг на млади години. Като поостарееш, разбираш в какво се състои истинското богатство: тук, в земята и добитъка.

Я стъкни огъня, Хялти. Става студено. Понякога си мисля, че сега зимите са по-мразовити, отколкото по времето когато бях момче.

Така казва и Торбранд от Салмондеил, но той смята, че старите богове се гневят, защото толкова много хора са отвърнали лице от тях. Впрочем, трудно ще ти бъде да спечелиш Торбранд за твоята кауза. Упорит човек е той. Колкото до мен, аз имам по-умерен възглед и поне съм готов да изслушвам хората.

...Но да се върнем на приказката си. Има поне едно нещо, в което трябва да те поправа. Краят на света няма да настъпи след две години. В това съм сигурен.

И ако ме питаш откъде, ще ти кажа, че това е дълга история, а в някои отношения — и доста мъчителна. Радвам се, че преди да дойде онова велико утре, аз ще съм много стар и заровен на сигурно място под земята. Ще мине време, преди да тръгнат ледените гиганти^[2]... добре де, преди архангелът да надуе бойния си рог. Една от причините, поради които се заслушах в проповедите ти, е, че аз знам — Белият Христос ще победи Тор^[3]. Знам, че Исландия скоро ще приеме християнството, така че по-добре да мина на страната на печелившите, додето е време.

Не, това, което ще ти разкажа, не е халюцинация. Става въпрос за нещо, което се случи преди около пет години, всички от моето стопанство и съседите ми могат да се закълнат. Наистина, те не вярваха особено на онзи странник. Аз обаче му повярвах — повече или по-малко, дори и само заради това, че един обикновен лъжец едва ли би могъл да ни донесе толкова беди, колкото ни причини този човек. Аз обичам дъщеря си, отче, и след като цялата история свърши, ѝ намерих добра партия за женитба. Вярно е, че тя не възрази, но сега си седи в семейното гнездо и не праща дори поздрави. Чувам, че и с мъжа си не е по-разговорчива, а на него това не му харесва, та прекарва нощите си с някаква ирландска наложница. Е, не мога да го виня за поведението му, но цялата тая работа ме натъжава.

Добре, сега вече съм пил достатъчно, иска ми се да ти кажа цялата истина и ми е все едно дали ще ми повярваш или не. Ей, момичета! Я напълнете тези чаши, че преди да свърша приказката си, гърлото ми сигурно ще пресъхне отново.

Та, всичко започна един ден в началото на лятото, преди пет години. По това време при мен и жена ми, Рагхилд, бяха останали само две от децата ни, които още нямаха собствени семейства: най-младият ни син Хелги, на седемнадесет зими, и дъщеря ни, Торгуна, на

осемнадесет. Момичето беше хубаво и вече имаше ухажори. Тя обаче им отказваше, а аз не съм баща, който ще започне да насилва дъщеря си в това отношение. А пък Хелги — той винаги си е бил не само ловък и работлив, но и лудетина. Сега служи като телохранител при крал Олаф в Норвегия. Освен това имахме и десетина домашни помощници — двама роби-ирландци, две момичета, които помагаша в къщната работа и половин дузина ратаи. Наистина, стопанството ни не беше малко.

Ще ти опиша и разположението на моите земи, понеже не си ги виждал. На около две мили на запад е заливът; селцата около Рейкявик са пет мили на юг. Теренът се изкачва към Лон Йокул, така че земята е хълмиста, но дава много сено; освен това по брега често могат да се намерят донесени от вълните дървении. Там съм си построил навес и малък пристан за лодките.

Вечерта преди случката имаше буря, така че с Хелги слязохме да огледаме за дърва. Вие, които идвате от Норвегия, дори не можете да си представите колко ценни са за нас, исландците, дървата. Нали имаме само шубраци, трябва да внасяме всички дървен материал от чужбина. В миналото е имало случаи, когато хора са били изгаряни в къщите си от враговете им, но тук това се смята за едно от най-лошите деяния. Все пак, макар и рядко, и сега се чува отвреме-навреме за такива работи.

Тъй като бях в приятелски отношения със съседите си, взехме само леки оръжия: аз — брадвата си, Хелги — меча си, а двамата ратаи, които бяха с нас, носеха копия. Нощната буря беше пречистила атмосферата и слънчевите лъчи играеха по високата мокра трева. Погледнах назад, към тучната ливада около двора, охранените крави и овце, видях как се виеше димът от отвора на покрива и си рекох, че не съм пропилял живота си напразно. Когато фермата остана зад хребета и приближихме към водата, тихият западен вятър развя косата на сина ми Хелги. Странно е, че си спомням толкова ясно всичко, което се случи през този ден. Той като че ли нарочно се е врязал в паметта ми по-дълбоко, отколкото много останали.

Спуснахме се по крайбрежната ивица. Вълните се плискаха чак до края на света — тежки, бели и сиви. Няколко чайки прелетяха над нас крещейки, уплашени от толкова много риба-треска, изхвърлена от бурята на брега. Видях разхвърляни немалко пръти и дори цели

дървени греди — предполагам, от някой кораб, който ги е пренасял и през нощта се е разцепил. Щедрата съдба ни беше изпратила добра плячка, но аз, като предпазлив стопанин, трябваше да направя по-късно жертвоприношение, за да не ни преследва духът на собственика на дървата.

Заехме се да ги примъкваме към навеса, когато Хелги внезапно извика. Веднага изтичах за брадвата си, като едновременно с това се огледах в посоката, в която сочеше той. Не бяхме в кръвна вражда с никого, но имаше вероятност да се натъкнем на минаващи наблизно разбойници.

Към нас идеше безвреден на вид човек. И наистина, когато се приближи, спъвайки се в черния пясък, си помислих, че сигурно е без оръжие и дори се зачудих какво ли му се е случило. Беше едър мъж и в облеклото му имаше нещо странно: носеше палто, бричове и обувки, като всеки друг, но те бяха с някаква особена кройка. Освен това панталоните долу бяха прибрани с гамаша от твърда кожа, вместо със стегнати накръст каишки. Не бях виждал и шлем като неговия: почти квадратен и дълъг отзад, за да прикрие врата му. За сметка на това обаче нямаше предпазител на носа. И накрая — може би няма да ми повярвате — шлемът беше излят монолитно, но не приличаше на метален. Закрепваше се с кожен ремък.

Когато наближи, непознатият започна да тича, клатушкайки се, като пляскаше с ръце и викаше нещо. Никога не бях чувал такъв език, а мога да се похваля, че познавам много езици. Неговият приличаше на кучешки лай. Видях, че е гладко обръснат, а черната му коса е късо подстригана. Помислих го за франк. Иначе беше млад човек и изглеждаше доста добре, имаше правилни черти и сини очи. От белотата на кожата му заключих, че прекарва голяма част от времето си на закрито, но все пак имаше стройно телосложение.

— Дали е корабкрушенец? — попита Хелги.

— Дрехите му са сухи и чисти — отговорих аз. — Освен това не е скитал дълго време, тъй като брадата му още не е пораснала. От друга страна, не съм чувал напоследък нищо за чуждоземци, които да гостуват на някого от околността.

Отпуснахме оръжията си, а той дойде съвсем наблизко и се спря, дишайки тежко. Видях, че палтото и ризата му вместо шнулове имат копчета от подобен на кост материал. Бяха изработени от плътна тъкан.

Около врата му се виеше ивица плат, чиито краища бяха пъхнати в палтото. Дрехите му имаха кафеникав цвят. Обувките му бяха някакъв нов за мен модел, много качествено изработени. Тук-таме по палтото му бяха закрепени месингови пластинки. На всеки ръкав се виждаха по три пречупени нашивки, както и една черна лента с бели букви; същите букви бяха изрисувани и на шлема му. Това не бяха рунически, а латински знаци — „MR“^[4]. Носеше широк колан с някакъв метален предмет в кобур от едната страна и палка от другата.

— Мисля, че е някакъв магьосник — обади се моят ратай Сигурд. — За какво иначе ще са му всички тия амулети?

— Може да са просто украшения или да му служат за защита от проклятие на вещица — успокоих го аз. След това се обърнах към странника:

— Аз съм Оспак Улфсон от Хилстед. С каква мисия идваш при нас?

Той стоеше неподвижно, гърдният му кош се повдигаше тежко, а погледът му беше някак див. Трябва да беше тичал доста дълго. След това простена, седна на пясъка и закри лицето си с ръце. Ако е болен, по-добре да го заведем в къщи — предложи Хелги. Очите му блестяха — нали толкова рядко му се удаваше да види нечие ново лице.

— Не... не... — повдигна поглед непознатият. — Оставете ме само да си поема дъх.

Говореше норвежки сносно, макар и с някакъв странен, трудноразбираем акцент, а освен това употребяваше много чужди и непознати за мен думи.

Другият ратай, Грим, повдигна копието си:

— Да не би да са довтасали викингите?

— Кога са идвали викинги в Исландия? — изръмжах аз. — От памтивека не са се появявали.

Новодошлият тръсна глава, като че ли го бяха ударили. Изправи се несигурно на краката си.

— Какво се случи? Какво стана с града?

— За кой град говориш? — попитах го кротко, за да успокоя обстановката.

— За Рейкявик — простена той. — Къде е той?

— На пет мили южно, в посоката от която идваш. Освен ако нямаш предвид самия залив — отговорих.

— Не! Там имаше само пясъчен бряг с няколко порутени колиби и...

— Пази се Хялмар Големия нос да не чуе как наричаш неговото селце — посъветвах го аз.

— Но там наистина имаше град! — извика той. В погледа му отново се беше прокраднало безумие. — Аз тъкмо пресичах улицата, когато изведнъж екна гръм... и после се оказах на брега, а градът беше изчезнал.

— Той е луд — каза Сигурд, като се отдръпна назад. — Внимавай... ако вземе да му излиза пяна от устата, значи е берсеркер^[5].

— Кой сте вие? — изломоти странникът. — Какво правите в тези дрехи? Защо сте с копия?

— Не ми изглежда луд — усъмни се Хелги. — Мисля, че просто е изплашен и объркан. Нещо злокобно го е сполетяло.

— Не искам да стоя близо до този човек, той е прокълнат от боговете — извика Сигурд и хукна да бяга.

— Връщай се! — креснах му аз. — Стой където си или ще ти сцепя проядената от въшки кратуна.

Това го спря — той нямаше роднини, които биха могли да отмъстят за него. Междувременно странникът вече се беше успокоил дотолкова, че започна да говори що-годе нормално.

— Да не би това да беше атомната бомба? — запита той. — Нима войната избухна?

Той използваше тези думи често, така че съм ги запомнил, но не знам какво означават. Мисля, че ставаше въпрос за някакъв вид гръцки огън. Що се отнася до войната, няхах представа каква война имаше предвид и му го казах.

— Миналата нощ се разрази страшна буря — добавих. — А ти твърдиш, че си чул страхотен грохот. Да не би Тор да те е халосал с Чука си и после да си долетял от там, където си бил, право тук?

— Но къде е това „ТУК“? — дивеше се той. Сега, след като първите вълни на обхваналия го ужас бяха преминали, гласът му звучеше по-приглушено.

— Нали ти казах, това е Хилстед, в Исландия.

— Но и аз бях именно там — измърмори той. — Рейкявик ... Какво се случи? Да не би бомба да е унищожила всичко, докато съм

бил в безсъзнание?

— Нищо не е разрушено — възразих аз.

— Може би има предвид пожарът в Олафсвик през миналия месец? — предположи Хелги.

— Не, не, не! — отново зарови лице в ръцете си странникът. След малко погледна към нас и рече:

— Вижте какво, аз съм сержант Джералд Робъртс от базата на армията на Съединените щати в Исландия. Бях в Рейкявик и ме удари гръм или кой знае какво. Внезапно се озовах на брега, уплаших се и побягнах. Това е всичко. А сега можете ли да ми обясните как да се върна в базата си? Предавам ти точно думите му, отче. Естествено, ние не можахме да разберем онова, което казваше, та го накарахме да го повтори няколко пъти и да ни обясни значението му. Дори и тогава не проумяхме всичко, с изключение на това, че бил родом от някаква страна, наречена Съединени американски щати, която според него се намирала отвъд Гренландия, в западна посока. Той и други негови сънародници били дошли в Исландия да помогнат на нашия народ в борбата срещу нейните врагове. Честно казано, стори ми се, че не лъже, а по-скоро греши или пък си е въобразил всички тези неща. Грим би го заклял, задето ни мисли за толкова глупави, та да приемем за истина приказките му, но аз виждах, че той говори това, което мисли.

Докато ни обясняваше, той възвърна донякъде хладния си разсъдък.

— Чуйте — каза ни с твърде разумен тон за един смахнат човек, — може би ще успеем да достигнем до истината с общи усилия. Излиза, че не ви е известно да се е водила наскоро някаква война. И нищо такова, което ... Добре де, слушайте ме внимателно. Моите съотечественици дойдоха в Исландия да я защитават най-напред от германците ... сега я защитаваме от руснаците, но в началото се бихме срещу германците. Кога беше това според вас?

Хелги поклати глава:

— Доколкото знам, никога не се е случвало подобно нещо — каза той. — Кой са тези руснаци? — По-късно се изясни, че странникът има предвид славяните. — Освен ако старите магьосници...

— Той говори за ирландските монаси — рекох аз. — Когато норвежците дошли тук, заварили доста от тях, но в последствие ги

пропъдили. Това е станало... хм, преди около сто години. Вашият народ помагал ли е на монасите?

— Дори не съм чувал за тях! — възкликна странникът. Дъхът му излизаше на пресекулки. — Вие... Нали вие, исландците, сте дошли от Норвегия?

— Да, преди около сто години — отговорих му търпеливо. — А след това крал Харолд Светлокосия превзел всички норвежки земи и...

— Преди сто години — прошепна той. Видях как лицето му побледня. — Но коя година е сега?

Ние го зяпнахме:

— Ами, втората година след големия лов на съомга — опитах се да го вразумя аз.

— Искам да кажа, коя година след Христа? — думите бяха произнесени дрезгаво и прозвучаха като молба.

— А, значи си християнин? Хм, чакай да помисля ... Веднъж говорих с един английски епископ, бяхме го взели за заложник и искахме откуп за него... и той каза ... чакай малко ... Май каза, че този Христос е живял преди около хиляда години, или може би малко по-малко.

— Хиляда... — Непознатият разтърси глава. След това сякаш го напусна онова, което го поддържаше в равновесие. Очите му станаха като стъклени — да, като стъклени, аз съм пътешествал много и съм виждал стъкло. Та, изведнъж замръзна с изцъклен поглед и когато го поведохме към фермата, вървеше с нас покорно, като малко дете.

— Ти сам виждаш, отче, че моята жена Рагхилд, макар и на възраст, изглежда все още добре, а Торгуна прилича на нея. Тя беше — и все още е — висока и стройна, с дълга златисторуса коса. Тогава бе девойка и според обичая носеше косата си пусната на раменете. Имаше големи сини очи, малко лице с форма на сърце и червени устни. Освен това беше весела и нежна, така че всички мъже я харесваха. Когато отказа на Свери Снорасон, той отиде да служи при викингите и беше убит, но никой не посмя да заяви, че тя носи нещастие.

И тъй, ние заведохме този Джералд Самсон (кръстихме го така, тъй като каза, че баща му се наричал Сам — и значи, синът на Сам — Самсон) у дома. Сигурд и Грим останаха да събират изхвърлените от бурята на брега дърва. Има хора, които се страхуват от магии и не биха

прибрали християнин в къщата си, но аз гледам на тези неща по-свободно, а Хелги, разбира се, е луд по всяка новост. Докато вървахме през полето, гостът ни се препъваше като сляп, но когато влязохме в двора, като че ли се посъвзе. Огледа сградите, които го заобикаляха — оборите, навесите, пивоварната, кухнята, банята, параклиса, помещението, където опушвахме риба, въобще — цялото ни жилище. А Торгуна стоеше на прага.

Погледите им се кръстосаха за миг и видях как тя си смени цвета, но тогава не се замислих много върху тази незначителна подробност. Стъпките ни отекваха по калдаръма. Пресякохме двора и сритахме кучетата. Двата мои роба спряха да работят и се облешиха, но аз бързо ги върнах към задълженията им със забележката, че ако някой не става за нищо друго, винаги е добър за жертвоприношение. Това е един много полезен трик, който вие, християните, не използвате. Всъщност аз никога не съм принасял в жертва човек, но нямате си представа колко полезно за мен е, че мога просто да напомням от време-навреме тази възможност.

Влязохме в голямата стая, която ни служеше за всекидневна и аз известих на моите хора как се нарича гостът и при какви обстоятелства сме го намерили. Само за секунда Рагхилд задейства двете си помощнички да стъкнат огъня и да донесат бира. Аз заведох Джералд да седне и се настаних до него. Торгуна ни донесе пълните рогове.

Джералд опита пивото и се намръщи. Почувствах се малко обиден, тъй като моята бира беше добра по общо признание. Попитах го има ли нещо нередно в нея. Той каза, че няма нищо, просто бил свикнал с бира, която се пени и не е кисела на вкус.

— Че къде правят такава бира? — зачудих се аз.

— Ами навсякъде. В Исландия — също. — Той се замисли за момент и продължи: — Например, във Винланд.

— Къде е тоя Винланд? — учудих се аз.

— На запад, откъдето дойдох. Мислех, че знаете... почакайте малко. — Той отново поклати умислено глава. — Може би ще успее да отгатна — чували ли сте за човек на име Лейф Ериксон^[6]?

— Не — отвърнах аз. Много по-късно стигнах до извода, че неговият въпрос беше всъщност едно доказателство в потвърждение на историята му, тъй като сега, след пет години, Лейф Ериксон наистина е

добре известен на всички ни водач. Вече вземам по-насерiously и разказите за страните, които е видял Бярни Херюлфсон^[7].

— А може би познавате баща му — Ерик Червенокосия^[8]? — попита Джералд.

— О, да — казах аз. — Сигурно имаш предвид норвежеца, дето избяга в Исландия заради клането, което беше устроил в своята родина и сетне ни напусна пак по същата причина. Той се е заселил сега със своите хора в Гренландия.

— Тогава съм попаднал в епохата... малко преди пътуването на Лейф — измърмори той. — В края на десети век.

— Виж какво — намеси се Хелги, — ние бяхме търпеливи с теб дотук, но не е моментът да си задаваме гатанки. С това се занимаваме по време на празненствата. Не можеш ли да кажеш ясно и по човешки откъде идваш и как се озова тук?

Джералд потръпна и покри лицето си с длани.

— Я остави човека на мира, Хелги — сопна се Торгуна. — Не виждаш ли, че е разстроен?

Той повдигна глава и я погледна така, както гледа едно бито куче, когато го погалят ласкаво. В помещението беше мрачно: от прозорците се процеждаше достатъчно светлина, така че не се налагаше да палим свещи, но същевременно не беше достатъчно светло, за да се вижда нормално. Все пак, аз забелязах как лицата и на двамата почервенияха.

Джералд си пое дълбоко дъх и започна да се опипва: дрехите му бяха покрити с множество джобове. Извади малка хартиена кутия, а от нея — къса бяла пръчка, която пъкна в устата си. След това измъкна друга кутия, взе от нея дървена клечка и когато я драсна, на крайчето ѝ се появи пламък. С огъня от клечката запали пръчката в устата си и вдиша дима.

Всички го зяпнахме.

— Това да не е християнски ритуал? — попита Хелги.

— Не... не съвсем. — Измъчена усмивка изкриви устните му. — Мислех, че ще изглеждате доста по-изненадани, дори ужасени.

Това действително е нещо ново — признах аз. — Но ние тук, в Исландия, сме доста трезви хора. Тези огнени клечки могат да бъдат твърде полезни. Да не си дошъл да търгуваш с тях?

— Не — въздъхна той. Изглежда вдишаният дим го успокои. Това ми се стори странно, тъй като преди това димът, с който беше

изпълнено жилището, насълзи очите му и го накара да се разкашля. — Истината е... но вие няма да ми повярвате. И аз самият не си вярвам.

Ние зачакахме мълчаливо. Тялото на Торгуна беше приведено напред, а устните ѝ бяха леко разтворени.

— Този гръм ... — Джералд кимна уморено с глава. — Аз бях навън, в бурята, и вероятно някоя мълния ме е ударила по специален начин, тъй, както се случва веднъж на хилядолетие. И ударът ме е запратил в миналото.

Това бяха неговите думи, отче. Аз не ги разбрах и му казах това.

— Наистина е трудно да се разбере — съгласи се той. — Дай боже просто да сънувам. Но ако това е сън, трябва да издържа, докато се събудя. Така. Аз съм роден през 1932 г. след Христа, в една разположена на запад страна, която вие все още не сте открили. През двадесет и третата година от моя живот бях в Исландия като участник в армията на моята страна. След това ме удари гръм ... и ето ме тук, в един момент, когато от Христа са минали по-малко от хиляда години — иначе казано, аз съм тук повече от хиляда години преди да съм бил роден.

Всички стояхме неподвижни. Аз хлопнах по плота на дървената маса с чука и дръпнах голяма глътка от моя рог. Една от слугините изциври. Рагхилд изсъска свирепо, така че и аз я чух:

— Мълчи! Не виждаш ли, че бедният човек си е изкарал ума. Но иначе е напълно безвреден.

Бях съгласен с нея, макар и да не бях съвсем сигурен в последната част от изказването ѝ. През устата на лудия говорят боговете, а на тях не винаги трябва да им се доверяваме. Безумецът можеше да се превърне в берсеркер или пък да се окаже, че е проклет и омагьосан, а проклятието му би могло да се прехвърли и върху нас.

Той седеше втренчен пред себе си, а аз, докато разсъждавах върху всичко това, хванах няколко бълхи по себе си и ги смачках. Джералд забеляза действията ми, ужаси се и запита дали имаме много бълхи.

— Естествено — отвърна Торгуна. — Ти нямаш ли?

— Не — усмихна се накриво Джералд. — Още не.

— Ах! — възкликна тя. — Значи си болен!

Тя беше разумно момиче и аз веднага проследих мисълта ѝ. Същото направиха Рагхилд и Хелги. Ясно е, че от човек, който е

толкова болен, та дори няма бълхи, може да се очакват какви ли не бълнувания. Все още оставаха някои опасения, че можем да се заразим от неговата болест, но аз ги отхвърлих като малко вероятни. Всичките му неприятности идваха от собствената му глава, сигурно вследствие на понесения удар. Във всеки случай обяснението за страданието му беше вече очевидно и ние имахме насреща си явление, с което бяхме в състояние да се преборим.

В качеството ми на Старейшина, който може да извършва жертвоприношения, не ми подобаваше да гоня странник от дома си. Нещо повече, при положение, че той разполагаше с по-голямо количество от тези самозапалващи се клечици, бихме могли да завъртим изгодна търговия. И така, наредих да заведат Джералд да спи. Той се опита да протестира, но ние съумяхме да го убедим и, веднъж легнал, както беше уморен, скоро заспа.

Торгуна обеща да го наглежда.

На следващия ден реших да принеса в жертва кон — както заради дървата, които бяхме намерили, така и за да се предпазим от проклятието, което по всяка вероятност тегнеше над Джералд. Животното, което бях определил, беше старо и безполезно, а и ние вече чувствахме недостиг на прясно месо. Джералд беше прекарал деня, разхождайки се мълчаливо из двора, но когато се върнах за вечеря, го заварих да се смее заедно с дъщеря ми.

— Ти май вече си на път да оздравееш — подхвърлих аз.

— Наистина. Можеше да бъде и по-лошо.

Той седна до мен, когато слугите донесоха дъската, която ни служеше за маса, а слугините започнаха да поднасят храната.

— Епохата на викингските пътешествия винаги ме е привличала и дори смятам, че някои от уменията ми могат да се окажат полезни.

— Е, тъй като не разполагаш с дом, можем да те подслоним тук за известно време.

— Аз мога да работя — увери ме той развълнувано. — Ще си заслужи възнаграждението.

Сега вече наистина се убедих, че той бе дошъл от далечната земя на запад, тъй като кой свободен мъж би работил на друга земя освен на своята, на всичко отгоре в качеството на надничар. И все пак той имаше независимите обноски на човек от високо потекло. Не се

разсърдих на това, че се беше явил, без да ми поднесе подаръци — в края на краищата човекът беше корабокрушенец.

— Може би ще успееш да намериш обратния път за Съединените щати — каза Хелги. — Бихме могли да наемем кораб. Аз с удоволствие бих посетил това царство.

— Не — отговори обезкуражително Джералд. — Няма такова място. Поне засега.

— Значи все още държиш на тази луда идея, че идвай! от бъдещето? — изръмжа Сигурд. — Смахнат. Я по-добре ми подай от свинското.

— Настоявам на своето — отвърна Джералд. Вече изглеждаше съвършено спокоен. — И мога да го докажа.

— Не разбирам къде си се научил да говориш нашия език, след като идваш от толкова далеч — казах аз. Не мога да нарека човек лъжец направо в лицето, освен ако си разменяме приятелски шеги помежду си, но ...

— В моята земя и време се говори другояче — отговори той, — но в Исландия езикът малко се е променил от древността, а пък аз го научих, когато пристигнах в американската база.

— Ако си християнин — казах аз, — сигурно няма да се чувстваш добре по време на жертвоприношението тази вечер.

— Нямам нищо напротив — отвърна той. — Боя се, че никога не съм бил особено ревностен християнин. Ще ми бъде приятно да погледам. Впрочем, в какво се състои обредът?

Разказах му как ще зашеметя с удар на чук коня пред очите на бога, после ще прережа гърлото на животното и ще разпръсна наоколо кръвта му с върбови клончета, а след това ще нарежем месото и ще празнуваме. Той побърза да си предложи услугите:

— Ето моя шанс да ви докажа кой съм. Имам оръжие, което може да убие коня като мълния.

— Какво е то? — полюбопитствах аз. Всички го наобиколихме, а той извади от кобура си металния предмет и ни го показа. Аз го разгледах със съмнение: изглеждаше подходящ, ако смяташ да го използваш, за да цапардосаш някого по темето, но нямаше острие, макар да си личеше, че е изработен от изкусен ковач.

— Е, добре, можем да опитаме — съгласих се накрая аз.

Той ни показа и другите вещи, които се търкаляха из джобовете му. Имаше няколко монети със забележително точна кръгла форма и отчетливо изображение, малък ключ, пръчка за писане с графит в нея и една кесия, пълна с много шарени хартийки. Когато ни каза, че това са пари, дори и Торгуна се разкиска. Най-хубав от всичко ми се стори един нож, чието острие можеше да се скрива в ръкохватката. Когато видях, че му се възхищавам, той ми го подари — голяма щедрост от страна на човек, който е претърпял крушение. Аз обявих, че ще му дам дрехи и остра секира, както и че ще го подслоня за толкова време, колкото сам пожелае.

— Е не, сега не притежавам този нож. По-късно ще чуеш защо. Жалко, защото наистина беше отличен нож, макар и неголям по размер.

— С какво се занимаваше преди войната? — попита Хелги. — Търговия ли въртеше?

— Не — отговори Джералд. — Бях инженер... По-точно, Учех се, за да стана инженер. Това е човек, който строи домове, мостове, пътища... и е нещо повече от обикновен занаятчия. Ето защо мисля, че моите познания могат да ви бъдат от полза. — Видях в очите му трескав пламък. — Да, само ми дайте време и аз ще стана крал.

— Ние в Исландия нямаме крал — изръмжах аз. — Нашите прадеди са дошли тук именно за да се избавят от кралете. Сега имаме Тинг^[9], където се срещаме, за да разрешаваме спорните въпроси и да приемаме нови закони, но иначе всеки мъж трябва да се оправя сам с неприятностите си и да въздава правда, както той сметне за добре.

— Ами ако се случи онзи, който не е прав, да не отстъпи? — запита той.

— Тогава стигаме до кръвни отмъщения — отговори Хелги и продължи да разказва с искрящи очи за някои от убийствата, които се бяха случили напоследък. Джералд доби нещастен вид и започна да се занимава със своя пистолет — така нарече бълващата огън пръчка.

— Ти имаш хубава одежда — отбеляза Торгуна. — Сигурно семейството ти притежава много земя в твоята страна.

— Не — отвърна Джералд. — Нашият... нашият крал дава такива дрехи на всички войници от армията. Що се отнася до семейството ми, въобще не притежаваме земя и обитаваме жилище под наем в една голяма сграда, заедно с много други семейства.

Аз не съм горделив човек, но ми се стори, че не е редно един човек без земя да седи редом с мен на софрата. Торгуна побърза да разсее досадата ми, като каза:

— Е, ти тепърва ще придобиеш собствено стопанство.

Щом се стъмни, отидохме пред жертвения олтар. Там робите вече бяха струпали съчките за огъня. Отворих вратата на капището^[10] и над нас се извиси дървената фигура на Один, който сякаш искаше да скочи отгоре ни. Джералд прошепна на Торгуна, че изработката на Один е доста недодялана и тъй като скулптурата беше направена от баща ми, аз се ядосах още повече на този младок. Някои хора нищо не разбират от изящни изкуства.

Независимо от всичко, позволих му да ми помогне да заведем коня до жертвения камък. Взех в ръце съда за събиране на кръвта и му казах, че вече е време да убие животното, ако може. Той извади пищова, сложи върха му под ухото на коня и натисна. Чу се трясък, конят потрепери и падна с дупка в черепа, като при това мозъкът му се разпръсна наоколо — непрактично оръжие. За кратко усетих миризма, прилична на тази, която може да се срещне покрай вулканите. Всички наскочахме, една от жените изпищя, а Джералд гордо се огледа. Опомних се и завърших жертвоприношението както обикновено. На Джералд не му хареса, когато го напръсках с жертвената кръв, но нали в края на краищата беше християнин... Освен това си сипа съвсем малко от супата и едва опита месото.

След това Хелги започна да го разпитва за пищова и той каза, че с него може да се убие човек на разстояние изстрел с лък. Според него не ставало въпрос за магия, а за някои трикове, за които ние още не сме знаели. Бях чувал вече за гръцкия огън и затова му повярвах. Пищовът можеше да бъде доста полезен в битка, както установих покъсно. Не изглеждаше обаче твърде евтин, като се отчете цената на желязото и още повече времето, което е необходимо за изработване на всеки отделен пищов...

Повече се безпокоях за самия Джералд.

На следващата заран го заварих да разказва на Торгуна какви ли не безсмислици за своя дом, за сгради, високи като планини и за коли, които летели или се движели по земята без коне. Твърдеше, че в неговия град, който се наричал Ню Йорвик или нещо подобно, живеели хиляда пъти по девет хиляди души. Аз обичам да слушам

разни небивалици, но това вече беше прекалено, тъй че му казах да дойде с мен и да ми помогне да потърсим няколко загубили се крави.

След като търчахме цял ден нагоре-надолу по баирите, аз установих, че Джералд знае за кравите само толкова, колкото да отличи от коя страна им са опашките и от коя — рогата. Веднъж почти ги бяхме подкарали към къщи, но той неловко им пресече пътя, изпуснахме ги и цялата работа трябваше да се повтори отново. Нервирах се, но въпреки това го запитах учтиво дали може да стриже, да коси или да вършее ръчно. Той отговори с не — не бил живял никога във ферма.

— Жалко — отбелязах аз. — Защото всеки в Исландия може да бърши тези неща, освен ако е разбойник.

От това мое изказване лицето му се изчерви.

— Аз мога да правя доста други неща — каза той. — Дайте ми инструменти и ще ви покажа колко добре мога да обработвам метали.

Тези думи повишиха настроението ми, тъй като, ако трябва да бъдем честни, никой от мъжете вкъщи не ставаше за ковач.

— Е, това вече е достойно занятие. Можеш да ни бъдеш много полезен. — Имах за поправка един счупен меч и няколко изкривени върхове на копия. Освен това да се преподковат всички коне не беше лоша идея. Той си призна, че досега не е поставял подкови, но тогава не обърнах особено внимание на думите му.

Както си хортувахме, стигнахме в дома и там Торгуна излезе разсърдена насреща ни.

— Не можеш да се отнасяш така с госта ни, татко! — възмути се тя. — Да го караш да се блъска цял ден като ратай...

Джералд се усмихна:

— Ще поработя с радост — каза той. — Трябва ми някаква основа, от която да се оттласна, за да започна всичко отначало. Освен това искам да ви се отблагодаря за вашата любезност.

Това разнежи душата ми и аз му казах, че не е негова вината, дето хората в Исландия и в Съединените щати имат различни нрави и обичаи. На сутринта той можеше да почне да се труди в ковачницата и аз щях да му плащам, но въпреки това щяхме да се отнасяме с него като с равен, тъй като изкусните занаятчии у нас са на почит. След тези ми думи слугите ми му отправиха погледи, пълни с черна завист.

Вечерта той отново ни позабавлява добре с историите за своя роден край: независимо дали бяха истински или не, поне бяха интересни за слушане. Показа се обаче, че той не е достатъчно изискан, тъй като не умееше да съчини дори два куплета със стихове. Изглежда в Съединените щати не обръщат достатъчно внимание на възпитанието.

Каза, че в армията задачата му била да въдворява ред във войската. Коментарът на Хелги беше, че това е нечувано и че той трябва да е много храбър, щом се е осмелявал да обижда толкова много хора. Джералд отговори, че останалите му се подчинявали от страх пред краля. Когато прибави, че срокът на военната служба в Съединените щати бил две години и че хората могли да бъдат мобилизирани в случай на война дори по време на жътва, аз казах, че той явно произхожда от страна, управлявана с желязна ръка от жесток крал.

— Не — отговори той замислено. — Ние сме свободни хора, които казват това, което мислят.

— Но изглежда не можете да правите това, което ви се иска — каза Хелги.

— Е — отговори Джералд, — не можем например да убием човек просто защото ни е обидил.

— И дори ако той е убил някой от вашия род? — попита Хелги.

— Дори тогава. За всички ни отмъщава, когато се наложи, нашият крал.

Аз се усмихнах.

— Дотук измислиците ти минаваха, но сега вече се оплете. Как би могъл един крал дори само да проследи всички убийци, камо ли да им отмъсти. Ами че нали от толкова грижи няма да му остане време да създаде наследник!

Тук избухна страхотен смях и той не можа да ми възрази.

На следващия ден Джералд отиде в ковачницата, съпроводен от един роб, който трябваше да раздухва огъня. През целия този ден и през нощта аз бях зает — ходих при Хялмар Големия нос в Рейкявик, за да купя стадо овце. След това го поканих на гости, така че се прибрахме у дома заедно с него и сина му, Кетил, намръщен червенокос младеж на двадесет зими, на когото Торгуна беше отказала да пристане.

Заварих Джералд да седи унил на пейката в стаята. Носеше дрехите, които му бях подарил аз, тъй като неговите собствени бяха повредени от праха и искрите. Какво друго можеше да се очаква от тоя наивник? Говореше тихо нещо на дъщеря ми.

— Е — попитах аз още с влизането си, — как мина денят?

— Той похаби два наконечника за копия, но ние успяхме да угасим огъня, който беше запалил, преди да изгори ковачницата — съобщи Грим, подхилвайки се.

— Как така? — извиках аз. — Нали каза, че си ковач?

Джералд се изправи и ме погледна предизвикателно:

— В моята страна аз съм работил с други, по-удобни инструменти — отговори той. — Вие тук правите всичко по различен начин.

Оказа се, че той е разпалил твърде силно огъня. Чукът му се стоварвал навсякъде, освен там, където е нужно. Развалил стоманата, тъй като не знаел в кой момент трябва да я закали. Наистина, за да стане човек ковач му трябва години, но той поне можеше да си признае, че не е бил даже чирак.

— Добре де — сопнах се аз — какво в края на краищата можеш да правиш, за да си изкарваш хляба?

Неприятно ми беше, че заприличах на глупец в очите на Хялмар и Кетил, на които бях разказал за странника.

— Един Един знае — отзова се Грим. — Взех го с мен да пасем козите и трябва да кажа, че никога не съм виждал по-лош ездач. Дори го попитах дали може да преде и да пресуква, а той отговори, че не може.

— Такива въпроси не се задават на мъж! — кипна Торгуна. — Трябвало е да те убие за това!

— Наистина трябваше — засмя се. Грим. — Но нека да си довърша разказа. Наложих се да поправим моста през дерето и се разбра, че той не умее да борави с триона и за малко не си посече крака с брадвата.

— Нали ви казах, че ние не използваме такива инструменти! — сви юмруци Джералд. Изглеждаше готов да се разплаче.

Поканих с жест моите гости да седнат и продължих да го разпитвам:

— Предполагам, че няма да можеш на нарежеш свиня и да опушиш месото?

— Не — едва успях да дочуя отговора му.

— Ами тогава, човече, какво можеш да правиш?

— Аз ... — думите му заглъхнаха в гърлото.

— Ти си бил войник — каза Торгуна.

— Да, бях. — Лицето му пламна.

— Е, това не е от голяма полза, когато си в Исландия и не умееш нищо друго — изръмжах аз, — но ако успееш да се добереш до източните краища, може би някой ярл^[11] ще те вземе на служба в гвардията си.

Вътрешно аз се усъмних и в това, тъй като дружинниците трябва да имат обноски, които да вдъхват доверие на господарите им, но не ми даде сърце да го огорча още повече.

На Кетил Хялмарсън явно никак не му се нравеше, че Торгуна стоеше близо до Джералд и се застъпваше за него. Сега той се обади с подигравателна усмивка:

— Аз се съмнявам дори в уменията ти да се биеш.

— Аз съм обучаван да върша именно това — отговори мрачно Джералд.

— Тогава би ли се преборил с мен? — попита Кетил.

— С удоволствие — процеди Джералд.

Отче, как може човек да разбере този свят? Колкото по остарявам, толкова повече ми се струва, че животът не може да се разграничи на добро и лошо и на черно и бяло, както ни го рисуват божиите служители като тебе. Мисля, че всички ние сме само нюанси на сивото. Това безполезно момче, този лапнишаран, когото могат дори да попитат дали може да върши някаква женска работа, без да се засегне и да вдигне брадвата си, за да се защити — той излезе на двора с Кетил Хялмарсън и го търколи три пъти. Хващаше го по някакъв особен начин за дрехите, когато Кетил го нападеше... Аз им казах да спрат, защото Кетил започна да се вбесява до такава степен, че беше готов на убийство, похвалих и двамата и напълних роговете им с бира. Но след това Кетил седя умислен и намусен на пейката през цялата вечер.

Джералд подметна, че може да изработи още един пистолет като своя. Той обаче щял да бъде по-голям (нарече го оръдие) и щял да

може да потопява кораби и да пръска в бяг цели армии. Имал нужда от помощта на ковачи и от различни запалителни материали. Що се отнася до дървените въглища — лесно, сяра вероятно също можеше да се намери в една вулканична страна, но какво ли пък беше това селитра?

Аз вече бях станал подозрителен и го разпитах по-подробно как смята да измайстори това чудо. Дали знае как точно да смеси съставките на барута? Призна си, че не знае. А какъв трябва да бъде размерът на оръдието? Когато ми отговори, че трябва да е дълго поне колкото човешки ръст, се разсмях и го запитах как ще излее такъв грамаден предмет — дори ако предположим, че успее да събере толкова много желязо. Той и това не знаеше.

— Вие нямате нужните оръдия на труда, с които да изработите инструментите, с които да създадете истински оръдия — каза той. — Да ми помага Господ, но аз не мога сам да преодоля инерцията на една хилядолетна история.

Въобще не разбрах какво искаше да каже. Той извади последната от своите димящи пръчки и я запали. Веднъж Хелги беше опитал да смукне малко дим и му беше станало лошо, но и след това остана приятел на Джералд. Сега моят син предложи да вземем лодка и да отидем сутринта до Ледения фиорд, откъдето трябваше да приберем някои дългове. Хялмар и Кетил заявиха, че също ще дойдат на пътешествието, а Торгуна ми се примоли толкова настоятелно, че аз ѝ позволих да се присъедини към нас.

— Това не е на добре — промърмори Сигурд. — Всеизвестно е, че на земните тролове не им харесва, богато в лодките се качват жени.

— А баща ти как е докарал някога жени на тези острови? — ухилих се аз.

Ще ми се да го бях послушал. Той не е мъдрец, но обикновено знае какво говори.

По това време бях съсобственик на един кораб, който плаваше до Норвегия, откъдето носеше дървени трупи. Това беше изгодна търговия, докато корабът не се натъкна на викинги по време на безредиците при свалянето от власт на ярл Хаакон от Олаф Тригвасон. Някои хора са готови на какво ли не, за да си изкарат прехраната: крадат, убиват. Те трябва да бъдат бесени — тези грабители, дето не ги бива за нищо друго, освен да се нахвърлят върху честните търговци.

Ако имаха поне малко доблест и смелост, щяха да отидат в Ирландия, където има предостатъчно за плячкосване.

Както и да е, нашият кораб по това време беше на път, но ние имахме три лодки и взехме една от тях. Освен мен, Торгуна и Хелги, дойдоха Хялмар и Кетил, а също така Грим и Джералд. Забелязах как странникът се намръщи, докато избутвахме лодката в студената вода, а след това свали обувките и чорапите си и взе да си разтрива стъпалата. Още при пристигането си се беше изненадал, че имаме баня — дали не си беше мислил, че сме диваци. Нали беше изнежен като жена, скоро се премести по посока на вятъра, по-далеч от нашите крака.

Имаше благоприятен вятър, така че вдигнахме мачтата и отплавахме. Джералд се опита да помогне, но естествено не можеше да отличи въжетата едно от друго и ги оплете. Грим му се озъби, а Кетил се изхили гадно. След това всичко тръгна нормално, а той дойде и седна до мен на кърмата, откъдето направлявах движението на плавателния съд. Явно беше мислил доста време по въпросите на корабоплаването, защото по едно време срамежливо се обади:

В моята страна яхтите са снабдени с такелаж, платна и рул, които са по-качествени от вашите. С тях може да се движите срещу вятъра.

— А, ето че нашият велик моряк отново започва да дава съвети — презрително се усмихна Кетил.

— Млъкни! — намеси се остро Торгуна. — Остави Джералд да говори.

Той я погледна с благодарност, а аз също исках да чуя какво имаше да ни каже.

— Това може да се направи лесно. Самият аз съм използвал такива лодки, така че ги познавам добре. Първо, платното не трябва да е квадратно и да виси от нокпея а да е триъгълно. Третият ъгъл трябва да е вързан към реята, която от своя страна ще бъде подвижно съединена с мачтата, на височина половин човешки бой от борда. Освен това, вашето управляващо весло не е поставено където трябва. Вместо него в средата на кърмата трябва да има кормило, което да се задвижва с дълъг румпел.

Той се беше въодушевил и чертаеше с показалеца си въображаема скица върху наметката на Торгуна.

— Ако имате такъв рул и ако килът е дълбок — около един човешки ръст за лодка с тези размери — плавателни ят съд може да се

движи направо на посоката на вятъра, а между мачтата и носа може да се закачи още едно платно.

— Е, отче, трябва да призная, че тази идея имаше определени достоинства. Ако не беше страхът ми от лошия му късмет — защото всичко, свързано с него, винаги носеше нещастие — сигурно бих се опитал да я осъществя. При все това обаче, тя имаше и известни неудобства, които благоразумно му посочих:

Първият, а освен това и най-големият недостатък на този рул и на дълбокия кил е, че ще бъде невъзможно корабът да се управлява в плитки води. Може би там, откъдето идваш, има много пристанища, но тук един плавателен съд трябва да може да се доближи до брега на всяко място, където е необходимо, както и да се пусне бързо на вода в случай, че се появи атакуващ враг. Второ, тази твоя мачта ще се сваля трудно, когато няма вятър и се наложи да се използват веслата. И трето, поради триъгълната си форма платното няма да може да се използва за сушина, когато трябва да се спи в открито море.

— Корабът може да бъде оставен на рейд, а до брега да се отива с малка лодка — отговори той. — А що се отнася до необходимостта от убежище — могат да се построят кабинни.

— Кабините ще пречат на използването на веслата — възразих аз, — освен ако бордът не е прекалено широк или ако гребците не бъдат заставени да гребат, седейки под нивото на палубата, както правят робите в галерите на Миклагард. Свободни мъже обаче не биха се съгласили да гребат при такива позорни условия.

— А задължително ли е да има гребла? — попита той, сякаш беше дете.

Силен взрив от смях огласи лодката. Дори реещите се от дясната страна на кърмата чайки, от където в далечината се виждаха тъмните очертания на брега, се разкрещяха, като че ли се присъединиха към общото веселие.

— Да не би там, където си бил преди, да сте успели да дресирате вятъра? — изръмжа Хялмар. — Какво ще стане, ако при морско пътешествие настъпи продължително затишие, а провизиите започнат да свършват ...

— Може да се построи достатъчно голям кораб, който да носи провизии за много седмици — отвърна Джералд.

— Да, ако човек е богат като крал — засече го Хелги. — А пък и такъв един кораб, който стои безпомощен на сред морето, ще стане веднага плячка на който и да е викингски кораб от тези, дето шарят отгук до Йомсборг. Що се отнася до оставянето на кораба на котва в морето и нощуването в лагери по брега, къде ще намериш убежище на сушата и какво ще използваш за прикритие при внезапна атака?

Джералд се отпусна безпомощно. Торгуна се обърна меко към него:

— Някои хора въобще нямат вкус към новото. Аз обаче мисля, че твоята идея наистина е полезна.

Той ѝ се усмихна уморено и взе да ни разправя за някакви уреди, които можели да показват север дори при облачно време — имало камъни, които, окачени на нишка, винаги сочели на север. Казах му любезно, че това ме е заинтересувало много, тъй че ако може, да ми намери няколко такива камъка. Или, ако знае къде могат да се купят, да ми съобщи, за да пратя някой търговец да ми донесе. Той обаче не знаеше нищо повече по въпроса и замълча. Кетил си отвори устата да си каже мнението, но Торгуна го изгледа така, че веднага я затвори отново. Физиономията му показваше обаче, че просто смята Джералд за страшен лъжец.

След известно време вятърът се обърна и задуха срещу нас. Събрахме платната и се хванахме за греблата. Джералд беше физически силен и гребеше с желание, макар и неумело. Ръцете му бяха толкова нежни, че не след дълго започнаха да кървят. Предложих му да си отдъхне, но той упорито не спираше да гребе.

Докато го гледах как се накланяше напред-назад, заслушан в скучното скърцане на греблата и как върху дръжката оставаха мокри червени следи, аз се размислих за него. Не му се отдаваше нищо, което един мъж би сторил с лекота — поне така смятах тогава аз. Освен това не ми харесваше начинът, по който очите на Торгуна се спираха върху него и не се отделяха. Явно не беше мъж за моята дъщеря — без земя, без пари и съвсем безпомощен. И все пак го харесвах. Независимо дали историята му беше истинска или плод на болното му въображение, личеше си, че честно вярваше в нея. Пък и без съмнение имаше нещо странно в начина, по който се появи при нас. Забелязах по брадичката му много порязвания от моя бръснач — беше казал, че не е свикнал с този вид бръснари и ще си пуска брада.

Наистина се опитваше с всички сили да бъде полезен в новата за него действителност. Запитах се как бих се представил самият аз, ако изведнъж се бях озовал в страната от неговите блянове, а между мен и дома ми се беше отворила завинаги пропастта на времето.

Може би именно нещастieto му беше трогнало сърцето на Торгуна. Жените са странно племе, отче, и ти, дете нямаш вземане-даване с тях, вероятно не си в състояние да ги разбереш, както и аз, макар че съм спал с над петдесет в шест различни земи. Мисля, че и те самите не разбират себе си. Раждането, животът и смъртта — това са великите тайнства, които никой никога не ще разгадае, но жената е по-близо до тях от мъжа.

Насрещният вятър се усили, морето стана стоманеносиво и се развълнува под ниските оловни облаци. Напредвахме все по-трудно. Към залез слънце вече гребяхме едва-едва. Успяхме да се доберем до едно заливче, а след това да подготвим на брега място за лагеруване, като се постаряхме да се устроим възможно най-удобно.

Бяхме взели със себе си дърва и прахан. Джералд, макар да залиташе от умора, този път беше на висота — неговите клечки разпалиха огъня по-лесно от кремък. Торгуна се зае да приготви вечерята. Лодката вече не ни защитаваше от острия виещ вятър. Наметалото на Торгуна се мяташе като крило на птица, вихърът развяваше косите ѝ над играещите пламъци. Беше през сезона на белите нощи: небето бе неясно синьо, морето — като нагънат лист метал, а брегът сякаш изплуваше от приказна мъггла. Ние, мъжете, се загърнахме в наметалата си, протегнали изтръпналите си ръце към огъня и потънахме в мълчание.

Налагаше се да повдигна настроението им и наредих да отворят една бъчвичка от най-силното ми пиво. Като че ли злите орисници ме накараха да постъпя така, но нали никой не може да избяга от съдбата си? Докато слушахме пращането на съчките в огъня и поемахме миризмата на набученото на шишовете месо, стомасите ни като че ли станаха още по-празни, а бирата бързо-бързо замая главите ни. Спомням си, че рецитирах стихове от баладата за смъртта на Рагнар Косматия, просто защото ми се прищя да им покажа декламаторското си умение.

Торгуна се приближи към Джералд, който се беше отпуснал прегърбен на земята. Видях как пръстите ѝ докоснаха косата му, макар

жестът да беше почти недоловим. Забеляза го и Кетил Хялмарсон.

— Не съчиняват ли стихове във вашата страна? — попита тя.

— Нашите стихове са други — отговори той и погледна към нея. След това никой от тях не отклони погледа си встрани. — Ние повече пеем, отколкото рецитираме. Ех, да беше тук китарата ми — това е един музикален инструмент, нещо като арфа...

— Аха, като на ирландските бардове! — досети се Хялмар Големия нос.

Странно е колко ясно си спомням как Джералд се усмихна, а също и думите, които изрече на своя си език, макар да не разбрах значението им: „Only on me mither’s side, beggora“^[12]. Предполагам, че беше заклинание.

— Хайде, изпей ни нещо — помоли Торгуна.

— Момент, да помисля — рече той. — Ще трябва да превода песента на норвежки, за да я разберете.

След малко, гледайки нагоре към нея в мрака на студената нощ, той запя. Мелодията ми се понрави, звучеше приблизително така:

„Казват, че си тръгваш от тази долина. Ще ми липсват светлите очи и усмивката сладка. Ще отнесеш със себе си слънчевата светлина, която правеше до днес живота ми по-светъл ...“

Не си спомням другото, но останах с впечатлението, че не беше нещо много свястно. Когато свърши, Хялмар и Грим се надигнаха да проверят дали месото е готово. Видях как в очите на дъщеря ми проблеснаха сълзи.

— Хубаво беше — каза тя.

Кетил седеше изправен. Пламъците хвърляха безпо-рядъчни отблясъци по лицето му. Когато проговори, в тона му имаше неприкрита грубост:

— Ето, вече ни стана ясно какво умее този приятел: да развлича с песнички момичетата. Задръж го при себеси на тая длъжност, Оспак.

Торгуна побледня, а Хелги се хвана за меча. Видях как лицето на Джералд потъмня, а гласът му беше подрезгавял от едва сдържано напрежение, когато каза:

— Нямах право да ми говориш по този начин. Вземи си думите обратно.

Кетил стана.

— Не — каза той, — няма да прося извинение от някакъв си нищо не струващ йомен^[13], който води празен живот в дома на един честен стопанин.

Беше бесен, но имаше достатъчно разум да отпрати обида само към Джералд, за да не засегне моето семейство. В противен случай той и баща му щяха да се видят изправени срещу четирима ни. Джералд също се изправи, сви отпуснатите покрай тялото си ръце в юмруци и процеди:

— Ще дойдеш ли за малко настрани, за да уредим този спор?

— С удоволствие! — Кетил се обърна, извади щита си от лодката и се отдалечи на няколко крачки надолу по брега. Джералд го последва. Торгуна застина с изписана на лицето уплаха, след това взе една от брадвите в лодката и се затича след него.

— Да не би да тръгваш без оръжие? — извика тя.

Джералд спря и я погледна с неразбиране.

— За какво ми е това? — измърмори той. — Юмруците...

Кетил се изпъчи и изтегли меча си.

— Няма съмнение, че си свикнал да се биеш подобно на останалите роби в твоята страна. Така че, ако ме помолиш за прошка, ще приема нашия спор за разрешен.

Джералд стоеше с отпуснати рамене. Взираше се невиждащ в Торгуна като слепец, сякаш не знаеше какво бе длъжен да стори. Тя му подаде брадвата.

— Значи искаш да го убия? — прошепна той.

— Да — отговори тя.

В този момент разбрах, че го обичаше — иначе защо би била толкова загрижена той да не посрами честта си?

Хелги му подаде шлема си. Той си го сложи, взе брадвата и закрачи напред.

— Това, което става, не ми харесва — обърна се Хялмар към мен. — Ти на страната на странника ли си, Оспак?

— Не — отговорих аз. — Той не ми е нито роднина, нито съм обвързан с него чрез клетва за побратимяване. Така че тази свада не ме засяга лично.

— Това е хубаво — въздъхна Хялмар. — Никак не бих искал да се бия с теб, приятелю. Винаги си бил добър съсед.

Отидохме заедно при двамата съперници и очертахме кръга, в който щеше да се състои двубоят. Торгуна настоя да дам на Джералд моя меч, за да може да използва и той щит, но младежът само ме изгледа странно и заяви, че му стига и брадвата. След това противниците се поздравиха и боят започна.

Това не беше обикновен холмганг^[14], с предварително обявени правила и определена последователност при нанасянето на ударите, при който първата пролята кръв прекратява битката и означава победа. Не, тези двамата се биеха на живот и смърт. Кетил нападна със свистящ меч в ръката си. Джералд отстъпи назад, като размахваше брадвата неловко. Тя се удари в щита на Кетил и отскочи. Той се ухили доволно и замахна с меча към краката на противника си. Видях как кръвта избликна и изцапа раздраните крачоли на панталоните му. Още от самото начало ми стана ясно, че това си беше чисто убийство. Преди Джералд явно никога не беше използвал брадва. Веднъж той дори нанесе удар с тъпата ѝ страна и подир това щеше да бъде посечен веднага, ако мечът на Кетил не беше попаднал върху шлема му и ако не беше достатъчно пъргав в краката. Но дори и при това положение съвсем скоро той започна да залита с няколко прорезни рани по тялото си.

— Спрете! — извика Торгуна и се втурна напред. Хелги я хвана за ръцете и я задържа насила, но тя се бореше и риташе, така че накрая с укротяването ѝ се зае и Грим. На лицето на моя син прочетох тъга, но на физиономията на ратая се беше изписала злорада усмивка.

Джералд се обърна да погледне към нас. В този миг мечът на Кетил изсвистя и разсече лявата му ръка. Той изпусна брадвата си. Кетил се усмихна презрително и се приготви да го довърши. Тогава Джералд извади пистолета. Видяхме проблясване и чухме лаещия звук на оръжието. Кетил падна, за момент се сгърчи в конвулсии, а след това остана да лежи неподвижен. Долната му челюст беше отнесена, а задната част на главата му липсваше.

Настъпи продължителна тишина, в която се чуваха само вятърът и морето.

След това Хялмар пристъпи напред със застинало лице. Коленичи и притвори очите на сина си в знак на това, че запазва правото на отмъщение за себе си. Ставайки, каза:

— Това беше дяволска работа. Заради постъпката си ти ще бъдеш обявен за разбойник — каза той.

— Нямаше никаква магия — възрази Джералд с пресипнал глас. — Беше нещо... като стрелба с лък. Нямах избор. Нали още в началото предложих да се бием с юмруци.

Аз пристъпих между тях и казах, че този въпрос трябва да бъде решен от Тинга и че се надявам Хялмар да вземе кръвнина за Кетил.

— Но аз го убих, за да спася собствения си живот! — запротестира Джералд.

— Независимо от това, за Кетил трябва да бъде платен откуп, стига роднините му да се съгласят да го приемат — обясних аз. — Заради оръжието, което ти употреби мисля че ще се наложи да заплатиш двойно, но това също ще бъде отсъдено от Тинга.

Хялмар имаше много други синове, а Джералд не принадлежеше към семейство, враждуващо с неговото, и поради това аз прецених, че той сигурно щеше да се съгласи. Той обаче се засмя студено и попита откъде мъж без богатство би намерил необходимото сребро.

Тогава Торгуна пристъпи напред и с ледено спокойствие заяви, че ние ще платим откупа. Аз отворих уста, за да се възпротивя, но като видях погледа ѝ, кимнах.

— Да, ще платим — казах аз. — За да запазим мира.

— Значи все пак вземаш страна в свадата? — попита Хялмар.

— Не — отговорих аз, — този мъж не е от моята кръв. Но мигар аз не мога да му подаря пари, които да използва впоследствие както сам пожелае?

Хялмар се усмихна. В угълчетата на очите му се таеше печал, но той ме погледна със стария израз на приятелство.

— Преди да измине много време, този мъж може да ти стане зет, Оспак — каза той. — Долавям сигурни признаци. Тогава той вече наистина ще бъде от твоя род. Дори ако само му помогнеш сега, това ще те определи на негова страна.

— Е, и? — попита Хелги възможно най-кратко.

— Ами, макар че аз ценя приятелството ви, имам синове, които няма да се примирят лесно със смъртта на брат си. Те ще поискат да си отмъстят на Джералд Самсон, макар и с единствената цел да запазят имената си неопетнени. Така че нашите домове ще се разделят на два враждуващи лагера и всяко убийство на член от едното семейство ще

води след себе си ново — на член от другото семейство. В миналото това се е случвало доста често. Самият аз искам да живея в мир с теб, Оспак, но ако ти вземеш страната на този убиец, събитията ще се развият в неблагоприятна насока.

Аз се замислих за момент и си представих Хелги да лежи с разцепен череп, както и другите си синове, които щяха да бъдат въввлечени в битки заради човек, когото никога не бяха виждали. Помислих, че винаги, когато отиваме да събираме изхвърлени от бурята дърва по брега ще трябва да носим ризници и че лягайки да спим, все ще се безпокоим дали, събуждайки се, няма да видим, че домът ни е обграден от копиеносци.

— Да — казах аз. — Ти си прав, Хялмар. Оттеглям предложението си. Нека този спор остане само между теб и него.

След това си стиснахме ръцете. Торгуна изстена и се втурна в прегръдките на Джералд. Той я притисна към себе си.

— Какво означава всичко това? — попита тихо той.

— Вече не мога да те държа при себе си — казах му аз. — Може би някой наоколо би ти дал подслон. Хялмар е човек, който се съобразява със законите, и няма да ти причини вреда, преди Тинга да реши съдбата ти. Това няма да стане преди средата на лятото. Може би дотогава ще намериш начин да напуснеш Исландия.

— Че кой ще прибере един толкова безполезен човек като мен? — попита той с горчивина.

Торгуна се освободи рязко и яростно ме обвини, че съм страхливец и клетвопрестъпник и какво ли още не. Аз я оставах да се изприкаже, а след това поставих длани на раменете ѝ.

— Правя го заради къщата — рекох аз. — Заради къщата и заради кръвта, които са свещени. Мъжете умират и жените плачат, но докато нашите родственици са живи, имената ни ще се помнят. Нима ще позволиш толкова много мъже да умрат, само за да удовлетвориш своите копнежи?

Тя стоя неподвижна дълго време и аз и до днес не съм отгатнал какъв отговор щеше да ми даде. Вместо нея заговори Джералд.

— Не — каза той, — предполагам, че имаш право, Оспак — правото на твоето време, което не е мое.

Той стисна ръката ми, а след това тази на Хелги. Устните му докоснаха бузата на Торгуна. Обърна се и потъна в тъмнината.

По-късно чух, че се главил да обработва земя при дребния земеделски стопанин Торвалд Харсон, собственик на имота Хумпбак Фел. Не казал на домакина си за случилото се. Навярно се е надявал да остане незабелязан, докато успее да се прехвърли към източните провинции. Нямаше начин обаче историята с Кетил да не се разчуе. Спомням си неговите хвалби, че в Съединените щати хората имали средства, с помощта на които можели да разговарят от единия край на страната си с другия. Така че той трябва да ни е гледал как си живеем уединено в нашите стопанства и да се е чудил колко ли бързо могат да се предават новините при тези условия. Само че синът на Торвалд, Хролф, отишъл да преговаря по някои делови въпроси у Бренд Тюленовия ботуш и съвсем естествено споменал за странника. Скоро след това цялата западна част на острова научи за случката.

Джералд очевидно не е знаел, че е длъжен да разкаже на приютилия го домакин, че е убил човек — и тогава той щеше да бъде в безопасност, поне до момента, в който бъде свикан Тинга — Хялмар и синовете му са достатъчно трезви хора и не биха тръгнали да убиват някой, който е под закрилата на закона. Но при този развой на събитията, след като Джералд беше скрил истината, той сам се бе поставил извън закона.

Хялмар и роднините му се отправили на коне към Хумпбак Фел с намерение да хванат Джералд. Извикали го и му заповядали да излезе от дома. Той пробил обкръжението с помощта на пистолета си и побягнал към хълмовете. Те го последвали, при което оставили след себе си неколцина ранени и един убит, за чиято смърт сега се налагало също да отмъстят. Чудя се дали Джералд не си е въобразявал, че странното му оръжие ще откаже преследвачите да продължат подире му. Може би не е бил наясно, че съгласно нашите вярвания всеки мъж умира, когато му дойде времето — нито по-рано, нито по-късно — и поради това страхът от смъртта е безсмислен.

Когато го заобиколили най-накрая, неговото оръжие внезапно отказало да му служи. Тогава той взел меч на единия от убитите и започнал да се защитава толкова храбро, че Улф Хялмарсон куца и досега. Дори неприятелите на Джералд признали по-късно, че се държал достойно. Така че на тези от Съединените щати със сигурност не им липсва мъжество.

След посичането докарали тялото му обратно. Побояли се от духа му, тъй като мислели, че може да е бил магьосник приживе. Тялото му било изгорено, а заедно с него — и всичките му вещи.

Междувременно аз загубих ножа, който той ми беше дал. Гробът му се намира в блатистата пустош и хората отбягват да минават покрай него, макар че досега никой не е виждал призрака му да броди там.

А оттогава се случиха толкова много неща, че полека-лека взеха да го забравят.

Такава е историята на Джералд Самсон, отче, според това, което видях и чух. Повечето хора си мислят, че Джералд е бил смахнат, но лично аз вярвам, че той наистина дойде от друго време. Неговото проклятие беше, че се появи твърде рано. Никой не може да принуди реколтата да узрее, преди да настъпи сезонът на жътвата. И все пак, аз се вирам в бъдещето, когато те ще летят във въздуха и ще пътуват в коли без коне, когато ще могат с един удар да унищожават цели градове.

Мисля си и за онази Исландия, и за младите мъже от Съединените щати, дошли при нас да ни помогнат да се защитим през годината, в която е надвиснал краят на света. Може би някои от тях ще видят надгробната могила, докато се разхождат из пустошта, и ще се зачудят кой ли древен войн лежи погребан в нея. А може би дори ще съжалят, че не са живели в онези стари времена, когато хората са били свободни...

---

[1] Дърво, напоено с катран и сяра; общо название на експлозивните вещества с военно предназначение, озползвани през Средновековието. ↑

[2] Исландско поверие, подобно на християнското, за „края на света“, който се очаквал в 1000-та година ↑

[3] Според вярванията на северните народи Один е най-старшият между боговете. Тор е един от синовете му — бог — гръмовержец, въоръжен с каменен топор; покровител на земеделието. Б. пр. ↑

[4] Military Police — „Военна полиция“. Б. пр. ↑

[5] Свиреп воин, който изпада в неистово състояние по време на бой. Древните скандинавци вярвали в неуязвимостта на берсеркерите. Б. пр. ↑

[6] Скандинавски викинг, достигнал през 10-ти век бреговете на Северна Америка. В откритата от него земя растели диви лозя и затова я назвал Винланд. Б. пр. ↑

[7] Норвежки викинг, който се отправил в 985 г. към остров Гренландия, но ветровете и теченията го завлекли до гористите брегове на североамериканския материк. Б. пр. ↑

[8] Откривател и изследовател на Гренландия, който през 9-ти век се заселва в Исландия заедно с баща си. Б. пр. ↑

[9] Сбирки в стара Исландия, на които се обсъждали проблемите в границите на определен окръг, за разлика от Алтинга, събранието на най-мъдрите в страната. Б. пр. ↑

[10] Капище — езически храм с идоли. Б. пр. ↑

[11] Независим от краля феодал. Оттук произлиза и английската дума „earl“ — граф. Б. пр. ↑

[12] Един от предците на моята майка, бродяга... (развален английски). Б. пр. ↑

[13] Служител, пазач. Б. пр. ↑

[14] Холмганг (исл.) — двубой, единоборство. Б. пр. ↑

ДЕЙВИД ГРИГ

ПЕСЕН ПРЕДИ ЗАЛЕЗА

Бяха му необходими три седмици, за да намери бойния чук. Той ловеше плъхове сред бетонните парчета и ръждясалия метал на античния супермаркет. Слънцето вече започваше да се спуска над нацърбения градски хоризонт, над околните постройките надвисваха гигантски гробищни сенки и през натрошените обломки на склада пълзеше тъмен ръб.

Той внимателно подбираше пътя си — от едно бетонно парче към друго, заобикаляше изкривения метал и се оглеждаше за всяко убежище, подходящо за гнездо, в което биха се развъдили плъхове. Търщуваше тук и там, употребявайки дебел прът, за да ги обръща, с надеждата да намери и някоя консерва с храна, останала неоткрита след години грабеж.

Накрая, със смачкани и окървавени от пръта глави, на кръста му увиснаха три дълги плъха. Те бяха все още достатъчно дебели и мудни, за да ги изненада с удар по главата, което се дължеше на късмета, очите и умението му — дори не му се наложи да използва прашката.

Подсмърквайки всред студения вятър, си даде почивка. Тази вечер сигурно щеше да падне слана и кокалите му трепереха от студ. Остаряваше.

Беше на шейсет и пет и сивата му преди коса, сега се издигаше като бял ореол около лицето му, добило цвета на обработена кожа. По чудо бе оцелял толкова дълго, тъй като ранните му години не го бяха подготвили за днешния свят. Но откакто градът бе умрял, някакси се беше научил да се сражава, да убива и да бяга, заедно с всичко останало, необходимо през изминалите години.

Сега дните не изглеждаха толкова отвратителни и безнадеждни като някога, вече рядко се страхуваше, че може да умре от глад. В лоши, както и в не чак толкова лоши дни, той беше ял и човешко месо.

Казваше се Парнъл и продължаваше да живее.

Слънцето бързо залязваше и той се обърна, с намерение да се върне преди тъмнината да го настигне, а и с ъгъла на очите си бе хванал някакъв загасващ отблясък на метал. Взря се внимателно и повдигна бойния чук над парчетата натрошен бетон. Разклати го, за да опита тежестта му и неговото движение. За момент му се прииска да го стовари, но нямаше нужда. Имаше достатъчно време и знаеше, че това е инструментът, който го бе обнадеждавал през последните три седмици. Непохватно го завърза за колана си и побърза да се прибере в къщи, бягайки от сенките на града.

Когато стигна до дома си, беше съвсем тъмно. Домът му представляваше устояла на времето каменна къща, оградена от непроходимата джунгла на буренясала градина. След като влезе вътре, той внимателно запали един подир друг димящите свещници във всекидневната, събуждайки злокачествена светлина, която се разпростря по ъглите.

Заклучи външната врата и постави решетката, после спокойно седна пред дървеното пиано в гостната. Известно време наблюдаваше как пръстите му се движат по пожълтелите напукани клавиши и с изкачването на начупените тонове почувства привична скръб. Може някога това пиано да е било добър инструмент за обучение, но времето не го бе пощадило. Дори когато не се страхуваше да привлече вниманието на обитателите на тъмнината отвън, усилието му да свири приличаше повече на агония, отколкото на удоволствие.

Някога музиката бе смисълът на неговия живот. Сега най-голямата му грижа беше да успокоява куркането на червата си. Погледът му се отмести, падна върху чука, намерен преди две седмици сред бетона и той си спомни за съживената надежда.

Но нито беше време за градене на блянове, нито за надежди. Преди да заспи, трябваше да одере и почисти плъховете, които бе хванал. През същата сутрин беше търгувал с Падналата жена.

Тя и приятелите ѝ обитаваха стотици различни трамваи, разхвърляни в старо депо. Защо бяха избрали да живеят в такава среда беше въпрос, който никой, заел се да търгува с нея, не бе в състояние да реши. Беше се установила там и там търгуваше. Търговското и гише се намираще в самотен трамвай, вляво от релсите извън депото. Боята му се бе обелила, но все още пазеше следите от патетичния маниер на реклама от изгубената епоха. Докато по външната му част се

предлагаха далечни прекарвания на почивки и най-добри дезодоранти, вътре Падналата жена търгуваше с най-люксовите боклуци на отмерения свят. Там, подредени в боен ред или на дървени пейки, или окачени на тавана, имаше консервени кутии от бяло тенеке с импровизирани дръжки, домашно направени свещници, кошници със съмнителни зеленчуци, кой знае къде израсли, редици от умрели плъхове, котки, зайци и някое и друго куче, пластмасови лъжици, бутилки, дрехи от кожи на плъхове и различни други неща, спасени от дебрите на често плячкосваните магазини.

Падналата жена беше стара и черна, с гнусен и отвратителен вид, и след като видя как Парнъл се приближава в мразовитата утрин, се изкикоти. През кризата тя бе оцеляла по много по-ловък начин от редица мъже, бивайки по-безпътна и по-жестока, отколкото те се бяха старали да я направят преди години. Потриването на ръцете ѝ бе съпроводено от сух звук, а отправеният към Парнъл поздрав бе придружен от посърнал похотлив поглед.

— Два плъха, Паднала жено. Убити вчера и пресни — започна без колебание той.

— За тях ще ти дам нещо добро, мистър Пианист — подигра му се тя. Тогава това ще се случи за пръв път. Какво е?

— Истински двацет и четири каратов диамантен пръстен. Гледай! — повдигна тя скъпоценния камък към слънцето.

Парнъл не се потруди да се усмихне на лелята.

— Дай ми храна и престани да си правиш майтап с мене — заяви.

Тя отново се подигра, като му предложи зелка и два моркова, но той кимна в съгласие и ѝ връчи двата одрани трупа, после сложи зеленчуците в торбата си и се обърна да си върви. Но тя забеляза бойния чук, който носеше и го спря с вик:

— Хей, Пианисте, какъв е този чук? За него ти давам кожено палто от истински заек!

Парнъл се обърна и разбра, че този път не му се присмива.

— След като си свърша работата с него, може и да стане. Тогава ще видим.

Изглежда отговорът му я задоволи, но тя отново извика:

— Хей, Пианисте! Чул ли си новината за стария Едмъндс? Онези вандали дошли да го убият и след това подпалили онова място с книги,

където той живееше.

Шокиран, Парнъл остана с отворени уста.

— Библиотеката? Те са я изгорили?

— Точно така.

— Господи!

Докато Падналата жена му се хилеше, почти цяла минута стоя мълчалив и объркан. След това, неспособен да заговори поради обхваналия го гняв, той плесна с ръце в горчивото си безсилие и си тръгна.

Бойният чук беше неудобен за носене. Беше окачен за колана му на металната си глава и докато ходеше, дървената му дръжка го удряше по краката. Ако го носеше на рамо, след няколко минути мускулите му започваха да протестират и го принуждаваха да си почива. Бе стар и го знаеше. Наклонената пързалка към смъртта ставаше все по-стръмна и си мислеше, че краят му не е много далече.

Бавно, с цената на измерителни преходи, той измина разстоянието до сърцето на трупа, който някога представляваше този град, пулсът на който беше спрял много отдавна. Той вървеше покрай стари ръждясали каросерии на коли и пълни с прах трамвайни мотриси, преминаващи по улици с разнебитени здания, стоящи в редици като нащърбени рифове. Много отдавна гърдите на града бяха изпуснали своята последна въздишка; високите му комини бяха паднали и тухлите им се бяха разпръснали по пътя пред него.

Накрал успя да стигне до центъра и отново обърна лице към строгите колони и затворените врати на Градския Съвет — полуобгорял и пълен с натрошени обломки в криволичещото си преддверие. Дори да имаше възможност да откrexне залостените врати, първо трябваше да почисти бетонните парчетии, за да може да ги отвори. А вътре имаше толкова много!

Но от другата страна на сградата, опрян до стената и забил носа си в дърво, което сега представляваше обезлистена пустош, стоеше скелетът на голям камион.

Парнъл внимателно се изкачи върху него, после почти комфортно се настани върху клон от дървото, съвсем наблизко до решетката на един прозорец. Преди три седмици той бе почистил нечистотиите по стъклото му и беше успял да зърне прашните коридори във вътрешността. Някъде в дъното, на избеляла жълта

табела, все още се разчитаха думите: „Концертна зала“. Поглеждайки още веднъж неясните ѝ букви, Парнъл се изпълни със спомени за концертите, които бе давал. Поставени върху клавишите, ръцете му следваха собствената си памет; музиката спираловидно се развиваше и невидимото посещение в тъмната зала предизвикваше нови и нови аплодисменти...

Докато стоварваше бойния чук върху решетките на прозореца, спомените му изчезнаха като дим. Циментът се раздробяваше, прахта се сипеше наоколо. Изглежда имаше късмет — задачата се оказа полесна, отколкото си мислеше, въпреки че след първия удар изглеждаше ужасна. Той отново замахна с чука, пръчката на решетката помръдна и се наклони. Намери сила за нов удар, прътът се изкриви, после се счупи и изчезна в коридора под него.

Триумфът го завладя всред облаци от слабост, додето силите задъхано напускаха треперещите му ръце. Дълго стоя върху клона — започнал хазартна игра и същевременно дръзнал да рискува.

Накрая успя да праметне краката си през перваза, а после да се изтърси на пода на коридора. Чу се хрущане на стъкла. Той бръкна в чантата си и извади малка свещ, придружена от няколко извънредно ценни кибритени клечки. Употребената кибритена кутия му бе струвала десет плъха, които Падналата жена бе благоволила да вземе преди две седмици. След това запали свещта и жълтата ѝ светлина заплува в прашния коридор.

Парнъл вървеше и стъпките му се отпечатваха в девствения прах. Придружени от сурова усмивка, спомените му се Върнаха. Сети се за едно телевизионно предаване, посветено на първите изследователи на Луната — и техните стъпки също се отпечатваха в древния лунен прах.

Той стигна до заключена и укрепена двукрила врата. Отново трябваше да се напъне, да раздробии ключалката с чука си и да пристъпи в отвореното пространство. След като очите му привикнаха към жълтата светлина на свещта, забеляза дълги, разположени една над друга редици от плюшени столове. Някъде изтрополя плъх, отгоре се чу тихо цвърчене и шумолене, което вероятно бе предизвикано от котило прилепи, разположено на тавана.

Пред него леко наклонената пътека между редовете се проточваше надолу. Вдигайки прах, Парнъл бавно тръгна напред. В гъстия мрак на залата свещта му беше като искрица, която осветяваше

тесен кръг и едва се процеждаше през пушилката, причинена от неговото движение.

На сцената металните повърхности на разпръснатите в неясни ъгли свещници хвърляха блещукащи отражения. Около него, от години покрити с прах, се намираха попютри с ноти за оркестър. Имаше и полуотворени калъфи за инструменти, в сред тях се забелязваше все още просветващото тяло на френска валдохорна, изоставена в бързината от някой отдавна изчезнал изпълнител. Под избеляла калъфка, над която се извисяваше потъмнял свещник, стоеше роял.

Сърцето на Парнъл заби бързо — много по-бързо от собствените му движения, с които изтриваше праха от калъфката на рояла. Нетърпеливите му ръце запалиха свещника и той го повдигна високо, за да освети сцената. Сега можа да забележи още инструменти, останали След употребата им от други изпълнители — съвсем наблизко бяха разположени цигулки и обой, но времето беше направило безсмислено тяхното притежание.

Премествайки светлината на пода, той внимателно свали калъфката. Жълтата светлина танцуваше по полираните повърхности на първото на рояла и блестеше по месинговите му части. С нарастващо маниерничене съсухрените му ръце дълго милваха инструмента. Накрая, независимо от умората, която го беше овладяла, се разположи на столчето пред него и с облекчение забележа, че ключът на капака все още стои на мястото си. Ако го нямаше, щеше да го отвори със сила, но това би сломило сърцето му.

Той превъртя ключа, повдигна калъфката и меко прокара пръсти над черните и бели клавиши. Седна на столчето, захвърли парцаливото си палто и със съзнателно обмислен жест се обърна с лице към залеза.

„Тази вечер тя е препълнена, мистър Парнъл, и всички лондончани искат да ви чуят. Радиостанциите са заплатили големи пари, за да предадат концерта ви. Публиката е тиха и послушна, не виждате ли как всички са затаили дъх? Не се чува покашляне, няма кихане, нито мърморене — те чакат затихнали да чуят първите ноти, излезли изпод вашите пръсти. А музиката трепери в ръцете ви, също очакваща да започне!“

Дисонансните акорди разстроиха празната зала — ексцентричните им тоналности прелетяха над раздражената тълпа и над изгнилите, обезлюдени кресла. Парнъл изпусна мъчителна

въздишка. Беше необходимо струна по струна инструментът да бъде старателно акордиран, новата му цел трябваше да бъде постигната. Но в крайна сметка той можеше да протегне ръка и да докосне клавишите, без да престане да осъзнава трудностите, които предстояха. Тогава почувства глад и погледна към свещите, а те бързо се стопяваха. Вероятно в залата можеха да се намерят камертони, но в никакъв случай инструменти, които биха му позволили да настрои струните на рояла. И докато прекарваше времето си в нея, не бе в състояние да ловува или да търси храна, а трябваше да се прехранва по някакъв начин. Налагаше се да се върне при Падналата жена и да види какво би му предложила за бойния чук. Но знаеше, че едва ли щеше да вземе коженото палто.

След като излезе отново навън, той отвори чантата си и извади храната, която беше взел. Седна върху камиона и докато дъвчеше парчетата печен плъх и сурово зеле, размишляваше за възможността да убие част от люпилото прилепи в залата. Несъмнено те представляваха любопитно ястие, а кожените им криле щяха да свършат добра работа... Ала всички тези планове не бяха практични и той ги отхвърли.

Някъде в далечината, отвъд разнебитените сгради, към небето мързеливо се точеше тънка струйка черен дим. Доста объркан, Парнъл се зачуди какво ли гореше; Струйката беше прекалено тънка и стегната, за да е резултат от горски пожар. А може и някоя сграда внезапно да се бе запалила след всичките тези години, но по-приемливо изглеждаше огънят да е резултат от човешка намеса. Неспособен да стигне до по-задоволително заключение, той се обърна и изхвърли въпросите от главата си.

След като зави остатъците от храната, небрежно намести пръчките от решетката на прозореца — неговият вход трябваше да остане незабележим за всеки минаващ скитник. После вдигна бойния чук и се отдалечи от мечтата на сърцето си.

В късния следобед Падналата жена бе станала твърде кисела — като тлъста черна жаба, която недоволно се препича на последните слънчеви лъчи. Тя седеше върху стъпенката на трамвая и го посрещна без признаци на въодушевление. Взел стара ловджийска пушка, съсухреният ѝ съпруг се беше разположил върху покрива на трамвая.

Беше се втренчил застрашително в хоризонта и не удостояваше с вниманието си нито Парнъл, нито собствената си жена.

Пианистът седна и пазарлъкът му с нея трая около час. Тя продължаваше да му предлага коженото палто, но той настояваше за френски ключ, свещи, кибрит и храна, а това бяха скъпи стоки. Накрая се предаде и прие нейното последно предложение, което уреждаше замяната на бойния чук срещу всичко поискано, с изключение на храната.

Падналата жена окачи придобивката си на видно място в трамвая и му връчи нещата, които желаше. После се извърна и го изгледа накриво.

— Знаеш ли, че си луд, дрънкачо на пиано? — Прегърнал уморено свещите си и стигнал вече до входа на трамвая, той бе принуден да се съгласи с нея.

— Предполагам, че си права.

— Разбира се, че съм права, шантави свирачо — отвърна тя с подчертано кимване.

— Наистина съм шантав, след като идвам да търгувам с тебе — рече той, но жената само го изгледа. — Тази сутрин на юг имаше много дим — спомни си Парнъл. — Знаеш ли какво беше това?

Падналата жена се ухили и му намигна.

— Разбира се, че зная. Сутринта не ти ли казах за вандалите? Плъпнали са из целия град и миналата седмица изгориха стария Едмъндс заедно с книгите му, а сега онова място с картините. Тези вандали сигурно също са луди.

И тя се засуети около трамвая, подреждайки и препореждайки своите стоки. Сърцето на пианиста се сви.

— Художествената галерия?

— Дааа, така чух. Джак Лимпин ходил на юг заранта, той ми каза. Тези вандали не харесват книги и картини, няма начин.

В Парнъл избухна неудържим гняв, който бързо се превърна в разочарование, поради липсата на обект, върху който да го излее. По време на кризата повечето ценности бяха разрушени. Сега дори и тези, които бяха успели да оцелеят, бяха заплашени от същата участ — безсмислено унищожение.

— Защо го правят? — възмути се той, стискайки някакъв стол, за да спре да трепери. — Какъв е смисълът на извършеното от тях?

— Кой го е грижа? — каза жената. — Тия книги не стават за ядене, а тия картини не се топят. Вандалите наистина са луди да ги изгарят, ама на кой му пука?

— Добре — рече Парнъл, — много добре.

Отговорите, които бе почувствал вътре в себе си, не означаваха нищо за Падналата жена. Бе в състояние единствено да обуздае мъката си и да се опита да я скрие. Той стисна челюсти, вдигна покупките, премести ги на гърба си и излезе от трамвая. Падналата жена го наблюдаваше как крачи с изписани на лицето му умора и възмущение. Над нея, все още стиснал пушката, съпругът ѝ продължаваше да се визира в потъмняващия хоризонт.

На следващата сутрин Парнъл отново се зае с лов на плъхове из разнебитените и запустели къщи, които все още се извисяваха в правилни редове и достигаха до западната част на града. След няколко часа напразно търсене късметът му проработи и той откри зайци, ровещи меката земя на някакъв буренясал двор. Успя да изненада два от тях, преди другите да се разбягат. Остатъка от сутринта прекара в чистене и печене на животните и в осоляване на кожата им.

В следобедните часове пак се озова в тъмната зала и се зае със задачата, която щеше да му отнеме много време — да предаде правилно звучене на всяка струна на рояла. Ако беше професионален акордьор, щеше да бъде в състояние да работи по-бързо, но той бе принуден да премине през мъчително пълзене, изпробвайки различни методи, за да получи желания резултат, като прослушваше всяка струна и свързваше звученето ѝ с това на останалите, които вече бяха настроени. Ръждивият ключ не беше най-подходящия инструмент, но все пак му служеше да ги затяга.

Той мереше бремето с изгорените свещи и с падането на мрака си тръгваше.

Дните му минаваха, погълнати от тези занимания, но той вече се доверяваше на слуха си и бе придобил сръчност. Винаги му се налагаше да спира работа за няколко часа, за да бъде в състояние после да я продължи. Когато излизаше от залата, за да се храни или за да отпочинат очите му, някъде на хоризонта забелязваше дим.

Най-сетне дойде денят, в който приключи. Беше изпробвал рояла със свирене на гами и прости упражнения и се бе уверил в съвършеното му акордиране. Тогава разбра, че се страхува да седне на

столчето и да изсвири истинско музикално произведение. Ръцете му все още помнеха неговите любими пиеси, но сърцето му таеше кух страх от евентуалната проява на непохватност или изопачаване на музиката. Наистина, благодарение на старото пиано-чудовище в къщата му, през всичките тези години бе успял да запази пръстите си силни и гъвкави но не беше уверен дали е запазил и умениято си. Беше изминало много време.

Парнъл излезе от залата обезверен и разтреперан и седна на ръждясалия камион. Беше ранен следобед, за пръв път от няколко дни насам в небето не се забелязваха пушеци. Той изяде последните заешки остатъци и осъзна, че отново ще трябва да ходи на лов. Изсмя се на себе си, после отпи вода от бутилката, която носеше, запали свещта и последван от облаци прах, забърза обратно към вътрешността на залата.

Беше разчистил сцената, премествайки музикалните стойки в края ѝ, а роялът бе останал сам и величествен. Още веднъж избърса полираната му повърхност, излъска медния надпис, после повдигна капака, запали свещника и седна пред клавиатурата.

Прилепите изшумоляха с бурно ръкопляскане. Парнъл леко се поклони на прояденото от молци кадифе на празните столове и започна да свири соната от Бетовен, опус 109. Тя бликна и се изля от струните на ремонтирания роял, ръцете му се спускаха и издигаха, припомняйки му това, в което мозъкът не бе съвсем сигурен. И слушайки звуците, той разбра, че не е изгубил умениято си, а по някакъв начин го беше съхранил в себе си — през всичките изпълнени със страдания години, макар и задрямало, то бе останало в него. Някъде в мрака Парнъл изплиташе мрежа от музика, светлина и хармония, тя го обгръщаше със собствените му звуци и той продължаваше да свири. И, докато свиреше, се разплака.

Пиесата свърши и Парнъл подхвана друга. Бетовен, Шопен и Моцарт бяха възкръснали. Музиката се промъкваше през часовете като поток от наслада, мъка и печал.

Той беше сляп и безчувствен, оглушал към всичко останало, освен към нея, отделен от външния свят в замъка от звуци, който изграждаше около себе си.

Най-сетне Парнъл възпря ръцете си, които вече трепеха и го боляха, и вдигна погледа си над рояла.

Пред него стоеше вандал. Лицето му беше ухилено, а в ръцете му се люлееше бойният чук, който бе продаден на Падналата жена. Главата му беше опръскана с кръв.

Размахвайки непрекъснато чука, вандалът го наблюдаваше с презрение. Бе облечен с грубо обработени кожи, изпъстрени с катарамии от ръждив метал. По големите му космати гърди висяха верижници и верижки, кръстове и свастики, символи и орнаменти, които при всяко движение подрънкваха, удряйки се едни в други. Беше мръсен, с мазна сплъстена коса, а върху челото му бе прогорен V-образен белег. Вонеше.

Парнъл не бе в състояние да проговори. Страхът го беше вкаменил, а сърцето му подскочаше като риба на сухо.

Вандалът нададе хриплив кикот, като се забавляваше от шока, изписан върху лицето му.

— Хей, стари човече, ти наистина свириш хубаво! Сега ще ми покажеш ли колко добре пееш?

— Не мога — едва прошумоля в гърлото му гласът на пианиста.

Вандалът поклати глава с гримаса на съжаление.

— Много лошо, мистър музикант. Но аз ти заявявам, че като приключи с тебе, наистина ще запееш добре. Много хубаво и високо. Въпреки че му беше приляло, Парнъл почувства как старият му гняв се разраства в него, дори пред лицето на страха.

— Защо? — попита с треперещ глас. — Защо искате да ме убиеете? Какво лошо съм ви сторил?

Очите на вандала съсредоточено се свиха в свиреп израз.

— Всичко, което правите... е да унищожавате красивите неща — книги, картини... — продължи Парнъл с възбуда, която беше изместила колебанието му. — Тези неща съдържат онова, което ни е останало в наследство от културата, цивилизацията и величието на човека, нима не забелязвате? Вие сте само варвари, които убиват и палят...

Варваринът изгуби веселостта си, замахна с нож и Парнъл млъкна.

— Слушай, хубавецо. Ти си добър с музиката си и говориш добре, но говориш само лайнарщини. Знаеш ли какво ни донесе красивата ти култура? Доведе ни до мръсотия и побоища, накара ни да се самоизяждаме помежду си. Ти, готино, старо и хубаво човече, вече

си бил достатъчно възрастен, когато започнаха убийствата и гладът. А по това време аз и моите хора бяхме деца. Знаеш ли какво ни беше? Трябваше да бягаме и да се крием, за да не станем храна за възрастните. За да оживеем, ядохме мръсотии и боклуци, човече. За нас това беше красивото ти наследство, така че не ме баламосвай с величието на човека, защото той никога не е бил такъв.

Вандалът се извисяваше над Парнъл, тежко издишвайки зловонния си дъх в лицето на стария човек. Той се обърна и се огледа свирепо, а Парнъл продължаваше да мълчи.

— А ти си седиш тук в тъмното, свириш красива музика и единственото, което желаш, е всичко да се върне така, както е било! За тебе е добре, но на мене и моите хора ни трябва сигурност, че миналото няма да се върне по този начин. Сега кажи ми, човече, какво добро е създала тази музика и тази култура? А?

Мислите на Парнъл се движеха хаотично. Накрая той простичко каза:

— Доставяме удоволствие на хората, това е всичко. Вандалът възвърна усмивката си.

— Добре, господин музиканте, да те убия ще ми достави голямо удоволствие. Но първо, човече, наистина ще ми стане кеф да разбия на парчета това красиво музикално чудо срещу тебе, за да можеш и ти да се позабавляваш. Как ти се струва?

Вандалът се извърна, претегли тежестта на бойния си чук и високо го издигна над величествения роял.

Вътре в Парнъл нещо прещрака. Скочи и сграбчи ръцете на вандала. Той изненадан изпусна чука си, а Парнъл заби нокти в лицето му. Вандалът се опита първо да освободи косата си и да се вкопчи в стареца, но ръцете а Парнъл се впиха в гърлото му. Тези ръце бяха единствената част от изнемощялото му тяло, която не беше слаба и не трепереше — благодарение на десетилетните упражнения върху клавиатурата те бяха придобили желязна твърдост и сега се впираха в гръкляна на вандала. Младежът се задушаваше и напразно се опитваше да се отдели от тях, но изкривените пръсти бяха стегнати в мъртва хватка и се затягаха с истерична сила. В един привидно безкраен миг двамата се намираха в някаква странна прегръдка. След това вандалът се строполи на сцената, с Парнъл върху себе си, а животът му постепенно се изцеждаше. Вандалът беше мъртъв.

Парнъл издаде задъхан вик и повърна, надвесен над ръба на сцената. После като лишено от разум животно, известно време остана на колене.

От време на време се обръщаше и с особено чувство поглеждаше тялото на вандала. Извън залата леко се дочуваха крясъците на част от новите варвари, които палеха и грабежа. Вътре в залата се долавяше само тишината на смъртта и лекото шумолене на прилепите. Той запълзя към пианото, където лежеше бойният чук. Изправи се, като го използваше за опора на треперещите си крака, след това здраво го хвана в ръцете си. После с мъчително движение го стовари върху клавишите на пианото.

От удара цялото му тяло се разтресе. Струните силно издрънчаха и се разлетяха, придружени от дървени трески. Свещникът се завъртя, падна на пода и угасна. Цялата зала потъна в тъмнина. Изглежда, че тишината щеше да се проточи задълго.

ХЕНРИ КАТНЪР ЩАСТЛИВ ЗАВЪРШЕК

Ето как завърши тази история:

Джеймс Келвин се съсредоточи с всички сили върху мисълта за химика с червените мустаци, който му бе обещал един милион долара. Налагаше се да се настрои в резонанс с неговия мозък, за да установи контакт. Беше го правил и преди, сега трябваше да успее за последен път и това бе по-важно от всякога. Натисна бутона на устройството, което му връчи роботът и напрегна мисълта си.

Много надалеч, през безграничното пространство, той успя да се свърже. Настрои се към тъничкия лъч мисловна енергия и започна да се придвижва по него.

Мъжът с червените мустаци погледна нагоре, зяпна и се ухили доволно.

— Ето къде сте били — каза той. — Не ви чух да се приближавате. За Бога, опитвам се да ви открия вече от две седмици.

— Кажете ми бързо как се казвате — отзова се припряно Келвин.

— Джордж Бейли. Впрочем, как е вашето име?

Келвин не отговори. Внезапно си спомни и второто твърдение на робота за устройството, с помощта на което установяваше връзката. Отново натисна бутона — този път не се случи нищо. Устройството бездействаше. Беше изпълнило задачата си — това означаваше, че той вече е постигнал желанията си: да си осигури крепко здраве, да забогатее и да се прослави. Естествено, роботът го беше предупредил. Тая вещь бе така конструирана, че да изпълни само една специализирана поръчка. След като беше получил поисканото, тя повече нямаше да проработи.

Келвин вече имаше един милион.

И оттогава той заживя щастливо...

Ето средата на тази история:

В момента, в който отмести брезентовата завеса, някакво небрежно закачено въже се разлюля пред лицето му и килна настрани

очилата с рогови рамки, същевременно в незащитените му очи избухна ослепителна синкава светлина. Той почувства странно и остро усещане за загуба на ориентация, за някакво преместване, което почти веднага изчезна.

Контурите на предметите пред него се стабилизираха. Пусна завесата и боядисаният надпис отгоре ѝ отново можеше да се разчете:

ХОРОСКОПИ — НАУЧЕТЕ ВСИЧКО ЗА БЪДЕЩЕТО СИ!

Той се отправи към прословутия предсказател и започна да го изучава.

Но това беше... Не, не е възможно! Роботът произнесе с равен и отмерен глас:

— Вие сте Джеймс Келвин, професия репортер, на тридесет години, неженен. Идвате в Чикаго от Лос Анджелис по съвет на личния си лекар и сте пристигнали днес. Вярно ли е?

Удивлението на Келвин го подтикна да спомене Всевишния. После намести очилата си и се опита да си спомни какво беше писал преди няколко години в един материал, посветен на шарлатанията. Трябваше да има някаква хитрост, с помощта на която мошениците постигаха ефект — независимо от това, че на пръв поглед всичко приличаше на чудо.

Роботът го погледна безстрастно с фасетното си, като на членестоного, око.

— Чета информацията от мозъка ви — продължи той с педантичния си глас, — и установявам, че годината е 1949. Така че ще трябва да променя плановете си. Възнамерявах да пристигна в 1970 и сега ще се наложи да ми помогнете.

Келвин бръкна с ръце в джобовете си и се ухили.

— С пари, естествено. Е, вярно, че за момент почти ти бях повярвал. Все пак, кажи, как го правиш този трик? Да не е като при играчът на шах на Мелцел?

— Не съм машина, управлявана от джудже, нито пък оптична илюзия — увери го роботът. — Аз съм изкуствено създаден жив организъм и произхождам от време, което за вас е „далечното бъдеще“.

— Да, но и аз не съм сукалчето, за което ме вземаш — отбеляза с благ глас Келвин. — Влязох тук да...

— Загубили сте квитанциите за багажа си — прекъсна го роботът. — Докато се чудехте какво да сторите, изпихте няколко

питиета и след това се качихте на автобуса, който се движи по булевард Уилшир^[1] — точно в двадесет часа и тридесет и пет минути.

— Я остави тоя номер с „прочитането“ на мозъка — кипна Келвин. — И не се опитвай да ме убедиш, че държиш това долнопробно свърталище от дълго време, като работиш все по този начин. Ако действително си истински робот, досега полицаите да са те спипали.

— Това заведение е мое от около пет минути — заяви роботът. — Предшественикът ми лежи в безсъзнание зад оня сандък в ъгъла. А вашата поява тук беше чиста случайност.

Роботът замълча и Келвин остана с впечатлението, че той го наблюдава, за да види дали историята му минава.

Келвин изпита безпокойство, тъй като нямаше чувството, че в голямата ъгловата фигура пред него се криеше човек. Ако изобщо бе възможно да съществува нещо подобно на робот, би повярвал, че точно сега има насреща си един истински екземпляр. Но след като знаеше, че такива неща не съществуват, той реши да изчака, за да види в какво се състои номерът.

— Моето пристигане тук също беше случайно — информира го роботът. — Поради това ще трябва да направя леки промени в снаряжението си — ще са ми необходими някои заместващи механизми. Ако съм си извадил правилни изводи от това, което се съдържа в мозъка ви, за да получа тези неща, ще се наложи да се включа във вашата специфична разменна икономическа система. С една дума, нуждая се от монети, злато или сребро. И ето ме в ролята на гадател.

— Разбира се, разбира се — рече Келвин. — А защо всичко да не се уреди чрез обикновен грабеж? Ако действително си робот, вероятно можеш да направиш суперудар с едно бързо завъртане на зъбните си колела.

— Това ще привлече чуждото внимание върху мен, а в момента ми е нужна анонимност. Впрочем, реално погледнато — тук роботът спря, за да потърси в съзнанието на Келвин подходящата дума, — сега аз съм беглец. В моята ера пътешествията във времето са строго забранени. Само правителството може да ги разреши и финансира.

Келвин си помисли, че някъде из тези обяснения се криеше замаскиран опит да бъде измамен. Но не можеше да разбере къде.

Докато разсъждаваше напрегнато, няколко пъти премигна срещу робота. Всичко изглеждаше доста необедително.

— Какво доказателство ви е необходимо? — попита създанието. — Нали в момента, когато влязохте, ви прочетох мислите? Докато извличах от съзнанието ви полезната информация и след това я връщах обратно, трябва да сте почувствали временна амнезия.

— Значи това сте ми направили — промълви Келвин и отстъпи предпазливо назад. — Е, добре, вече мисля да си тръгвам.

— Чакайте — изкомандва роботът. — Виждам, че започнахте да ме подозирате. Явно съжालявате, че именно от вас излезе идеята за един малък грабеж и мислите, че вероятно ще се възползвам веднага от предложението. Позволете да ви успокоя. Наистина аз бих могъл да взема вашите пари и да ви погубя, за да прикрия следите си, но като робот не ми е позволено да убивам човешки създания. Другата възможност е да се включа във вашата бартерна система. Мога да ви предложа нещо наистина ценно срещу малко количество злато. Момент да помисля.

Погледът на фасетните очи се плъзна по надписа на брезента и отново се спря върху Келвин. След това роботът продължи:

— Хороскоп... Предполага се, че той ще ви помогне да си осигурите здраве, слава и богатство. Астрологията обаче не е между моите силни страни. За сметка на това мога да предложа логичен научен метод, който ще даде същите резултати.

— Тъхъ — произнесе Келвин скептично. — Колко струва? И защо вие самият не използвате този метод?

— Имам други амбиции — осведоми го роботът по своя загадъчен начин. — Вземете това.

Чу се изщракване. В металния гръден кош на робота се откри ниша, откъдето той извади малка плоска кутийка. Подаде я на Келвин, който автоматично обхвана студения метал с пръстите си.

— Внимавайте. Не натискайте този бутон докато...

Но Келвин вече беше натиснал бутона...

Озова се в нещо като автомобил, чието управление бе изгубил. В неговата глава беше някой друг. Ситуацията напомняше движението на някакъв шизофреничен локомотив, бясно препускащ едновременно в две посоки. Усилията, които полагаше, за да го спре, бяха

безрезултатни. Образно казано, воланът на неговото съзнание се бе счупил.

Някой друг мислеше вместо него!

Това нито беше напълно човешко същество, нито пък напълно нормално, ако се оценяваше според стандартите на Келвин. Но съвсем нормално от собствената му гледна точка. Например, достатъчно нормално, за да е способно да овладее най-сложните принципи на неевклидовата геометрия още в детската градина.

Постепенно раздвоените усещания се сляха в мозъка му в нещо като общ език от по-висша категория. Част от елементите на този език бяха слухови, друга част — зрителни; примесваха се миризми, вкусови и осезателни усещания. В цялата тази смесица имаше и познати неща, и компоненти, в които се усещаше чуждото, несвойственото, в неговата абсолютна форма. Общото впечатление беше — пълен хаос.

Ето какво представляваше смесицата в главата му: „...През този сезон големите гущери се размножиха прекалено... все пак там-таверите имат същите очи... не на Калисто... скоро идва ваканцията... за предпочитане галактична... слънчевата система е клаустрофобична. — утре биандуване ако квадратната рутола и пързаящите се нагоре...“^[2]

Но това е само някакъв опит да се предаде с думи цялата каша. Субективно той я възприемаше с много по-големи подробности, които страшно го притесниха. За щастие, пръстът на Келвин рефлекторно беше освободил бутона почти веднага и той бе останал на място неподвижен, леко треперейки.

Вече беше уплашен.

— Не трябваше да започвате контакта, преди да съм би инструктирал — каза роботът. — Сега ще стане опасно. Чакайте. — Окото му смени цвета си. — Да. Ето я опасността. Тарн, да. Пазете се от Тарн.

— Изобщо не желая да участвам в цялата тази работа — бързо отвърна Келвин. — Вземете си обратно тая чудесия.

— В такъв случай ще останете беззащитен пред Тарн. Задръжете устройството. Както ви обещах, то ще ви осигури здраве, слава и богатство. То е значително по-ефективно, отколкото който и да е хороскоп.

— Не, благодаря. Не знам как успяхте да ми въздействате — може би чрез някаква форма на инфразвукова интервенция. Но аз не...

— Почакайте — каза роботът. — Когато натиснахте този бутон, вие влязохте в съзнанието на същество, което битува в бъдещето. Създаде се временен контакт. Можете да възстановите този контакт всеки път, когато натиснете бутона.

— Опазил ме Господ! — възкликна Келвин, който се бе изпотил не на шега.

— Помислете за възможностите. Представете си някой троглодит от далечното минало, който е получил достъп до вашия мозък. Та той би постигнал всичко, което би могъл да поиска.

Изведнъж, поради някаква неосъзната причина, за Келвин стана извънредно важно да изнамери доказателства, които да опровергават аргументите на робота. „Изглежда заприличвам на Свети Антоний^[3] или на Мартин Лютер^[4] при споровете им с дявола“ — помисли си замаяно Келвин. Главоболието му се засили и през ума му мина, може би е пил повече, отколкото му понася. Той просто попита:

— А как троглодитът би разбрал какво става в моя мозък? Той не би могъл да приложи на практика моите знания, ако не притежава физическите ми възможности и ако не живее в подобна на моята действителност.

— Нима не са ви идвали понякога наум внезапни и видимо нелогични идеи, сякаш по чуждо внушение? Като че ли някой ви насилва да мислите за определени неща, да изчислявате някакви суми, да разработвате и решавате някакви проблеми? Е, добре, човекът от бъдещето, с когото вие можете да влизате в контакт с помощта на моя прибор, въобще не осъзнава, че този контакт е осъществен от вас. Той обаче е податлив на принуда. От вас се иска само да концентрирате мисълта си върху проблема, чието решение ви е нужно, а след това да натиснете бутона. Вашият партньор ще бъде заставен — по някакъв нелогичен от негова гледна точка начин — да заработи за решаването на поставения проблем. А през цялото време вие ще можете да следите хода на неговия мисловен процес — направо от мозъка му. Сам ще разберете как става онова, за което ви говоря. Естествено, възможностите не са безгранични, което ще ви се изясни съвсем скоро. Но в крайна сметка приборът ще ви донесе здраве, слава и богатство.

— Ако действително работи по начина, който описахте, устройството наистина би могло да ми осигури всичко на света. Бих могъл да получа каквото си поискам.

— Нали ви казах, че има известни ограничения. Веднага след като постигнете целта си да си осигурите здраве, слава и богатство, приборът ще стане безполезен — погрижил съм се за това. Но дотогава вие ще можете да извличате всичката необходима информация от съзнанието на по-интелигентното същество от далечното бъдеще. Най-важното е преди да натиснете бутона, да се съсредоточите върху интересувания ви проблем. Ако не успеете, може да се окажете и с нещо по-страшно от Тарн по следите си.

— Тарн? Какво...

— Става дума за един андроид, автомат в човешки каза роботът, загледан в нищото. — Тоест, човешко създание, сътворено по изкуствен път... А сега, нека се върнем към моя собствен проблем. Нужно ми е малко злато.

— Ето че стигнахме до същността на въпроса — каза Калвин, чувствайки се странно облекчен. — Само че аз нямам злато.

— Вашият часовник.

Келвин изви ръка и ръчният му часовник се показва от ръкава на сакото.

— О, не, много е скъп.

— Нужно ми е само златното му покритие — заяви роботът и от окото му избликна червеникав лъч светлина. — Благодаря.

Позлатеният часовник се беше превърнал в парче безличен сивкав метал.

— Хей! — извика Келвин.

— Ако използвате правилно прибора, доброто здраве, славата и богатството са ви гарантирани — реагира бързо роботът. — Ще бъдете толкова щастлив, колкото един мъж от тази епоха въобще може да бъде. С помощта на устройството ще успеете да решите всичките си проблеми, включително и този, свързан с Тарн. Постойте, докато се върна.

Създанието направи крачка назад и се скри зад ориенталската завеса, която едва ли някога беше преминавала границата на изток от скромното провинциално градче Пеория.

Настъпи тишина.

Погледът на Келвин се премести от променения му часовник към загадъчния предмет в дланта му. Размерите му бяха около три на три сантиметра, а дебелината не надминаваше тази на дамска пудриера. От едната му страна, малко навътре, се виждаше бутон.

Той го пусна в джоба си и закрачи напред. Надникна зад псевдо-ориенталската завеса, но там нямаше никой. Само парчетата брезент от двете страни на току що разрязаната цепнатина плющяха под напора на вятъра. Роботът беше изчезнал някъде.

Келвин надникна през пролуката. Отвън се разнасяха звуците и премигваха светлините на крайбрежния Булевард на забавленията и това беше всичко, ако изключим сребърната подвижна чернота на Тихия океан, простиращ се чак до курорта Малибу, далеч над невидимите очертания на крайбрежните скали.

Той се върна в палатката и се огледа. Дебел мъж в костюм на индуски брамин лежеше в безсъзнание зад инкрустирания сандък, който беше посочил роботът. Дъхът, който излизаше от устата му, и способностите за дедуктивно мислене на Келвин подсказваха, че мъжът е пил доста.

Докато се чудеше какво да предприеме, той отново спомена божието име. Внезапно осъзна, че мисли за нещо или някого, който се нарича Тарн и е андроид.

Хиромантия... време... контакти... не! Защитното неверие се плъзна като бронирана плоча и обви измъчения му мозък. Нямаше начин да са произвели истински робот досега. Иначе щеше да е дочул нещо по въпроса — нали в края на краищата беше репортер.

Почувства желание да се потопи в уличния шум и да усети присъствието на други човешки същества, затова отиде до близкото стрелбище и майсторски повали няколко патици. Плоската кутийка като че ли прогаряше джоба му, споменът за безжизнения сив блясък на неговия часовник властваше над всичко в паметта му. Стомахът му гореше от изпитото уиски.

Беше се наложило да напусне Чикаго заради поредното влошаване на хроничния му синусит, а не поради шизофрения или халюцинации, или поради обвиняващи гласове, идващи от стената. Не защото му се привиждаха гигантски прилепи или роботи. Това чудо не можеше да бъде наистина робот — трябваше да има някакво нормално обяснение за всичко случило се. Сигурно имаше.

Добро здраве, слава и богатство. А ако...

ТАРН!

Мисълта се заби в главата му като мълния. След това я подмени друга мисъл: „Сигурно полудявам!“ Един тих глас започна да мърмори настоятелно, повтаряйки: „Тарн... Тарн... Тарн... Тарн“.

Втори глас, този на здравия разум и на желанието за сигурност, отговори на първия и го потисна. Полугласно Келвин започна да си нашепва: „Аз съм Джеймс Ноел Келвин. Пиша очерци по поръчка, изпълнявам репортерски задачи, редактирам. На тридесет години съм, не съм женен и пристигнах в Лос Анджелос днес, впрочем наистина си загубих квитанцията за багажа. А сега ще отида да ударя още едно питие и да си намеря хотел. Както и да е, изглежда местният климат оказва лечебно въздействие върху синузита ми.“

Приглушен звук, подобен на барабанен бой, отново нахлу в съзнанието му: „Тарн, Тарн, Тарн“.

Поръча си ново питие и бръкна в джоба си за монети. Ръката му докосна металната кутия и едновременно с това усети лек натиск по рамото си.

Озърна се инстинктивно. Седмопръста, паякообразна ръка обхващаше рамото му. Никакви косъмчета, никакви нокти — беше бяла и гладка като слонова кост.

Единственото, което измести всичко друго от съзнанието му, беше копнежът между него и притежателя на отвратителната ръка да има колкото се може по-голяма дистанция. Макар и трудно за реализация, това желание беше жизнено важно — потребност, която напълно завладя ума на Келвин. Смътно съзнаваше, че пръстите му са впити в плоската кутийка, като че ли тя можеше да го спаси. Всичко, за което можеше да мисли в момента, беше че трябва веднага да се махне от това място. Чудовищните, абсолютно чужди мисли на онзи от бъдещето завъртяха съзнанието му в своя необятен водовъртеж. За другия мозък — компетентен и трениран, ерудиран и ефективен, ползващ целия потенциал на едно немислимо бъдеще, едва ли беше необходим повече от един миг, за да реши така внезапно възникналия и странен проблем, мобилизиращ за решаването си целия ресурс на високо интелигентната личност.

В съзнанието на Келвин веднага изникна информацията за три метода на транспортиране. Два от тях веднага бяха отхвърлени:

откриването на плочите с автономно задвижване все още предстоеше, а Q-трансформацията предполагаше наличие на сензорен шлем — нямаше откъде да го вземе. Затова пък третият метод...

Мисълта започваше да избледнява, а ръката вече стягаше хватката си около рамото му. Той се вкопчи в изчезващия спомен и отчаяно напрегна силите на мускулите и мозъка си, като им заповяда да изпълнят невероятните указания, които му даде човекът от бъдещето в представите си.

И ето — той беше на открито, брулен от студения вятър, все още в седнало положение, но около него имаше само празно пространство.

Минаващите покрай ъгъла на булевард Холивуд не бяха много изненадани от гледката на тъмния и възслаб мъж, седнал на бордюра. Само една жена беше забелязала как точно се беше появил Келвин, но тя знаеше кога е най-добре да си затваря устата и затова се засили право към дома си.

Келвин се надигна, разтърсван от смях — израз на обзелата го тиха истерия. „Ето ти и телепортиране — каза си той. — Как стана? Способът вече се изпари от главата ми. Трудно е да си спомня каквото и да е след това. Изглежда ще трябва отново да започна да си водя дневник.“

След това тревогата му се възроди: „А какво стана с Тарн?“

Уплашено се огледа наоколо. Успя да се успокои едва след като измина половин час, през който не се случиха допълнителни чудеса. Застанал нащрек, Келвин вървеше по булевард Холивуд, но Тарн не се виждаше никъде. Отвреме навреме пъхаше ръка в джоба си и докосваше студения метал на кутийката. Добро здраве, слава и богатство. Е, би могъл...

Но не натисна бутона. Споменът за изпитаната шокираща и непривична дезориентация беше твърде жив. Идеите, практическият опит, привичките от далечното бъдеще — всички те бяха твърде силни и ярки, за да се чувства удобно с тях.

Естествено, щеше да използва отново малката кутийка, но не биваше да бърза. Най-напред трябваше да обмисли някои детайли.

Недоверието му беше изчезнало напълно. Тарн се показва на следващата нощ и отново изплаши Келвин до смърт. Преди това репортерът не беше успял да открие загубената квитанция за багажа си и можеше да разчита само на двестата долара, които лежах в

портфейла му. Нае стая в не съвсем комфортен хотел и плати предварително. След това взе да се чуди как да организира цялата работа със своя „тръбопровод“ към бъдещето. Напълно в духа на здравия разум, реши да продължи да води нормален живот, докато му се удадеше възможност за промяна. Във всеки случай, налагаше се да установи някои контакти. Опита в няколко вестника, между които „Таймс“, „Екзаминър“ и „Нюз“. Нещата от този род се уреждаха бавно — изключенията можеха да се видят само по филмите.

Когато през тази нощ нежеланият му гост се появи в стаята, Келвин се намираше в нея. Естествено, беше Тарн. Носеше внушителен бял тюрбан, горе-долу два пъти по-голям от главата му. Имаше елегантни черни мустаци, а краищата им бяха засукани надолу, като при мандарините или тюлените. Образът му изведнъж се облеци срещу него от огледалото в банята.

Келвин тъкмо се чудеше дали следва да се обръсне, преди да излезе да вечеря. Точно в момента, в който Тарн се появи в огледалото, той замислено потриваше брадата си. Тъй като обикновено между началото на едно събитие и мига, в който човек осъзнава, че това събитие протича реално, има известна пауза, отначало му се стори, че самият той по някакъв странен начин изведнъж се е сдобил с мустаци. Посегна към горната си устна и установи, че е гладка. Но в огледалото черните мустаци трепнаха, тъй като Тарн притискаше лице към него.

Изживяването беше толкова шокиращо, че Келвин се оказа неспособен да разсъждава трезво. Бързо отстъпи крачка назад. Ръбът на ваната се опря в свивките на коленете му и това усещане отвлече вниманието му — щастлива случайност, която му даде шанс да запази разсъдъка си. Когато погледна отново към огледалото, видя само своята ужасена физиономия. След секунда обаче, около образа му започнаха да се появяват очертанията на голям тюрбан и да се оформят мустачки като тези на мандарините.

Келвин закри очи с ръка и отвърна лице. След около петнадесет секунди разтвори пръстите си — само колкото да надникне през тях към огледалото. С дланта си отчаяно притискаше горната си устна, в дива надежда да предотврати поникването на мустаците. Нещото, което надничаше от огледалото, изглеждаше досущ като самия него. Поне нямаше тюрбан на главата и носещо очила с рогови рамки. Той рискува да отмести напълно ръката си, колкото да погледне набързо, и

успя да я върне на мястото ѝ точно когато в огледалото почна да се оформя образа на Тарн.

Без да я сваля от лицето си, с несигурна походка се запъти към спалнята и измъкна от джоба на сакото си плоската кутийка. Въздържа се да натисне бутона, който би прекъснал мислената връзка между двете несъвместими епохи. Изведнъж разбра, че не му се щеше да установи нов контакт. Да влезе отново в чуждия мозък му се струваше по-ужасно от това, което се случваше в този момент.

Беше застанал пред бюрото и от огледалото го наблюдаваше око, скрито между разперени пръсти. Беше око с израз на лудост зад проблясващата леща на очилата, но все пак изглежда беше неговото око. Опита да махне ръката си напълно...

В огледалото се виждаше по-голямата част от Тарн и това никак не се хареса на Келвин. Тарн беше обут в ботуши, високи до коленете, изработени от някаква лъскава пластмаса. Между ботушите и тюрбана не се виждаше нищо с изключение на парче от същата пластмаса на мястото на слабините. Тарн беше много мършав, но в достатъчно активно състояние. Дотолкова активен, че да скочи направо в хотелската стая. Кожата му беше по-бяла от тюрбана и ръцете му наистина имаха по седем пръста.

Келвин рязко се обърна, но Тарн явно беше находчив и притежаваше богат запас от хитрини. Тъмният прозорец имаше достатъчно отразяваща повърхност, за да покаже слабата фигура с парче пластмаса между бедрата. Краката изглеждаха голи и се отличаваха физически повече от нормалното, отколкото ръцете му. А подставката на лампата, направена от полиран месинг, отразяваше малко изкривено лице, което не принадлежеше на Келвин.

Келвин намери ъгъл без отразяващи повърхности и застана в него, покрил собственото си лице с ръце. Все още държеше плоската кутийка. „Е добре — каза си той, — Всяко зло за добро. Какво хубаво ще ми донесе тази джунджурия, ако Тарн вземе да ми се показва всеки ден? Може би просто съм полудял? Надявам се да е така.“

Все пак трябваше да направи нещо, ако не искаше да прекара целия си живот с лице, заровено в ръцете. Най-лошото от всичко беше, че натрапчивият образ на Тарн му се струваше някакси прекалено познат. Келвин обмисли и отхвърли една след друга няколко

възможности — от онова, което знаеше за преражданията, до възможна среща в миналото...

Надникна през ръцете си точно навреме, за да види как Тарн повдигна някакво цилиндрично устройство и се прицели с него като с пистолет. Този жест принуди Келвин да се реши. Трябваше да предприеме ответен ход, и то без отлагане. Като се съсредоточи набързо върху проблема си — ИСКАМ ДА СЕ ОЗОВА НЯКЪДЕ НАВЪН!!! — той натисна бутона на повърхността на плоската кутийка.

И в същия миг методът за телепортиране, който беше забравил, отново му стана напълно ясен. Но възникнаха и много неясноти. Миризмите — някой, който мисли — се прибавяха към — в речника му нямаше дума за това и той го възприе само като шокиращ слухово-зрителен мислен образ, който просто го зашеметяваше. Някой, чието име беше нещо като „Три милиона и деветдесет — Розово“, беше написал ново творение от тези, при които всичко е безформено и неясно. Освен това изпита усещане, че облизва пощенска марка от двадесет и четири долара и я лепи на пощенска картичка.

Най-важното бе, че мъжът от бъдещето беше принуден да си спомни за методите за телепортиране, така че веднага след като Келвин се върна към своето собствено съзнание и към своето време, стана възможно да използва метода... Падаше.

Ледено студената вода го обхвана като с менгеме. По чудо не изпусна кутийката. В някаква хаотична смесица, за секунда зърна звездите на небето и сребристото фосфоресциращо сияние по повърхността на тъмното море. След това солената вода нахлу в ноздрите му. Келвин никога не се беше научил да плува. Когато започна да потъва с накъсан от мехури пясък, той буквално се хвана като удавник за еквивалента на пословичната сламка, който държеше. Пръстите му отново натиснаха бутона. Нямаше нужда да се съсредоточава: единствената мисъл в главата му беше отправена към разрешаването на неотложния проблем с давенето.

Хаос от мисли, фантастични образи, и отговорът. Налагаше му се да се концентрира, а не разполагаше с много време. Под формата на мехурчета от устата му излизаха последните му запаси от кислород. Чувстваше ги с кожата на лицето си, но не можеше да ги види.

Навсякъде около себе си усещаше алчния натиск и ужасната леденина на готовата да го погълне солена вода...

Но той вече бе узнал спасителния метод и можеше да го приложи. Насочи мислите си в посоката, която му беше указал мозъкът на човека от бъдещето. Нещо стана — като че ли някакво излъчване — това беше най-близката дума, която му дойде наум. Избликна от мозъка му и под въздействието му тъканите на белите му дробове се трансформираха по странен начин. Кръвните клетки се адаптираха сами...

Започна да диша вода и тя вече не го задавяше. Келвин знаеше, че това състояние на адаптация, постигнато под давлением на външните обстоятелства, не може да продължи дълго. Изход от положението бе само повторното телепортиране. Беше сигурен, че може да си спомни метода. Нали го беше използвал само преди няколко минути, за да избяга от Тарн. И все пак не можеше да се сети, споменът изцяло беше изтрит от паметта му. Не му оставаше нищо друго, освен отново да натисне бутона на кутийката. И Келвин, макар и с голяма неохота, стори именно това.

Мокър до кости стоеше на непозната улица. Не му беше известна, но явно бе от неговото време и неговата планета. Изглежда, за негов късмет, възможностите на телепортирането не бяха безгранични. Вятърът беше вледеняващ, Келвин се бе изправил в средата на локва, която видимо се уголемяваше. Той се огледа наоколо.

Нагоре по улицата видя знак, рекламиращ услугите на турска баня. Веднага се насочи натам.

Беше попаднал в Ню Орлийнс. Не бе за вярване! Беше вир — вода и се намираще в Ню Орлийнс. Мислите му се въртяха в кръг и уискито можеше да бъде доста добро временно решение, една чудесна спирачка. Трябваше да възстанови самоконтрола си. Владееше почти чудодейна сила и искаше да я използва ефективно, преди отново да се случи непредвидимото. Тарн...

Той седеше в хотелската стая и пиеше уиски на големи глътки. Трябваше да си наложи да разсъждава логично!

Кихна.

Естествено, основната трудност се състоеше в това, че между неговото съзнание и съзнанието на мъжа от бъдещето имаше съвсем малко допирни точки. Освен това, досега беше успявал да установи

връзка само по време на кризисни ситуации. Все едно да имаш правото да посещаваш Александрийската библиотека само за по пет секунди на ден. За толкова време не можеш дори да започнеш да превеждаш на своя език...

Добро здраве, слава и богатство. Кихна отново. Роботът се бе оказал лъжец. По всичко личеше, че собственото му здраве го напускаше. Впрочем, що за робот беше? И по какъв начин беше замесен в цялото това приключение? Каза, че бил изпаднал в съвременната епоха от бъдещето, но роботите са известни лъжци. Налагаше се да поразсъждава логично!

Явно бъдещето беше населено със създания, които не се отличаваха много от показаните във филма за Франкенщайн. Андроиди, роботи, мъже с мозъци, шокиращо различаващи се от неговия... Пак кихна. Защо да не гаврътне още едно питие?

Роботът бе казал, че кутийката ще изгуби силата а след като Келвин си осигури добро здраве, слава и богатство, а тази мисъл го правеше нещастен. Ако си предсщавеше, че е постигнал тези чудесни цели, и разбереше, че бутонът е престанал да действа, а след това се покажеше Тарн? Е, не! Хайде още една глътка!

Трезвеността не бе най-подходящото състояние на духа, в което да се търси решение на проблеми, които сами по себе си много напомнят на делириум тременс. Все пак Келвин знаеше, че се беше сблъскал с научни достижения, които теоретично изглеждаха напълно възможни. Но не през тези дни и в тази епоха. Пак кихна.

Номерът беше в това да постави точно онзи проблем, който е нужен, и да го постави в момент, когато не се дави и не е заплашван от мустакат андроид със седмопръсти ръце и със злоещо оръжие с формата на прът. Трябваше да определи проблема си.

Но съзнанието на този човек от бъдещето беше просто отвратително.

И изведнъж, с онази странна яснота, която понякога се ражда от пияния мозък, Келвин осъзна, че онзи неясен сенчест свят на бъдещето го привличаше неудържимо.

Не бе в състояние да си състави пълна представа за него, но чувстваше привличането. Знаеше, че това е един хуманен и много по-хармонично устроен свят, в много по-добра епоха от неговата. Ако

можеше да заеме мястото на мъжа, който обитаваше този свят, всичко щеше да бъде наред.

Човек трябва да се стреми към най-доброто, помисли си той с крива усмивка. Разклати бутилката. Колко ли беше изпил? Вече се чувстваше сигурен в себе си, трябваше само да си наложи да разсъждава логично!

През прозореца виждаше мигането на уличните светофари. Неоновите реклами като че ли очертаваха езици на зли духове, които се опитваха да погълнат нощта. Всичко изглеждаше твърде чуждо, но по същия начин чувстваше и тялото си. Започна да се смее, ала поредната кихавица го задави и прекрати смеха му. Всичко, което ми е необходимо, е добро здраве, слава и богатство. След това ще се установя някъде и ще си живея щастливо завинаги, без грижи и безпокойства. Хепиенд.

Под въздействието на някакъв импулс той извади кутийката и се зае да я разгледа. Опита се да я отвори насила, но не успя. Пръстът му започна да описва кръгове около бутона.

„Как бих могъл...“ — помисли той и пръстът му напредна още с един сантиметър...

Сега, както беше пиан, онзи далечен свят не му изглеждаше чак толкова негостоприемен. Човекът от бъдещето се казваше Куара Вий. Странно, че не бе забелязал това преди, но от друга страна — колко често човек мисли за собственото си име? Куара Вий играеше някаква игра, която смътно напомняше шахмат, но партньорът му беше от планета в системата на Сириус^[5], намираща се на доста голямо разстояние. Двамата играчи дори не се познаваха лично помежду си. Докато Келвин подслушваше, из главата на Куара Вий се въртяха сложни и зашеметяващи пространствено-временни гамбити.

След това проблемът на Келвин излезе на преден план, Куара Вий беше принуден да се занимае с него и...

Всичко бе толкова оплетено. В действителност имаше два проблема. Единият — как да се излекува хремата. Другият — как да се осигурят здраве, слава и богатство за човек, съществуващ практически в една предисторическа епоха — поне по отношение на Куара Вий.

За него това беше незначителен проблем. Той го реши и се върна към играта с партньора си от системата на Сириус.

Келвин отново бе в хотелската си стая в Ню Орлийнс.

Ако не беше толкова пиян, не би рискувал. От него се изискваше да използва своя мозък, като се настрои на вълните, излъчвани от друг мозък, който му бе нужен За да определи неговата честота на вълната, трябващо да отчете влиянието на много фактори: практически опит; благоприятна нагласа, подходящо положение в обществото, както и в научния и деловия свят; знания, Въображение и честност. В резултат на изчисленията, той намери три дължини на вълните, които отговаряха на изискванията му. Все пак една от трите беше по-близо от останалите до идеалната стойност с три десети.

Келвин, все още пиян като Господ в деня на сътворението, се вкопчи в тъничкия мисловен лъч, включи се в режим на телепортация и прекосявайки по лъча цяла Америка, се озова в добре обзаведена лаборатория, в която седеше и четеше някакъв мъж.

Той беше плешив и имаше настръхнали червеникави мустаци. Когато Келвин предизвика случаен шум при движението си, мъжът стреснато се огледа.

— Хей! — възкликна той. — Как влязохте тук?

— Питайте Куара Вий — отговори Келвин.

— Кого? Какво? — мъжът остави книгата си.

Келвин се обърна за помощ към паметта си. Спомените нещо му се изплъзваха. За да ги освежи, за момент включи кутийката за установяване на контакт. И този път операцията не му се стори толкова неприятна. Малко по малко започваше да разбира света на Куара Вий. Харесваше го, но все пак предположи, че ще забрави и него.

— Става въпрос за подобряване на протеиновите аналози, за които Робърт Уудуърд^[6] получи Нобеловата награда — съобщи той на червеностакатия мъж. — Може да се осъществи чрез прост синтез.

— Кой, по дяволите, сте вие?

— Наричайте ме Джим — отговори Келвин просто. — Освен това млъкнете и слушайте.

И Джим започна да обяснява, като на малко и глупаво дете. (Впрочем мъжът пред него беше един от най-добрите химици на Америка).

— Протеините са съставени от аминокиселини. Има около тридесет и три вида такива киселини...

— Няма толкова. Известни са около 20 вида.^[7]

— Има. Млъкнете. Техните молекули са в състояние да бъдат подредени по различни начини. Така могат да се получат безкрайно много видове протеини. Всички живи същества са форми на съществуване на протеините. Абсолютният синтез предполага наличието на верига от аминокиселини, която да е достатъчно дълга, за да бъде разпозната като протеинова молекула. Именно в това се състои проблемът.

Мъжът с червеникавите мустаци започна да слуша с интерес, после се намеси, премигвайки:

— Фишер успя да събере в една верига 18. Абдерхалден стигна до 19, а Уудуърд успя да синтезира вериги, съставени от по десет хиляди единици^[8]. Що се отнася до тестването обаче...

— Цялостната протеинова молекула се състои от завършени групи от редове. Но ако тествате само една или две секции от един аналог, няма начин да сте сигурен за останалите. Почакайте за момент. — Келвин включи за минута „вълшебната“ си кутийка. — Сега вече знам. И така, от синтезиран протеин можете да получите почти всичко. Коприна, вълна, коса... Обаче най-важното нещо — тук кихавицата прекъсна за малко речта му, — е лекарството срещу хрема.

— Постойте... — опита се да се намеси червеномустакатият.

— Някои от вирусите също са вериги от аминокиселини, нали? Е, добре, трябва просто да се измени структурата им. Иначе казано, да се направят безвредни. Същото се отнася и до бактериите. И накрая, трябва да се синтезират антибиотици.

— Бих искал да мога. Все пак, г-н...

— Наричайте ме просто Джим.

— Това, което ми казахте, е добре известно, Джим.

— Вземайте молива си — настоя Келвин. — Оттук нататък следва най-интересната част. Ще ви изложа с подробности какъв метод за синтез и тестване трябва да използвате...

И той обясни всичко, ясно и изчерпателно. Наложил му се да прибегне до услугите на контактната кутийка само два пъти. Когато свърши, мъжът с червеникавите мустаци остави молива си и се загледа замислено в празното.

— Това е невероятно — измърмори той. — Ако се окаже, че наистина действа...

— Искам здраве, слава и богатство — повтори упорито Келвин.
— Методът ще проработи.

— Добре, но... скъпи ми приятелю...

Келвин постигна своето. За негов късмет, при предварителния мислен тест на червеномустакатия бяха отчетени такива критерии като честност, търпение и склонност към компромиси. Поради това в края на краищата химикът се съгласи да подпише договор за съдружие с Келвин. Процесът предлагаше безгранични потенциални възможности в търговско отношение. Концерни като Дюпон и Джи Ем с радост биха платили, за да притежават новия метод.

— Трябват ми много пари. Богатство.

— Ще спечелите цял милион — съгласи се червеномустакатият.

— В такъв случай, искам квитанция. Черно на бяло. Освен ако решите да ми изплатите милиона веднага.

Химикът се намръщи и поклати глава:

— Не мога. Ще ми се наложи да проведе някои експерименти, да започна преговори... Но не се тревожете. Вашето откритие си струва милиона, без всякакво съмнение. Освен това ще се прославите.

— А здравето ми?

— След известно време просто няма да има болести — каза химикът. — Именно това ще бъде нашият общ принос.

— Напишете всичко на чисто — настоя Келвин.

— Добре. Документите за образуване на съдружието могат да бъдат готови до утре. Това временно ще свърши работа. Разберете, че кредитът реално принадлежи на вас.

— Трябва да го напишете с мастило, не с молив.

— Тогава изчакайте една минутка.

Мустакатият отиде да търси мастило. Келвин се огледа, щастливо ухилен.

Тарн се появи от нищото само на три крачки от него. Държеше своето пръчкообразно оръжие и го вдигна. Келвин мигновено използва кутийката за контакти. След това направи оня демонстративен жест с пръсти на носа и се телепортира колкото се може по-надалеч. Озова се в пшенична нива, но пшеницата, освен онази във вид на уиски (след дестилация), не го интересуваше. Опита още едно телепортиране. Този път стигна до Сиатъл.

Това беше началото на оня период от живота на Келвин който продължи две седмици и представляваше комбинация от запои и преследване. Мислите му не бяха много приятни.

Намираше се под постоянно надвиснала угроза, в джоба му имаше само десет цента, а сметката му в хотела вече беше просрочена. Две седмици, през които постоянно беше само с един скок „телепортационна“ преднина пред Тарн. Нервите му бяха толкова съсипани, че само алкохолът го крепеше в усилията му да не се предаде и да продължава напред. Но и този стимул вече не му помагаше особено. Постоянните запои оставиха в душата му утайка, от която се усещаше като труп.

Келвин изпъшка и премигна нещастно. Свали очилата си и ги почисти, но и това не го успокои.

Какъв глупак! Дори не бе научил името на химика.

Здравето, славата и богатството бяха зад ъгъла^[9] — но в каква посока? Някой ден вероятно ще разбере — след публикуването на новината за синтеза на протеините. Но кога ще стане това? А междуременно, какво да прави с Тарн?

Нещо повече, химикът също не може да го открие. Той знаеше Келвин само като Джим. Хрумването да остане инкогнито изглеждаше добро по време на разговора, но не и сега.

Келвин взе кутийката за контакт и втренчено се загледа в нея със зачервените си очи. Куара Вий? Сега вече Куара Вий му харесваше. Неприятното беше в това, че само половин час след всеки сеанс за връзка подробностите изчезваха от главата му.

Този път той натисна бутона почти в същия момент, когато Тарн се материализира само на няколко крачки от него.

Отново проблеми с ъгъла на телепортиране. Седеше сред пустиня. Декорът наоколо се състоеше от кактуси и юка^[10], а някъде далеч се виждаше верига от пурпурни планини. Е, поне Тарн го нямаше.

Келвин почувства жажда. Ами ако кутийката престанеше да работи точно сега? Наистина, така не можеше да продължава. Решението, което се оформяше вече от седмица в съзнанието му, неочаквано изкрystalизира в окончателен вид и беше толкова очевидно, че му идеше да се ритне сам. Абсолютно очевидно.

Защо не се беше сетил за това още в началото?

Съсредоточи мислите си върху проблема: как да се отърва от Тарн? И натисна бутона...

След секунди знаеше отговора, оказа се просто за изпълнение. Внезапно вътрешното напрежение, свързано с необходимостта от спешни действия, изчезна. Това веднага освободи мислите му и го освежи. Всичко беше съвсем ясно.

Зачака появата на Тарн.

Не му се наложи да чака дълго. Усети нещо като трептене във въздуха и бледото лице на Тарн, увито в тюрбана, се материализира внезапно в реалния свят. Оръжието беше насочено.

Келвин беше решил да не поема никакви рискове. Съсредоточи се върху проблема си, натисна бутона и веднага се убеди, че не е забравил подсказания метод. Просто започна да разсъждава по твърде странния начин, който му беше предложил Куара Вий.

Тарн беше отхвърлен на няколко крачки назад. Мустакатата уста зяпна, докато се опитваше да изкрещи.

— Недейте! — извика андроидът. — Аз просто исках да...

Келвин фокусира по-добре мисълта си. Почувства как от него към андроида започна да струи мисловна енергия.

Тарн изкряка:

— Опитвах се... Вие не ми... дадохте никакъв шанс.

След това Тарн остана да лежи неподвижен на горещия пясък с немиждащ поглед, забит в небето. Седмопръстите ръце се свиха конвулсивно още веднъж и след това престанаха да се движат. Изкуствената сила, която оживяваше андроида, беше изчезнала. Нямаше да се върне повече. Келвин се обърна и пресекливо пое глътка въздух. Вече се намираще в безопасност. Изхвърли от мозъка си всички мисли освен една, съсредоточи се върху основния проблем: как да намери мъжа с червеникавите мустаци?

Натисна бутона.

А ето и как започна цялата история: Куара Вий седна в машината на времето заедно със своя андроид Тарн и за последен път провери дали всичко е наред.

— Как изглеждам? — попита той.

— Ще минете незабелязано — отговори Тарн. — Никой няма да ви заподозре в ерата, в която се отправяме. Не ни беше необходимо

много време, за да приготвим екипировката.

— Наистина, успяхме сравнително бързо. Мисля, че платовете, от които са изработени дрехите, наподобяват достатъчно вълна и лен. Ръчният часовник, парите — всичко е в ред. Ръчен часовник — странна вещ, нали? Представи си само — хора, които се нуждаят от машина, която да им показва времето.

— Не забравяйте очилата — каза Тарн. Куара Вий си ги сложи и продължи: — Ъхъ. Но предполагам, че...

— Така ще бъде по-сигурно. Оптичните свойства на лещите са именно онова защитно средство, което може да ви потрябва, за да отблъснете атака с мисловни лъчи. Не ги сваляйте, защото в такъв случай роботът може да опита разни номера.

— По-добре да не го прави. Този никаквец робот-беглец! Към какво ли се стреми всъщност, чудно ми е. Винаги е изразявал недоволство, но поне си знаеше мястото.

— Съжалявам, че въобще ги накарах да го произведат. Не мога да си представя какво ще забърка в тоя предисторически свят, ако не успеем да го хванем и да го върнем обратно.

— Той е в онази гадателска палатка — каза Тарн, подавайки се извън машината на времето. — Току що е пристигнал и ще се наложи да го хванете с изненада. Трябва да използвате цялата си находчивост. Опитайте се да не се поддавате повече на тези дълбоки подсъзнателни принуди, които изживяхте напоследък, те могат да бъдат опасни. Ако му се удаде възможност, не се съмнявам, че роботът ще приложи някои от трюковете си. Не знам какви способности е развил самостоятелно, но съм сигурен, че вече е експерт в областта на хипнозата и изличаването на спомени. Ако не проявите бдителност, ще трансформира паметта ви и ще подмени сегашната структура на мозъка ви. Така че не изпускате очилата си. Ако нещо тръгне не както трябва, ще използвам рехабилитационните лъчи, за да ви върна към нормалното ви състояние — андроидът повдигна малкия пръчковиден прожектор.

Куара Вий кимна:

— Не се безпокой. Ще се върна, преди да се усетиш. Имам уговорка да довърша тази вечер играта си с моя партньор от системата на Сириус.

Той не можа да спази уговорката си никога.

Куара Вий излезе от машината на времето и тръгна по тротоара към палатката. Дрехите, които носеше, бяха тесни и неудобни, струваха му се груби. Той се размърда неловко в тях. Палатката с нарисувания символ вече беше пред него.

Бутна брезентовата завеса и в този момент някакво небрежно окачено въже се разлюля пред лицето му и килна настрани очилата с рогови рамки. Същевременно в незащитените му очи избухна ослепителна синкава светлина. Почувства странно и остро усещане за загуба на ориентация, за някакво преместване, което почти веднага изчезна.

Роботът каза:

— Вие сте Джеймс Келвин.

---

[1] Булевард Уилшир се простира на запад от центъра на Лос Анджелис до курорта Санта Моника. ↑

[2] Впечатлението за хаотичност и неразбираемост се създава не само поради липсата на връзка между откъслечните фрази, но и от несъществуващите в езика думи — биандуване и т.н. ↑

[3] Има се предвид Антоний Велики (ок. 250–356), основател на монашеството в Египет, живял в пустинята като отшелник, канонизиран от християнската църква за светец. Историята за Антониевото изкушение в пустинята е служила многократно за сюжет на произведение от живопистта и литературата ↑

[4] Мартин Лютер (1483–1546) — глава на бюргерската Реформация в Германия, основател на немското протестанство (лютеранство) ↑

[5] Сириус се намира на разстояние 8,7 светлинни години от Земята, тя е най-ярката звезда от нашия небосклон ↑

[6] Робърт Бърнс Уудуърд — американски химик, получил през 1965 г. Нобелова награда за работата си в областта на органичния синтез; тук конкретно става въпрос за синтез на белтъчини. ↑

[7] Според съвременните представи всички белтъчини са различни комбинации от 20 аминокиселини. ↑

[8] Емил Фишер (1852–1919) — немски химик, синтезирал органични вещества, през 1902 г. става лауреат на Нобелова награда, заедно с Аберхалден полага основите на ензимната химия. ↑

[9] Автора прави алюзия за думите, произнесени от американския президент Хувър (1874–1964) по време на голямата криза от 1930 г. — „prosperity is around the corner“; той искал да вдъхне кураж на сънародниците си, внушавайки им, че ги очаква благоденствие. ↑

[10] Подобно на палма дървовидно растение от семейство лилиеви, със саблевидни листа и зеленикаво — бели цветове. Расте в югозападните райони на САЩ. ↑

УИЛЯМ ТЕН МОСТЪТ НА БЕТЕЛГЕЙЗЕ

И никога да не се забравя за Бруклинския лгоспг, продаден от нюйоркски мошеници на дошлия в огромния град простодушен селянин.

Кажи им, Албарес, стари приятелю; ти знаеш как да говориш с тях. Искам само да схванат същността на проблема — с всички възможни последствия и усложнения.

Ако ги заболи, просто ги остави да покрещят от болка. Използвай думи, които ти харесваш, но си свърши работата както трябва и докрай.

Можеш да започнеш с деня, когато чуждопланетният космически кораб се приземи в околностите на Балтимор^[1]. Нали ти става зле, като си помислиш как въобще не можахме да се досетим за нищо, а Алварес? Кацнаха на три крачки от купола на Капитолия, където заседават нашите конгресмени, а ние сметнахме, че това е просто щастлива случайност...

Обясни им защо си въобразявахме, че сме извадили голям късмет. Разкажи за тайнствеността, с която бе обградено всичко по тази причина; за това как фермерът, съобщил новината, беше задържан в специална затворническа килия; как кордон от подобрани служители на военната полиция само след няколко часа обгради и изолира пет квадратни мили, като ги обяви за зона на извънредно произшествие; как Конгресът беше свикан на закрито съвещание и как за случилото се във вестниците не се появи нито ред.

Кажи им защо са поискали консултация от Троусън, моя стар професор по социология, след като станало ясно какъв е проблемът. Как той премигнал пред заобиколилите го висши офицери и дипломати и накрая им дал очаквания отговор.

Неговият отговор ги насочил към мене.

Как след това аз, заедно с целия ми персонал бяхме измъкнати от авиационния отряд на Федералното бюро за разследване, от нашите нюйоркски канцеларии, където кротко си припечелвахме нашите долари, а после директно като с въздушна поща бяхме доставени в Балтимор. Съвсем честно, Алварес, дори след като Троусън ми обясни ситуацията, не можах да преодолеея напълно раздразнението си. Правителствените тайни винаги са ме карали да се чувствам неудобно.

Космическият кораб толкова ме изненада с външния си вид, че когато първият извънземен се измъкна навън с мляскащ звук, дори не успях да оближа пресъхналите си устни. След всичките тези години, през които художниците ни бяха привикнали към измислените от тях пурообразни кораби, с които бяха изпълнени неделните приложения на вестниците, изведнъж — шарен сфероид в натруфен стил рококо^[2], стърчащ в ечемиченото поле в Мериленд. Много повече приличаше на декоративен кухненски съд с орнаменти, отколкото на междупланетен кораб. Във всеки случай на нищо, което да наподобява ракетен кораб.

— Ето твоята задача — посочи натам професорът. — онези двама посетители.

Те стояха на плоската метална плоча, заобиколени от тълпа високопоставени чиновници и функционери, които беше изпратила Републиката. Притежаваха слизесто зелено туловище, което се източваше нагоре от твърде широката основа до почти остър връх и бе обвито в кокетна розово-бяла черупка. Два люлеещи се насам-натам ствола с очи по тях изглеждаха достатъчно мускулести, за да удушат човек. И накрая — огромният влажен разрез на устата, който се виждаше при всяко повдигане от металната плоча на някой от краищата на намиращата се в постоянно движение основа.

— Охлюви — казах аз. — О-х-л-ю-в-и!

— Или може би плужеци — внесе уместна поправка Тросън. — Във всеки случай, коремоноги молюски.

Той посочи настръхналия кичур коса, който стърчете от собственото му теме и прибави:

— Но имай предвид, Дик, че техните закърнели черупки са дори в по-малка степен спомен от еволюцията, отколкото нашите коси. Те са по-стара и по-развита в интелектуално отношение раса.

— По-развита?

Той кимна и продължи:

— Нашите инженери проявиха любопитство и бяха много любезно поканени да разгледат кораба. Когато излязоха навън, ченетата им бяха увиснали от изненада.

Взе да ми става неудобно. Отхапах малко парче от нокътя си и рекох:

— Е, разбира се, професора, те са толкова различни...

— Не само това, те са по-висши. Възприеми го като неоспорим факт, Дик, защото то е от особена важност за работата, която ти предстои. Най-големите инженерни умове на тази страна, които бяха събрани спешно, приличаха на тълпа островитяни от Южните морета, които се опитват да разберат принципите на действието на пушката и компаса въз основа на притежаваните от тях познания за копията и ураганите. Тези създания принадлежат на общогалактична цивилизация, състояща се от раси, всяка от които е достигнала поне степенята на развитие, на която те се намират. Ние просто сме групичка от изостанали провинциалисти, обитаващи забравена и от бога покрайнина на космоса, на която предстои да бъде изследвана. Ако не успеем да отговорим на техните стандарти обаче, може да се окаже, че ни предстои не изследване, а експлоатация. Трябва да оставим у тях много добро впечатление и бързо да усвоим някои новости.

Изпълнен с достойнство служител с дипломатическо куфарче в ръка се отдели от заобиколилата извънземните тълпа, която непрекъснато им кимаше и се усмихваше приветливо, и се отправи към нас.

— Охо, повтаря се представлението от 1492 г. с откриването на Америка — прокоментирах брилянтно аз. И след моментен размисъл добавих: — Но защо изпращат армията и флотата за мен? Едва ли точно аз ще мога да им разчета плановете в подробности...

— Бетелгейзе. Деветата планета от системата на звездата Бетелгейзе^[3]. Не, Дик, д-р Уорбъри вече се обясни с тях. Те научиха от него английски език за два часа, макар той да не успя в продължение на три дни да идентифицира дори една дума от техния език. Освен това учени от ранга на Лопес и Майнцер кротко полудяват в резултат на опитите си да открият какво представлява техният източник на енергия. Използваме най-добрите умове, до които имаме достъп, за да се справим с трудностите. Твоята функция е по-различна. Ти ни

трябваш в качеството на рекламен агент от най-висока класа. Задачата ти е да се занимаваш с тази част от програмата, която има отношение към тяхното положително приемане от обществото.

Служителят ме подръпна нетърпеливо за ръкава, ала аз се отърсих от него.

— Това не е ли работа на правителствената комисия по сърдечното посрещане? — попитах Троусън.

— Не. Не си ли спомняш какво каза, когато ги видя за пръв път? О-х-л-ю-в-и! Как си представяш тази нация да възприеме мисълта за охлюви, и то гигантски охлюви, които се усмихват снизходително при вида на нашите градове от небостъргачи, когато им разказваме за нашите атомни бомби или обясняваме постиженията си в областта на математиката? За тях ние сме просто един саомнителен вид маймуни. При това изпитваме страх от тъмното.

Усетих деликатно и официално потупване по рамото и възкликнах нервно „Но моля ви!“ Гледах как слабия и бриз си играеше с поизмачканите дрехи на професора, с които той вероятно беше спал, и забелязах малките червени жилки в уморените му очи.

— Май очаквате в пресата заглавия от рода на „Могъщи чудовища от Далечния космос“?

— Плужеци с комплекс за превъзходство. И още поточно, мръсни плужеци. Все пак сме късметлии, че се приземиха при нас, при това толкова близо до Капитолия. До няколко дни ще трябва да поканим президентите на останалите нации, след което не ще можем да опазим много дълго в тайна новините. Не желаем гостите да бъдат атакувани от пияни тълпи, подтиквани от суеверие; нито искаме жълтата преса да започне да раздухва идеята за изолиране на Земята от останалия космос или да станем свидетели на друга подобна истерична кампания от нейна страна. Не искаме те да си отидат у дома със спомени за това как по тях са стреляли фанатици с тиранти, крещящи: „Отивайте си обратно, откъдето сте дошли, чуждоземни животни такива!“ Искаме да оставим у тях впечатлението, че сме добронамерена и интелигентна раса, с която могат да се поддържат приятелски отношения.

— Да — кимнах аз. — Идеята е те да основат тук търговски пунктове, а не да създават гарнизони. Но какво общо имам аз с всичко това?

Той леко ме потупа по гърдите.

— Ти, Дик, ще поемеш отдела за връзките с обществеността. Ще трябва да направиш така, че тези извънземни същества да станат симпатични на американския народ.

Достопочтеният служител застана пред мен. Този път го познах. Беше един от министерските съветници.

— Бихте ли ме придружили, моля? — попита той. — Трябва да ви представя на нашите високи гости.

Двамата тръгнахме направо през полето, като мачкахме растенията. След това стъпките ни отекнаха по стоманената плоча и накрая стигнахме до коремоногите ни гости.

— Здравейте — рече учтиво съветникът.

По-близкият охлюв насочи едното си око към нас. Другото погледна към неговия другар, а след това голямата слизеста глава се изви и се спусна на нашето равнище. По-нататъшните действия се описват малко трудно, като се имат предвид анатомичните особености на скъпите гости, но все пак може да се каже, че създаването повдигна една от бузите на крака си и произнесе с всичката любезност, която можеше да се побере в струята въздух, изпомпана през продраната вътрешна тръба:

— Дали действително високоуважаваният господин желае да разговаря с моята скромна личност?

Бях представен. След това съществото насочи и двете си очи към мен. Мястото, където трябваше да е разположена брадичката му, се спусна в краката ми и направи няколко движения, подобни на змийските. След това то каза:

— Вие, почитаеми господине, сте свързващото ни звено с всичко, което е значимо и присъщо на вашата благородна раса. Благоволенieto ви наистина е ласкателно.

Докато мълвах „Приятно ми е...“ и протягах нерешително ръка, в главата ми всичко се обърка. Охлювът постави една от очните си ябълки в дланта ми, а с другата допря горната страна на китката ми. Нито я разтърси, нито я притисна: просто извърши движенията, след което прибра обратно очите си. Проявих достатъчно съобразителност, за да не изтрия ръце в панталоните си, въпреки че непосредственият ми импулс беше да сторя именно това. Впрочем, очните му ябълки въобще не бяха сухи.

— Бъдете сигурни, че ще сторя всичко, което е по силите ми — уверих ги аз. — Впрочем, ако не е тайна, вие посланици ли сте? Или само изследователи?

— Скромността на нашите личности не ни позволява да си присвояваме някакви официални титли — отвърна създаването. — Независимо от това, ние изпълняваме и двата вида функции, тъй като във всеки процес на комуникация реално присъства известна доза посланичество; същевременно всеки, който се е посветил на търсене на нови знания, в известна степен е изследовател.

Този отговор ми напомни за една басня, поуката от която гласеше: „Задай глупав въпрос и ще получиш глупав отговор.“ Освен това внезапно се зачудих с какво ли се хранят тези охлюви.

Вторият извънземен се плъзна към нас и се втрени в мен.

— Можете да разчитате на нашето послушание в най-висока степен — каза той смирено. — Ние разбираме голямата важност и трудност на вашата задача и много бихме искали да бъдем харесани от вас — доколкото е възможно за вашата възхитителна раса да хареса такива клетки същества като нас.

— Ако се придържате към този начин на разсъждения и поведение, мисля, че ще се разберем и няма да има проблеми — рекох аз.

Общо взето, да се работи с тях беше удоволствие. Искам да кажа, че не бяха много темпераментни, нямаше надменни пози и настоявания камерата да ги покаже точно под този или онзи ъгъл, нито пък непременно да се спомене някоя издадена книга или да се изтъкнат тези или онези неизвестни биографични данни от времето, когато са получавали възпитанието си в манастир... Въобще — пълна противоположност на повечето от другите ми клиенти.

Същевременно да се разговаря с тях не беше лесно. Не че те не бяха готови да влизат в контакти, напротив. Но опитайте се да ги попитате за нещо. Задайте им какъвто и да е въпрос, например:

— Колко трая пътешествието ви?

Ето приблизително какъв отговор бихте могли да очаквате:

— Словосъчетанието „колко продължи“ във вашия изразителен език се използва за означаване на понятието „продължителност“. Не мога да проявя такава безотговорност да дискутирам толкова сложен въпрос с ерудит като вас. Тук трябва да се вземат предвид скорости,

които налагат употребата на релативистична терминология. През част от своя орбитален период нашата грозна и нежелана планета се отдалечава от вашата красива планетна система, а през друга се доближава до нея. Освен това трябва да се вземат под внимание посоката и скоростта на движение на нашата звезда по отношение на тази част от космическото пространство. Ако например бяхме дошли от съзвездието Лебед или от Воловар, на този въпрос можеше да се отговори по-конкретно и точно, тъй като тамошните космически тела се движат по близки дъги, ъглово изместени от равнината на еклиптиката, така че...

Или ако зададете въпрос: „Демократичен ли е вашият обществен строй?“, не трябва да се учудвате, ако получите в отговор следното разяснение: „Според богатата етимология на вашия език, понятието «демокрация» е свързано с начина на управление на народите. Нашият несъвършен език не ни позволява да се изразяваме по такъв кратък и въздействащ начин. Естествено, всеки трябва да управлява себе си. Степента на правителствения контрол върху индивидите трябва да се променя по отношение на всеки индивид според специфичните особености на личността му; с времето тази степен трябва да се променя по отношение на един и същи индивид. Това трябва да е толкова очевидно за такъв всеобхватен разум, какъвто притежавате вие, че ви моля да ме извините за безсъдържателното ми изказване. Аналогично е положението и по отношение на индивидите, взети като група. Когато отделните индивиди се сблъскат с универсална необходимост, се наблюдава тенденция към обединяване, за да се удовлетвори съответната потребност, а когато такива обстоятелства не съществуват, има по-слаба мотивация за съгласуване на усилията. И тъй като това се отнася до всички същества, следователно се отнася и до нашата раса. От друга страна...“

Разбирате ли какво имам предвид? Това общуване ми досади твърде бързо, затова предпочетох да се занимавам със собствените си дела.

Правителството ми даде месец за подготвителна пропаганда. Първоначално се опитаха да ме принудят да свърша всичко за две седмици, но аз се запънах и заявих непреклонно, че минималният срок за провеждане на рекламна кампания е поне петкратно по-дълъг. Накрая ми дадоха месец.

Внимателно им обясни това, Алварес, искам да разберат пред каква задача бях изправен, като се имат предвид всички години, през които по кориците на сензационните списания бяха показвани цветни изображения на апетитни жени, заплашвани от слузести страшилища; и като се прибавят към тях филмите на ужасите и романите, описващи нашествия на въображаеми седмоглави инопланетяни, както и комиксите от неделните приложения на вестниците. Ето с това трябваше да се преборя, както и с всички дълбоко вкоренени предразсъдъци.

Да не говорим за потръпването, което предизвиква дори споменаването на думата „червеи“ и вечното недоверие към „чужденците“, даже към тези от човешката раса; за суеверния ужас от всякакви същества, у които от пръв поглед не се вижда подходящо място, където би могла да е разположена душата им.

Троусън ми помогна да събера екип, който да напише научните статии, от които се нуждаех, а аз сам намерих хората, които да ги подпишат с подходящи псевдоними. Доста от готовите за печат набрани материали бяха изхвърлени, за да се освободи място в списанията за истории на тема „Колко много биха могли да ни изпреварят извънземните същества по пътя на еволюцията, колко поетични са в състояние да бъдат и колко са по-напредничави по отношение на съблюдаването на праведния начин на живот“. В много вестници и списания едновременно се появяваха статии със заглавия от рода на: „За скромните гадина, които лаят из нашите градини“ и „Състезанията с охлюви — най-модерния и изключително зрелищен спорт за зрителите на новото време“. Медиите се напълниха с толкова материали на тема „Фундаменталната целокупност на всички живи същества“, че аз започнах да се чувствам неудобно дори когато не си позволявах нещо повече от вегетарианска вечеря. Спомням си, че чух за значително увеличение на консумацията на минерална вода и витаминозни хапчета...

И всичко това ставаше, без в средствата за осведомяване да се промъкне дори и една думичка за онова, което действително се беше случило. Наистина някакъв вестникар пушна остроумен и тайнствен материал за това, че някой търсил месо из магазините и най-накрая го намерил на летящите чинии, но след като го привикали на половинчасова оживена дискусия в отдавна неизползвана стая за

вземане на отпечатьци, желанието му да пише повече на същата тема бързо се изпарило.

Най-сериозен беше проблемът с видеошоуто. Не мисля, че щеше да бъде готово навреме, ако зад мен не стояха финансовите възможности и влиянието на правителството на Съединените щати. Така че, въпреки всички трудности, една седмица преди официално обявената дата, видео-шоуто и комиксите за илюстрираните подлистници бяха навлезли в процес на продуциране.

За работа върху проекта бяха ангажирани четиринадесет или повече от най-обичаните комедийни писатели, без да броим тълпата илюстратори и университетски психолози, които обединиха усилията си, за да създадат с пот на челата прекрасните малки рисунки. По-късно те бяха използвани като основа за изработване на куклите за телевизионното шоу и не мисля, че някога въобще е било създавано нещо, по-наситено с ловки приумици, за да се спечели симпатията на публиката, от това шоу, наречено „Енди и Денди“. И то наистина стана популярно шоу.

Двата измислени охлюва бързо си завоюваха място в самото сърце на Америка. Те покоряваха всички като вирусна инфекция. Само след две седмици всички говореха единствено за техните антропологични странности, повтаряха само техните остроумия и един друг се подсещаха да не изтърват следващата серия. („Не трябва да го пропускаш, Стив, а и не можеш — излъчва се по всички канали. Точно след вечеря.“) Освен шоуто бях осигурил и някои съпътстващи аксесоари: куклите „Енди и Денди“ предназначени за момиченцата, скутерчетата-охлюви за момченцата, всичко — от рисунките върху чаши за коктейл до ваденките. Естествено, много от тези играчки бяха пуснати на пазара едва след излъчването на Голямото Съобщение.

Когато предавахме на вестниците готовите за печат материали, ние им „подказвахме“ какви заглавия да използват. Предлагаме им да изберат от един списък с Десетина варианта. Дори „Ню Йорк Таймс“ беше принуден да изкрещи: „ИСТИНСКИТЕ ЕНДИ И ДЕНДИ СЕ СПУСНАХА НА ЗЕМЯТА ОТ БЕТЕЛГЕЙЗЕ“. Под това заглавие вестникът на четири колони помести снимка на популярното русо бебе-модел Ан Джойс заедно с охлювите. Бебето Ан специално беше докарано със самолет за снимките в Холивуд. На снимката тя стоеше

между двата охлюва, хванала във всяка от пълничките си ръце по един ствол, притежаващ око.

Прякорите Енди и Денди се оказаха много сполучливи. Двамата слизести интелектуалци от чужда звездна система станаха по-важни дори от младия евангелист който по това време беше обект на съдебно разследване заради двуженство.

В Ню Йорк беше организиран прием в чест на Енди и Денди, а те послушно положиха първия камък в основите на новата библиотека на Чикагския университет. Навсякъде, където бяха снимани за кинохрониката, ги показваха на фона на изделията, гордост на местните производители: портокали от Флорида, картофи от Айдахо, бира от Милуоки. През цялото време демонстрираха безкрайно желание да сътрудничат.

Отвреме-навреме се чудех какво ли си мислят за нас. Те нямаха мимика, което едва ли беше странно, тъй като им липсваха лица. Дългите им очни стволове се люлееха насам-натам, докато ги возеха по Бродуей на задните седалки на колата на кмета. Пихтиестите им телакрака периодично се повдигаха, а устата под тях издаваше мляскащия си звук. Когато фотографите предложиха да се увият около оскъдно облечени красавици, за да се получи нещо като известното плажно шоу от Малибу и охлювите се подчиниха безпрекословно, същото далече не можеше да се каже за оскъдно облечените красавици.

А когато по време на мач от шампионата между първите отбори от Американската лига и Националната лига, най-добрият подавач от отбора-шампион по бейзбол им подари топка с автограф, те се поклониха тежко, с блеснали на слънчевата светлина върхове на розовите черупки и изрекоха по микрофоните: „Ние сме най-щастливите запаянковци във Вселената“.

Страната пощуря по тях.

По това време Троусън се досети, че нямаше да можем да задържим продължително извънземните само в Америка.

— Четохте ли за вчерашния дебат в Генералната Асамблея на Обединените нации? Вече бяхме обвинени, че сключваме тайни съюзи с нехуманоидни агресори във вреда на общите интереси на нашия биологичен вид.

— Тогава пуснете ги да отидат зад океана — свих рамене аз. — Не вярвам, че някой друг ще успее да измъкне повече информация от

тях, отколкото се удаде на нас. Професор Троусън изви късото си тяло към единия ъгъл на бюрото си, извади оттам папка с изписани на машина на листа и направи такава гримаса, като че ли езикът му беше обвит с вълна.

— Четири месеца щателни разпити — мрачно измърмори той. — Четири месеца старание и усилия от страна на специално обучени социолози, които използваша всеки свободен момент на извънземните. (Вярно, че тези моменти не бяха чак толкова много.) Четири месеца организирани изследвания и внимателни анализи на данните.

Той пусна папката отново на масата с отвращение, при което няколко листа се разпиляха, и после продължи:

— И след всичко това знаем повече за социалните структури на древната Атлантида, отколкото за тези на Бетелгейзе IX.

Разговаряхме в крилото на Пентагона, определено за участниците в проекта „Енциклопедия“, както го бяха кръстили висшите военни, проявявайки специфичното за тях остроумие. Аз пресякох големия слънчев кабинет и започнах да разглеждам окачената на стената диаграма. Посочих към малкото правоъгълниче, в което беше написано: „Звено по проблемите на енергийното хранене“. То беше свързано посредством права линия с по-голям правоъгълник, означен с надпис: „Група за изучаване на физическите знания на извънземните“. До него ситно бяха изписани имената на майор от армията, на капрал от женския армейски корпус и на докторите Лопес, Винт и Майнцер.

— Как вървят нещата при тези колеги? — попитах.

— Страхувам се, че и там не е много по-добре — Троусън, който надничаше над рамото ми, се отдръпна назад с въздишка. — Поне така ми се струва, като гледам нещастното изражение на Майнцер, докато прави мехурчета в супената си лъжица по време на обедното хранене. Знаеш, че разговорите между изпълнителните лица в отделните звена официално не са разрешени. Аз обаче си спомням някои от навиците на Майнцер от времето, когато заедно посещавахме студентското кафене. Когато имаше проблеми с двигателя, който трябваше да работи със слънчева енергия, правеше мехурчета по същия начин.

— Мислиш ли, че Енди и Денди се страхуват от прекалената младост на нашата раса и поради това не смеят да ни оставят да си играем с кибрита? Или може би външността на маймуноподобни

същества като нас е твърде неприятна за тях, за да ни пуснат да се мотаем между тях — представители на цивилизация с толкова изтънченост и естетичност?

— Не знам, Дик. — Той се върна бавно до бюрото си и нервно прелисти социологическите си бележки. — Ако има нещо вярно в предположенията ти, защо тогава ни пускат свободно да обикаляме из кораба им? Защо ни отговарят така задълбочено и любезно на всеки въпрос? Само дето отговорите им са прекалено мъгляви. Но те са същества с толкова сложно и артистично съзнание, а психиката им е толкова заета с поетични сантименти и възвишени маниери, че в многословните им обяснения не е възможно да се намери не само смисъл, който да може да се анализира математически, но там няма и нищо достатъчно смислено, за да бъде описано дори вербално. Понякога, като си мисля за техните прекалено изискани маниери и за явната липса на интерес по отношение структурата на обществото ни; като прибавя към това и впечатленията от космическия им кораб, който ми напомня много на една от тези нефритови гравюри, за чиято изработка е необходим цял човешки живот...

Той се отдалечи и започна да разбърква и подрежда страниците като картоиграч от едновременните параходчета, дето са плували по Мисисипи.

— А възможно ли е просто да не сме дорасли дотолкова, че да можем да ги разберем?

— Да. Основната трудност винаги се състои в невъзможността за комуникация. Уорбъри посочва колко голямо развитие е претърпял нашият език след появата на техническата лексика. Според него този процес, независимо че е още в началото си, вече оказва сериозно въздействие както върху концептуалния ни подход, така и върху думите, които използваме. И, естествено, при раса, която е отишла толкова далеч напред... Но ако можехме да открием поне една тяхна наука, която да прилича макар и слабо на някоя от нашите!

Като гледах как безпомощно примигват очите му, почувствах, че се изпълвам със съжаление към него.

— Хайде по-бодро, професоре. Може би по време на Голямата екскурзия на охлювите ще успеете да разнищите много от загадките, които в момента ни поставят в положението на туземци, виждащи за

първ път дошлите отвъд океана бели богове, върху голямата птица е многото крила...

И така, Алварес, ето докъде стигнахме. Но, като стана дума за това, не само Троусън следваше този ред на мисли, същото се отнасяше за Уорбъри, както и за Лопес, Винт и Майнцер. Накрая, между останалите се нареждам и аз — един малък човек от областта на рекламата, който по случайност се бе приближил до правилното осмисляне на нещата.

Когато Енди и Денди заминаха на трансатлантическо пътешествие, ми се отдаде възможност да си почина. Работата ми по случая не беше завършила, но с охлювите бяха мои колеги от информационния отдел и намесата ми беше необходима само епизодично, за да помагам с консултации. Основната ми функция беше да поддържам контакти с ръководителите на кампаниите за връзка с обществеността, като им предоставям съветите си на експерт за това как да спечелят симпатиите на обществото на страната на „Момчетата от Бетелгейзе.“ Тяхна работа беше да вземат под внимание специфичните масови фобии и популярните обществени митове. Все пак, задачата им беше доста по-лесна, отколкото моята, тъй като трябваше да вземам решения, без да знам какво точно поведение мога да очаквам от страна на нашите гости.

Спомнете си, че когато се заех с това начинание, не бях сигурен дори дали охлювите имаха прилично домашно възпитание.

Следях хода на пътешествието чрез вестниците. Залепих снимките на Микадо от дадения в тяхна чест прием редом с цитираните им любезни изказвания по повод известния старинен храм Тадж Махал^[4] в Индия. Наистина те не бяха толкова вежливи с принца от бившата индийска провинция Сват, но като се има пред вид какво пък принцът беше казал за тях...

Както и да е, преди да заставя моите подчинени да работят извънредно и да започна да засипвам печата със съобщения за изпълнените с неясноти изказвания на охлювите на общите заседания на двете камари на Конгреса или по време на посещението им в историческото село Вали Фордж^[5], те вече бяха пристигнали в Берн. Там казаха на швейцарците, че само свободната инициатива довела до появата на тиролския маниер на пеене и устройството Инкаблок за ръчните часовници и тя е такъв чудесен пример за свобода; дали

швейцарците не са били достатъчно дълго в условия на демокрация и въобще не е ли прекрасно всичко това?

По времето, когато те гастролираха в Париж, аз успях отново да поставя под контрол националните чувства на привързаност и симпатия. Наистина, тук-таме имаше по някой представител на жълтата преса, който в своята късна версия за деня пишеше с раздражение за охлювите. Все пак, последната дума остана на Бнди и Денди. Но дори и тогава аз се чудех дали те наистина харесаха последната абстракция на Де Роже, посветена на тях.

Те обаче купиха тази усукана скулптура и тъй като нямаха собствени средства, платиха за нея с някаква техническа измишльотина с размерите на палец, която позволяваше мраморът да бъде направен толкова пластичен, колкото беше необходимо на художника, за да го обработи както желае. При това положение Де Роже ги благослови и захвърли длетата си; същевременно шест от най-големите умове на Франция получиха нервни кризи, опитвайки се в продължение на една седмица да разгадаят принципа на действие на устройството.

В печата всичко това беше описано в репортажи с големи заглавия, подобни на цитирания по-долу: **БИЗНЕСМЕНИТЕ ОТ БЕТЕЛГЕЙЗЕ ОЦЕНЯВАТ СТОЙНОСТТА НА ТВОРЕНИЯТА, КОИТО СА ПОЛУЧИЛИ** Нашият вестник със задоволство отбелязва високата етичност на извънземните като купувачи, а тя се прояви и при сключването на последната им сделка. Разбирайки неумолимия закон за търсенето и предлагането, тези представители на напредничава икономическа система дават правилни оценки за стойността на нещата от материалния свят и света на изкуството. Някои представители на човечеството би трябвало да се поучат... Така че, когато се върнаха в Съединените щати, след като бяха представени в Кралския дворец, всички вестници им посветиха големи материали, които включваха много интересни и пикантни подробности. При пристигането им в нюйоркското пристанище техният кораб беше приветстван със сирени от останалите. На стъпалата на общината бяха посрещнати от най-старшия измежду заместниците на кмета.

И макар че хората вече бяха повече или по-малко привикнали към тях, те някакси успяваха да не слязат от първите страници на вестниците. Например, един път някаква фирма, произвеждаща лак за

мебели, успя да измъкне от тях признание, че с помощта на този лак за мебели постигнали особено добри резултати при обработката на черупките си, които станали много лъскави. С получените големи хонорари за тази реклама купили десет редки орхидеи, които залели с течна пластмаса, за да ги запазят вечно свежи като сувенир. А пък един друг път...

Аз изпуснах телевизионното шоу, по време на което започна най-съществената част от тази история. Бях отишъл вечерта в едно от малките кина, за да гледам възобновената версия на един от любимите ми чаплинови филми. Пък и никога не съм одобрявал показността на телевизионното предаване „Гостуват ни знаменитости“ и приповдигнатата до истеричност атмосфера, която се създаваше при приветстването на самите знаменитости. Нямах представа колко време бе чакал водещият предаването Бил Банкрофт, преди да успее да привлече Енди и Денди, но несъмнено той беше изпълнен с решимост да направи едно действително незабравимо шоу и тази голяма за него нощ най-после бе настъпила.

Като се изпуснат някои не особено важни подробности и се възстанови внимателно ходът на събитията, нещата се бяха развили приблизително по следния начин:

Банкрофт пита извънземните дали вече не чувстват нужда да се приберат у дома, за да се видят с жените и децата си. Енди обяснява търпеливо, може би за трийсет и четвърти път, че тъй като са хермафродити, те нямат семейства в общоприетия на Земята смисъл на тази дума. Банкрофт го засича с въпроса какво ги свързва с родната планета все пак. Главно ревитализаторите отговаря учтиво Енди.

Ревитализаторите ли? Какво е това ревитализатор? О, една машинка, на чието въздействие те трябва да се подлагат на всеки десетина години, казва Денди. Във всеки голям град на родната им планета има поне по един ревитализатор.

Банкрофт измисля набързо един каламбур, изчаква аплодисментите на публиката да стихнат и задава въпроса: „Добре де, и какво точно представляват тези ревитализатори?“ Денди се впуска в дълги витиевати обяснения, чиято същност се свежда до това, че ревишализаторът разбърква цитоплазмата във всички живи клетки, като ги освежава. „Аха — съгласява се Банкрофт, — една пауза от

десетина години и след това — освежаване. А какъв е резултатът от него?“

„0! — замисля се Денди, — може да се каже, че не се страхуваме от рак и от други дегенеративни заболявания. Освен това, като се подлагаме на въздействието на ревитализаторите през равни интервали и по този начин си освежаваме клетките, увеличаваме средната, продължителност на живота си петкратно. Иначе казано, живеем пет пъти по-дълго, отколкото би трябвало. Може би това е най-важната последица от действието на ревитализаторите“ — завършва Денди. След кратка пауза Енди премисля казаното и също се съгласява: „Да, това е“.

И тогава настъпва големият хаос. Допълнителни издания на вестниците на всички езици, включително скандинавските. В главната квартира на Обединените нации светлината не загасва до късно през нощта, а броят на пазачите наоколо е многократно увеличен.

Когато президентът на Асамблеята Саду пита защо преди не са споменали за ревитализаторите, те правят жест, еквивалентен на свиването на рамене при хората и произнасят на бетелгейзенски език фраза, еквивалентна на човешкия израз „никой никога не ни е питал“. Президентът Саду прочиства гърлото си, извършва с дългите си кафяви пръсти движение, чийто смисъл се свежда до да оставим настрана несъщественото и заявява:

— Добре, това не е толкова важно. Поне не е важно за момента. Трябва да получим ревитализаторите на всяка цена.

Изглежда на извънземните им трябва известно време, за да осъзнаят какво има предвид той. Когато накрая се убеждават, че ние като вид изпадаме във възторг от перспективата да живеем от двеста до четиристотин години вместо по петдесет-шестдесет, започват да си шушукат.

След това обясняват, че за съжаление тяхната раса не произвежда ревитализаторите за износ. Изработват се изключително за обслужване на тяхното население. И макар че извънземните разбират, че на нас ни се иска да имаме от тези устройства, а от друга страна смятат, че заслужаваме да ги имаме, истината се свежда до това, че на Бетелгейзе просто няма излишни, които да бъдат превозени.

Саду дори не поглежда около себе си за съвет, а направо пита:

— Какво бихте искали в замяна, за да започнете да ги произвеждате за нас? Ние бихме платили всяка цена, която е по силите на цялата тази планета.

В залата на Асамблеята се разнася тихо, но единодушно и безусловно „Да“, произнесено на различни езици.

Енди и Денди не могат да се сетят за нещо, което би им било необходимо. Саду им се моли да се опитат да измислят нещо. Лично ги изпраща до космическия им кораб, който сега е паркиран в зона с ограничен достъп в Централния парк.

— Лека нощ, джентълмени — пожелава им президентът на Асамблеята. — Моля ви да се опитате с всички сили да измислите нещо, което да използваме при обменната сделка.

Те не излязоха от кораба в продължение на шест дни, а през това време светът почти полудя от нетърпение. Като си помисля колко нокти бяха изгризани през тази седмица от няколко милиарда души...

— Представи си! — шепне ми Троусън, който ходи насам-натам из стаята така, като че ли е тръгнал пешком за Бетелгейзе. — Ние ще живеем петкратно по-дълго Дик. Цялото наше образование и постиженията ни — твоите и моите — ще бъдат само началото. При такава продължителност на живота човек би могъл да усвои пет професии. А като си помислим какво успяхме да свършим дори при сегашния ни живот...

Кимам, леко скован. Мисля за книгите, които бих могъл да напиша и прочета, ако по-голямата част от живота ми стои пред мен, а професията на рекламен агент е само етап от началото му. Освен това, никога не се бях женил, никога не бях създавал семейство. Нямах достатъчно време. А сега, на четиридесет, бях прекалено погълнат от всичко, което се беше превърнало в навик за мен. Все пак, за цял един век човек може да промени много неща...

След шест дни извънземните излязоха от кораба и ни съобщиха офертата си. Смятаха, че ще могат да убедят останалите от своята раса да произведат необходимите ни ревитализатори, ако... АКО, написано с много големи букви.

Те започнаха да обясняват с извинителен тон, че на тяхната злочеста планета се чувствала липса от радиоактивни минерали. Други раси били открили безплодни и пустеещи светове, богати на радий, уран и торий и били запазили правото на собственост върху тях.

Етиката на народа на Бетелгейзе не му позволявала да води агресивно войни с цел придобиване на територии. На Земята сме и мали много радиоактивна руда, която сме използвали главно за военни и биологични изследвания. Първите са по принцип нежелателни, а необходимостта от вторите ще изчезне, след като се сдобием с ревитализаторите. Така че за размяната те искали нашите радиоактивни елементи. Всичките, обобщиха скромно охлювите. Е, ние бяхме изненадани и дори слисани. Но до истински протести въобще не се стигна. От всички части на замното кълбо се чу хор от гласове на решително одобрение. „Продадено! Сделката се сключва!“ Няколко генерали и държавни мъже от военния сектор успяха само да повдигнат предупредително показалци, преди да бъдат изгонени от заеманите постове. Един-двама атомни физици проплакаха над бъдещето на атомните изследвания, но народът на Земята викаше по-силно.

— Изследвания ли? Малко ли изследвания бихте провели при продължителност на живота триста години?

Само за една нощ седалището на Обединените нации се превърна в офис за отстъпване на минни концесии по всички краища на Земята. Национални граници се изместваха заради уранови находища, а знаменитата библейска фраза можеше да се перифразира на „от мечовете се изковаха кирки“^[6]. На практика всеки, който разполагаше с използваем инструмент, се записваше в изкопчийски бригади за по два-три или повече месеци през годината. По света се възцари дух на другарство и всеобщо разбирателство.

Енди и Денди учтиво предложиха да помогнат. Те отбелязаха на подробни контурни карти местата, където трябваше да се организират минни разработки. Впрочем бяха посочени и места, за които дотогава не се и подозираше, че там може да има находища на радиоактивни минерали. Предоставиха ни фантастични, но ясни чертежи на устройства за извличане на необходимите им вещества от рудите, в които концентрацията не беше достатъчно висока. Научиха ни точно как да употребяваме устройствата, а освен това ни разясниха и принципите, използвани при създаването им.

И въобще не се шегуваха. Искаха всички радиоактивни минерали.

След това, когато добивът вече бе идеално организиран и всичко се развиваше гладко, отлетяха към Бетелгейзе IX, за да изпълнят своята част от сделката.

Следващите две години бяха един от най-стимулиращите периоди през моя живот. Бих казал, че всеки изпитваше подобни чувства, нали, Алварес? Съзнанието, че целият свят е обединил усилията си, за да постигне поставените цели и всички работят заедно, бодро и щастливо, в името на живота. Аз прекарах полагащата ми се година на Голямото езеро на робите и не мисля, че някой друг на моята възраст и с моите килограми е успял да обработи повече уранит.

Енди и Денди се върнаха обратно с два огромни кораба, в които ролята на екипаж бе поверена на странни охлювоподобни роботи. Роботите бършеха всичко, докато Енди и Денди продължиха да изпълняват светските си задължения. Двата кораба почти закриваха цялото небе. От тях, с помощта на странен спираловиден въздушен апарат, роботите започнаха да носят на Земята ревитализатори. С обратните курсове те превозваха пречистените радиоактивни елементи. Никой на Земята не обръщаше внимание на методите им за експресно извличане на нужните елементи от огромните купища руда. Всички бяха заети с една единствена мисъл, която ги бе овладяла напълно: ревитализаторите.

Те работеха. И това беше напълно достатъчно за нас, хората.

Ревитализаторите наистина работеха. Ракът изчезна, развитието на всички сърдечно-съдови и бъбречни заболявания беше спряно. Бяха проведени опити с насекоми, поставени в квадратни еднотажни лаборатории. Вместо по няколко месеца, при новите условия те живееха по година. А хората — лекарите само клатеха глави пред новите клинични случаи, при които пациентите им оживяваха като по чудо.

Навсякъде по планетата, близо до всеки голям град, дълги, търпеливи, бавно придвижващи се опашки от хора се трупаха пред ревитализаторите, които бързо се превръщаха в...

— Храмове — определи ги Майнцер. — Всички гледат на тях като на храмове. Към всеки учен, който се опита да изследва начина им на действие, присъстващите се отнасят като към опасен лунатик, попаднал в детска стая. Не че е възможно да се намери ключ към разгадаване тайната на техните малки двигатели. Аз вече не питам

какво представляват източниците им на енергия. От доста време си задавам въпроса дали въобще имат някакъв двигател.

— Сега, в началото, ревитализаторите все още са твърде ценни — успокояваше го Троусън. — След известно време те вече няма да бъдат новост, интересът на хората към тях ще намалее и вие ще можете да ги проучвате на воля. Дали не са със слънчева енергия?

— Не! — категорично заклати глава Майнцер. — Сигурен съм, че мога да разпозная двигателите, работещи със слънчева енергия. Също толкова сигурен съм, че енергията, която използват за задвижване на корабите си, е различна от енергията, с която захранват ревитализаторите. Отказах се от опитите си да разбера каква енергия използват за корабите си, но мисля, че мога да разгадая как стоят нещата при ревитализаторите. Само да ме оставят да ги разгледам на спокойствие. Глупаци! Толкова са изплашени да не повредя някой ревитализатор и да бъдат принудени да пътуват до съседния град за своя еликсир!

Ние го потупахме по рамото, за да изразим съчувствието си, но в действителност неговите проблеми не ни интересуваха особено. През тази седмица Енди и Денди бяха напуснали Земята, след като по техния сложно-учтив начин ни бяха пожелали щастие и благополучие. Цели тълпи изпращаха въздушни целувки към корабите им, натоварени с радиоактивен концентрат.

Шест месеца след заминаването на Енди и Денди ревитализаторите спряха да работят.

— Дали съм сигурен? — изсумтя Троусън при вида на смаяното ми лице. — За да се убедиш, погледни статистическите данни за нарастването на смъртността Стойностите отново са същите, каквито бяха преди събитията, свързани с Бетелгейзе. Попитай който и да е лекар. Искам да кажа всеки лекар, който е готов да наруши въведената от Обединените нации клетва за неразгласяване на професионалната тайна. Слушай, Дик, само веднъж да се разчуе тази новина и ще видиш какви диви бунтове ще избухнат.

— Но защо? — попитах го аз. — Някаква грешка ли сме допуснали?

Той се разсмя буйно, а след пристъпа зъбите му изщракаха по особен, плашещ начин. После стана, отиде до прозореца и се загледа в покритото, сякаш заразено със звезди небе.

— Да, ние наистина постъпихме неправилно. Ние повярвахме. Сторихме същата грешка, която допускат всички туземци при срещата си с по-развита цивилизация, Майнцер и Лопес успяха да разглобят на части един от двигателите на ревитализаторите. Наистина там бяха останали само нищожни следи, но този път те все пак разбраха какъв е източникът им на енергия. Дик, скъпо мое момче, ревитализаторите работят с гориво, получено от абсолютно чисти радиоактивни елементи.

Нужно ми беше малко време, за да асимилирам смисъла на чутото. След това много внимателно седнах на стола. От гърлото ми излязоха някакви дрезгави звуци, преди да успея да произнеса почти грачейки:

— Професоре, да не би да твърдите, че те са искали тези вещества за себе си, за своите собствени ревитализатори? Че всичко, което извършиха на тази планета, е било предварително грижливо планирано с цел да могат да ни направят на идиоти, придържайки се към едно максимално доброжелателно поведение? Това не ми се вижда... това не може да... В края на краищата, при тази тяхна толкова високо развита наука, те биха могли да ни покорят, ако бяха поискали. Те биха могли...

— Не, не биха могли! — думите на Троусън изсвистяха като камшик. Той се обърна към мен и скръсти ръце на гърдите си. — Те са упадъчна, умираща раса. Въобще не биха се опитали да ни покоряват и не поради етични съображения. Тази огромна и ужасна измама разкрива истинските им качества в това отношение. Причината се корени в липсата на необходимата енергия, на концентрация на интерес. Вероятно Енди и Денди са едни от малкото, на които все още им е останала достатъчно воля, за да се размърдат и да измъкнат с измама от недоразвитите жители на тази планета толкова важното гориво за поддържащите живота ревитализатори.

Мозъкът ми едва сега започна да осъзнава думите му. Аз, човекът, който беше организирил най-внушителната и всеобхватна рекламна кампания, трудно можех да си представя какво щеше да стане с моите лични и обществени връзки, в случай че някога името ми бъдеше свързано с настъпилата в последствие тотална бъркотия.

— Освен всичко друго, професоре, без атомна енергия няма да можем да пътуваме в космоса!

— О, те ни излъгаха, Дик, излъгаха цялата човешка раса. Знам какво ти е точно в този момент, но ако само си помислиш за мен! Аз нося цялата отговорност за грешката. На мен се надяваха като на социолог! Как можах да пропусна очевидните белези? Как? Та те всички бяха налице: липсата на интерес към собствената им култура; прекалената интелектуализация на естетиката, включително характерните начини на мислене и изразяване; засиленото внимание към етикецията; дори и първия техен продукт, който видяхме — техните кораби — всичко беше прекалено стилизирано и сложно проектирано, за да бъде направено от млада и развиваща се цивилизация! И тя нямаше как да не е упадъчна, всички признаци водеха до това заключение. Самият факт, че за хранене на Ревитализаторите те разчитаха на методите, които са изпробвани от нас. А помисли какво щеше да бъде, ако ние имахме тяхната наука! Бихме могли да създадем какви ли не заместители. Въобще не ме учудва, че не можеха да ни обяснят своите собствени науки; съмнявам се дали самите те ги разбират напълно. Просто са безпътни неадекватни и подли наследници на раса, която някога е процъфтявала.

Аз следвах хода на собствените си нещастни мисли.

— А ние все пак си оставаме провинциалисти. И точно като на такива тези елегантни контета от Бетелгейзе успяха да ни продадат Бруклинския мост^[7], както едно време нюйоркските мошеници излъгаха бедния селянин. Знаеш тази легенда, нали?

— Или племе бедни аборигени, продали родния си остров на група европейски изследователи за шепа ярко оцветени стъклени мъниста^[8].

Но, Алварес, ние и двамата не бяхме прави. Нито Троусън, нито аз бяхме взели предвид наличието на ученц като Майнцер, Лопес и други. Както каза наскоро Майнцер, ако всичко се беше случило само няколко години по-рано, ние щяхме да бъдем победени. Но човекът вече беше навлязъл в ерата на атома и хора като Майнцер и Винт бяха се занимавали с изследвания на атома по времето, когато на Земята имаше предостатъчно радиоактивни елементи. Е добре, ние разполагахме с целия този интелектуален потенциал, а в добавка имахме и такива устройства като циклотрона и бетатрона. И, нека ми бъде простено, че се изразявам по навик с клишета, Алварес, но ние сме млада и пълна с енергия цивилизация.

Първо трябваше да проведем необходимите изследвания. По време на операцията световното правителство доказва своята ефективност; от една страна хората бяха живо заинтересувани проблемът да бъде решен, а от друга събитията от последно време ги бяха научили да работят заедно; накрая — мотивацията на мрачната безизходица. И, както знаеш, Алварес, проблемът беше решен.

Ние разработихме изкуствени радиоактивни материали и след като заредихме с тях ревитализаторите, ги заставихме отново да заработят. От изкуствените радиоактивни материали получихме атомно гориво и си осигурихме възможността да пътуваме из космоса. Това стана сравнително бързо. На нас обаче не ни трябваше просто кораб, с който да отидем до Луната или до Марс. Искахме да имаме кораб за космически пътешествия. И го искахме толкова много, че ето — вече разполагаме с него.

Такава е днес ситуацията. Разясни им я, Алварес, по начина, по който я изложих аз, но с всички необходими поклони и с цялата изящна словесност, която само един бразилец може да добие след дванадесетгодишна успешна практика в търговията с Ориента. Само ти можеш да го направиш. Аз не съм сладкодугмен като теб. Това е единственият език, който тези упадъчни охлюви разбират. Така че — говори им, говори на тези лигави охлюви, на тези стриди с къси черупки, на тези плужеци-умници. Не забравяй да им споменеш, че запасите от радиоактивни елементи, които взеха от нас, няма да траят вечно. Изясни им това много подробно.

После изтъкни факта, че докато ние разполагаме с изкуствените радиоактивни елементи, те имат някои неща, за които ние знаем, че ни трябват, както и много други, за които сме решени да разберем какво представляват.

Кажи им, Алварес, че сме дошли да си приберем ламарините от Бруклинския мост, който ни продадоха.

---

[1] Град в щата Мериленд, едно от най-големите пристанища на САЩ на атлантическото крайбрежие ↑

[2] Стил в архитектурата, декоративно-приложното изкуство и живописата от първата половина и средата на 18-ти век, отличаващ се с маниерност, превзетост, претрупаност на орнаментално-декоративните елементи ↑

[3] Променлива звезда-гигант в съзвездието Орион, намираща се на 527 светлинни години от Земята ↑

[4] Древен паметник на индийската архитектура. Бял мраморен мавзолей, построен през 1630 — 1652 г. в Агра от шах Джахан за любимата му жена. ↑

[5] Селце в щата Пенсилвания, където през зимата на 1777–78 г. бил разположен щаба на Джордж Вашингтон. ↑

[6] Перифраза на библейския израз „Да изковем от мечовете плугове“ (Книга на пророк Исаия; 2,4) ↑

[7] Визира се стара легенда за нюйоркски мошеници, които измамили простодушен селянин, като се престорили, че му продават Бруклинския Мост ↑

[8] През 1624 г. холандците купили остров Манхатън (днес централната част на Ню Йорк) от коренното индианско население за евтини герданчета от шарени стъклени маниста ↑

ГОРДЪН ДИКСЪН НАРИЧАЙ ГО „ГОСПОДАРЮ“

*„Той командир ми бе И обичах го аз. Но
предаде ме той и убих го аз.“*

Из „Песен на
шипносеца“

Слънцето не можеше да пропусне и да не се издигне над хълма Кентъки, а Кайл Арнам — да не се събуди. Денят щеше да продължи единадесет часа и четиридесет минути. Кайл стана, облече се и отиде да оседлае сивия скопен кон и белия жребец. Той яхна жребеца и застави първоначалната дива ярост да напусне извитата му белоснежна шия. Поведо двата коня обратно и ги завърза пред кухненската врата. След това влезе вътре да закуси.

До чинията му с бекон и пържени яйца лежеше съобщението, пристигнало преди седмица. Жена му Тина стоеше до дъската за хляб, обърната с гръб към него. Той седна, започна да яде и докато се хранеше, препрочиташе писмото.

„...Принцът ще пътува инкогнито под една от фамилните си титли — Граф на Северен Сириус, и не бива да се обръщате към него с «Ваше величество». Наричайте го «господарю».“

— Защо именно ти? — попита Тина.

Той вдигна глава и видя, че тя продължаваше да стои с гръб към него.

— Тина — каза той.

— Защо?

— Моите предци са били телохранители на неговите — още по времето, когато са се водели войните с иноземците. Казвал съм ти го

неведнъж. Дедите ми често са спасявали живота на неговите при внезапни нападения: току се появи изневиделица прехващач от Рекк пред самия флагмански кораб, за да му прегради пътя, и тогава дори на един император му се налага да защитава живота си в ръкопашен бой.

— Чуждоземните рекки отдавна са мъртви, а императорът притежава стотици други светове! Защо синът му не направи обиколката си из тях? Защо е нужно да идва на Земята... и при теб?

— Има само една Земя.

— И само един Кайл, не е ли тъй?

Той въздъхна сподавено и се отказа да спори. След като майка му почина, Кайл беше отгледан от баща си и чичо си... и в спор с Тина винаги се чувстваше безпомощен. Той стана от масата, отиде при нея и постави длани на кръста ѝ. Нежно се опита да я обърне с лице към себе си. Но тя се опъна.

Кайл отново въздъхна и се отправи към оръжейния шкаф. Извади зареден едрокалибрен пистолет, вмъкна го в къс кобур и закачи кобура на колана си, от лявата страна на токата, под долния край на кожената си куртка. После избра кинжал с тъмна дръжка и 6-инчово острие и се наведе, за да го плъзне в ножницата, скрита в кончова на ботуша му. Оправи крачола на панталона си и се изправи.

— Той няма право да бъде тук — каза Тина враждебно, все още с лице към дъската за рязане. Туристите са длъжни да си стоят в зоната на хотелите и отредените за тази цел резервати.

— Принцът не е турист и ти го знаеш — отговори търпеливо. — Той е най-големият син на императора, а прабаба му е била родом от Земята. Той също ще си вземе съпруга оттук. Всяко четвърто поколение от императорската родова линия трябва отново да се бракосъчетава с някоя от земните фамилии. Законът не е променен.

Той облече коженото си яке и го пристегна отдолу, за да прикрие кобура, след това се спря, полуобърнат към вратата.

— Тина?

Тя не отговори.

— Тина! — повтори Кайл. Пристъпи към нея, положи ръце върху раменете ѝ и отново се опита да я извърне.

Тя се възпротиви, но този път безуспешно. Той не беше едър човек, бе среден на ръст, с кръгло лице и отпуснати, обикновени на вид рамене. Но силата му не беше обикновена. Хващайки белия жребец за

гривата, в основата на врата, той бе в състояние да го застави да коленичи. Нямаше друг, способен да стори това. Той лесно я обърна и я принуди да го погледне.

— Чуй ме — започна той. Но не успя да продължи, защото цялата ѝ неотстъпчивост я напусна и тя се вкопчи в него разтреперана.

— Той ще те вкара в беда! Знам, че така ще стане — изхълца тя, притискайки лице към гърдите му. — Кайл, не отивай! Няма закон, който да те застави!

Той я погали по меката коса. Гърлото му беше свито и сухо. Нямаше какво да ѝ каже. Това, за което го молеше, беше невъзможно. Откакто слънцето за пръв път е изгряло над древната земя, в моменти като този жените са се притискали към мъжете си, молейки за невъзможни неща. И винаги мъжете са ги прегръщали, както Кайл сега, сякаш обяснението безмълвно можеше да премине от тялото на единия в другия. Защото думите бяха излишни.

Кайл я задържа още няколко мига, след това раздели нейните преплетени на гърба му пръсти и се освободи от прегръдката ѝ. И си тръгна. Яхнал белия жребец и повел сивия скопен кон след себе си, той хвърли последен поглед и я видя през прозореца на кухнята. Тя стоеше там, където я беше оставил. Без дори да заплаче, с наведена глава и отпуснати ръце. Неподвижна.

Той яздеше през гората на хълма Кентъки. Отне му повече от два часа да стигне лобната хижа. Докато се насочваше към нея през равнината, съзря отдалеч някакъв висок брадат мъж с дълъг плащ, каквито носеха жителите на Младите Светове.

Когато се доближи, Кайл видя, че брадата на мъжа е посивяла и че той, явно нервничейки, си хапеше устните.

Носът му беше правилен и тънък, а около възпалените му очи имаше кръгове, причинени от грижи или от безсъние.

— Принцът е в двора — рече сивобрадият на приближаващия се Кайл. — Аз съм Монтлайвън, неговият наставник. Той е готов за път. — Помътнелите му очи умолително гледаха Кайл.

— Стойте далеч от главата на жребеца — посъветва го Кайл. — И ме заведете при него.

— Този кон е опасен — каза Монтлайвън и се отдръпна с подозрение.

— Не — отвърна Кайл. — Той ще язди скопения.

— Боя се, че ще поиска белия.

— Не може да се качи на него — настоя Кайл. — Дори да му разреши, не би могъл да се справи. Аз съм единствения човек, който е в състояние да се задържи на това седло. А сега да вървим.

Настойникът го поведе през затревения двор. Минаха край езерцето и спряха под прозорците на къщата. Там, в люлеещото се кресло седеше около осемнайсет годишен висок и широкоплещест млад мъж с гъста като грива руса коса, а на тревата до него лежах две препълнени дисаги. Когато ги видя, той се надигна.

— Ваше величество — каза настойникът, след като спряха, — разрешете да ви представя Кайл Арнам. Той ще бъде ваш телохранител през трите дни, които ще прекарате тук.

— Добро утро, телохранителю... искам да кажа, Кайл — усмихна се принцът дяволито. — Слез от седлото, за да се кача аз.

— Вие ще яздите скопения кон, господарю — заяви Кайл. Принцът го изгледа втренчено, отметна назад хубавата си глава и се засмя.

— Мога да яздя, човече — каза той, — и то добре!

— Но не и белия кон, господарю — отвърна Кайл безстрастно. — Никой освен мен не може да язди този кон.

Очите срещу него се разшириха, а смехът секна за миг, но после екна отново.

— Какво да се прави! — Широките му рамене се повдигнаха и пак се отпуснаха. — Отстъпвам, аз винаги отстъпвам. Или почти винаги. — Макар че устните му бяха свити в тънка линия, усмивката му не бе фалшива. — Е, добре.

Насочи се към скопения кон и с едно почти неуловимо движение се озова на седлото. Скопецът изпръхтя изненадано и се вдигна на задните си крака, но щом дългите пръсти на момъка затегнаха умело поводите, а дланта на другата му ръка потупа ласкаво сивия врат, бързо успокои и застана послушно. Принцът погледна към Кайл и повдигна вежди, но той си стоеше все така непоколебимо на седлото.

— Надявам се, че си въоръжен, добри ми Кайл? — подписа принцът хитричко. — И ще ме защитиш от местните жители, ако решат да да се разбунтуват?

— Животът ви е в моите ръце, господарю, и аз отговарям за него — отвърна Кайл.

Той разкопча отдолу кожената си куртка и я остави да се разтвори така, че да се покаже тежкият пистолет 6 кобура. После отново я закопча.

— Уил! — Наставникът положи ръка върху коляното на младежа. — Бъди предпазлив, момчето ми. Това е Земята — и тукашните хора не се отнасят към титлите и ранговете така, както ние. Мисли, преди да...

— О, хайде стига, Монти! — прекъсна го невъздържано принцът. — Ще бъда толкова неизвестен, скромнен и старомоден, колкото и всички останали. Смяташ, че имам къса памет ли! Освен това, остават само три дни до срещата с баща ми, императорът. А сега се махай от тук!

Той се наклони напред, подкара внезапно коня и препусна из двора; профуча през външната порта и се изгуби. Кайл дръпна поводите на големия бял жребец, който затанцува на място и се опита да последва своя събрат.

— Дайте ми неговия багаж — каза Кайл. Наставникът се наведе, взе дисагите и му ги подаде.

Кайл ги затегна върху своите, провесени от двете страни на коня. Поглеждайки надолу, той видя как в очите на брадатия наставник блеснаха сълзи.

— Той е добро момче, ще видите. Ще разберете, че е такъв! — повдигнатото лице на Монтлейвън изразяваш безмълвна молба.

— Зная, че произхожда от добро семейство — бавно рече Кайл. — Ще направя за него всичко, което е по силите ми.

И той се отдалечи през портала по следите на сивия кон. Когато излезе навън, принцът вече беше изчезнал някъде.

Ала за Кайл беше доста лесно да го последва, съобразявайки се с отпечатъците из кафявата пръст и смачканата трева, оставени от преминаването на коня. Той прекоси рядката борова горичка и се озова на полегат скат, където завари принца да наднича през една издължена кутийка с изпъкнала леща.

Когато Кайл се приближи до него, той свали прибора и му го подаде. Кайл го долепи до окото си и погледна към небето. Визьорът се нагласи автоматично и в зрителното поле на Кайл попадна една от трите орбитални енергостанции на Земята.

— А сега ми го върни — каза принцът. — Отдавна ми се искаше да разгледам някоя от тези станции — продължи младият мъж, след като Кайл му подаде далекогледа. — Радвам се, че ми се отдаде възможност. Това е доста скъп подарък, за твоє сведение. Тази и другите две станции като нея — изплатени са от имперската съкровищница. Поддържаме вашата планета, само и само да не настъпи нов ледников период. И какво получаваме в замяна?

— Земята, господарю — отвърна Кайл. — Такава, каквато е била, преди хората да отлетят към звездите.

— О-о, за поддръжка на районите с музейна стойност са напълно достатъчни една станция и половин милион работници — каза принцът. — Аз говоря за другите две станции и за вас — милиардите безделници — свободни потребители на енергия. Преосмислям ролята им от позицията си на бъдещ император. Е, отиваме ли на езда?

— Ако желаете, господарю. — Кайл хвана поводите на жребеца и двата коня се спуснаха заедно с ездачите си по склона.

— И още нещо — каза принцът, след като навлязоха в на боровата гора. — Не искам да си създадеш погрешна представа — аз наистина много обичам стария Монти, макар че го нагрубих. Просто още от самото начало на мен никак не ми се щеше да идвам тук... Погледни ме в очите, телохранителю!

Кайл се обърна и видя как просветна мълния в сините очи, с които се отличаваха всички представители на императорската династия. След това изразът им неочаквано се смекчи и принцът се засмя.

— Не се плашиш лесно, нали, телохранителю... Кайл, исках да кажа — поправи се той. — Мисля, че все пак те харесвам. Но гледай към мен, когато говоря.

— Да, господарю.

— Така вече е добре, Кайл. Обясних ти, че всъщност никога не съм планирал да посетя вашата планета заради тъй нареченото Пътуване. Не виждах особен смисъл да обикалям из този стар и прашен музеен свят, населен с хора, които се опитват да живеят, както са живели през Тъмните векове. Но... моят баща, императорът, настояваше.

— Вашият баща ли, господарю?

— Да, той ме подкупи, така да се каже — отвърна принцът замислено. — Бяхме се уговорили предварително да прекараме заедно тези три дни. А сега е изпратил съобщение, че е бил принуден да се забави малко... Но това е без значение. Работата е там, че той принадлежи към поколението на онези старци, които все още смятат, че вашата Земя е безценна. А аз продължавам да обичам баща си и да му се възхищавам. И ти ли имаш същото отношение към него, Кайл?

— Да, господарю.

— Така си и мислех. Да, той е единственият от човешкия род, на когото се възхищавам. Само за да го зарадвам, осъществих тази екскурзия до Земята. И пак само заради него, Кайл, възнамерявам да се държа благо с теб, докато ме развеждаш из природните чудеса и курорти на Земята, разни местенца с извори и тям подобни забележителности. Разбираш ли ме? — втренчи се той в Кайл.

— Да, господарю.

— Прекрасно — продължи принцът и се усмихна още веднъж. — Тогава да започваме. Разкажи ми за всички тези дървета и птици, а аз ще запомня имената им и ще зарадвам баща си, когато пристигне. Какви са тези малки птички, които видях под дърветата — отгоре кафяви а отдолу с бяло коремче? Като онази — ей там!

— Това е пойна птичка, господарю — отвърна Кайл. — Ние я наричаме кос, обитава гъстите гори и закътаните шубраци: Чуйте я!

Той протегна ръка към юздата на сивия кон и спря равномерния ход на двете животни. В неочаквано настъпилата тишина някъде отдясно се раздаде звънкият, сребрист глас на птица, в който дълго преливаха усилващи се и затихващи тонове, додето накрая съвсем замря. Едно мигновение принцът стоя загледан в Кайл, после се отърси от вцепенението си и се върна към реалността.

— Интересно — рече той. Взе в ръце поводите на коня си, които Кайл беше отпуснал и те отново потеглиха. — Разказвай ми още.

В продължение на повече от три часа, докато слънцето не застана високо горе по пладне, те яздиха през гористите хълмове, а Кайл назоваваше всяка птица, животно и насекомо, дърво или скална порода. Принцът слушаше, ту отвличайки се, ту прекъсвайки го, но все пак с внимание. Но когато слънцето стигна зенита си, концентрацията му отслабна.

— Достатъчно — каза той. — Кога ще спрем да обядваме? Нима наблизно няма никакви селища?

— Има, господарю — отговори Кайл, — минахме покрай няколко.

— Така ли? — взря се в него принцът. — А защо досега не влязохме в някое от тях? Къде ме водиш?

— Никъде, господарю. Вие поехте инициативата, аз само ви следвам.

— Аз? — Принцът сякаш едва сега осъзна, че главата на коня му непрекъснато се намираще пред тази на жребеца. — Е, да, разбира се. Но дойде време за обяд.

— Добре, господарю — съгласи се Кайл. — Елате с мен.

Той препусна по склона. Принцът веднага го последва.

— А сега ме чуй — рече младежът, когато се изравниха, — и ми кажи дали правилно съм схванал всичко. — И за голямо учудване на Кайл той започна да повтаря, почти дума по дума, казаното от него. — Запометих ли получените от теб сведения?

— Напълно, господарю — потвърди Кайл, а принцът го изгледа високомерно.

— Ти би ли могъл така? А, Кайл?

— Да — каза той, — но това са неща, които винаги съм знаел.

— Виждаш ли? — Принцът се усмихна. — Това е разликата между нас, добри ми Кайл. На теб ти е бил необходим цял един живот, за да усвоиш тези неща, а аз загубих само няколко часа, за да науча за тях толкова, колкото и ти.

— Не съвсем, господарю. По-малко — отвърна Кайл бавно.

Принцът премигна и направи полупренебрежителен, полураздразнен жест с ръка.

— Вероятно малката част, която е останала, не е толкова важна — заяви той.

Склонът свърши. Те прекосиха една лъкатушна долина и излязоха пред някакво селце. Докато минаваха през горичката край селището, чуха музика.

— Какво е това? — Принцът се изправи на стъмената. — Защо танцуват?

— Там има бирария на открито, господарю. А днес е събота — почивен ден.

— Чудесно. Ще отидем при тях да се нахраним.

Те влязоха и си намериха маса далеч от танцовата площадка. Келнерката, която дойде да вземе поръчката им, бе млада и хубавка. Принцът лъчезарно се усмихваше, докато и тя не му се усмихна, после леко смутена побърза да се оттегли. Когато донесоха ястията, принцът лакомо се нахвърли върху тях, след което изгълта халба и половина бира. Кайл хапна умерено и изпи чашка кафе.

— Така е по-добре — каза принцът и се облегна назаа. Толкова много ми се ядеше... Погледни, Кайл! Виж, там има пет, шест... седем гравитационни платформи. Значи не пътувате само с коне?

— Не — отвърна Кайл, — всеки постъпва според желанията си.

— Но щом притежавате такива платформи, защо не използвате и други нововъведения?

— Някои от тях ни прилягат, а някои — не, господарю.

Принцът се закиска.

— Искаш да кажеш, че се стараете да пригодите модерните постижения на цивилизацията към остарелия начин на живот, който водите тук? А трябва да е тъкмо обратното... — Той замълча. — Какво е това, което свирят сега? Харесва ми. Обзалагам се, че бих се справил с този танц — заяви той и стана. — Всъщност, мисля да опитам.

Спря се за миг и погледна отгоре надолу към Кайл.

— Няма ли да ме посъветваш да не го правя? — попита той.

— Не, господарю — рече Кайл. — Това, което вършите, си е лично ваша работа.

Младият мъж рязко се обърна. Келнерката, която ги бе обслужила преди малко, шеташе между съседните маси. Принцът се отправи подир нея и я настигна до парапета край танцовата площадка. Кайл видя, че момичето възрази, но принцът не я пусна и се зае да я увещава, гледайки я все така усмихнат от висотата на своя ръст. Малко след това тя свали престилката си и излезе на дансинга с него, за да му покаже стъпките на танца. Беше полка.

Той се учеше с фантастична бързина. Скоро се понесе ведно с келнерката пред останалите танцуващи двойки, краката му енергично стъпваха в такт, а белоснежните зъби блестяха на ухиленото му лице. Накрая танцът свърши, оркестрантите събраха своите инструменти и започнаха да слизат един по един от подиума.

Принцът пренебрегна момичето, което се помъчи да го удържи, и отиде при капелмайстора. Кайл бързо стана от масата и тръгна към подиума.

Капелмайсторът клатеше отрицателно глава. После се обърна и бавно се отдалечи. Принцът понечи да се втурне след него, но момичето го хвана и притеснено му заобяснява нещо.

Той се отскубна от нея и тя леко се препъна от внезапното му движение. Един келнер, който обслужваше съседните маси, не по-възрастен от принца и почти толкова висок, остави подноса и, приближавайки се изотзад него, го хвана за ръката и го извъртя към себе си.

— ... не бива така — дочу Кайл, докато се изкачваше на подиума. Гъвкав като пантера, принцът замахна със скоростта на трениран боксьор и нанесе три последователни леви крошета в лицето на келнера. Рамото му подскачаше — във всеки удар той влагаше цялата тежест на тялото си.

Келнерът се свлече в безсъзнание. Кайл се протегна към принца и го смъкна през страничната пролука на парапета. Лицето на младежа беше побеляло от яд. На площадката се тълпяха любопитни.

— Кой беше тоя? Как му е името? — процеди през зъби принцът. — Той ми посегна! Видя ли? Той посмя да ме докосне!

— Вие го нокаутирахте — каза Кайл. — Какво още искате?

— Той се отнесе неуважително към мен... към мен! — кресна принцът. — Искам да разбера кой е! Ще го науча как се вдига ръка срещу бъдещия император!

— Никой няма да ви каже името му — отрязва Кайл. Студената нотка в гласа му като че ли най-после достигна до принца и го отрезви. Той се вторачи в Кайл.

— В това число и ти ли? — запита накрая.

— Включително и аз, господарю — отвърна телохранителят.

Принцът го гледа втренчено само още един миг и сетне махна с ръка. Обърна се, освободи походите на сивия кон и светкавично се метна на седлото. Кайл възседна големия бял жребец и го последва.

Навлязоха мълчаливо в смесената гора. След малко принцът заговори, без да се обръща:

— И това ми било телохранител!

— Вашият живот е поверен на моите ръце, господарю — каза Кайл. Принцът се обърна и го изгледа мрачно.

— Само животът ми ли? — попита той. — Щом не ме убиват, могат да правят каквото си поискат, така ли? Това ли имаш предвид?

Кайл не отклони погледа си от неговия.

— Общо взето, да, господарю! — потвърди той. Принцът заговори отново и в гласа му прозвуча злобна нотка:

— Мисля, че вече не ми харесваш, Кайл — каза той. — Въобще не ми харесваш.

— Не съм тук с вас, за да ви се харесвам, господарю — отвърна Кайл.

— Вероятно не — прошепна принцът многозначително. — Но ще запомня твоето име!

Около половин час те яздиха, без да обелят нито дума. Но постепенно раменете на младия човек се отпуснаха, а изражението на лицето му се смекчи. Дори започна да си припява нещо на непознат език и докато си пееше, бодрото му настроение изглежда се възвърна. След кратка пауза той заговори на Кайл така, като че ли нищо особено не се беше случило.

Мамонтовата пещера се намираще съвсем наблизо и принцът пожела да я посети. Огледаха я и след това се спуснаха надолу по левия бряг на Зелената река. Принцът като че ли изцяло беше забравил за инцидента в бирарията и се държеше любезно с всеки срещнат. Слънцето клонеше вече на запад, когато съзряха китно селце, разположено на отвъдния речен бряг. Край пътя имаше 1 страноприемница, която се отразяваше в изкуственото езерце до нея, а наоколо ѝ растяха дъбове и борики.

— Приятно местенце — отбеляза принцът. — Ще пренощуваме тук, Кайл.

— Както кажете, господарю.

Те забавиха хода си и спряха. Кайл отведе конете в конюшната, сетне влезе в страноприемницата и намери принца, който вече стоеше на малкото барче пред трапезарията и докато си пиеше бирата, ухажваше момичето зад лъскавия плот. Тази сервитьорка беше по-млада, отколкото онази в бирарията. Бе почти дете, с мека дълга пусната коса и кръгли кафяви очи, издаващи радостта ѝ от вниманието на високия симпатичен младеж.

— Да — каза принцът на Кайл, поглеждайки го изкосо с царствено сините си очи, когато сервитьорката отиде да донесе поръчаното от Кайл кафе. — Именно тук е най-подходящото място.

— Подходящо за какво, господарю?

— Да опозная земните жители. А ти какво си помисли добри ми Кайл? — прихна принцът. — Ще наблюдавам хората, а ти ще ми обясняваш всичко за тях — става ли?

Кайл се вгледа замислено в него.

— Ще ви кажа онова, което ми е известно, господарю — отвърна той.

Изпиха — принцът бирата, а Кайл — кафето си и после влязоха в трапезарията, за да вечерят. Принцът непрекъснато задаваше въпроси.

— Но защо всички вие продължавате да живеете в миналото? — питаше той Кайл. — Музеен свят — това както и да е, но хора с музейна стойност... — Той прекъсна изречението си по средата и завърза кратък разговор с малката дългокоса келнерка, която кой знае защо беше напуснала барчето и беше дошла да обслужи тяхната маса.

— Това не са музейни експонати, господарю — каза Кайл, — а живи хора. Единственият начин да запазиш рода и културата им такива, каквито са били, е да ги оставиш свободни. Ето защо тук, на Земята, ние продължаваме да живеем по старому, като жив пример за Младите светове, за да могат те, сравнявайки се с нас, да сверят правилността на избора от самите тях път.

— Очарователно... — измърмори принцът, но очите му блуждаеха, следейки непрестанно келнерката, която сияеше и му отвръщаше с поглед през цялото време. А трапезарията вече бе препълнена с народ.

— Не очарователно, господарю. Необходимо — рече Кайл, но не бе съвсем уверен, че младежът го слушаше.

Слея Вечерята те пак се преместиха на бара. Принцът поразпита Кайл още малко, надигна се и отиде да се разговори с хората от бара. Кайл го наблюдава известно време и реши, че е нищо не го заплашва, затова го остави и се измъкна навън да понагледа конете и да помоли собственика на страноприемницата да им приготви някаква закуска и да я сложи в дисагите им.

Когато се върна, принцът не се виждаше никъде.

Кайл седна на една маса, за да го изчака, но той не се връщаше.

Безпокойството образува студен и корав възел в гърлото му. Неочаквано нахлулата в главата му мисъл го накара да излезе стремглаво и отново да огледа конете но те мирно хрупаха овес в конюшната. Когато чу познатите стъпки, жребецът изцвили тихичко и обърна към него бялата си глава.

— Кротко, малкия — потупа го Кайл и се върна в странноприемницата, за да потърси съдържателя й.

Но той нямаше представа къде се намираше принцът.

— ...Щом конете не са взети, значи не е отишъл далеч — рече стопанинът. — Тук, наоколо, няма от какво да пострада. Може би е отишъл да се поразходи из гората. Ще кажа няколко думи на нощната смяна, да внимават кога ще се появи. Вие къде ще бъдете?

— В бара, докато не затвори, а после — в моята стая — отговори Кайл.

Той се върна в бара, седна до един отворен прозорец и зачака. Времето минаваше и постепенно броят на посетителите започна да намалява. Часовникът над редиците бутилки показваше почти полунощ. Изведнъж от конюшната долетя сърдито цвилене.

Кайл скочи и изтича навън в тъмнината. Нахлу в яслите и завари принца там, под мъждукащата светлина на нощните лампи. Беше пребледнял и непохватно се опитваше да оседлае сивия кон. Стоилото на жребеца беше с отворена вратичка. Когато Кайл влезе, принцът се извърна.

С три бързи крачки телохранителят застана пред отвореното отделение на жребеца. Той все още беше привързан, но ушите му бяха щръкнали, очите облепени, а седлото му лежеше преобърнато на земята и явно бе паднало от него.

— Оседлай го! — нареди принцът с дрезгав глас откъм прохода на обора. — Напускаме. Кайл се обърна да го погледне.

— Имаме запазени стаи. Тук, в странноприемницата — каза той.

— Няма значение. Заминаваме. Искам да се проветря.

Младият мъж затегна здраво подпръгата на коня, отпусна стремената и тежко се метна върху седлото. Без да изчака Кайл, той напусна конюшната и изчезна в нощта.

— Тихо, момчето ми, тихо... — успокояваше Кайл жребеца.

Отвърза бързешком големия бял кон, оседла го и последва принца. В тъмнината нямаше как да проследи отпечатъците от

копитата на сивия кон. Кайл се наведе и духна в ухото на жребеца. Изненадан, той силно изцвили, протестирайки, а в отговор, някъде в дясно и нагоре по склона, се разнесе ответното изцвилване на сивия. Кайл пришпори жребеца в указаната посока.

На върха на хълма се присъедини към принца. Младежът беше подкарал коня си ходом, с отпуснати поводи, и тихичко припяваше — беше същата мелодия с текст на някакъв непознат език, която си бе тананикал и преди. Щом забеляза Кайл, той се усмихна вяло и запя с повече изразителност. Кайл долови в интонацията на неговия глас оттенъците на нещо подигравателно и не съвсем прилично. И се досети.

— Момичето! — каза той. — Малката келнерка? Къде е тя?

Усмивката изчезна от лицето на принца, после бавно се върна. Присмиваше се на Кайл.

— А ти къде смяташ, че се намира? — попита принцът с преплетен език и Кайл, който яздеше плътно до него, бе облъхнат от тежкия мирис на алкохол. — В стаята си, нанка щастливо. Удостоена с честта... впрочем тя не го знае... да зачене от сина на императора. И очаква да ме открие на сутринта все още в постелята си. Но мене няма да ме има там. Нали така, Кайл?

— Защо сторихте това, господарю? — попита тихо Кайл.

— Защо ли? — Подпийналият младеж го изгледа под лунната светлина. — Кайл, баща ми има четирима сина. И тримата са по-млади от мен, така че аз съм този, който е предопределен да стане император, а императорите на дават обяснения за постъпките си.

Кайл не каза нищо и принцът продължи да се взира в него. Няколко минути те яздиха мълчаливо.

— Добре, ще ти кажа защо — повиши внезапно глас принцът, сякаш разговорът помежду им не бе прекъсвал нито за момент. — Затова, защото ти не си моя охрана. Знаеш ли, Кайл, аз разбрах твоята същност, разбрах чий телохранител си ти. Техен!

Кайл стисна зъби, но тъмнината прикри реакцията му.

— Както и да е — принцът направи нехаен жест, при което едва не загуби равновесие. — Добре де, нека бъде по твоему. Аз съм съгласен. Ще си играем на точки. В бирарията онзи тип вдигна ръка срещу мен и ти ми каза, че никой няма да ми издаде името му. Е, хубаво. Съумя да го защитиш — държа се като негов телохранител.

„Едно на нула“ за теб. Но не успя да се проявиш като телохранител на момичето от страноприемницата. Значи — точка за мен. Кой от двамата ще излезе победител, добри ми Кайл?

Кайл си пое дълбоко дъх.

— Господарю — каза той, — един ден ще ви се наложи, изпълнявайки своя дълг, да си вземете жена от Земята.

Принцът го прекъсна със смях, в който прозвуча неприятна нотка:

— Вие се ласкаете — изхриптя той. — Всички вие от Земята имате прекалено високо мнение за себе си — и тъкмо в това е бедата ви.

Те продължиха да яздят мълчешком. Кайл не изоставаше и неотклонно наблюдаваше младежа. Изглежда принцът бе задрямал. Главата му се бе отпуснала върху гърдите и конят му вървеше бавно, без посока. Но след малко той отново се изправи, натегна поводите с опитни пръсти и огледа околността, заляна от лунната светлина.

— Искам да пия — каза той. Гласът му вече не бе внушителен, а пресипнал и студен. — Заведи ме някъде да пийнем по бира.

— Да, господарю — въздъхна Кайл.

Той обърна главата на жребеца надясно и сивият кон го последва. Те се изкачиха по хълма, прехвърлиха го и се спуснаха към брега на близкото езеро. Лунни блясъци играеха по тъмната вода, а далечния бряг се губеше в нощта. Между дърветата, които растяха в малкия залив, се прокрадваха светлини.

— Ето там, господарю — предложи Кайл. — Това е място за отдих и риболов, има и бар.

Те продължиха по бреговата ивица и се озоваха пред обикновена едноетажна постройка, с вход откъм брега. Отпред имаше малък пристан, с прибързани към него рибарски лодки, които се поклащаха леко върху черната вода. От прозорците се лееше светлина. Те вързаха конете си и тръгнаха към вратата.

Помещението на бара, в което влязоха, беше широко и просторно. На стената бяха окачени няколко препарирани риби, Под рибите стояха трима бармани — един в центъра, на средна възраст, с престилка и с авторитетен вид. Другите двама бяха млади и мускулести. Клиентите, предимно мъже, бяха насядали наоколо край квадратните маси или стояха пред бара. Те носеха груби, случайно

подбрани работни или спортни дрехи и личеше, че прекарват тук свободното си време.

Принцът се настани на най-близката маса до бара и Кайл седна до него. Келнерката дойде и те си поръчаха кафе и бира. Принцът преполови чашата си веднага, щом му я доставиха. Когато халбата му се изпразни, той повика келнерката.

— Още една — каза той и ѝ се усмихна. Тя отново му донесе пълна халба. Беше жена около трийсетте — поласкана, но не и впечатлена от вниманието му. Усмихна му се в отговор и се върна на бара, където се разприказва с двама мъже на нейната възраст — единият доста висок а другият — по-нисък, кръглоглав и набит.

Принцът пийна от халбата си и я постави на масата, след което сякаш едва сега си спомни за присъствието на Кайл, изви се към него и го изгледа.

— Сигурно си мислиш, че съм пиян? — рече той.

— Още не — отвърна Кайл.

— Вярно е — каза принцът. — Още не съм. А ако реша да се напия, кой ще ме спре?

— Никой, господарю.

— И това също е вярно — съгласи се младият мъж. — Вярно е — повтори и гаврътна халбата до дъно, а после даде знак на келнерката за още една. По скулите му започнаха да избиват червени петна. — Когато се намиращ в такъв малък нищожен свят с такива жалки малки хорица... Привет, хубавице с ясни очи! — прекъсна той монолога си, когато келнерката му донесе бирата, но тя само изхихика и се върна при приятелите си. — ...По неволя се принуждаваш да си търсиш развлечения.

И той се закиска.

— Като си помисля само какво ми разказваха баща ми и Монти, и всички останали, за тази планета! Знаеш ли, в един миг дори се изплаших — е, не точно „изплаших“, мен нищо не може да ме изплаши... да кажем, че бях обезпокоен. Загрижен за това, че съм длъжен да дойда тук... някой ден? — изхили се пак той. — Обезпокоен, че няма да мога да достигна вашата земна мярка! Кайл, посещавал ли си някога по-младите Светове?

— Не, господарю — отвърна запитаният.

— Така си и мислех. Не си. Нека да ти ги опиша тогава, добри ми Кайл. Най-мижавите хора там са по-високи, по-умни и с по-хубава външност... от когото и да било тук. А аз, Кайл, аз — бъдещият император — превъзхождам всички тях. Така че опитай се да си представиш как изглеждате вие, земните жители, в моите очи? — Той внимателно се вгледа в Кайл, очаквайки неговия отговор. — Хайде, кажи, добри ми човече. Кажи ми истината, това е заповед!

— На вас не ви е дадено да ни съдите, господарю — заяви Кайл.

— Мигар не съм в състояние? — Сините му очи засвяткаха. — Та аз съм този, комуто е отредено да стане следващият император!

— Никой не може да ни съди, господарю! — каза Кайл. — Дори и императорът. Той е нужен като символ, който обединява стотици светове. Но истинската необходимост за една раса е да оцелее. Повече от милион години трябваша, за да се развие на Земята разумен човешки вид. В новите светове хората подлежат на промени и ако расите изгубят там нещо жизнено важно, например ако пропаднат елементи от оригиналния им генетичен материал, те ще могат да черпят от земния генофонд, за да си възвърнат изгубеното.

При този аргумент устните на принца се разтегнаха в зловна усмивка.

— Прекрасно, Кайл, просто прекрасно! Само че това вече съм го чувал и не го вярвам. Работата е там, че сега аз ви видях. Вие с нищо не превъзхождате нас, представителите на планетите от Младите светове. Истината е, че всъщност ние сме с няколко класи над вас. Напреднахме и преуспяхме... докато вие си стояхте на едно и също място. И ти го знаеш.

Младежът тихо се засмя и почти допря лицето си до това на Кайл.

— Страхувате се да не го разберем. Но аз го научих. По-едър съм, по-силен и по-храбър от всеки друг в тази стая и не защото съм син на императора, а защото всичко това е заложено в мен по рождение! Тялото, мозъка и всичко останало! Мога да правя тук каквото ми скимне и никой на тази планета не ще ме спре — не ви стиска. Гледай!

Изведнъж той стана.

— Искам тази келнерка да се напие заедно с мен. И този път ти го съобщавам предварително. Ще се опиташ ли да ме спреш?

Кайл повдигна поглед към него. Очите им се срещнаха.

— Не, господарю — каза той. — Не ми е работа да ви спирам.

Принцът се разсмя.

— Така си и мислех.

Той рязко се обърна и тръгна между масите, по посока към барчето. Застана до келнерката и си поръча нова халба бира. Когато барманът на средна възраст изпълни поръчката му, той взе халбата и се подпря с лакти на бара. След това заговори келнерката, прекъсвайки диалога ѝ с останалите двама мъже.

— Трябва да си поговорим с теб — чу го да казва Кайл. Леко учудена, келнерката се извърна към него. След като го позна, тя се усмихна, явно поласкана от непосредственото му обръщение — донякъде с одобрение към приятната му външност, донякъде от снизхождение към младостта му.

— Нямах нищо против, нали? — Принцът гледаше през рамото ѝ към по-високия от двамата мъже, с когото приказваше тя преди малко. Другият го изгледа недоволно и за няколко секунди очите им се срещнаха. Мъжът поривисто и ядно сви рамене и се обърна с гръб към тях.

— Виждаш ли? — усмихна се принцът на келнерката. — Той сякаш знае, че си длъжна да разговаряш именно с мен, вместо със...

— Добре, синко. Пошегува се, но стига толкова — прекъсна го по-ниският, с кръглата глава. Принцът погледна отвисоко и с изумление набития кръглоглав мъжага, който вече бе сложил длан върху рамото на по-високия си приятел.

— Е, хайде, Бен — говореше му той. — Момчето е пийнало малко повече, това е — и той се отново се обърна към принца. — Изчезвай оттук. Клара е с нас.

Принцът го гледаше с такова неразбиране, че ниският беше готов да възобнови прекъснатия разговор с приятеля си и келнерката, считайки инцидента за приключен. Тогава престолонаследникът се съвзе.

— Една минута — каза той на свой ред и протегна ръка към мускулестото рамо, което почти се сливаше с кръглата глава на по-ниския. Мъжът се обърна, отблъсквайки спокойно дланта му. След това, все така хладнокръвно, взепълната халба на принца и я лисна в лицето му.

— Разкарай се — произнесе безлично той.

Принцът постоя секунда, докато бирата се стичаше по странитему. После, без дори да си избърше очите, заахна с добре трениралата си лява ръка, чийто мълниеносен удар бе демонстрирал в бирхалето. Но niskият — и това за Кайл беше съвсем очевидно още от самото начало — не беше като онзи келнер, с който принцът се бе справил толкова лесно и решително. Този човек бе с тридесет фунта по-тежък, с петнадесет години по-възрастен и много по-опитен, а по телосложение и характер представляваше роден боец. Той не стоеше да го ударят, а приклегна и обхвана със силните си ръце принца през кръста. Ударът на младежа прехвърча над кръглата глава, без да й причини вреда, и двете тела паднаха на пода, търкаляйки се между краката на столовете и масите.

Кайл беше изминал вече половината от разстоянието до биещите се, когато тримата бармани прескочиха преградата, която ги отделяше от залата. Високият приятел на мъжа с кръглата глава се бе надвесил със светнали очи над боричкащите се и с вдигнат ботуш се готвеше да изрита принца в бърбеците. Кайл го удари пестеливо с разтворена длан по гърлото.

Той несигурно отстъпи назад и се задави. Застанал невъзмутимо с отпуснати до тялото ръце, Кайл погледна към бармана на средна възраст.

— Добре — каза онзи, — но не се месете повече. — Той се обърна към двамата по-млади бармани. — Всичко е наред, Разделете ги!

Младежите се наведоха и сетне се изправиха, заклецили ловко помежду си niskия кръглоглав мъж, който направи буен опит да се изтръгне. Май не искаше да миряса.

— Пуснете ме. Още не съм свършил с него — каза той.

— Но не тук вътре — сопна се старшият барман. — Изяснявайте отношенията си на улицата.

Принцът се изправи с усилие. Кръв течеше от драскотината на челото му, а лицето му беше бледо като на удавник. Той погледна Кайл, който стоеше до него, но вместо думи от устата му се изтръгна нещо средно между ридание и проклетие.

— И двамата навън — повтори главният барман. — Там си уреждайте сметките.

Посетителите се бяха скупчили в малкото пространство пред бара. Принцът се огледа и сигурно за първи път осъзна, че отвсякъде го обграждаше стена от хора... Той потърси с поглед Кайл.

— На улицата ли?... — попита сподадено.

— Не може да останете тук — отговори му вместо Кайл главният барман. — Видях всичко. Ти започна пръв. Оправяйте се помежду си, но преди това и двамата излезте на улицата. Хайде! Размърдайте се!

Барманът понечи да избута навън принца, но той му се опъна, хващайки се за коженото яке на Кайл с едната си ръка.

— Кайл...

— Съжалявам, господарю — отвърна Кайл. — С нищо не мога да ви помогна. Вие започнахте тази крамола.

— Да излизаме! — настоя кръглоглавият. Принцът ги изгледа като някакви странни създания, за чието съществуване никога преди не бе подозирал.

— Не... — той пусна куртката на Кайл, но неочаквано ръката му се устреми към кобура, който висеше върху пояса на телохранителя и измъкна пистолета.

— Назад! — В тона му се прокраднаха пискливи нотки.

— Не се опитвайте да ме докоснете!

Гласът му се прекърши ведно с последните думи. Откъм тълпата се разнесе странен звук, полустон, полуръмжене и тя се отдръпна. Управителят, барманите и зяпачите — всички, без Кайл и мъжа с кръглата глава, се оттеглиха.

— Ах, ти, лигльо мръсен... — отчетливо продума niskият мъж. — Знаех си, че ще те хване шубе.

— Млъ-ък! — Гласът на принца беше съвсем изтънял.

— Никой от вас да не се опитва да ме последва!

И той заотстъпва към изхода в предната част на бара. Десетки очи го следяха. Хората бяха затаили дъх, дори Кайл стоеше, без да помръдне. Преди да се измъкне, принцът изправи гръб и надигна пистолета, като същевременно избърса плъзналата по клепачите му кръв с ръкава на лявата си ръка. Изцапаното му лице отново възвърна присъщата си арогантност. — Свини — просъска той. — Всички вие сте свини! Отвори вратата и излезе заднишком, като я затвори подир себе си. Кайл направи една крачка и се озова редом с niskия мъж.

Очите им се срещнаха и Кайл разбра, че другият също разпозна Мъжа в него.

— Не тръгвай след нас — посъветва го Кайл. Кръглата глава не отговори. Но нямаше и нужда от отговор. Той остана спокойно на мястото си.

Кайл отиде до вратата, застана от едната ѝ страна и я блъсна да се отвори. Но нищо не се случи. Той изскочи през нея и се хвърли извън обсега на евентуалния изстрел. Но изстрел не последва. Няколко мигновения той стоя неподвижен, докато очите му не привикнаха към обкръжаващата го тъма. После, разчитайки повече на своята памет, отколкото на зрението си, се отправи към коневръза.

Принцът вече бе отвързал сивия кон и се канеше да го яхне.

— Господарю — каза Кайл.

Принцът пусна седлото за момент и се огледа.

— Пръждосай ми се от главата — изграчи той.

— Господарю — повтори Кайл с нисък и молещ глас, — преди малко вие си загубихте разума. С всекиго може да се случи. Не влошавайте положението. Върнете ми пистолета, господарю.

— Пистолета? — изсмя се той. — Да ти дам пистолета? За да оставиш още някой да ме пребие? За да можеш пак да охраняваш другите?

— Господарю — каза Кайл, — моля ви. За ваше собствено добро, върнете ми пистолета.

— Махни се — просъска принцът, като се обърна, за да се качи на седлото. — Измитай се, докато не съм ти забил някой куршум.

Кайл отрони бавна и тъжна въздишка. Пристъпи напред и потупа принца по рамото.

— Обърнете се с лице към мен, господарю — изрече той.

— Аз те предупредих... — извика принцът.

Той се извърна и стоманата на пистолета блесна в ръката му, осветена от прозорците на заведението. Кайл моментално се наведе, повдигна маншета на панталона си и пръстите му обхванаха дръжката на ножа, пъхнат в кончова на ботуша му. Движението му беше просто и премерено, с почти двойно по-голяма скорост от тази на младежа. Той втъкна ножа в гръдния му кош до отказ, тъй че ръката, която стискаше ръкохватката, опря в дрехата, прикриваща плътта и костите.

Това беше внезапен, къс и милостив замах. Острието заседна между ребрата, които бяха отворени за този таен удар, и потъна дълбоко в сърцето. Принцът изхърка вследствие на излизащия от дробовете му въздух. Когато Кайл улови свличащото се тяло, той вече беше мъртъв.

Кайл го повдигна, праметна високия труп през седлото на сивия кон и го привърза. Разтършува се, намери на тъмната земя падналия пистолет и го върна в кобура. След това възседна белия жребец и, водейки скопения кон с неговия товар, започна дългата си езда обратно към дома.

Зората оцвети небето в сиво, когато той се изкачи най-после на хълма, от който се откриваше гледка към дървената постройка, от която беше взел принца преди почти двадесет и четири часа. Той потегли надолу към вратата на вътрешния двор.

Една неясна фигура, почти неразличима в предутринната тъма, го очакваше; докато я приближаваше, тя се затича към него, за да го посрещне. Беше настойникът Монтлайвън и той се разплака, когато стигна бегом до сивия кон и захвана да развързва възлите на въжетата, които пристягаха тялото.

— Простете ми — дочу Кайл своя глас и беше удивен от безжизненото му и отдалечено звучене. — Нямах друг избор. Ще прочетете всичко в моя рапорт утре сутринта...

Той замълча. На прага на сградата се беше появила друга, още по-висока фигура. Тя слезе по стъпалата, мина през тревата и се насочи към него.

— Господарю... — каза Кайл.

От жребеца той погледна надолу към подобните на тези на принца, но старчески черти, с добавена към тях побеляла коса над покритото с бръчки чело. Този мъж не заплака като учителя — лицето му изглеждаше като излято от стомана.

— Какво се случи, Кайл? — попита той.

— Господарю — отвърна Кайл, — ще имате рапорта ми до сутринта...

— Искам да знам — каза високият мъж.

Гърлото на Кайл беше пресъхнало. Той преглътна с мъка, но от това не му стана по-леко.

— Господарю — рече, — вие имате трима други синове. Един от тях ще стане император и ще спои светове в едно.

— Какво направи той? Кому причини зло? Кажи ми! — Гласът на високия мъж беше дрезгав почти като този на сина му в бара.

— Нищо. И никому — отговори Кайл. Буца беше заседнала в гърлото му. — Удари едно момче, не по-голямо от него. Пи прекалено много. Излъга едно момиче и го накара да страда. Не беше нещо, сторено другиму. По-скоро сгреши пред самия себе си — преглътна Кайл. — Изчакайте до сутринта, господарю, и прочетете моя рапорт.

— НЕ! — Високият мъж улови лъка на седлото му и го стисна така силно, че хватката му удържа жребеца на място. — Твоето семейство и моето са били свързани чрез твоята служба в продължение на триста години. Защо моят син се огъна и не можа да издържи изпитанието си тук, на Земята? Аз трябва да зная!

Гърлото на Кайл беше сухо, като посипано с пепел, и го болеше.

— Господарю — отговори телохранителят, — той се оказа страхливец.

Ръката се смъкна от седлото му, сякаш бе поразена от внезапно безсилие. И императорът на стоте светове се свлече като просяк, блъснат в прахоляка. Кайл вдигна поводите си и излезе през вратата, отправяйки се към гората отсреща на хълма. Зазоряваше се.

ПОЛ АНДЕРСЪН

КРИЛАТА НА ПОБЕДАТА

Нашите изследователски задачи ни бяха отвели чак отвъд големите слънца Алфа и Бета от Южния кръст, а разстоянието до Земята бе колкото до съзвездието Вълк. Но Земята отстоеше на 278 светлинни години, слънцето отдавна беше станало невидимо и звездите рисуваха странни картини в тъмнината.

След три години бяхме изморени и претърпели загуби, а чудесата продължаваха. И как биха могли да секнат — нали пътувахме от свят в свят? Бяхме видели толкова много светове и някои от тези, на които стъпихме, бяха прекрасни, други ужасни, някои — и двете заедно (както и и на Земята), но нямаше два еднакви и всички бяха тайнствени. Оставаха в съзнанието ни като замъглен спомен.

Все още копнеехме да намерим друга съзнателна раса повече, отколкото да открием нова планета, подходяща за колонизиране от човека. Преди година Али Хамид бе загинал от отровно ухапване, Мануел Гонсалвес още не се бе оправил от черепна фрактура, причинена от тоягата на едно разгневено същество при последната ни спирка. Така Вон Уебнър стана нашия главен ксенолог, а от него можеха да се очакват неприятности.

И не че той или някой от нас ги искаше. В свят, непригоден специално за теб, или се научаваш да действаш внимателно, или си мъртъв, трета възможност няма. Приблжихме поредната звезда, защото всяко джудже от тип „G“ сякаш ни махаше да се приближим, но не влязохме в орбита около най-земеподобния ѝ спътник, докато неутрино-анализът не потвърди, че никой в системата не използваше атомна енергия. Преди да изпратим първите работи за сондаж, изстискахме всичко от уредите си.

Слънцето беше G9, със златен цвят, по размер наполовина на нашето. Планетата, която ни интересуваеше имаше естествена радиация, близка до земната. Беше по-малка, спритегляне 0.75, с потънка и суха атмосфера. Но въздухът бе годен за дишане, а

съществуваха и водни басейни които с известни резерви можеха да бъдат наречени океани. Обърнато към обсипаното със звезди тъмно небе, кълбото беше много красиво; синьо, светлокафяво, ръждивокафяво, покрито с бели облаци. Около него като ескорт се носеха двете му малки луни. Биологическите проби потвърдиха, че животът тук е химически близък до нашия. Никой от култивираните от нас микроорганизми не показваше някаква опасност, при която обикновените предпазни мерки и медицински средства биха били безполезни. Фотосите, направени на малки надморски Височини и на сушата, изобразяваха езера и гори и широки равнини. Бяхме в бойна готовност да стъпим на повърхността. Но туземците...

Припомнете си само колко ново явление са полетите в хиперпространството и колко необятен е космосът. Организаторите на Голямото Изследване бяха прекалено мъдри, за да си въобразят, че малкото, което бяхме научили за няколкото съседни системи, ще ни даде достатъчни познания за формулирането на основна поведенческа доктрина. Нашата служба имаше следното гордо мото: „Ние идваме като приятели“. Иначе всеки екипаж бе свободен сам да определя начините си на действие. След пет години оцелелите трябваше да се съберат и да обменят опит.

От името на всички, които бяха на борда на „Олга“, капитан Грей беше решил, че живите същества не бива да бъдат обезпокоявани от гледката на нашите машини и трябваше да се стремим да вземаме преимуществено проби от необитаеми райони. Самите ние, след приземяване, се показахме открито. Как изглеждаш все пак е далеч по-маловажно, отколкото какво мислиш — или поне така вярвахме.

Разбира се, ние притежавахме всички данни, събрани от орбита и при високоатмосферното проучване. Макар и не изключително ясни при тези условия, снимките ни показаха няколко малки града, пръснати на два континента — групичка сгради без защитни стени и обособени улици (нещо характерно за примитивните общества). Те изглеждаха твърде незначителни в сравнение с огромните и почти ненаселени територии. Доколкото можахме да определим, въпреки многообразието от култури, населението се намираще на границата между каменната и желязната ера. Наред с това, встрани от малките градове, се мяркаха неизменно и селища от по няколко самотни къщи.

Никое от тях не бе разположено на по-малко от 10 км от другото; повечето бяха дори още по-отдалечени.

— Предполагам, че са месоядни — каза Уебнър. — Примитивните общества се изхранват с лов, риболов и събиране на плодове, напредналите — със скотовъдство. Големите площи, които изглеждат обработваеми, вероятно дават само фураж; те нямат основа за планирано фермерство — той подръпна брадичката си и продължи: — Признавам, озадачен съм как са достигнали до тази степен на цивилизованост. За това ниво на технологично развитие са необходими търговия, комуникации, обмен на идеи. Ако правилно се ориентирам по снимките, на практика пътища не съществуват, малко калпави шосета между градовете и мините или към случайните докове за баржи и кораби. По дяволите, водният транспорт е недостатъчен!

— Може би използват впрегатен добитък? — предположих.

— Прекалено бавен начин за придвижване — каза той. — Не биха имали шанса да развият истинска култура, ако трябваше да изминават месеци при осъществяване на всяка отделна връзка. — Собствената му педантичност го бе овладяла за момент и сега той се отърси от нея:

— Добре де, ще видим. — Израз, който звучи еднакво мъдро на всички езици.

При установяването на първия контакт винаги вземаха участие трима души — минимален брой — от страх да не загубим повече. Този път избрахме Уебнър, ксенолог; Арам Тюрекиан, пилот и Юкико Сачански, въоръжена охрана. Последната беше включена по идея на Грей, той настояваше тази задача да се даде на някоя от жените, Смяташе, че те по-добре от мъжете умеят да наблюдават и да изчакват, както и е по-малко вероятно да открият огън в неясна ситуация.

Избраното място бе металургичен район, въпреки че не представляваше същински град. Защо трябваше да усложняваме нещата, без да е необходимо? То се намираше на неравна височина, заобиколена от много километри гъста гора. На север склонът се издигаше стръмно над горския пояс, където чукарите му се оформяха в корона около масивен ледник. На юг преминаваше в голямо плато — открита местност, където стадата пасяха някакво червеникаво подобие на трева или шубраци. Може би бяха опитомени, може би — не. И в

двата случая ловът Вероятно бе едно от основните препитания на местните обитатели.

— Нима това е причината да са толкова разпилени? — учуди се Юкико — Всеки техен индивид ли се нуждае от свое пасище?

— Ако е така, всеки трябва да има определена територия — каза Уебнър — Отваряй си очите, картечарке!

Не ни беше забранено да се защитаваме при атака, предизвикана от наша или чужда грешка. Тюрекиан погледна през рамо и забеляза как момичето трепна и се сви. Гледката и тонът на Уебнър го накараха да кипне.

— Я по-кратко, Вон — изръмжа той.

Дългата, мършава фигура на Уебнър застина на седалката. Когато наведе глава към пилота, плешивината лъсна през рядката коса на черепа му.

— Какво каза?

— Казах да си гледаш работата! Ако въобще я умееш.

— Внимавай с държанието! Може да командвам за пръв път, но аз съм...

— Моля ви — Юкико се пресегна от оръдейния пулт и сложи ръце на раменете им. — Моля ви, не се карайте... точно когато сме на път да се срещнем с цяла една нова история.

Не можеха да не я послушат. Дори и в работен гащеризон, пълен с инструменти, евразийският й произход я правеше най-желаната жена на борда на „Олга“, освен това и останалите момичета я харесваха, а Гонсалвес винаги я наричаше „симпатичната девойка“.

Ето защо й се подчиниха. Бяха лош тандем, но не и врагове — не бяха в състояние да си позволят да ги завладее омразата — просто не бяха приятели. Уебнър бе академичен тип, професор по ксенология от университета в Океания. На младини бе написал отлична дисертация, чиято теза бе изградена върху данни от народната занаятчийска култура на Синтия и бе оценена високо. Беше коравосърдечен тип и заклет теоретик, когото средната възраст бе превърнала в догматик.

Тюрекиан бе другата крайност: млад, плещест, с черна брада, необуздан и шумен, роден в база на Марс и свикнал да се бори постоянно със заобикалящата го вселена. Ако половината от хвалбите му бяха верни, той беше най-смелият авантюрист, най-печеният боец и най-добрият любовник. Но за себе си бях открил, че съвсем не бе

играчът, за който се представяше. Освен това той беше способен, непринуден и доста популярен заради готовността си винаги да помогне, което може би бе запалило завистта на неприветливия Уебнър.

— Всичко е наред, разбира се — засмя се Тюрекиан. — Заради тебе. — И той ѝ изпрати въздушна целувка.

Уебнър отстъпи неохотно.

— Какво искаш да кажеш с това да си гледам моята работа, ако мога?

— Нищо, нищо — момичето почти се молеше.

— Малко повече от нищо — каза Тюрекиан, — съвсем малко. Просто ми се иска да не си чак толкова убеден, че твоята наука винаги има последната дума. Виждал съм...

— Досега не бях те чувал да пееш тая песен — присмя му се Уебнър. — Да не би в джунглата на някоя екзотична планета да си срещал животни, които да имат колела вместо ходила?

— Хубава измишльотина. Откъде ти хрумна?

— Можеш ли да си представиш как хранителните вещества ще се придвижват от осите към клетките на диска? Абсурдно е, нали?

— Тихо, моля те! Трябва да приземя машината.

Целта бързо нарастна върху изпъкналия екран. Чу се слаб шум от нахлуване на въздух през корпусните плочи и цялата конструкция потрепери от вибрациите. Тюрекиан мразеше да си губи времето. Освен това, бавното спускане обикновено хвърляше аборигените в истерия, която можеше да има неприятни последствия.

Надничайки от илюминатора, тримата видяха една къща, разположена на ръба на каньон, на чието дъно течеше сиво-зелена река. Беше направена от камък и се намираше редом с други три дълги и ниски дървени сгради, покрити с цъфтящ чим отгоре. Извън този четириъгълник имаше оградено място от „пониждали къщички за птици“, както се изрази Тюрекиан, след като ги посочи. Всичко това бе заобиколено от ливада, към която отвсякъде настъпваше гора.

Ята от птицеподобни форми на живот шареха по небето. Една двойка изключително едри екземпляри се рееше над фермата, сменяйки постоянно посоките, докато летателният апарат се снишаваше.

Внезапно къщата като че ли избухна в крила. От прозорците излетяха птици; много и с всякакви размери; от най-дребните, кацнали върху гърбовете на възрастните, до такива, в сравнение с които изчезналите огромни кондори от Земята биха изглеждали като джуджета. Издигнаха се като фонтан от бронзови пера, буря от удари на крила разтърси хълма и те се изгубиха между върховете на дърветата.

Хората се приземиха на напълно опразнено място. Уебнър и Тюрекиан пристъпиха напред с ръце върху оръжията и оглеждайки се, оставиха планетата да навлезе в тях. Шокът от първия сблъсък винаги е факт. Не само разстоянието те разделя от новооткрития свят. Времето също, поне 5 билиона години. Често са необходими минути преди да осъзнаеш формите наоколо, толкова чужди ти се струват. Окото вече ги е уловило, а мозъкът — не.

Изглеждаше като у дома. Но неизвестностите все още бяха неизброими.

Тегло: три-четвърти от това, с което си свикнал. Лекота, отскокливост при ходене... и необходимост от кинетична адаптация, но това се отнасяше повече за сетивата, отколкото за мускулите.

Въздух: като земния на височина 2 км. (градиентът на гравитацията беше по-нисък). Кристално чиста гледка, хладен полъх и шепот на бриз в клоните, ромон на река долу в каньона. Никаква следа от напечена от слънцето смола или торфен пласт; ухания вместо смесица от задименост и остри миризми.

Светлина: разтопено злато, което прави цветовете по-богати и сенките по-дълбоки, отколкото можеш да си ги представиш; предиобедно слънце с диаметър наполовина на земния, забодено в небеса с тъмносин цвят, изпъстрени с тънки облачни ивици.

Живот: диви ята, крякащи високо в небето; мучене и глъч иззад оградата; ръждиво-кафяв килим под копитата — еластичен, приличащ повече на мъх, отколкото на трева (и дори на нито едно от двете), обсипан с изящни цветя; дървета, чиито листа бяха зелени (от сребърно до тъмно зелено); кората им (ако това бе кора) можеше да мине за черна или сива, кафява или бяла, а формите им бяха малко по-особени, отколкото на бор или гингко, ако човек идва от зоните на дъба и бука, но при все това тези дървета съвсем не бяха като земните.

Прелетя рояк от подобни на мушички насекоми, а един голям „молец“ с бакърени крила методично и спокойно ги достигаше и изяждаше.

Пейзаж: великолепен. Върховете над гората опираха рамене в небето, ледникът блещукаше в синьо. Стените на каньона отдысно се спускаха в розово, съпроводено от оцветени в охра ивици на чукари. Но вниманието им бе насочено към гледката пред тях. Къщата имате удивителни размери.

— Замък — възкликна Тюрекиан.

Приблизително двадесетметровият куб, сглобен от прекрасно изгладени гранитни блокове, се издигаше отвесно до островърхия покрив, а прозорците бяха на шест етажа. Представляваха широки отвори с дървени щори и балкончета от ковано желязо. Единствената врата беше от масивна дървесина. Фасадата бе украсена с рогове, черепи и инкрустирани оръжия — нож, копие, кинжал, лък и стрели.

Без съмнение съседните сгради бяха хамбари или навеси. По тях също висяха трофеи. Животните зад оградата изглеждаха (и кой знае дали не бяха) като бозайници. Два от видовете слабо напомняха коне и волове, а третият — овце. Не бяха много на брой и едва ли осигуряваха цялата прехрана на обитателите. В „гълъбарниците“ имаше някакви птицеподобни, големи колкото пуйки които не бяха под ключ, но бяха охранявани от трима подобни на ястреби пазачи. „Овчарски кучета — отбеляза наум Тюрекиан — Или не, соколи.“ Те пикираха наоколо, обезпокоени от нашествениците.

Гласът на Юкико прозвуча с молба от приемника зад ухото му:

— Мога ли да се присъединя към вас?

— Остани при оръдията — отговори Уебнър — Предстои ни среща със собствениците на това място.

— Ха — проговори Тюрекиан, — та те избягаха. Щом ни видяха и офейкаха.

— Страх? — попита Юкико — Не отива на заклетите ловци.

— Точно обратното, представям си колко са агресивни — каза Тюрекиан. — Сигнали са до извода, че сме враждебно настроени, защото те никога не биха навлезли в чужда територия непоканени. Понеже не знаят какво представляваме, те са загрижени за децата и женските си и благоразумно отлитат заедно с тях. Очаквам мъжките им бойци — или каквито там имат — скоро да се върнат.

— За какво говориш? — попита Уебнър.

— Как за какво... за местните — премигна Тюрекиан насреща му. — Ти ги видя.

— Големите птицеподобни? Глупости.

— Човече, те излязоха точно от къщата.

— Притежават и домашни животни... — стегна се остроото лице на Уебнър. — Не отричам, че тук има загадка.

— Както винаги — добави меко Юкико.

Уебнър кимна.

— Вярно. Но фактите и логиката решават загадките. Нека не усложняваме задачата си с псевдопроблеми. Каквото и да са летящите същества, които видяхме, те не могат да бъдат местният разумен вид. На толкова подобна на Земята планета не е възможно птиците да са се наложили над всички останали живи организми. Той се изправи.

— Подозирам, че обитателите са се барикадирали вътре. Ще отидем при тях и ще се държим миролюбиво.

— Което може да бъде неправилно изтълкувано от тяхна страна — каза Тюрекиан колебливо. — Със стрела или копие могат да те убият толкова лесно, колкото и с бластер.

— Покривай ни, Юкико! — нареди Уебнър. — Следвай ме, Арам! Ако ти стиска.

Той гордо пристъпи пред погледа на момичето. Тюрекиан изруга и бързо се присъедини към него.

Бяха вече близо до вратата, когато върху тях падна нечия сянка. Обърнаха се и погледнаха нагоре. Затаеният дъх на Юкико отекна в предавателите им.

Над тях се рееше един от големите птицеподобни. Слънчевата светлина проби през краищата на крилете му и цветът им на буреносен облак се превърна в окраска от злато. Махът им предизвика вятър, който ги зашемети за секунда.

Гледката беше ужасяваща, едва по-късно осъзнаха, че бе и величествена. Крилете се разпростираха на шест метра, пред тях зейна муцуна, изпълнена с остри бели зъби. Двата крака, с дължината на човешка ръка и почти толкова дебели, бяха поръбени с шипове, а от пръстите им се подаваха нокти. Те изтласкваха съществото и го придвижваха със скоростта на торпедо. Подир него се зададе още едно. Въздухът свистеше и гърмеше.

Оръжията подскочиха в ръцете им.

— Не стреляйте! — викът на Юкико долетя сякаш от много далече.

Великолепното чудовище се намираще почти над тях. От Оръжието на Уебнър изскочи огън. В същия момент животното спря — последва плющение, после вятър в лицата им и то направи завой. Два метра ги делиха от стълкновението. В съзнанието на Тюрекиан се запечата картина, която в бъдеще щеше да си припомня отново и отново. Непознатото същество беше пернато, положително топлокръвно, но в никакъв случай птица. С гръдна кост като корабен нос — невероятно. Тюрекиан видя, че устата на звяра имаше устни, а езикът и небцето бяха розови. Две големи златни очи пронизваха и изгаряха. Над тях стърчеше гребен от бяла перушина с черно по краищата, който вероятно изпълняваше защитна функция спрямо изпъкналия отзад череп. Ветрилообразната опашка имаше същите цветове. Тялото бе махагоново, оголените крака и нокти — жълти.

Изстрелът на Уебнър попадна в перата на лявото крило. След пламъка се появи струя дим. Съществото издаде висок писък, наклони се и се оттегли. Раната не беше сериозна, очевидно не причиняваше болка, но крилото бе останало наполовина извън строя. Тюрекиан имаше достатъчно време да забележи три паралелни прореза в тялото. Помисли си, че сигурно има още три и от другата страна. Те странно наподобяваха хриле. При повдигането на крилата ги зърна как се разширяват, тройно раззинати; при прибирането те се затвориха. Тюрекиан се нахвърли върху Уебнър.

— Остави това, умнико! — изрева той и сграбчи оръжието на ксенолога. Започна борба, при която успя да му разтвори пръстите. Раненият птицеподобен се върна при другаря си, който го очакваше, и те отлетяха.

— Какво правиш? — запротестира Уебнър. Пилотът го блъсна много силно встрани и той падна. Вдигна отново оптичския мерник, но върховете на дърветата му пречеха. Той свали дулото на оръжието.

— Твърде късно — измърмори, — благодарение на тебе. Изправи се, побелял и треперещ от ярост.

— Съобразяваш ли какви ги вършиш? Аз съм твой командир!

— Ти можеш да командваш само пластмасови патки във ваната — изсъска Тюрекиан — Да стреляш по туземците!

Уебнър бе прекалено слисан, за да отговори.

— Заради тебе не можах да огледам втория — продължи Тюрекиан. — Мисля, че видях амуниция, в която имаше оръжие, но не съм сигурен — той се изплю.

— Арам, Вон — примоли се Юкико от кораба.

Известно време двамата стояха настръхнали и се гледаха свирепо. След това Уебнър пое дъх, сви рамене и каза прегракнало:

— Явно мое е задължението да поставя нещата на разумна основа, след като ти не си в състояние. Съвземи се, а аз съм готов да извиня държанието ти като следствие от прекомерна възбуда. Иначе ще трябва да препоръчам да бъдеш освободен от по-нататъшно участие в групите за контакт.

— Аз? Да бъда освободен?! — Тюрекиан сви юмрук, гласът му стържеше.

— Защо по-добре не проверите къщата? — попита Юкико.

Мисълта, че зад онези стени ги дебнеше неизвестността, охлади отново страстите.

С изключение на добитъка, постройката бе пуста. За да не разгневят предполагаемите стопани като насилят затворената врата с бластерите, изследователите влязоха през един прозорец с помощта на антигравитаторите си. Стаите бяха по една-две на етаж. Явно местните предпочитаха простор и високи тавани, а не усамотение. Нагоре и надолу се спускаха кръгли стълбища с къси стъпала и неясно предназначение. Украсата бе бедна и абстрактна. Мебелите бяха главно пейки и маси, не намериха нищо като легло или „0 — футон“. Спяха ли туземците? Ако спяха, как? Седейки или стоейки. Изглежда твърде много видове във вселената могат да сгъват ставите на крайниците си.

Складираната храна подсказваше, че са месоядни. Имаше инструменти, оръжия, съдове, платове — изкусно изработени и грижливо подредени. Това бяха продукти, родени от технологията на желязна ера, малко или повече еквивалентна на тази от класическата земна цивилизация. Имаше и изключения: например няколко книги, вероятно изработени и изписани на ръка. Колко жадно бяха претърсени тези страници! Но единствените илюстрации и бяха диаграми, подходящи като приложение към текст по геометрия или ръководство по каменоделство. Забраняваше ли тази култура рисуването или просто хората бяха попаднали на къща без стенописи и рисувани съдове?

Планировката и вътрешността на къщата, както и навесите, които бяха огледани щателно, даваха оскъдна информация, а и никой не се надяваше на повече. Представете си, че извънземен ксенолог посети Земята през докосмическата епоха. Какви заключения може да направи от наблюденията на жилището и покъщнината на един европейски или японски селянин, ескимос или конгоански пигмей? Би се почудил дори дали притежателите са подобни нему.

С времето научаваш повече, но Тюрекиан се съмняваше, че разполагат с това време. Той накара Уебнър да побеснее, заставяйки го да приключат изследването и да се върнат на кораба. Накрая шефът се предаде.

— Но не защото не предвиждам подробно проучване — каза той, а после добави подигравателно: — Все пак можем да проведем конференция, на която ще се опитам да разсея страховете ти.

След като се прибраха в апарата, въздухът вътре им се стори задушен, а гледката на монитора — отегчителна. Тюрекиан извади лула от джоба си.

— Не — каза му Уебнър.

— Моля? — пилотът бе смаян.

— Не искам тая гнусотия в претъпканата кабина.

— Аз не възразявам — каза Юкико.

— А пък аз възразявам — настоя на своето Уебнър. — И помнете, че докато се намираме тук, капитанът съм аз.

Тюрекиан почервения, но се подчини. Желязната дисциплина в космоса е въпрос на оцеляване, но опитният водач умее да я налага почти незабележимо. Юкико сложи ръка върху рамото на Тюрекиан и изгледа Уебнър с неодобрение, докато пръстите ѝ се плъзгаха надолу към лакътя на пилота. Ксенологът видя това и стисна устни.

— Ние сме в беда — каза Тюрекиан. — Колкото по-скоро се изнесем отгук, толкова по-доволни ще бъдат застрахователите ни.

— Глупости — озъби се Уебнър. — Най-много да сме хвърлили в ужас туземците. Може да минат дни, докато пратят разузнавач.

— Вече изпратиха двама, и ти трябваше да стреляш по тях.

— Стрелях по опасни животни. Не видя ли шиповете и зъбите им? Един мах на това голямо крило (да не говорим за ноктите) и вратът ти щеше да е счупен — Уебнър потърси погледа на Юкико. — Гаранция давам, че са опитомени. Сигурно ги използват при лов и ги

пускат върху дивеча подобно на соколи, макар че действат на чифтове като хрътки. Може би двойката, с която се срещнахме, е била насъскана отдалеч. Но коренните обитатели да са птицеподобни — за това и дума не може да става.

— Откъде си толкова сигурен? — промърмори тя.

Уебнър се облегна назад, сплете пръсти и започна да изнася лекцията си със спокоен тон:

— Вие знаете основния принцип. Всички организми се приспособяват към средата, иначе измират. Интелигентните не са изключение. Те дори са наследници на неинтелигентни, но са се адаптирали към околната среда, която никога не е била изкуствено променяна. На някои планети нашите стандарти не важат, тъй като там видовете са се развили при необичайни условия. На планетите от земен тип обаче еволюцията е паралелна на нашата. Така и трябва да бъде. Вярно е, че има и значителни различия. Както да кажем, шестоногите гръбначни, чиито предни крайници се превръщат в ръце и тогава стават кентавроподобни, като на Уоден. Само че още техните хордови предци са били шестоноги. На тази планета сами виждате, че по-висшите животни са четирикраки. Мозък, способен да проектира предметите, които наблюдаваме тук, е безсилен без еквивалент на ръце. Такъв мозък природата никога няма да създаде. Следователно местните са обречени да бъдат двуноги, е, може би по-различни от нас в някои детайли. Крак, който дублира ръката, и обратно, би бил прекалено непохватен, за да изпълнява функциите си. Естественият подбор ще спре подобна мутантна тенденция много преди да се появи разум. Какво имат тези птицеподобни вместо ръце? — усмихна се той с малката си, строга уста.

— Ноктите на крилете? — попита Юкико несмело.

— Мисля, че не — каза Тюрекиан. — Аз имам набито око. Биха могли да ловят с тях, но не и да ги използват като ръце.

— Видяхте как птичетата се придържат с тях към Възрастните — потвърди Уебнър. — Сигурно стават и за катерене по дърветата. На Земята имаме подобна птица, наречена хоацин. Когато малките ѝ пораснат, ноктите на крилете им изчезват. Тук може би остават като допълнително оръжие.

— Краката — намръщи се Тюрекиан. — Два срещуположни пръста, свързани с три прави. Могат да служат като ръце.

— Как тогава се движат по земята? — попита Уебнър. — Те не могат да изковат оръжие във въздуха, камо ли да копаят руда или да издигат каменни къщи.

Той поклати пръст:

— Друг, по-съществен момент — летящите същества имат много ограничено тегло. Вярно, гравитацията е по-слаба от земната, но въздушното налягане е по-ниско. Така че допустимото натоварване на крилете е почти същото. Най-големите птици, летели някога из земните простори, са тежали около 15 кг. Нищо по-тежко не е в състояние да се издигне, метаболизмът просто не може да осигури необходимата енергия. Чрез взетите проби ние установихме на борда на кораба, че местните биохимични условия са сродни на нашите. Следователно, на практика не е възможно птицеподобните да превишават по тегло най-едрия лешояд. Те са големи, да, огромни са, но всичко това е предимно перушина и кухи кости, същински паяжини, хвърчилоподобни скелети с тънка плът.

— Арам, днес ти премери на ръка няколко от вещите, между тях едно каменно гърне и кофи за носене на вода, вероятно от реката. Колко беше най-тежкия предмет?

— Двадесет килограма, може би — отговори неохотно.

Тюрекиан почеса брадата си.

— Точно така! Никой от тях не може да вдигне толкова. Историите за орли, които крадат агнета или бебета, са празни суеверия. За орнитоидите също има подобна бариера. Кой произвежда съдове, по-тежки отколкото може да носи?

— Хмм — по-скоро изръмжа, отколкото изхъмка Тюрекиан.

Уебнър продължи атаката:

— Масата на всяко летящо на планета от земен тип е недостатъчна да побере един истински интелигентен мозък. Чисто животинските функции изискват участието на всички клетки. Птиците са облекчили теглото си. Оставили са си място за малко повече мозък, но са заменили челюстите с човка. Такива са и тези, които ти нарече „овчарски соколи“.

Той се поколеба:

— Всъщност — произнесе бавно, — съмнявам се, че можем да ги считаме за умни животни. Те изглеждат глупави... и зли. Ако пак се наложи да ги унищожаваме, няма защо да изпитваме угризения.

— Ти наистина ли искаше да го убиеш? — прошепна Юкико. — Той, тя или то можеше просто да идва с цел да ни види отблизо — невъоръжено, в знак за миролюбие.

— Да, ако беше интелигентно. Но то, както доказах, положително не е. Аз спасих и двама ни от тежки наранявания. Може би спасих живота ни.

— Възможно е местните обитатели да възразят на стрелбата на тяхна територия — каза Тюрекиан.

— Те просто трябваше да извикат обратно, а-а, кучетата си. Всъщност атаката може да не е била извършена по тяхна команда, може да е била естествена реакция срещу внезапното нарушаване на стадния ред — Уебнър се надигна. — Доволни ли сте сега? Ще направим подробни проучвания до падането на нощта, после ще оставим по-даръци, ще се оттеглим и ще се надяваме на по-добър прием след завръщането на туземците. В такива случаи дистанционната телевизионна връзка беше по-дипломатичен прием. Тюрекиан поклати глава:

— Логиката ти е почти безупречна. Но в този случай ми мирише, че нещо не е наред. Уебнър понечи да отвори изходния шлюз. — Нека и аз! — скочи Юкико — Моля ви! — Не — обади се Тюрекиан. — Не искам да ти се случи нещо лошо.

— Няма сериозна опасност — настоя тя. — Оръжията ни могат да задържат всяко летящо същество. Ако поставим наоколо сензори, никой туземец не ще може да се приближи пеш на изстрел с лък, преди ние да узнаем. Чувствам се като в клетка — усмихна се тя на Уебнър.

Ксенологът се разтопи.

— Защо не? Един мислещ асистент все ще ми бъде от полза.

Той се обърна към Тюрекиан:

— Остани да пазиш бордовите оръдия, ако искаш.

— Луди — измърмори пилотът и ги последва.

Трябваше да признае, че водачът им си знаеше работата. Предишното повърхностно търсене сега прерасна в ефективно изследване на обектите, в анализ, фотографиране и записване на съответния коментар на миниатюрно звукозаписно устройство. Юкико им помагаше. При изследванията всеки трябваше да разбира по нещичко от работата на останалите. Но Уебнър имаше нужда само от още един човек.

— А аз какво да правя? — попита Тюрекиан.

— Ако има нещо тежко за носене, ще те повикам — отвърна другият. — Наблюдавай гората и не ми се пречкай на пътя.

Юкико беше прекалено погълната от работата, за да го сгълчи. Тюрекиан изръмжа, натъпка лулата си и се затутка наоколо им, бълвайки яростно дим.

Хвана се за оградата на кошарата и погледна към животните:

— Искате да ядете — реши той, докато влизаше в хамбара, чиято врата не бе заключена, както тази на къщата; намери купа сено и вили, които независимо от странния си вид, му напомниха за една фермерска колония из пущинаците на Хермес, която бе посетил веднъж — временна, а и доста примитивна. Мястото подхождаше по-вече за пристан на кораби, отколкото за земеделско стопанство със съвременни селскостопански машини. Един от фермерите имаше дъщеря... Докато гребеше от купчината червена трева, миришеца на канела, той се залъгваше със спомени.

— Хей! — Уебнър се облегна върху перваза на един от горните прозорци. — Какво смяташ да правиш? — извика той.

— Тия същества са гладни — отговори Тюрекиан. — Само ги чуй.

— Откъде знаеш какво им трябва? Или пък на собствениците? За твоє сведение, не сме пристигнали, за да си играем на Господ. Тук сме, за да се учим и може би да помогнем. Върни това откъдето си го взел.

Тюрекиан преглътна яростта си — Юкико бе станала свидетел на унижението му — и отстъпи. Докато не си възвърнеш благословеното небе, Уебнър бе капитанът.

Небе... птици... Той погледна „гълбарниците“. Псевдоястребите прехвърчаха наоколо — възмутени, но прекалено дребни, за да го нападнат. Може би гигантските птицеподобни се отглеждаха и за защита от големи земни хищници. Тюрекиан изучаваше стадото. Животните дремеха, клатушкаха се, ровеха се из мръсотията, дебели и кротки, явно дълго хранени преди да се опитомят напълно. И двата вида не притежаваха подобните на хриле прорези, които бе забелязал одеде...

Сянка. Тюрекиан погледна нагоре и посегна рязко към оръжието. Половин дузина гиганти се бяха завърнали и обедното слънце блестеше в перата им. Бяха прекалено високо, за да забележи

подробности. Той включи контролерите на антигравшпатора и забърза към къщата. Уебнър и Юкико бяха на петия етаж. Приведен, Тюрекиан се прехвърли през перваза на единия от прозорците. Вече нямаше никакво желание да съзерцава спартанската обстановка в къщата.

— Те пристигнаха — съобщи задъхано той. — Най-добре бързо да се махаме. — Уебнър излезе на балкона, за да погледне.

— Няма нужда, не мисля, че ще ни атакуват. Ако го сторят, тук е по-безопасно, отколкото да пресичаме двора.

— Може би не е зле да спуснем капациите — каза момичето.

— Да — съгласи се Уебнър. — Те ще ги спрат. Скоро ще изгубят търпение и ще се разотидат, ако изобщо възнамеряват да предприемат нещо. Ако наистина ни обсадят, ще си пробием път със стрелба или в най-лошия случай ще повикаме помощ от кораба, когато „Олга“ отново се покаже на хоризонта.

Той влезе вътре. Тюрекиан зае мястото му на балкона и запремига нагоре. Към първите хвъркати се бяха присъединили още няколко и всяка секунда долитаха нови. Те се гмуркаха, планираха, кръжаха по вятъра и шумът от крилете им отекваше в гората като прибор. По гърба на пилота полази неприятна тръпка:

— Това никак не ми харесва — каза той. — Те не се държат като обикновени зверове.

— Вероятно обитателите искат да ги използват за нападение — каза Уебнър. — Ако е така, може да им дадем урок по безпричинна враждебност.

Тонът му беше по-малко хладнокръвен, отколкото думите, по лицето му изби пот.

В оптичeskия мерник на Тюрекиан се появиха отблясъци, които му причиняваха болка в очите.

— Кълна се, че носят метал — каза той. — Слушай, ако действително са интелигентни и се стараят да ни измъкнат вън, защото ти почти уби един от тях, тази къща скоро ще ни се види тясна. Хайде да се омитаме.

Може би нямаме много време.

— Да, така ще бъде най-добре, Вон — подкани го и Юкико.

— Не бива да рискуваме и да убиваме разумни същества на тяхна територия.

— Докога да ви обяснявам, че няма риск!? — отговори им раздразнено ксенологът. — Обратното, имаме шанс да съберем научни сведения. Случилото се ще ни даде безценна информация за целия им етос. Оставаме. Той се обърна към Тюрекиан:

— Метал ли? Сигурно имат защитни плочки. И изхвърли от главата си идеята за свръхвъоръжения противник.

Другият мъж замръзна на мястото си.

— Арам — Юкико хвана ръката му, но той продължи да гледа унесено зад нея. — Какво има?

— Свръхвъоръжен... — измърмори той. — Да, за Бога!

И после неочаквано изрева:

— Да тръгваме! Веднага! Те са местните обитатели и са събрали цялата страна срещу нас.

— Дръж си езика — скастри го Уебнър, — или ще те обвиня в неподчинение!

От гърдите на Тюрекиан се изтръгна смях.

— Ха-ха! Бунт!

Той се приведе и замахна, юмрукът му се стрелна напред. Викът на Юкико съвпадна с удара му — беше нацелил ксенолога не в брадичката (беше много рисковано), а в слънчевия сплит. Уебнър изпусна въздуха си и очите му се изцъклиха. Той се прегъна, отчасти в съзнание, но не можеше да стои на крака от спазми в диафрагмата. Тюрекиан го взе на ръце.

— Към кораба! — викна пилотът. — Бързай, момиче!

Антигравитаторът му не можа да издържи и двамата, само омекоти удара след скока от балкона. Не посмя да спре и да регулира този на Уебнър. Носейки шефа си, падна върху плочите. Юкико се надвеси над тях.

— Продължавай! — изкрещя той. — Скрый се някъде, за Бога!

— Не и преди тебе — отговори тя. — Ще те прикривам.

Той беше безсилен да ѝ попречи.

Рояците над тях се бяха превърнали в огромно въртящо се колело, което се наклони на една страна. Няколко от летящите твари се откъснаха от основната Формация и се спуснаха с бучене надолу. Останалите ги последваха.

Към тях засвистяха стрели, призивно зазвуча тромпет. Тюрекиан бягаше в зиг-заг по ливадата. Оръжието на Юкико изщрака. Тя стреля

така, че да не улучи и вероятно мълниите отклониха копиехвъргачите от целта им. Копия и стрели зазвънтяха злокобно наоколо. Една от тях одраска врата на Уебнър и той изскимтя. Юкико се хвърли да отвори входния шлюз. През това време Тюрекиан пусна Уебнър и застана до него разкрячен и с изваден бластер. Водачът на крилатите наближи. Шиповете на десния крак, които явно изпълняваха ролята на ръка, стискаха острие, избито като ятаган. За момент Тюрекиан се взря право в златните очи на смел мъж, който защитаваше дома си, и също стреля така, че пропусна целта.

Туземците си отидоха с шумотевица. Капакът на шлюза найсетне се отвори и даде възможност на Юкико да се промъкне вътре. Тюрекиан ввлече Уебнър и остана в затворената камера, докато отворът не изчезна напълно.

По корпуса трополяха оръжия, но никое от тях не можа да проникне. Тюрекиан и Уебнър останаха прегърнати и трепереци известно време, после пилотът влезе при Юкико, за да издигне кораба.

Когато знаеш какво те очаква, ти можеш да планираш утрешния ден. Ние отново се срещнахме с народа на Итри (така бе наречена планетата, по името на най-напредналата ѝ култура), на хиляда километра от мястото на първия опит за контакт. Приблжиха ни търпеливо, с внимание и символизъм, присъщ на тяхната психика и възторжено ни приветстваха, а преди да си тръгнем, ни предоставиха достатъчно стимули за търговски обмен, и аз вече бях сигурен, че само след няколко поколения щяха да имат свой собствен космически кораб.

Техният начин на живот се определяше от нравствения им облик, придобит в цивилизация, основана на поземената собственост, докато човекът се подчиняваше предимно на сексуалните си наклонности — това не бива да се забравя.

Причината е скрита в еволюцията, която, където и да се извършва, е промяна, присъща на всяко живо създание. Въпреки многообразието от сладки плодове, итрианците са месоядни. Те имат нужда от по-обширни райони за отделните индивиди, отколкото тревопасните или всеядните, независимо от факта, че килограм месо съдържа повече калории от същото количество растителни храни. Помислете си каква територия е необходима за изхранването на една антилопа и колко антилопи са необходими за изхранване на семейство

лъвовете. Ксенолозите са изписали хиляди страници за корелациите между диетата и генотипната персоналност на разумните същества.

Аз имам съмнения относно истинността им. Най-малко защото са пропуснали възможностите на итрианците като раса, чийто териториален принцип и индивидуализъм идва от изключителния апетит на тялото — и носи своите последствия за изкуство, вяра, бит и душевност.

Те тежат почти тридесет килограма; въпреки това издигат собственото си тегло във въздуха, а ненатоварени летят като демони. Поддържат цивилизация, без да е нужно да се тъпчат в градове. Жителите на градовете са най-вече престъпници и роби с подрязани криле. Днес помъдрелите им глави се надяват, че роботите ще сложат край на необходимостта от робство.

Ръце? Шипове, развити за манипулации. Крака? Ноктите на крилето, младежко образуване, което оцелява и се развива, така както при човека голямата глава и рядката коса водят своя произход от маймунския ембрион. Предната част на скелета на крилото се състои от раменна кост, радиус и лакътна кост, почти както при птиците. Те се затварят заедно и формират нещо като стъпало. На земята, когато крилото е спуснато, те образуват „колянна“ става. Това е основната база на костите, които преминават в крака-нокти. Три сраснали, много дълги нокътя се извиват назад и стават на спомагателно крило, което оформя частта под основното крило и дава допълнителна опора върху земната повърхност. При излитане итрианците обикновено правят стойка преди първия удар с крилето. Отнема им по-малко от секунда.

Е да, когато ходят, са тромави и смешни, но все пак им се отдава. Огромни и въоръжени, винаги готови да се издигнат по вятъра, те не се страхуват от никой звяр. Ще попитате каква сила движи тази гигантска телесна маса в небето. Окисляването на поетата храна, какво друго? Оттук идва и необходимостта за всяко семейство от много лов и собствени домашни животни, Ограничаващият фактор е снабдяването с кислород. Една кръвна молекула носи достатъчно хемоглобин, но газът трябва да бъде доставен в още по-големи количества. Тюрекиан пръв разбра как става това. Итрианите имат бял дроб, пасивна кислородна система, подобна на нашата. Освен това притежават свръхзареждащо устройство, осигурено от хрилете, наследени от прадедите им амфибии. Работи като мях, задвижван от летателните

мускули и тъй като хрилете са свързани директно с кръвната плазма, тези въздухопоемащи органи позволяват изгаряне на горивото, толкова бързо, колкото е нужно.

Чудя се, колко жив е споменът.

Няма да забравя как Юкико стоеше до рамото на Арам Тюрекиан и наблюдаваше под утринното небе прощалния танц на итрианите, посветен на нас. Тогава тя извика през сълзи:

— Да летиш така! Да летиш така!

КОРДУАЙНЪР СМИТ
МЪНЕНКИТЕ КОТИТА НА МАМА ХИТЪН

Лошите взаимоотношения предпазват от кражба. Добрите взаимоотношения подпомагат кражбата. Отличните взаимоотношения ликвидират кражбите.

Ван Браам

1.

Луната се въртеше. Жената наблюдаваше. Върху лунния екватор бяха шлифовани двацет и един блестящи фасета. Нейната задача бе да я въоръжи. Тя бе Мама Хитън, Господарката на Оръжията на Стара Северна Австралия.

Беше руменолица, весела блондинка на средна възраст. Очите ѝ бяха сини, гърдата — тежка, а ръцете — силни. Приличаше на майка, макар единственото ѝ дете да бе починало преди много поколения. Сега бе в ролята на майка на една планета, а не на човешко същество; норстрилийците спяха спокойно, защото знаеха, че тя е на поста си. Оръжията ѝ бяха потънали в своя дълъг, болезнен сън.

Тази нощ тя погледна за стотен път към контролното табло. Бе тихо и спокойно. Не премигнаха никакви предупредителни сигнали. И въпреки това усещаше, че врагът бе някъде там, във Вселената — враг, готов да нападне нея и нейния свят, да заграби неизмеримото богатство на норстрилийците — и затова тя изсумтя от нетърпение. Ела, незначително човече, помисли си. Ела, дребосъко, ела и умри. Не ме карай да те чакам дълго.

Усмихна се на нелепостта на собствената си мисъл.

Тя го очакваше.

А той не го знаеше.

Той, разбойникът, бе съвсем спокоен. Името му бе Бенджакомин Боузърт и бе твърде вещ в изкуството да постига покоя.

Никой в Сънвейл, тук, на Ттиоле, не можеше да предположи, че той бе Главен управител на Гилдията на крадците, обучени под ярката теменужена светлина на тази звезда. Никой не можеше да долови в него дъха на Виола Сидерея. „Виола Сидерея, бе казала Лейди Ру, някога е бил най-красивият от всички светове, а сега е най-отвратителният. Неговите жители някога бяха образец за човечеството, а сега са крадци, лъжци и убийци. Човек може да усети мириса на душите им посред бял ден.“ Лейди Ру бе умряла преди доста години. Уважаваха я много, но в случая грешеше. Никой не можеше да долови

миризмата на разбойника. И той го знаеше. Той не бе „по-грешен“ от кулата, която дебне ято трески. Животът изисква да се живее, а той бе обучен да преживява тъкмо така — в търсене на плячка.

Как инак би могъл да живее? Виола Сидерея бе фалирала преди много години, още когато фотонните ветрила изчезнаха, за да отстъпят място на планоформите (оптико-материализационните кораби), които шареха безшумно между звездите. Предците му бяха захвърлени да измрат на тази изоставена планета. Но те отказаха да умрат. Екологията им мутира и те се превърнаха в хищници спрямо хората, приспособени от времето и генетиката за своите ужасни цели. А той, разбойникът, бе шампионът на своя народ — най-добрият сред най-добрите.

Той бе Бенджакомин Боузърт.

Заклел се бе да ограби Стара Северна Австралия или да умре; нямаше обаче никакво намерение да умира.

Плажът на Сънвейл бе топъл и приятен. Ттиоле бе свободна и обикновена транзитна планета. Оръжията му се състояха от късмет и от самия него: той възнамеряваше да се възползва добре и от двете.

Норстрилийците можеха да убиват. Той също.

Обаче в този момент, на това място, той бе в ролята на доволен турист на един красив плаж. Другаде и в друго време би могъл да се превърне в пор сред зайци, в ястреб сред гълъби.

Бенджакомин Боузърт, Крадец и Управител. Той не знаеше, че някой го очакваше. Някой, който не знаеше името му, бе готов да разбуди смъртта, само заради него. Все още бе спокоен.

Ала Мама Хитън не бе спокойна. Тя го усещаше съвсем слабо, още не можеше да го открие.

Едно от оръжията изпръхтя. Тя го обърна на другата му страна. На хиляди светлинни години от нея Бенджакомин Боузърт крачеше усмихнат към плажа.

2.

Бенджакомин се чувстваше като турист. Загорялото му лице бе спокойно. И гордите му, присвити очи излъчваха покой. Красивата му уста, дори и без очарователната си усмивка, загатваше благост в ъгълчетата си. Изглеждаше привлекателен, без изобщо да излиза извън рамките на нормалното. Изглеждаше и много по-млад отколкото бе всъщност. Крачеше с пружинираща, безгрижна стъпка по плажа на Сънвейл.

Вълните прииждаха с бели гребени, досущ като срыващите се вълни на Майката Земя. Населението на Сънвейл се гордеше, че техният свят приличаше тъй много на Люлката на човечеството. Малцина я бяха виждали въобще, но всички поназнайваха история и мнозина изпитваха истинско вълнение, когато си помислеха за древното правителство, което още упражняваше политическата си власт над целия космос. Методите на Земята не им се нравеха, но изпитваха уважение и боязън към нея. Вълните им напомняха за привлекателната страна от образа на Земята; не искаха да си спомнят за недотам симпатичните ѝ черти.

А този мъж бе като привлекателните страни на старата Земя. Не можеха да усетят силата, която се таеше в него. Жителите на Сънвейл му се усмихваха разсеяно, когато, запътен към плажа, минаваше покрай тях.

Атмосферата бе приятна и всичко около него излъчваше спокойствие. Обърна лице към слънцето. Затвори очи. Почувства как топлиите лъчи проникват през клепачите му и го изпълват с вътрешната светлина на покоя и с насърчителния досег на слънцето.

Бенджакомин мечтаеше за най-големия обир, който човек изобщо бе замислял. Мечтаеше да открадне огромно съкровище от най-богатия свят, който човечеството някога бе съградило. Мислеше си за това какво щеше да се случи, когато най-сетне отнесе съкровището си на Виола Сидерея, където бе израсъл. Бенджакомин извърна лице от глънцето и лениво огледа другите хора на плажа.

Засега в полезрението му не попаднаха норстрилий-ци. Не бе трудно човек да ги разпознае. Едри червендалести хора; превъзходни атлети и въпреки това по своему невинни, млади и много, много корави. Готвил се бе за този обир двеста години, за целта животът му бе продължаван от Гилдията на крадците на Виола Сидерея. В него се въплъщаваха мечтите на собствената му обедняла планета — някога кръстопът на търговията, а сега изпаднала в ролята на преден пост за грабежи и обири. Забеляза една норстрилийка да излиза от хотела и да се запътва към плажа. Поизчака, сетне я погледна и отново замечта. Трябваше да зададе въпрос, на който нито един възрастен австралиец нямаше да отговори.

„Странно — помисли си той, — че и сега ги наричам австралийци. Това е старото, древното земно име на най-богатия, храбър и силен народ. Деца-борци, завзели половината свят... те и до днес още са тирани на цялото човечество. Те държат богатството. Те притежават сантакларата, а другите народи живеят или умират в зависимост от търговията си с норстрилийците. Но не и аз. Не и моят народ. Ние сме хора-вълци спрямо останалите.“

Бенджакомин изчакваше спокойно. Загорял от лъчите на много слънца, той изглеждаше на четирийсет, макар да бе на двеста години. Носеше се нормално, като обикновен летовник. Би могъл да бъде международен търговец, опитен комарджия, помощник-директор на междувременно летище. Би могъл дори да бъде детектив, облужващ търговските пътища. Но не бе. Беше си крадец. И бе толкова добър крадец, че хората сами се обръщаха към него и оставяха богатствата си в ръцете му, защото бе тъй спокоен, вдъхващ доверие с тези свои сиви очи и руса коса. Бенджакомин изчакваше. Жената му хвърли един поглед — бърз поглед, изпълнен с явно подозрение.

Ала онова, което видя, сигурно я успокои. И тя мина покрай него. Извика по посока на дюните:

— Хайде, Джони, тук можем да поплуваме.

На върха на дюната се изкачи момченце, осем-десет годишно, и затича към майка си.

Бенджакомин се напрегна като кобра пред атака. Погледът му се изостри, клепачите му се присвиха.

Ето я плячката му. Нито прекалено млада, нито прекалено възрастна. Ако жертвата бе твърде млада, нямаше да знае отговора; ако

бе прекалено стара, нямаше изобщо смисъл да разговаря с нея. Норстрилийците се славеха с бойните си умения; зрелите хора от този народ бяха прекалено силни умствено и физически, за да бъдат атакувани.

Бенджакомин знаеше, че всички крадци, които бяха приближили планетата на норстрилийците — които се бяха опитали да нападнат бленувания свят на Стара Северна Австралия — изгубваха контакт със собствения си народ и загиваха. Никой повече не чуваше и думица за тях.

И въпреки това той беше наясно, че стотици хиляди норстрилийци знаеха тайната. От време на време дори се шегуваха на тази тема. Когато бе младеж, бе чувал такива шегички, а ето, че беше вече възрастен мъж и нито веднъж не се бе добрал до отговора. Животът струваше скъпо. Живееше вече трети живот, а животите му бяха откупени по честен път от народа му. Всички те добри крадци, бяха платили придобитите с толкова усилия пари, за да получат лекарството, благодарение на което най-великият измежду тях продължаваше да живее. На Бенджакомин насиетието не му се нравеше. Ала когато то прокарваше пътя към най-големия обир на всички времена, той бе склонен да го употреби.

Жената отново го погледна. Маската на злото, която се бе мярнала върху лицето му, отстъпи място на добродушно изражение; беше се успокоил. Тя го погледна тъкмо в мига, когато постигна покоя. И го хареса.

Усмихна се и с типичното за норстрилийците притеснение рече:

— Бихте ли погледали за малко сина ми, докато се изкъпя?
Мисля, че сме се виждали в хотела.

— Нямам нищо против — каза той. — С удоволствие. Ела тук, синко.

Джони закрачи през облените в слънце дюни към смъртта си. Приблужи се досами врага на майка си. Но тя вече се беше обърнала. Опитната ръка на Бенджакомин Боузърт се протегна напред. Хвана момчето за рамото. Обърна го към себе си и го натисна да седне. Преди детето да успее да извика, Бенджакомин заби в него иглата с лекарството на истината.

Джони реагира единствено на болката, но сетне, когато силният опиат действа, почувства съкрушителен удар вътре в черепа си.

Бенджакомин погледна към водата. Майката плуваше. Май погледна към тях. Но очевидно не се безпокоеше. Стори й се, че детето като че гледаше нещо, което непознатият му показваше най-спокойно.

— Хайде сега, синко — рече Бенджакомин, — кажи ми каква е външната отбрана?

Момчето не отвърна.

— Каква е външната отбрана, синко? Каква е външната отбрана? — повтаряше Бенджакомин. Момчето все още не отговаряше.

По кожата на Бенджакомин Боузърт пробягаха тръпки на ужас; усети, че бе поставил на карта собствената си безопасност на тази планета, бе поставил на карта плановете си заради тази възможност да разкрие тайната на норстрилийците.

Бяха му попречили с простици, елементарни средства. Момчето вече бе обработено да устои на нападение. Всеки опит да бъде изтръгнато насила познание от него водеше до предварително програмирана реакция на пълно онемяване. Момчето буквално не бе в състояние да говори.

Майката се обърна, мократа й коса блестеше на слънцето, и извика:

— Всичко наред ли е, Джони?

Бенджакомин й помахаше с ръка.

— Показвам му снимките си, госпожо. Харесват му. Не се безпокойте.

Майката се поколеба, но сетне се обърна отново и заплува бавно навътре.

Попаднал под пълното въздействие на наркотика, Джони седеше лек като перце, като инвалид в скута на Бенджакомин.

Бенджакомин рече:

— Джони, ти сега ще умреш, ще изпиташ ужасни мъки, ако не ми кажеш онова, което искам да узная. — Момчето се опита съвсем слабо да се пребори с хватката му. Бенджакомин повтори: — Ще ти причиня болка, ако не ми кажеш онова, което искам да науча. Каква е външната отбрана? Каква е външната отбрана?

Момчето се опита да се бори и Бенджакомин разбра, че то не се мъчеше да се освободи, а се опитваше да изпълни заповедите му. Остави го да се свлече от ръцете му и момчето започна да пише с

пръст по мокрия пясък Буквите изпъкваха достатъчно добре. Зад тях се замержелея нечия сянка.

Бенджакомин — нащрек, готов да се извърне, да убие или да побегне — се отпусна на пясъка до момчето и каза:

— Чудесна главоблъсканица. Много я бива. Я ми покажи още някоя.

И той се усмихна на преминаващия покрай тях мъж. Не го познаваше. Непознатият го изгледа с любопитство, което се стопи, когато видя приятното лице на Бенджакомин — тъй нежно и внимателно си играеше с детето, пръстите на което все още изписваха буквите по пясъка.

И загадката се появи в думите: **МЪНЕНКИТЕ КОТИТА НА МАМА ХИТЪН.**

Жената се връщаше от морето — една майка, изпълнена с въпроси. Бенджакомин тръсна ръкава на палтото си и измъкна втората игла — бързодействаща отрова, чието идентифициране щеше да отнеме дни или дори седмици на лабораторни изследвания. Заби я направо в мозъка на момчето, под кожата, досами чертата на косата на врата му. Свръхтвърдата игла потъна в черепа. Момчето бе мъртво.

Убийството бе извършено. Бенджакомин небрежно изтри тайната от пясъка. Жената се приближи още повече. Той я извика, тонът му бе изпълнен с леко безпокойство.

— Госпожо, по-добре побързайте, мисля, че синът ви придна от жегата. Той предаде тялото на сина на майка му. Върху лицето ѝ се изписа тревога. Изглеждаше изплашена и обезпокоена. Не знаеше какво да стори. Няколко ужасно дълги мига тя се взираше втренчено в очите му. Двестата години подготовка обаче си казаха думата...Тя не откри нищо. Убиецът не издаваше с нищо престъплението си. Ястребът бе приел образа на гълъб. А чувствата му бяха скрити зад изражението на тренираното му лице.

Бенджакомин потъна в покоя на професионалната си самоувереност. Бе готов да премахне и нея, макар да не бе сигурен дали бе в състояние да убие възрастна норстрилийка.

— Вие останете при него — рече услужливо той, — а аз ще изтичам до хотела за помощ. Ще побързам.

Той се обърна и побягна. Един служител на плажа го видя и хукна към него.

— Детето припадна — извика той.

Върна се навреме до майката, за да види как нелепата и загадъчна трагедия бе изписала следите си върху лицето ѝ, а заедно с това и нещо повече: съмнението.

— Той не е припаднал — рече тя. — Мъртъв е.

— Не може да бъде — Бенджакомин бе много внимателен. Искаше да е внимателен и учтив. Наложил си съчувс-твието му да заструе както от позата му, така и от най-малкото мускулче на лицето му. — Не може да бъде. Преди минута си говорех с него. Писахме по пясъка малки главоблъсканици.

Майката заговори с кух, съсипан глас, който звучеше така, сякаш никога нямаше да намери вярното звучене на човешката реч, а щеше завинаги да си остане във фалшивата тоналност на неочакваната мъка.

— Той е мъртъв — рече тя. — Вие го видяхте да умира, както, предполагам, го видях и аз. Не мога да разбера какво се е случило. Детето бе натъпкано със сантаклара. Имаше да живее хиляда години, а ето, че е мъртво. Как се казвате?

Бенджакомин отвърна:

— Елдън. Търговец съм, госпожо. Много пъти съм идвал тук.

3.

Мъненките котита на Мама Хитън. Мъненките котита на Мама Хитън.

Глупавата фраза препускаше из съзнанието му. Коя бе Мама Хитън? Чия майка бе? Какво означаваше думата котита? Грешно изписано котета? Малки котки? Или нещо съвсем друго?

Нима бе убил един тъпак, за да получи тъп отговор?

Колко още дни трябваше да остане тук с тази изпълнена със съмнения, колебаеща се жена? Колко още дни трябваше да наблюдава и да изчаква? Искаше да се върне на Виола Сидерея; да отнесе тайната, независимо колко неясна бе, за да бъде проучена от народа му. Коя бе Мама Хитън?

Наложи си да излезе от стаята и да слезе във фойето.

Приятното еднообразие на хотела бе толкова всепоглъщащо, че гостите го изгледаха с любопитство. Той бе свидетелят на смъртта на момчето на плажа.

Неколцина живеещи само заради клюките във фойето сплетници бяха пуснали фантастичната версия, че той убил детето. Други оспорваха тези истории, като твърдяха, че познавали Елдън много добре. Това бе Елдън Търговеца. Смехотворни твърдения.

Хората не се бяха променили кой знае колко, дори след като планоформите с техните изпълнителни капитани, разположили се в самия им център, сновяха между звездите, дори след като можеха да се реят сред най-различни светове — стига да имаха пари да платят за пътуването си — като листа, понесени от мекия, игрив вятър. Бенджакомин бе изправен пред трагична дилема. Знаеше много добре, че при първия опит да разшифрова отговора щеше да налети върху защитните системи, изградени от нострилийците.

Стара Северна Австралия бе неизмеримо богата. Известно бе надлъж и нашир сред всички съзвездия, че норстрилийците плащаха на наемници, на бойци в контрашпионажа, на тайни агенти, както и за предупредителни средства.

Дори и Люлката на човечеството — самата Майка Земя, която не можеше да бъде купена с пари — бе изкушена от лекарството на живота. Една унция сантаклара в кристалообразно състояние, наричана струун, можеше да удължи живота с четирийсет до шейсет години. Останалият свят ползваше струун с грамове и килограми, докато в Северна Австралия го рафинираха с тонове. С подобно богатство норстрилийците притежаваха един невъобразим свят, чиито ресурси надхвърляха всички понятни граници на купеното с пари. Можеха да купят всичко. Защото плащаха на други хора с живот.

От стотици години ползваха тайни фондове за заплащане услугите на чужденци, които да се грижат за безопасността им.

Бенджакомин си стоеше там, във фойето. Мъненките котита на Мама Хитън.

В съзнанието му бе събрана информация за мъдростта и богатството на хиляди светове, ала не смееше да попита където и да е за смисъла на загадката.

Изведнъж му просветна.

Неочаквано придоби изражението на човек, който бе намислил някоя забавна игра, който посрещаше с удоволствие едно хубаво развлечение, комуто предстоеше среща с интересен събеседник или пък дегустирането на ново питие. Хрумнала му бе наистина много щастлива мисъл.

Имаше един източник, който едва ли щеше да го издаде. Библиотеката. Можеше да провери поне очевидните, простите неща и да открие какво от тайната, извлечена от умиращото момче, съществуваше в сферата на общественото познание.

Да, безопасността му не бе подложена на необоснован риск; животът на Джони не бе пожертван напусто — само ако можеше да превърне някоя от четирите думи в ключ за разгадаване на тайната. Мама или Хитън или Мъненки, с нейното специално значение, или пък Котита. Тогава би могъл да си пробие път към плячката, която го очакваше на Норстрилия.

Ликуващ, той се завъртя на петата на десния си крак. Пое с лека стъпка към билярдната зала, зад която се намираше библиотеката. Влезе в нея.

Хотелът бе старомоден и много скъп. В библиотеката имаше дори книги с оригинални подвързии и направен от хартия.

Бенджакомин прекоси стаята. Видя, че имаха „Галактическа енциклопедия“ в двеста тома. Извади тома от „Ха“ до „Хи“. Разлисти го отзад напред и ето го името „Хитън“. „Хитън, Бенджакомин — един от пионерите на Северна Австралия. Живял от 10719 до 17213 г. сл.Р.Хр.“ И това бе всичко. Бенджакомин се зарови в книгите. Думата „котита“ в този ѝ странен правопис липсваше както в енциклопедията, така и в поддържания от библиотеката индекс. Излезе от залата и пое по стълбите нагоре, към стаята си.

„Мъненки“ също не изскочи от никъде. Навярно се дължеше на детинска грешка на момчето.

Реши да рискува. Майката, полусляпа от объркване и тревоги, седеше на стол с твърда облегалка в самия край на верандата. С нея разговаряха други жени. Знаеха, че съпругът ѝ бе на път към дома. Бенджакомин приближи към нея и се опита да поднесе почитта си. Тя изглежда не го забеляза.

— Тръгвам си, госпожо. Отивам на съседната планета, но ще се върна през следващите две или три седмици. А ако трябва да ми зададете някакви неотложни въпроси, ще оставя адреса си в тукашната полиция.

Бенджакомин напусна ридаещата майка.

Излезе от тихия хотел. Получи пропуск с предимство.

Невзискателната полиция на Сънвейл не се възпротиви на неочакваното му искане за спешна изходна в крайна сметка той си имаше документи за самоличност, разполагаше и със средства, а за жителите на Сънвейл не бе характерно да се противопоставят на желанията на гостите си. Бенджакомин се качи на кораба и когато се запъти към кабината да си почине няколко часа, зад него пристъпи непознат мъж. Младееше, косата му бе разделена по средата на път, бе нисък на ръст и със сиви очи. Този мъж бе местният агент на норстрилийската тайна полиция.

Независимо, че бе толкова добре обучен крадец, Бен-жакомин не разпозна полицая. Изобщо не му бе минало през ума, че и самата библиотека бе включена в системата за безопасност и че думата „котита“, с характерния ѝ норстрилийски правопис, служеше като сигнал за тревога. И като я потърси в речника, той бе задействал тази тревога. Бе докоснал телта на „кльона“.

Непознатият кимна. Бенджакомин му отвърна със същото.

— Пътуващ търговец съм в очакване на следващата си сделка. Напоследък не ми върви много. Вие как се справяте?

— За мен няма значение. Не печеля пари; аз съм техник. Името ми е Ливърънт.

Бенджакомин го огледа внимателно. Човекът наистина приличаше на техник. Ръкуваха се едва-едва. Ливърънт рече:

— Ще се видим в бара по-късно. Мисля първо да си почина.

И двамата легнаха и почти не разговаряха, докато траецото само миг потреперване на планоформа не премина през целия борд. От книгите и от училище знаеха, че корабът преминаваше в двуизмерно състояние, докато, по един или друг начин, яростта на космоса се втичаше в компютрите, които пък, от своя страна, се командваха от изпълнителния капитан, управляващ кораба.

Знаеха за тези неща, но не можеха да ги почувстват. Усетиха единствено как ги жилна лека болка.

Успокоителното лекарство бе във въздуха, разпръсквано по вентилационната система на кораба. И двамата изпитаха леко опиянение.

Крадецът Бенджакомин Боузърт бе трениран да се съпротивлява на интоксикация и на объркване. Дори и най-малкият признак, че някой телепат се опитва да про-чете мислите му, щеше да се натъкне на свирепа, живо-тинска съпротива, имплантирана в подсъзнанието му още в началните години на обучението му. Боузърт обаче не бе подготвен да посрещне измамата на един тех-ник; на Гилдията на крадците в далечна Виола Сидерея никога не й бе хрумвало, че е необходимо да тренира хората си за съпротива срещу измамници. Ливърънт вече се бе свързал с Норстрилия — Норстрилия, чиито платен с пари пипала обхващаха вселената, Норстрилия, която бе вдигнала по тревога стотици хиляди светове само при мисълта за възможна злоупотреба.

Ливърънт се разбъбри.

— Бих искал да отида и по-далеч, отколкото при това пътуване. Бих искал да отида до Олимпия. На Олимпия можеш да си купиш всичко.

— Чувал съм за това — рече Боузърт. — Това е някаква странна планета на търговията, на която бизнесменът май няма много възможности, нали?

Ливърънт се засмя, смехът му бе весел и истински.

— Търговия ли? Те не търгуват. Те трампят. Те приемат откраднатите богатства на хиляди светове и ги препродават отново и отново, променят вида им, пребоядисват ги и отново ги разменят. Това им е бизнесът там. А жителите са слепи. Наистина е странен свят и единственото, което трябва да стори човек, е да иде на Олимпия и да си вземе всичко, което пожелае. Човече — рече Ливърънт, — какво ли не бих направил там само за година време! Всички — слепи, с изключение на мен и на неколцина туристи. И цялото това богатство, което хората си мислят, че са забутали някъде, половината от катастрофиралите кораби, изоставените колонии (всички те са „изчистени“ до шушка) и прас! — всичкото това отива на Олимпия.

Олимпия всъщност не бе чак толкова розова картинна, но Ливърънт не знаеше защо задачата му се състоеше да насочи убиеца натам. Единственото, което знаеше бе, че имаше да изпълнява дълг и този дълг бе да внуши на нарушителя посоката.

Много години преди да бъде роден който и да е от двамината, кодовата дума бе въведена в справочници, книги, фактури: погрешно изписаното „Котита“. Това бе секретното име на външната луна от норстрилийската отбрана. Фактът, че някой бе използвал кодовото име, предизвика вдигането на повсеместна тревога, нервните окончания на системата се нагорещиха, готови за мигновена реакция, като нажежена до бяло волфрамова жичка.

Докато стане време да отидат до бара и да се подкрепят, Бенджакомин вече бе забравил, че именно новият му познат бе предложил Олимпия вместо някое друго място. Той трябваше да прескочи до Виола Сидерея, да вземе кредитите и да отлети, за да спечели света на Олимпия и да прибере нейното богатство.

4.

У дома, на родната си планета, Боузърт стана обект на скромно, но много искрено честване.

Старейшините на Гилдията на крадците го посрещнаха с добре дошъл. Поднесоха му поздравления.

— Кой друг би могъл да постигне онова, което стори ти, момко? Ти направи първия ход в една чисто нова партия шах. Този гамбит не се е използвал никога досега, Сега знаем едно име; знаем, че става дума за животно. Ще се опитаме да разгадаем шифъра тук.

Съветът на крадците се обърна към собствената си Енциклопедия. Откриха името Хитън, а сетне намериха и „Котита“. Никой от тях обаче не знаеше, че това бе фалшива податка, заложена от чужд шпионин. Агентът, на свой ред, бе вербуван преди много години, покварен в средата на кариерата си, насилствено принуден към временна честност, изнуден и изпратен сетне у дома си. През всичките тези години той бе очаквал ужасната парола — самият той не знаеше, честаваше дума за норстрилийското разузнаване — и никога не си бе и въобразявал, че можеше тъй лесно да изплати дълга си към чуждоземните. Единственото, което бяха поискали бе да му пратят една страница, която да добави към енциклопедията. Той я добави и се прибра у дома, изтощен до смърт. Годините на страх и на очакване му бяха дошли прекалено много. Пиеше доста, боейки се, че инак би се самоубил. Междувременно страниците си следваха реда, включително и новата, леко променена от колегите му. Промяната бе отбелязана в енциклопедията като нор-мална поправка, а всъщност ставаше дума за чисто нов и фалшифициран текст.

Подир този пасаж има поправка, датирана в 24-та година след второто издание.

„Котитата“ на Норстрилия, за които става дума не са нищо друго, освен органичен способ да се предизвика в мутиралите земни овце онази болест, която, на свой ред, причинява зараждането на вирус, който може да бъде рафиниран като лекарството сантаклара. Терминът

„Котита“ се е радвал на временна популярност, тъй като с него е била означавана болестта, както и възможните последствия от нея. Смята се, че има нещо общо с кариерата на Бенджакомин Хитън, един от първопроходците на Норстрилия.

Съветът на крадците прочете приписката и председателят на Съвета рече:

— Документите ти са готови. Можеш да ги изпробваш. Къде искаш да отидеш? През Нойхамбург?

— Не — каза Бенджакомин. — Мислех си да опитам през Олимпия.

— През Олимпия става — рече Председателят. — Бъди спокоен. Възможността да не успееш е едно на хиляда. Но ако това се случи, ние всички ще трябва да платим цената.

Той се усмихна кисело и подаде на Бенджакомин непо-пълнена ипотека срещу работната сила и цялата собствено-ност на Виола Сидерея.

Председателят се изсмя, сумтейки.

— Ще ни дойде доста тежичко, ако се наложи на търговската планета да вземеш такъв заем, който да ни принуди да станем честни — и в крайна сметка да се затрием.

— Няма страшно — рече Бенджакомин. — Мога да го покрия. Има светове, на които всички мечти загиват, но Олимпия не е от тях. Очите на мъжете и жените на Олимпия са блестящи, но те не виждат нищо.

— Блясъкът бе цветът на болката, когато можехме да виждаме — казва Нахтигал. — Ако твоето око те наскърбява, изтръгни душата си, защото бедата не е в окото, а в душата.

Подобни разговори бяха обичайни на Олимпия, чийто заселници са ослепели преди много години и сега се смятат за по-висши създания от зрящите хора. Живите им мозъци са оплетени от проводниците на радарите; с помощта на миниатюрни „аквариуми“, които висят пред лицата им, могат да приемат излъчванията. Картините, които виждат, са с голяма рязкост; те се нуждаят от този контраст. Сградите им се извисяват под най-невъобразими ъгли. Слепите им деца пеят песни, а моделираният климат следва числата на геометричните фигури на калейдоскопа.

И тъкмо там пристигна самият Боузърт. Там, сред слепците, мечтите му се зареяха високо и той плати за информация, която нито един жив човек още не беше виждал.

Олимпия с нейното яркосиньо небе и отчетливо оформени облаци се носеше край него, досущ като мечтата на някой друг. Не възнамеряваше да се мотае дълго там, защото имаше среща със смъртта в лепкавото и искрящо пространство около Норстрилия.

След като пристигна на Олимпия, Бенджакомин се зае с приготовленията за нападението си срещу Стара Северна Австралия. Бе тук едва втори ден, а късметът му работеше отлично. Запозна се с един мъж на име Лавъндър; бе сигурен, че бе чувал името му и преди. Не бе член на неговата Гилдия на крадците, но бе дързък негодник с твърде лоша репутация в звездния свят.

Нямаше нищо за чудене в това, че бе намерил Лавъндър. През последната седмица, докато спеше, възглавницата му бе разказвала историята на Лавъндър петнайсет пъти. А когато сънуваше пък, сънуваше сънища, ко-ито бяха имплантирани в съзнанието му от контраразузнаването на Норстрилия. Първом го бяха подмамили да дойде на Олимпия, а сега възнамеряваха да му въздадат онова, което заслужаваше. Норстрилийската поли-ция не бе жестока, но бе решена да защити своя свят. А освен това — и да отмъсти за смъртта на едно дете.

Последните преговори по сделката, които Бенджакомин води с Лавъндър, преди той да се съгласи, бяха драматични.

Лавъндър не искаше да предприема нищо.

— Не отивам никъде. Няма да нападам нищо. Няма да открадна нищо. Е, бях негодник, разбира се. Но нямам намерение да се подлагам на смъртна опасност, а ти искаш тъкмо това, по дяволите.

— Помисли си с какво ще се сдобием. Богатството. Пак ти казвам, в тая работа има повече пари, отколкото някой някога се е опитвал да задигне.

Лавъндър се разсмя.

— Мислиш си, че не съм го чувал и преди ли? Ти си мошеник и аз съм мошеник. Не се захващам с нищо, което е само плод на приказки. Искам си парите в брой. Аз съм боец, а ти си крадец и няма изобщо да те питам какво си замислил... но си искам първо парите.

— В момента ги нямам — рече Бенджакомин.

Лавъндър се изправи.

— Тогава изобщо не трябваше да разговаряш с мен. Защото сега ще ти струва скъпо, ако искаш да си държа устата затворена, независимо дали ще ме наемеш или не.

Пазарлъкът започна.

Лавъндър наистина изглеждаше особено. Той бе обикновен и мек човек, който с голям труд се бе превъплътил в мошеник. Грехът изисква доста работа. Дори само усилието да го извърши се отпечатваше на добродушното му лице.

Боузърт го гледаше, хладнокръвно усмихнат, без сянка на презрение.

— Прикрий ме, докато измъкна нещо от джоба си — рече Боузърт.

Лавъндър не показва с нищо, че е възприел думите му. Не извади оръжие. С левият си палец поглади външната страна на дясната си длан. Бенджакотин разпозна жеста, но не трепна.

— Виж това — рече той. — Планетарен кредит.

Лавъндър се разсмя.

— И за това съм чувал.

— Виж го — настоя Боузърт.

Авантюристът взе ламинираната карта. Очите му се разшириха от учудване.

— Ами че той е истински — прошепна. — Истински е. — Вдигна поглед, вече неизмеримо по-дружелюбен. — Никога не съм виждал подобно нещо. Какви са условията ти?

Междувременно жизнените олимпиянци с блестящи очи вървяха напред-назад около тях, облечени изцяло в ярко контрастиращо черно и бяло. По пелерините и шапките им грееха невероятни геометрични фигури. Двамата пазарящите игнорираха присъствието на местните жители. Бяха се съсредоточили върху собствените си преговори. Бенджакотин се чувстваше в почти пълна безопасност. Срещу пълните, неуточнено какви услуги на капитан Лавъндър, който някога бе служил в Десантните части на вътрешния космически патрул на Империята, той заложи едногодишно служене от страна на цялата планета Виола Сидерея. Подаде полицата за ипотеката. В нея бе вписана едногодишната гаранция. Дори и на Олимпия имаше счетоводни машини, които щяха да препредадат сделката на Земята,

като по този начин ипотеката щеше да стане валидна и да се превърне в обвързващ ангажимент за цялата планета на крадците, „Това — помисли си Лавъндър, — е първата част от отмъщението.“

И след като убиецът изчезнаше от белия свят, неговият народ щеше да си плати до стотинка. Лавъндър погледна Бенджакомин едва ли не с лекарска загриженост.

Бенджакомин взе погледа му за приятелски и също се усмихна със своята лека, чаровна и спокойна усмивка. Щастлив на минутата, той протегна дясната си ръка, за да придаде братска тържественост на сделката. Мъжете се ръкуваха, но Боузърт никога нямаше да научи защо всъщност се ръкува.

5.

— Сива е земята, о, как е сива. Сива трева от край до край. Няма нито едно вирче, Господи. Нито планина ниска или висока. Само хълмове и сивота, сивота, сивота. Виж пъстрите, кухи светлинки, които разцъфват на звездната ивица.

— Това е Норстрилия.

— И с цялата мръсотия е свършено — всичките усилия, очакването, болката.

— Бежови овце лежат на сивосинята трева, ниско над тях прелитат облаците, сякаш железни тръби, които образуват покрива над света.

— Избери си от болните овце, човече, само болните си струват. Кихни ми една планета, човече, или ми изкашляй място в безсмъртието. Ако светът, където живеят тролите и тъпчовците като теб, е смахнат, то той и тук е такъв.

— Ето ти учебника, момче.

— Ако не си видял Норстрилия, значи не си я видял. А ако си я видял, няма да повярваш.

— На картите е изписана като Стара Северна Австралия.

Тук, в сърцето на света, бе фермата, която пазеше света. Това бе имението на Хитън.

Бе заобиколено с кули, между тях бе опъната тел, тук-там тя висеше под невероятен ъгъл, тук-там грееше с блясък, непостижим за който и да е метал, произведен от земните хора. Пространството, обрамчено от кулите, бе гола земя. А върху тази гола земя имаше два хиляди хектара бетон. Радарът отчиташе глад-костта на бетонната повърхност до милиметър, други радари „метяха“ напред-назад, проникваха в тънката до невъзможност покривка. Стопанството функционираше. В средата му се намираше група постройки. Тъкмо тук Катрин Хитън изпълняваше задачата, която нейното се-мейство бе поело: да защитава света. Тук не можеше нито да проникне, нито пък да излезе микроб. Всичката храна биваше доставяна по въздуха чрез

трансмитаер. Там, вътре, бяха животните. Те зависеха изцяло от нея. Ако неочаквано умреше, при нещастен случай или в резултат на нападение, властите от нейния свят разполагаха с абсолютни нейни копия, които щяха да обучат под хипноза нови животни.

Тук сивият вятър изведнъж се усилваше, преминавал хълмовете, метеше сивия бетон и профучаваше край радарните кули. Излъсканата, многостенна пленена луна Висеше непрекъснато отгоре. Вятърът се стовари върху сградите, самите те — също сиви, със силата на мощен удар, преди отново да изфучи над откритото бетонизирано пространство и да засвири в хълмовете.

Долината край сградите нямаше нужда от много камуфлаж. Изглеждаше както и останалата Норстрилия. Самият бетон бе леко оцветен, за да създава впечатлението за бедна и изпосталяла естествена почва. Това бе фермата и това бе жената. Заедно те представляваха външната отбрана на най-богатия свят, който човечеството някога е създавало.

Катрин Хитън погледна през прозореца и си помисли: „Остават четирийсет и два дни до отиването ми на пазар, а това ще е хубав ден и като стигна там, ще чуя онази бърза джигата:

«О, да идеш на пазар, да видиш как е горд и весел млад и стар.»“

Тя пое дълбоко дъх. Обичаше сивите хълмове, макар на младини да бе видяла и много други светове. Сетне се обърна и влезе в сградата при животните и задълженията, които я очакваха. Тя бе единствената Мама Хитън и това бяха нейните мъненки котита.

Закрачи между тях. Тя и баща ѝ ги бяха порасили от земните норки, от най-свирепите, най-дребните, най-побърканите малки норки, които са били изнасяни някога от Люлката на човечеството. Бяха поставили за цел на живота си чрез тези норки да държат на разстояние другите хищници, които биха могли да обезпокоят овцете, в които растеше струунът. Тези норки обаче бяха родени обезумели.

Цели поколения бяха отглеждани като напълно побъркани до мозъка на костите си: Живееха само за да умрат и умираха, за да могат да живеят. Това бяха котита на Норстрилия. Животни, в които страхът, яростта, гладът и сексът бяха изцяло преплетени; животни, които можеха да се самоизяждат или да се изяждат едно друго; животни, които надаваха убийствен писък, когато изпитваха любовна страст; животни, които бяха родени да притежават отвратителна, свирепа и

смъртна омраза и които оцеляваха, само защото докато бяха будни, през цялото време бяха здраво вързани — всяка лапа поотделно — върху кушетки, за да не се наранят сами или едно друго. Мама Хитън ги оставяше будни едва няколко мига през целия им живот. Те растяха и убиваха. Събуждаше едновременно само по две.

Целият този следобед тя ходи от клетка на клетка. Спящите животни бяха потънали в дълбок сън. Храната се вливаше в кръвта им; понякога прекарваха в сън години без изобщо да се събудят. Тя се занимаваше с тях само когато мъжките бяха наполовина будни, а женските — достатъчно възбудени, за приемат ветеринарната ѝ намеса. Трябваше да откъсва малките, още щом спящите цм майки ги раждаха. Сетне ги отглеждаше в първите, щастливи седмици на детството им, докато започнеше да се проявява природата им на зрели животни, когато очите им почервенияха от безумие и ярост и почваха да изразяват емоциите си чрез остри, ужасни откъслечни писъци, които кълтяха в сградата; когато хубавите им, космести личица се изкривяваха, лудите им, ярки очи се въртяха, а острите нокти на лапите им се втвърдяваха.

Този път не събуди нито едно. Напротив, пристегна ремъците им. Спря храненето им. Даде им стимулиращо лекарство със забавен ефект, което, след като се събудеха, щеше да ги доведе моментално до пълно отърсване от съня, без обичайния първоначален унес.

Най-накрая сама взе успокоително, облегна се на стола си и зачака сигнала, който щеше да дойде.

Когато настъпеше шокът и сигналът пристигнеше, щете да се наложи да извърши онова, което и преди бе правила хиляди пъти. Щеше да пусне в лабораторията непоносимия шум.

Стотици норки-мутанти щяха да се разбудят. Още със събуждането си щяха да се впуснат в живота с глад, с омраза, с ярост и със секс; щяха да се нахвърлят върху ремъците си; щяха да се устремят да убиват — да убиват малките си, да се убиват един друг, да убият нея самата. Щяха да се бият с всекиго и навсякъде, готови на всичко, за да съществуват.

Знаеше го много добре.

В средата на помещението имаше тунер. Той представляваше приемник, който бе в състояние да обхваща целия честотен диапазон

от телепатични връзки. Тъкмо в този тунер се вливаха съсредоточените емоции на мъ-ненките котита на Мама Хитън.

Яростта, омразата, страхът и сексът бяха довеждани извън границите на поносимото и оттам нататък — усилявани. Сетне радиовълната, по която този телепатичен сигнал бе усилян, се излъчваше към студиото досами лабораторията, а после — към високите кули, пръснати по хребетите на хълмовете отвъд долината, в която бе разположена лабораторията. А луната на Мама Хитън, която се въртеше около своята ос, отразяваше сигнала.

От фасетите на луната сигналът стигаше до спътниците — шестнайсет на брой, част от системата за контрол.

Те покриваха не само космоса, но и близкия подкосмос.

Норстрилийците бяха помислили за всичко.

На контролния панел на Мама Хитън се появиха късите сигнали за тревога.

Съобщението дойде. Палецът ѝ изтръпна от натискането на бутона.

Норките се разбудиха.

В лабораторията се разнесе остър писък.

Помещението моментално се изпълни с шум от боричкане, съскане, ръмжене и виене.

На фона на животинските гласове се чуваше и звук: отсечен, дращещ звук, сякаш градушка чукаше по замръзнало езеро. Издаваха го острите нокти на лапки-те на стотици норки, които се опитваха да си пробият път през металните панели.

Мама Хитън долови клокочене. Една от норките бе успяла да освободи лапата си и очевидно се бе вкопчила в собственото си гърло. Тя разпозна шума от раздиране на козина, от разкъсване на вени.

Опита се да долови спирането на този шум, но не можеше да бъде сигурна. Останалите вдигаха голяма глъчка. Една норка по-малко.

Там, където бе седнала, бе отчасти защитена от телепатичното предаване, но само отчасти. И самата тя, макар да бе толкова възрастна, усети как изпитва странни, необуздени желания. Почувства силна омраза, като тази на съществата, които страдаха далеч по-силно от нея — страдаха ужасно, след като не бяха защитени от вградената защита на норстрилийската комуникационна система. Усети как в нея затуптя отдавна забравена страст — изпита силно желание за неща, за

които не подозираше, че ги бе запомнила. Премина през спазъма на страха, излъчван от стотици животинки.

А зад всичко това трезвият ѝ разум продължи да пита: „Колко още мога да издържа? Колко още ще се налага да изтърпя? Господи Боже, бъди добър към твоя народ тук, на този свят! Бъди милостив и към горката мен!“

Светна зелената лампа.

Тя натисна един бутон отстрани на стола си. Газът изсъска. Докато губеше съзнание, тя знаеше, че в този миг и нейните котита щяха моментално да изпаднат в безсъзнание.

Щеше да се събуди преди тях и да се заеме със задълженията си; да провери колцина са останали живи, да вземе онази, която си бе разкъсала гърлото, да изнесе и умрелите от сърдечен удар, да ги преподреди, да превърже раните им, да се погрижи за живите и заспалите — спящи и щастливи — размножаващи се, живеещи в съня си — докато не дойде следващият сигнал, за да ги събуди да защитят богатствата — благословия и проклятие на нейния роден свят.

6.

Всичко вървеше точно както трябва. Лавъндър намери нелегален планоформ. Това съвсем не беше малко постижение, тъй като корабите-планоформи бяха под строг контрол и да се сдобиеш с незаконен кораб бе толкова тежка задача, че една планета на мошеници можеше да работи цяла вечност за постигането ѝ.

Лавъндър бе щедър с парите — парите на Бенджакомин.

Честно придобитото богатство на планетата на крадците влезе в работа, с него бяха платени фалшификациите и големите дългове, в компютрите бяха вкарани измислени сделки за кораби, товари и пътници, които бе почти невъзможно да се проследят, след като попаднеха в хаоса на търговията на хиляди светове.

— Нека плати за това — рече Лавъндър на един от съучастниците си, несъмнен престъпник, който в същото време бе и норстрилийски агент. — Това е все едно да плащаш с престъпни пари за добро дело. Най-добре ще е да похарчиш колкото можеш повече.

Малко преди Бенджакомин да излети, Лавъндър изпрати допълнително съобщение. Изпрати го направо по изпълнителния капитан, който обикновено не пренасяше съобщения. Този изпълнителен капитан обаче бе запасен командир от норстрилийския флот, на когото бе внимателно внушено да не изглежда като такъв.

Съобщението се отнасяше до разрешителното за планоформа — още двайсетина таблетни струун, които щяха да заробят Виола Сидерея за стотици и стотици години. Капитанът каза:

— Няма нужда да предавам това съобщение. Отговорът е да.

Бенджакомин влезе в командната кабина. Това противоречеше на правилата, но той бе наел кораба именно за да ги нарушава. Капитанът го изгледа строго.

— Вие сте пътник. Излезте.

Бенджакомин рече:

— На борда ви е малката ми яхта. Аз съм единственият пътник, освен екипажа ви.

— Излезте. Ако ви хванат тук, ще последва глоба.

— Няма значение — рече Бенджакомин. — Ще я платя.

— Ще я платите ли? — каза капитанът. — Не можете да платите двайсет таблетки струун. Това е смешно. Никой не може да се сдобие с толкова струун.

Бенджакомин се разсмя. Мислеше си за хилядите таблетки, които скоро щеше да има. Единственото, което трябваше да направи, бе да напусне планоформа, да атакува веднъж, да мине покрай котитата и да се завърне.

Силата и богатството му произтичаха от факта, че знаеше как можеше да ги постигне. Ипотеката от двайсет таблетки струун срещу тази планета бе твърде ниска цена, щом щеше да се спечели хиляда към едно.

— Не си струва — каза капитанът. — Не си струва да рискувате двайсет таблетки, за да сте тук. Аз обаче мога да ви кажа как да влезете в комуникационната мрежа на Норстрилия, ако можете да платите за това двайсет и седем таблетки.

Бенджакомин се сепна. В един миг му се стори, че ще умре. След всичките тези усилия, след цялата подготовка — мъртвото момче На плажа, хазартната игра с кредита — изведнъж се изправил срещу този неочакван противник!

Реши да не се поддава на уплахата. — Какво ви е известно? — попита Бенджакомин.

— Нищо — рече капитанът. — Споменахте Норстрилия.

— Това, да — рече капитанът.

— Щом споменахте Норстрилия, значи сте се сетил. Кой ви каза?

— Къде другаде би търсил човек безкрайното богатство? Ако успеете да се измъкнете с него. Двайсет таблетки са нищър за човек като вас. — Те означават двеста години труд на триста хиляди души — рече мрачно Бенджакомин. — Когато се измъкнете с богатството, ще притежавате много повече от двайсет таблетки, народът ви — също.

И Бенджакомин си представи хилядите и хиляди таблетки.

— Да, знам това.

— А ако не се измъкнете с него, си получавате обратно полицата.

— Става. Добре. Вкарайте ме в мрежата. Ще платя двайсет и седем таблетки.

— Дайте ми полицата.

Бенджакомин отказа. Той бе опитен крадец и бе винаги нащрек спрямо другите крадци. Сетне размисли. Това бе върховният миг на живота му. Трябваше да рискува и да заложи на някого. Налагаше се да заложи полицата.

— Ще я маркирам и ще ви я върна. Бенджакомин бе толкова развълнуван, че не забеляза как полицата бе пъхната в дупликатор, че сделката бе регистрирана и съобщението за това отиде до Центъра в Олимпия; ипотеката на планетата Виола Сидерея щеше да бъде кредитирана от някои търговски агенции на Земята за следващите триста години. Бенджакомин си получи полицата обратно. Почувства се като честен крадец. Ако умре, полицата ще се изгуби и на народа му няма да се налага да плаща. Ако сполучи, ще плати дребната сума от собствения си джоб.

Бенджакомин седна. Изпълнителният капитан дръпна лостовете за контакт. Корабът се наклони.

През следващия половин час летяха; капитанът носеше пространствен шлем, опипваше, търсеше и налучкваше пътя си стъпка по стъпка — право към дома си. Трябваше да забавя полета, инак Бенджакомин можеше да се досети, че е попаднал в ръцете на двойни агенти.

Но капитанът бе добре обучен. Толкова добре, колкото и самият Бенджакомин. Пътуваха заедно — агенти и крадец.

Планоформираха в комуникационната мрежа Бенджакомин се ръкува с изпращачите си от екипажа.

— Можете да отлетите веднага щом се обадя.

— Бог с вас, сър — рече капитанът.

— Бог с мен — рече Бенджакомин.

Качи се в космическата си яхта. След по-малко от секунда в реалния космос, пред него се замержелея сивата безкрайност на Норстрилия. Корабът, приличен на огромен склад, планоформира и изчезна, а яхтата остана сама.

Започна да се спуска.

Докато се спускаше, Бенджакомин изпита един отвратителен миг на объркване и ужас.

Той никога нямаше да узнае за жената под себе си, но тя го усети отчетливо в онзи миг, в който приемаше многократно усилената ярост на котитата. Чувстви-телното му съзнание потрепери от удара. В

последвалото само секунда или две продължение — а тези секунди бяха равни на траещо сякаш с месеци състояние на бо-лезнено, пиянско объркване — Бенджакомин Боузърт изхвърча отвъд рамките на собствената си личност. Препредаденият от луната сигнал хвърли срещу него мозъците на норките. Съзнанието му се преобразуваше, за да възприеме всичките онези „евентуални възможности“, ужасните неща, които никога не бяха се случвали на нито един човек. Сетне свръхтоварът на стреса просто изтри хитрия му ум напълно, превърна го в бял лист.

Подсъзнанието му продължи съществуването си малко по-дълго.

Тялото му се бори няколко минути. Подлуден от похот и глад, той се загърчи в пилотското кресло — бе ухапал дълбоко собствената си ръка. Водена от страстно желание, лявата ръка разкъса лицето му и изтръгна ля-вото око. Той изкрещя с животинска страст в опита си да се саморазкъса... при това не съвсем безуспешно. Смазващото телепатично съобщение на Малките Котита на Мама Хитън смилаше мозъка му. Норките-мутанти бяха напълно будни.

Препредаващите спътници бяха отровили цялото пространство около него с безумието, с което бяха по-растени норките.

Тялото на Боузърт не живя много дълго. Само след минути артериите бяха разкъсани, главата му се отпусна напред и яхтата се понесе безпомощна към складовете, които би трябвало да нападне. Прибра я норстрилийската полиция.

И самите полицаи бяха засегнати. Всички бяха болни. Всичките — с побледнели като платно лица. Някои бяха повърнали. Бяха преминали през телепатичния пръстен в най-тънката и най-слабата му точка. Но и това бе достатъчно, за да пострадат.

Не искаха да узнаят.

Искаха да забравят.

Един от по-младите полицаи погледна трупа и рече:

— Какво на този свят би могло да накара един мъж да постъпи така със себе си?

— Избрал си е неподходяща работа — каза капитанът на полицаите.

Младият полицаи попита:

— И каква е тази неподходяща работа? — Опита се да ни ограби, момко. Но ние сме защитени, макар и да не ни се иска да узнаем как. Младият полицай, унизен и на ръба да избухне от яд, изглеждаше тъй, сякаш щеше да прояви неподчинение спрямо по-старшия по чин; не можеше повече да погледне трупа на Бенджакомин Боузърт. По-възрастният рече:

— Няма нищо. Не се е мъчил дълго преди да умре. Този е мъжът, който преди бreme уби момчето Джони.

— О, той ли е? Толкова скоро?

— Ние го подмавихме — кимна старият полицай. — Оставихме го да намери сам смъртта си. Това е животът ни. Не е лесен, нали?

Вентилаторите шушнеха тихо и леко. Животните отново спяха. Струя свеж въздух обля Мама Хитън. Телепатичното предаване още продължаваше. Тя можеше да усети себе си, бараките, луната с нейните фасети, малките спътници. От крадеца нямаше и следа.

Изправи се с мъка на крака. Одеждите ѝ бяха мокри от пот. Нуждаеше се от душ и от чисти дрехи.

А в Люлката на човечеството Веригата на търговските кредити изпищя пронизително, за да привлече вниманието на хората. Младшият подначалник на служба та приближи до машината и протегна ръка. Машината изхвърли в пръстите му полица. Той я разгледа.

— Дебит Виола Сидерея — кредит по перо „Непредвидени“, Земя — получател (норстрилииска сметка) — четиристотин милиона човеко-мегагодини.

Макар и сам в залата, той подсвирна.

— Ние всички ще сме вече умрели — със или без струун — преди да успеят да изплатят такава сума!

И той се запъти да съобщи новината на приятелите си.

След като не получи обратно полицата, машината отпечата нова.

АРТЪР КЛАРК

ЮПИТЕР ПЕТ

Професор Фостър беше толкова дребен, че за него трябваше да се изработи скафандър по мярка, но това, което му липсваше от гледна точка на физическите дадености, той компенсираше с лихва чрез бясната си напористост и решителност. Впрочем — често срещано явление.

Когато се запознах с него, той вече беше прекарал двадесет години от живота си в преследване на своята непостижима мечта. Но по-важното от практична гледна точка бе, че беше успял да убеди мнозина трезви бизнесмени, делегати на Световния съвет и ръководители на научни тръстове, да му предоставят достатъчно средства от своите фондове за оборудване на космически кораб, специално за неговата експедиция. И независимо от всичко, което се случи по-нататък, аз продължавам да считам, че неговото най-значително постижение се състоеше именно в това.

Когато напуснахме Земята, корабът „Арнолд Тойнби“^[1] носеше на борда си екипаж от седем души. Освен професора и неговия главен помощник Чарлз Аштън, там се намираха и членовете на постоянния триумвират — пилот-навигатор-инженер, както и двама завършващи обучението си студенти — Бил Хокинс и моя милост. До този момент никой от нас не беше летял в космоса и ние бяхме толкова развълнувани от цялото това приключение, че въобще не се интересувахме дали ще успеем да се върнем обратно на Земята преди започването на следващия семестър. Подозирахме, че нашият наставник гледаше на този въпрос по същия начин като нас. Характеристиката, която той ни бе написал, беше шедьовър на неяснотата, но ние получихме възможност да летим, тъй като хората, които разбираха нещичко от марсианските писмена, можеха да се преброят, извинете за клишето, на пръстите не на двете, а на едната ръка.

Всъщност бяхме се насочили не към Марс, а към Юпитер, и ползата от нашите специални умения изглеждащо малко съмнителна. Все пак ние знаехме това-онова за теориите на професора и на тази база бяхме изградили някои доста проникателни предположения: Те се потвърдиха частично на десетия ден от полета.

Професорът ни извика и когато се явихме пред него ни зараглежда замислено. Дори при нулева сила на тежестта^[2] той успяваше да съхрани достойнството си, докато най-доброто, което се удаде на нас, беше да увиснем на най-близката дръжка, полюшвайки се насам-натам като водорасли. Може и да греша, но останах с впечатлението, че докато поглеждаше ту към мен, ту към Бил, той си мислеше: „За какви грехове ме наказваш, Господи?“ След малко въздъхна дълбоко, сякаш искаше да каже: „Е, вече е твърде късно да се направи каквото и да било по този въпрос...“ и започна да говори по своя бавен и търпелив начин, към който се придържаше винаги, когато обясняваше нещо. Това беше дежурният тон, който използваше, когато разговаряше с нас и точно сега ми идва на ум — но както и да е, това няма особено значение...

— Откакто напуснахме Земята — подхвана професорът, — нямах удобен случай да ви разясня целта на тази експедиция. Вероятно вие вече имате своите догадки.

— Мисля, че се досещам — отвърна Бил.

— Е добре, давай! — В очите на професора се появи странно пламъче.

Аз положих всички усилия, за да спра Бил, но кажете ми, опитвали ли сте се да ритнете някого незабелязано в състояние на безтегловност?

— Вие желаете да откриете доказателства — искам да кажа „повече доказателства“ — които биха потвърдили вашата теория за дифузията на извънземните култури.

— А имате ли някаква представа защо отивам да ги търся именно на Юпитер?

— Не съвсем, но предполагам, че се надявате да намерите нещо на някоя от луните.

— Чудесно, Бил, чудесно. Юпитер има петнадесет известни спътника, чиято обща площ се равнява на половината от земната повърхност. Откъде би започнал да дириш, ако имаше една-две

излишни седмици на разположение? Ще ми бъде много интересно да узная.

Бил хвърли неуверен поглед към професора — сигурно го заподозря в сарказъм.

— Не разбирам много от астрономия — каза той. — Все пак, доколкото ми е известно, Юпитер има четири големи спътника. Е, аз бих се захванал именно с тях.

— За твоє сведение, тези спътници се наричат Йо, Европа, Ганимед и Калисто. Площта на всеки един от тях е равна на Африка. Може би ще ги огледаш по азбучен ред?

— Не — отговори Бил, — ще започна от най-близкия до Юпитер.

— Не мисля, че трябва да пилеем повече време, за да изследваме мисловните ти процеси — въздъхна професорът, който явно очакваше с нетърпение началото на старателно подготвената си реч. — Във всеки случай, ти грешиш. Ние няма да обикаляме около големите спътници. Те са изследвани от космоса чрез фотоснимки, а и немалка част от повърхността им е проучена. И не представляват интерес от археологическа гледна точка. Ние летим към обект, който досега въобще не е бил посещаван.

— Не и на Юпитер — изпъшках аз.

— Не, за Бога, не сме чак толкова смели. Но ние наистина ще отидем по-близо до него, отколкото който и да е друг преди нас.

Той спря замислено.

— Куриозно е, както знаете, а много е вероятно и изобщо да не знаете, че пътуването между спътниците на Юпитер е почти толкова трудно, колкото и между отделните планети на Слънчевата система, макар че разстоянията са далеч по-незначителни. Това се дължи на страхотното гравитационно поле на Юпитер и на огромната скорост, с която се въртят неговите спътници. Най-близкият до планетата се движи почти със скоростта на Земята, а за пътуване от Ганимед до него, въпреки че то трае само ден и половина, е необходимо толкова гориво, колкото и за пътуване от Земята до Венера. Именно това пътешествие ще осъществим ние. Никой досега не го е предприемал, защото никой не се е сещал за някаква причина, която би оправдала големите разходи. Диаметърът на Юпитер Пет е само тридесет километра, така че той никога не е представлявал някакъв особен интерес. Не са посещавани дори някои от по-външните спътници, до

които може да се стигне много по-лесно, тъй като е трудно да се намери основание за изразходването на толкова значителни количества ракетно гориво.

— Тогава защо ние го пилеем? прекъснах го нетърпеливо аз.

Цялата история започваше да ми звучи като в поговорката за дивото и питомното, макар че доколкото всичко беше интересно и не много опасно, нямах особени възражения.

Може би трябва да си призная, че по онова време не вярвах на ни една дума от теориите на професор Фостър (макар че благоразумно си мълчах, както и мнозина други). Естествено, аз разбирах, че професорът е голямо светило в своята област, но за себе си бях отрекъл някои от най-фантастичните му идеи. В края на краищата наличният доказателствен материал бе толкова оскъден, а заключения му — толкова революционни, че беше трудно да не се усъмниш.

Вероятно още си спомняте колко бе удивен светът, когато първата марсианска експедиция откри останките не на една, а на две древни цивилизации. И двете са били много напреднали, но изчезнали преди около пет милиона години. Причината за гибелта им и досега си остава неизвестна. Едва ли е избухнала война, тъй като според всички налични данни цивилизациите изглеждат са поддържали дружески отношения помежду си. Едната от двете раси се състояла от индивиди, подобни на насекоми, а членовете на другата приличали в известна степен на влечуги. Според изследванията насекомоподобните са били истинските марсианци. Влечугоподобните, които обикновено биват причислявани към т.нар. „Култура Х“, се появилиа историческата сцена по-късно.

Така поне считаше професор Фостър. Явно за представителите на „Култура Х“ средствата и начините за пътуване из космоса не са представлявали тайна, тъй като развалини от техните особени кръстовидни градове са били открити и на Меркурий.

Фостър предполагаше, че те са се опитали да колонизират всички по-малки планети. Земята и Венера са били изключени от плановете им поради прекалено силната гравитация. За професора фактът, че на Луната и до момента не са открити следи от „Културата Х“, представляваше източник на известно разочарование. Все пак той беше уверен, че откриването им е само въпрос на време. Според общоприетата теория за „Култура Х“, нейните представители, дошли

първоначално от някоя от по-малките планети или сателити, бяха установили мирен контакт с марсианците — единствената друга интелигентна раса в Слънчевата система през онази епоха — и впоследствие бяха загинали едновременно с марсианс-ката цивилизация. Професор Фостър обаче имаше по-смела хипотеза: той беше убеден, че, „Културата Х“ беше дошла в Слънчевата система от далечния космос. Това, че никой друг не споделяше предположенията му, за него беше едно досадно обстоятелство... Но пък и той е един от тези хора, които се чувстват добре само когато са в малцинство.

От мястото си виждах през илюминатора на кабината Юпитер, докато професорът разкриваше своя съкровен план. Гледката беше красива: можех да различа екваториалните облачни пояси, както и три от спътниците, които напомняха на ситни звездици в близост до планетата. Запитах се кой от спътниците е Ганимед, нашата първа спирка по пътя към целта.

— Ако Джек бъде така добър да съсредоточи вниманието си върху разговора ни — продължи професорът, — ще ви обясня защо се отпавихме толкова надалече. Знаете, че миналата година прекарах доста време сред руините в сумрачната зона на Меркурий. Може би сте чели моята публикация по въпроса, която излезе в поредицата на Икономическия факултет на Лондонския университет. Може би дори сте били там в часа на лекцията, ко-ято изнесох — спомням си раздвижванията на аудиторията в дъното на залата. Но има нещо, което тогава не споделих с никого, и то е, че при проучванията си на Меркурий се сдобих с важна информация, която според мен ще доведе до разкриването на действителния произход на „Култура Х“. Наложих си да премълча, макар че бях твърде изкушен да отговоря, когато хора като д-р Хотън се опитваха да остроумничат за моя сметка. Но це възнамерявах да рискувам и да допусна някой друг да стигне дотук, преди да съм успял да организирам тази експедиция. Сред моите находки на Меркурий имаше един доста добре запазен барелеф с изображение на Слънчевата система. Както знаете, това не е първото откритие от подобен род — известно ви е, че в изкуството на марсианците и на „Култура Х“ астрономическите мотиви се срещат често. Но на моя барелеф срещу някои планети, включително Марс и Меркурий, бяха нанесени странни символи. Тогава си помислих, че този образец има историческо значение. И най-интересното бе, че

вниманието на създателите му бе насочено особено силно към малкия Юпитер Пет — един от най-незначителните измежду всички спътници. Убеден съм, че на този Пети има нещо, което представлява ключ към разрешаването на целия проблем с „Култура Х“ и сега отивам там, за да го откроя.

Доколкото си спомням, нито Бил, нито аз бяхме кой знае колко впечатлени от историята на професора. Може би поради някакви непонятни свои съображения представителите на „Култура Х“ действително са оставили следи от своята материална култура на Юпитер Пет. Интересно би било да се потърсят, но едва ли имаха чак толкова голямо значение, каквото им предаваше професорът. Мисля, че той беше доста разочарован от липсата на ентузиазъм у нас, но в известна степен сам беше виновен за този резултат, тъй като далеч не ни бе разказал всичко, което му беше известно. Това установихме малко по-късно.

След около седмица кацнахме на Ганимед, най-голямата луна на Юпитер. Ганимед бе единственият измежду спътниците, на който имаше постоянна база. Там бяха разположени обсерватория и геофизична станция, обслужвани от около петдесетима учени. Те бяха доста зарадвани да посрещнат посетители от външния свят, но професорът нямаше търпение да заредим възможно най-бързо и отново да потеглим на път. Естествено фактът, че се отправяхме към Пети, събуди значителен интерес, но професорът си затрая, а и ние не можехме да се раздрънкаме, тъй като не ни изпускаше от погледа си.

Ганимед е твърде любопитно място и ние много по-подробно го разгледахме, когато се върнахме. Тъй като по този въпрос съм обещал да напиша статия в едно научно списание, сега няма да се спирам на него. (Между другото може би ще ви бъде интересно да прочетете броя на „National Astrographic“, който ще излезе през следващата пролет).

Полетът от Ганимед до „Петицата“ ни отне малко повече от ден и половина и докато траеше, ни внушаваше чувство на дискомфорт вследствие ежечасното уголемяване на Юпитер, който сякаш заплашваше да погълне цялото небе. Не разбирам много от астрономия, но нямаше как да не се замисля за чудовищното гравитационно поле, в което падахме. Лесно можеха да възникнат проблеми от всякакво естество. Например ако свършихме горивото,

можеше да се окажем неспособни да се върнем на Ганимед и тогава щяхме да паднем на самия Юпитер.

Щеше ми се да мога да опиша какви чувства изпитвахме при вида на тази колосална сфера с бушуващите урагани, които се въртяха в небето пред нас. Даже опитах да го направя, но някои от моите приятели с по-изявени литературни наклонности, които прочетоха съчинението ми, ме посъветваха да скъсам написаното. (Впрочем, те ми дадоха и още много други съвети в този дух, но ако ги бях приел насериозно, тази история въобще Нямаше да види бял свят.)

За щастие досега са публикувани толкова много цветни снимки на Юпитер, направени от съвсем близко разстояние, че вие сигурно сте виждали някои от тях. Може дори да би е попадала точно онази, която стана причина за нашите бъдещи неприятности.

Накрая Юпитер спря да расте: ние влязохме в орби-тата на Пети и скоро щяхме да настигнем тази малка луна, която препускаше около планетата. Всички от еки-пажа се бяхме наблъскали в командния пункт в очакване да зърнем за първи път целта на нашата експедиция — поточно онези от нас, които бяха успели да се намърдат вътре овреме. Бил и аз стояхме в коридора и само проточвахме вратове над раменете на останалите ни спътници.

Нашият пилот, Кингсли Сърл, седеше както винаги невъзмутимо в креслото си. Ерик Фултън, инженерът замислено дъвчеше мустаците си, загледан в показанията на горивния разходомер, а Тони Гроув манипулираше като магьосник, приведен над навигационните си таблици.

Професорът сякаш се беше сраснал с окуляра на теле-перископа. Внезапно той потръпна и чухме изсвирването на дълбоко поетия от него въздух. След минута, без да произнесе нито дума, той кимна на Сърл, който зае мястото му пред окуляра. Ситуацията се повтори и Сърл отстъпи окуляра на Фултън. Когато и Гроув на свой ред реагира по същия начин, на нас ни писна да чакаме. Нахълтахме вътре и след кратко противоборство завладяхме окуляра.

Не знам какво точно очаквах да видя и вероятно останах разочарован именно поради неясните си възжеления. Там, в пространството, висеше една гърбава луна, чийто „нощен“ сектор беше осветен слабо от отразената светлина на Юпитер. И това беше всичко, което се забелязваше на пръв поглед.

След по-продължително виране съзрях повече детайли, както това се случва и с вас, когато се застоите зад телескопа. На повърхността на сателита имаше слабо очертани кръстосващи се линии и внезапно очите ми доловиха модела на тези линии в неговата цялост. Тъй като действително ставаше дума за модел: линиите покриваха Юпитер Пет със същата геометрична точност, както линиите на паралелите и меридианите разделят маке-та на земното кълбо. Предполагам, че в този момент и аз съм издал онова изсвирване, тъй като Бил побърза да ме изблъска, за да се вреди.

Следващото, което си спомням, беше самодоволният вид на професор Фостър, когото започнахме да обсипваме с въпроси.

— Разбира се — обясняваше той, — не съм изненадан толкова, колкото вие. Освен доказателствения материал, с който се сдобих на Меркурий, аз разполагах с още доста данни. Имам приятел в обсерваторията на Ганимед, когото заклек да пази тайна и който през последните няколко седмици беше под значително напрежение. За всеки, който не е астроном, е изненадващо, че в тази обсерватория не се обръща достатъчно внимание на спътниците. Големите телескопи се използват за наблюдение на извънгалактичните мъглявини, а малките през цялото време са ориентирани към Юпитер. Единственото, което Обсерваторията предприе по отношение на Пети, беше да измери неговия диаметър и да направи няколко снимки. Те не бяха от такова качество, че да се видят следите, които ние току-що забелязахме — иначе досега щеше да бъде извършено по-подробно изследване. Помолих моя приятел Лоутън да насочи натам телескоп, съоръжен със сто и седемдесет сантиметров рефлексор и той веднага ги откри. Забеляза също и някои други подробности, на които не е било обърнато внимание преди. Пет има диаметър само тридесет километра, но яркостта му е значително по-голяма, отколкото се полага при такива размери. При сравняването на неговото алдеб... ал...

— Алbedo^[3]!

— Благодаря, Тони — та, при сравняването на неговото алbedo с това на останалите луни се вижда, че отразяващата му способност не отговаря на големината. Фактически тя съответства на повърхност от полиран метал, а не на скала.

— Ето кое обяснява всичко — възкликнах аз. — Народът на „Култура Х“ е покрил Пет с външна обшивка — също като сводовете,

които те са изградили на Меркурий, но тук мащабите са далеч по-внушителни.

Професорът ме изгледа съчувствено.

— Значи още не сте се досетили! — рече той.

Не мисля, че това беше съвсем справедливо от негова страна. Кажете откровенно, бие бихте ли направил, по-остроумна догадка при същите обстоятелства?

След три часа се приземихме на огромна метална равнина. Докато наблюдавах през илюминаторите, се почувствах като джудже. Една мравка, която пълзи по горната част на огромен горивен резервоар, вероятно изпит-ва същите чувства. Мержелеещата се грамада на Юпитер високо горе ни действаше потискащо. Дори обичайната самоувереност на професора изглежда бе заменена с благоговеен трепет.

Равнината не беше напълно еднообразна. Разчертавах я широки ленти, които съединяваха изумителните метални плочи. Именно тези ленти (или мрежата от кръстосани линии, която формираха) бяхме видели от космоса.

На около четвърт километър от нас имаше нисък хълм, или нещо, което в нормалния свят би се наричало хълм. Бяхме го забелязали при идването си, в процеса на внимателното изследване на малкия спътник. „Хълмът“ пред нас беше един от шестте подобни на него — четири бяха разположени на еднакви разстояния един от друг по екватора и други два — на полюсите. От само себе си се налагаше предположението, че това бяха входове към света под металната обшивка.

Познавам хора, които си въобразяват, че една разходка в скафандър по повърхността на планета със слабо притегляне и без атмосфера, е нещо много забавно. Да, но не е. Има толкова фактори, за които трябва да се мисли; толкова параметри, чиито стойности трябва да се следят и толкова предпазни мерки, които трябва да се съблюдават, че произтичащото от това напрежение надделява на романтичните очаквания. Поне за мен е така. Но трябва да си призная: при излизането от шлюза този път бях толкова развълнуван, че всички съвети ми бяха излетели от главата.

Силата на тежестта на Пет е толкова малка, че ридвижването чрез ходене е напълно изключено. Всички ние бяхме завързани един за

друг като алпинисти и пълзяхме по металната равнина, използвайки слабите импулси на реактивните си пистолети. Фултън и Гроув, най-опитните космонавти между нас, завършваха веригата от двата ѝ края, така че да могат да компенсират всяка неуместна стъпка от страна на хората от средната част.

Бяха ни необходими само няколко минути, за да достигнем набелязаната от нас цел. Тя представляваше широк и нисък купол с обиколка най-малко един километър. Замислих се дали това не е гигантски шлюз, достатъчно голям, за да позволи влизането на цял космически кораб. Нуждаехме се от късмет, в противен случай можеше да се окаже, че няма как да влезем, ако управляващите механизми не функционираха — дори и да работеха, не знаехме как да ги задействаме. Трудно може да се измисли нещо по-затормозяващо от тази ситуация, при която щяхме да бъдем принудени да останем отвън, без да можем да се доберем до най-голямата археологическа находка на века.

След като направихме четвърт обиколка около купола, открихме отвор в металната обшивка. Беше твърде малък, с напречен диаметър два метра и с толкова правилна форма, че в първия момент не разбрахме какво представлява. След това по радиото до нас достигна гласът на Тони:

— Това отворстие не е изкуствено. За него трябва да благодарим на някой метеор.

— Невъзможно — възрази професор Фостър. — Има твърде правилна форма.

Тони упорито настоя на своето:

— Големите метеори винаги оставят кръгли отвори, освен ако ударът не попадне в равнина, твърде близка до допирателната. Погледнете ръбовете: веднага може да се каже, че е имало някаква експлозия. Вероятно и метеорът, и обшивката са преминали направо в газообразно състояние и затова наоколо няма никакви парчета.

— Случват се такива неща — намеси се Кингсли. — От-кога ли е тази конструкция? Отпреди пет милиона години? Изненадан съм, че досега не намерихме други кратери.

— Може би сте прав. — Професорът беше твърде радостен, за да спори. — Във всеки случай аз влизам вътре пръв.

— Добре — отговори Кингсли, който като капитан имаше последната дума при подобни случаи. — Ще ви отпусна двадесет метра въже и ще седна на ръба на отвора, така че да можем да поддържаме връзка по радиото. Иначе обшивката ще екранира вашите сигнали.

И така, професорът беше първият човек, който влезе в Пет — смятам, че напълно заслужаваше тази чест. Ние се скупчихме наблизко до Кингсли, така че той можеше да ни предава всички новини, свързани с напредването на професора.

Той не стигна надалеч. Оказа се, че под външната обшивка има втора — което би трябвало да се очаква. Разстоянието между двете позволяваше на професора да остане прав. Дотам, докдето достигаше лъчът на неговия фенер, той осветяваше опорни елементи и усилващи греди. Не се виждаше нищо повече.

Изминаха двадесет и четири отегчителни часа, преди да се придвижим по-нататък. Накрая не се съдържах и попитах професора дали не се е сетил да вземе със себе си експлозиви, а той ме погледна обидено.

— На борда на кораба има достатъчно, за да ни изпратят на оня свят. Все пак не искам да рискувам и да повредя нещо, докато не съм се убедил, че няма друг начин да влезем.

Ето на това аз му викам търпение! Все пак разбирах неговата гледна точка. Какво са в крайна сметка няколко дни в сравнение с едно научно търсене, което вече му беше отнело двадесет години?

И кой мислите, че успя да намери пътя към вътрешността на спътника, след като вече се бяхме отказали от първоначалния подход към решаването на проблема? Вил Хокинс, представете си!

Близко до северния полюс на този малък свят той откри една действително гигантска метеоритна дупка с диаметър около 100 метра, която преминаваше и през двата защитни слоя на Пет. Отдолу се показваше трета обвивка, но по силата на едно чудодейно съвпадение, което се случва веднъж на няколко милиона години (стига да си имате на разположение), в първоначално направения кратер беше попаднал втори, по-малък метеор, който беше проникнал и през най-вътрешната обшивка. Пробойната беше достатъчна, за да може да се промъкне човек в скафандр. Един по един минахме през нея, като драпахме с главата напред.

Не вярвам, че някога ще преживея нещо по-странно от това, което изпитах, когато увиснах под огромния свод, подобно на паяк под купола на събора „Свети Петър“^[4]. Знаехме само, че пространството, което ни заобикаляше, бе огромно. Колко огромно не можехме да кажем, тъй като светлината на електрическите фенерчета не ни даваше възможност да съдим за разстоянията. В тази пещера без въздух и без прах лъчите естествено бяха напълно невидими. Когато ги отправяхме към покрива, се появяваха овали от танцуваща в далечината светлина, които постепенно изчезваха, а когато ги насочвахме надолу, виждахме размазани светлинни петна, които постепенно се разсейваха и не можеше да се различи нищо съществено.

Много бавно, под влиянието на минималната гравитационна сила, започнахме да падаме надолу, докато обезопасителните въжета не ни спряха. Над нас се забелязваше малката светла дупка, през която бяхме влезли. Тя беше доста отдалечена, но все пак действаше успокоително на психиката.

И в този момент, докато се полюлявах като махало с безкрайно бавни движения на края на своето въже, а около мен в тъмнината бляскаха като звезди фенерите на моите спътници, истината изведнъж проблесна в ума ми. Забравяйки, че преподавателите на всички са включени на една и съща вълна неволно извиках:

— Професоре, това не е планета! По-скоро е междוזвезден кораб.

После замълчах, обезпокоен дали не се изложих, като изрекох това предположение. Възцари се кратка, напрегната тишина, след което в ефира се понесоха едновременно гласовете на всички ни, като всеки изказваше своето мнение. Хаосът беше прекратен от гласа на професор Фостър, в който долових едновременно задоволство и изненада.

— Напълно си прав, Джек. Това е корабът, с който „Култура Х“ е пристигнала в Слънчевата система.

Чух как някой — май че Ерик фултън — възкликна недоверчиво:

— Това е фантастично! Кораб с диаметър тридесет километра!

— Именно вие би трябвало да сте наясно с този въпрос — отговори професорът с изненадваща мекота в гласа. — Представете си, че една цивилизация желае да пресече междוזвездното пространство. По какъв друг начин би могла да подходи към решаването на своя

проблем? Съвсем естествено е в космоса да бъде построен изкуствен планетоид — задача, чието изпълнение би могло да трае столетия. Тъй като корабът би следвало да представлява сам по себе си един завършен свят, който да може да осигурява живота на обитателите си в продължение на много поколения, той непременно трябва да е достатъчно масивен. Чудя се колко ли много слънца са посетили, преди да достигнат нашето и да разберат, че е дошъл краят на търсенията им. Сигурно са имали и по-малки кораби, с помощта на които са могли да слизат на различни планети, като през това време е трябвало да оставят кораба-майка някъде в пространството. Те са паркирали кораба си тук, в близка орбита до най-голямата планета, за да се намира на сигурно място — завинаги или поне докато не им потръбва отново. Това е логично: ако го бяха оставили да обикаля около Слънцето, параметрите на неговата орбита с времето биха били нарушени вследствие на действието на силите на привличане на планетите и тогава би могло да се стигне до загубата му. Тук подобно нещо просто не може да се случи.

— Кажете, професоре — обади се някой — бяхте ли отгатнали всичко това преди да тръгнем?

— Надявах се, че е така. Към това заключение насочваше целият наличен фактически материал. Винаги е имало нещо неестествено в спътник Пет, макар никой да не забелязваше. Защо тази самотна малка луна се върти толкова близо до Юпитер, докато всички останали спътници са седемдесет пъти по-отдалечени? От астрономическа гледна точка това е нелепо. А сега — стига толкова приказки. Чака ни работа.

И то каква! Седмината стояхме пред най-сензационното археологическо откритие на всички времена. Цял един свят — вярно, малък свят, изкуствен свят, но все пак свят — очакваше да го изследваме. И всичко, което можехме да направим, беше едно бързо и повърхностно разузнаване. Вероятно тук имаше материал за поколения изследователи.

Първата ни стъпка беше да спуснем мощни прожектори, захранвани чрез свързан с нашия космически кораб дълъг кабел. Те щяха да играят ролята на сигнален маяк, по който да се ориентираме, за да не се загубим. Освен това щяха да осветяват вътрешната повърхност на спътника. (Дори и след най-новите разкрития ми е

трудно да наричам Пет „кораб“.) Ние се спуснахме към лежащата под нас повърхност — при тази слаба гравитация падахме безпроблемно около един километър. Ударът при съприкосновението ни с повърхността бе омекотен от пружиниращите опорни пръти, с които предвидливо се бяхме снабдили.

Не искам да отнемам повече място и време с описанието на всички чудеса на спътник Пет. Вече има достатъчно снимки, карти и книги, посветени на тези въпроси. (Впрочем, моята собствена книга ще бъде публикувана от издателите Сиджуик и Джексън през следващото лято.) Бих желал да споделя с вас как се чувства човек, когато влезе за първи път в този странен метален свят, но за съжаление — знам, че звучи странно и е трудно да се повярва — не мога да се сетя какво точно изпитах, когато минахме през първата от големите входни шахти, чийто таван бе изгърбен над нас като гъбовидна шапка, Бях толкова развълнуван и зашеметен от събитието, че забравих за всичко останало. Все пак мога да си спомня колко впечатлен бях от истинските мащаби на конструкциите. Усещането не може да бъде предадено от никакви фотографии. Строителите на този свят идваха от планета с ниска гравитация и бяха гиганти — около четири пъти поедри от човека. Ние приличахме на пигмеи, които се движеха между сътвореното от тях.

По време на първото ни посещение въобще не успяхме да слезем на по-долните етажи, така че се сблъскахме само с малка част от тукашните научни чудеса, на останалите попаднаха следващите експедиции. Но дори и това ни беше достатъчно: предназначенията за обитаване част на кораба-спътник осигуряваше материал, за проучването на който нямаше да ни стигнат и няколко човешки живота. Вътрешното кълбо, което изследвахме вероятно някога е било обливано непрекъснато от изкуствена слънчева светлина, излъчвана от трипластовата обвивка, която го обгръщаше и едновременно с това предпазваше от изтичане на атмосферата в космическото пространство. При по-нататъшните описания не мога да не използвам широко възприетото днес название на представителите на „Култура Х“ — джовианци. Тук, на повърхността, джовианците старателно възпроизвели условията на света, който били напуснали неизвестно кога. Може би са имали ден и нощ, смяна на сезоните, дъждове и мъгли. Дори при заточението си са взели заедно със себе си едно малко

море. Водата все още беше на мястото си, представляваше замръзнало езеро с диаметър от три километра. Чувам, че вече се разработва план за електролиза на водата, с цел на Пет отново да се осигури атмосфера за дишане, след като бъдат отстранени повредите, причинени от метеорите.

Колкото повече опознавахме делото на извънземните, толкова повече у нас се засилваше симпатията към съществата, сред чиито творения бродехме първи след почти пет милиона години. Макар и да бяха гиганти от друга слънчева система, у тях имаше нещо общо с Човека. Печално, но факт — двете раси се бяха разминали за толкова нищожно малко според вселенските мащаби време.

Предполагам, че ние бяхме по-щастливи от всички останали археолози през цялата човешка история. Космическият вакуум не беше позволил нищо да се развали, а освен това джовианците бяха тръгнали да колонизират Слънчевата система, без да вземат със себе си дори корабното си имущество. Това беше едно доста необичайно обстоятелство. Под вътрешната повърхност на Пет всичко изглеждаше недокоснато от момента, в който беше приключило дългото пътуване на кораба. Може би пътешествениците са го запазили като свят паметник на изгубената си родина или пък са си мислели, че един ден може да им се наложи да го използват Отново.

Независимо от причината, всичко си стоеше така, както го бяха оставили неговите създатели. Понякога това ме плашеше. Случваше се с помощта на Бил да взема отпечатък на фрагмент от великолепната резба, а усещането за абсолютното безвремие на мястото свиваше сърцето ми. Тогава се оглеждах нервно, сякаш очаквах да зърна внезапно сенките на великаните, връщащи се с горда стъпка през входните отвори, за да продължат току-що прекъснатото изпълнение на задачите си.

На четвъртия ден открихме Галерията на изкуствата. Това беше единственото име, което можеше да ѝ се даде, тъй като нямаше начин да се сбърка предназначението ѝ. Когато Гроув и Сърл, на които беше възложено първоначалното бегло претърсване на южната полусфера, докладваха за своето откритие, решихме да съсредоточим всичките си усилия върху този обект. Не помня кой беше казал, че изкуството на хората разкрива тяхната душевност. Именно тук се надявахме да намерим ключа към разгадаването на „Културата Х“.

Сградата, в която се помещаваше галерията, беше огромна дори по стандартите на тази гигантска раса. Тя бе металическа, както и всички други конструкции на Пет, но това в никакъв случай не създаваше впечатление за нещо студено или механично. Върхът на постройката се извисяваше до половината от разстоянието до покрива на този изкуствен свят. Отдалеч неяснотата на детайлите подвеждаше окото, което можеше да установи известна прилика с готическа катедрала. Подлъгани от това случайно съвпадение, по-късните изследователи нарекоха зданието Храм. Но ние така и не попаднахме на следи от някаква джовианска религия. Все пак в наименованието Храм на Изкуствата имаше нещо твърде сполучливо и подходящо, така че то се утвърди и след това никой не можа да го промени.

Според нашите приблизителни изчисления в тази сграда бяха разположени между десет и двадесет милиона експоната — колекция, натрупвана през цялата история на една цивилизация, която вероятно бе много по-архаична от човешката. И именно тук аз се натъкнах на едно малко кръгло помещение, което на пръв поглед беше просто пресечната точка на шест разклоняващи се в различни посоки коридора. Бях се отклонил само за момент (трябва да призная — в нарушение на разпорежданията на професора) и сега реших да мина направо, за да се присъединя към останалите си спътници. Тъмните стени се носеха покрай мен, а светлината на фенера ми танцуваше по тавана. Там имаше издълбани надписи и аз бях толкова увлечен в стремежа си да открия познати групи от символи, че за известно време въобще не поглеждах към пода под нозете си. Сетне видях статуята и насочих снопа светлина към нея.

Първоначалното изживяване от мига, в който за пръв път се срещнете с някое велико произведение на изкуството, обикновено никога не се повтаря. В този случай характерът на творбата усилваше нейното въздействие. Бях първият човек, комуто бе съдено да добие представа за външния вид на джовианците. Отпреде ми несъмнено стоеше статуя на един от тях, изваяна с висше майсторство от натура.

Към мен бе обърната деликатна глава на влечуго, а невиждащите му очи се бяха втренчили в моите. Две от ръцете му бяха кръстосани пред гърдите, като че ли в израз на смирение, а другите две държаха инструмент, с неизвестно все още предназначение. Дългата, мощна опашка, която вероятно балансираше останалата част на тялото — като

при кенгуруто — беше опъната и отпусната на земята, с което се засилваше впечатлението за покой.

Нито в лицето, пито в тялото имаше нещо човешко. Например то въобще нямаше ноздри, а само отвори на врата, напомнящи хриле. И все пак фигурата дълбоко ме развълнува: никога не съм подозирал, че скулпторът на една чужда нам цивилизация е в състояние да преодолее чрез творбата си бариерите на времето и да надхвърли предопределената обособеност на своята култура по такъв категоричен начин. Присъдата, която професор фостър произнесе над тази статуя, беше кратка и абсолютно точна: „Нечовешко — и същевременно човешко“. Очевидно се различавахме морфологически доста от създателите на този свят, но най-важното бе, че имахме много общо в чувствата си.

Точно както могат да се отгатнат емоциите, изписани върху муцуната на куче или кон, така ми се струваше, че знаех какви чувства изразяваше и изправената пред мен статуя. Аз виждах мъдрост и достойнство, подобни на спокойната и уверена мощ, която излъчваше знаменитият портрет на венецианския дож Леонардо Лоредано, рисуван от Белини^[5]. Долавяше се и тъга — тъгата на една раса, която е направила върховно усилие и е осъзнала, че то е било напразно.

Все още не е известно защо тази статуя е единственото художествено изображение на представителите на джовианската цивилизация, което те са ни оставили. Едва ли може да се очаква, че при толкова висока степен на развитие това отсъствие е свързано с някакви табути. Навярно ще узнаем отговора на този въпрос едва когато разгадаем издълбаните по стените на помещението надписи.

Независимо от всичко, предназначението на статуята за мен е пределно ясно. Тя е била поставена тук, за да хвърли мост над бездната на времето и като приветствие към съществата, които евентуално биха тръгнали някой ден по дирите на нейните създатели. Може би именно заради това статуята бе по-дребна в сравнение с действителните размери на истинските джовианци. Дори в онези отдавнашни времена те трябва да са се досетили, че бъдещето принадлежи на Земята или на Венера и следователно на същества, които биха се почувствали джуджета пред гигантите от „Култура X“. Знаели са, че освен бариерата на времето би могла да се породи и бариера на мащабите.

След няколко минути вече бях обратно на път към кораба заедно с моите спътници и горях от нетърпение да разкажа на професора за находката. Той с неохота беше решил да почине малко, макар че се съмнявам дали през цялото време, докато бяхме на Пет, му се падаха средно повече от четири часа сън на денонощие...

Излязохме през пробойната на обшивката и се изправихме отново под звездите. Златната светлина на Юпитер заливаше огромната метална равнина. По радиото прозвуча гласът на Бил:

— Ха, професорът е преместил кораба!

— Глупости — отвърнах, — стои си точно там, където го оставихме.

След това обърнах глава и разбрах причината за грешката на Бил. Имахме си гости.

На около два километра встрани от нас беше кацнал втори кораб и доколкото можеха да преценят моите очи на неспециалист, той би могъл да се окачестви като точно копие на този, с който бяхме пристигнали. Когато нахълтахме през люка, заварихме професора със замъглени от недоспиването очи да изпълнява ролята на домакин. За наша изненада, но не и за наше неудоволствие, открихме, че един от тримата посетители е изключително привлекателна брюнетка.

— Това — изграчи професор Фостър с изморен глас — е мистър Рандолф Мейс, автор на редица научно-популярни книги. Сигурно сте чували за него. А това са — той се извърна към Мейс — страхувам се, че не можах да чуя добре имената на спътниците ви...

— Моят пилот, Доналд Хопкинс... и моята секретарка, Мериън Мичъл.

Изговарянето на думата „секретарка“ бе предшествано от едва забележима пауза, която обаче беше достатъчно многозначителна, за да присветне сигналната лампичка в главата ми. Не повдигнах неопределено вежди и не се усмихнах, но улових погледа на Бил, който казваше без думи: „Ако си мислиш това, което и аз си мисля, срамувам се заради теб.“

Мейс беше висок и мършав като скелет, е оредяла коса и безсмислено доброжелателна маска върху лицето — нещо като защитна окраска на човек, на когото се налага да се държи приятелски с твърде много хора.

— Предполагам, че както за мен, така и за вас тази среща е истинска изненада — произнесе писателят в изблик на не съвсем уместна сърдечност. — Никога не съм очаквал да попадна тук на някой, дошъл преди мен. Нито пък съм очаквал да видя всичко това.

— И... какво ви води насам? — попита Аштън, стараейки се въпросът му да не прозвучи като начало на разпит.

— Точно обяснявах на професора. Би ли ми подала онази папка, Мериън? Благодаря.

Той извади няколко много много фино изписани астрономични рисунки и ни ги раздаде. На тях бяха изобразени планетите, гледани откъм техните спътници — нещо, твърде разпространено като подход.

— Не се съмнявам, че сте виждали подобни картини и по-рано — продължи Мейс. — Но тук има една съществена особеност. Тези рисунки са отпреди сто години. Направени са от художник на име Чесли Бонестел и са публикува ни в списание „Лайф“ през 1944 г., далеч преди началото на космическата ера. Редакцията на списанието се обърна към мен с молба да пообиколя Слънчевата система и да видя доколко тези рисунки, разкриващи въображаемите представи на художника, съответстват на реалността. В юбилейния стогодишен брой репродукциите и снимките, които ще занеса, ще бъдат публикувани редом. Добра идея, какво ще кажете?

Трябваше да признаем, че идеята не е лоша. Само дето появата на втория кораб усложняваше доста нещата и аз започнах да се чудя какво щеше да предприеме в крайна сметка професорът. След това погледнах към мис Мичъл и реших, че нейното присъствие тук представляваше известна компенсация.

При всякакви други обстоятелства ние бихме били радостни да посрещнем втора изследователска експедиция, но в този случай трябваше да се мисли по въпроса за приоритета по отношение на откритието. Естествено Мейс щеше да бърза да се върне колкото е възможно по-скоро на Земята, щеше да изостави първоначалната си мисия и веднага да използва цялата си филмова лента върху която бе заснето това място. Трудно ми беше да си представя какво можехме да сторим, за да го спрем, пък и ние не бяхме съвсем сигурни, че желаем да го направим. Беше ни необходима подкрепата и публичността, които можехме да получим от пресата, но предпочитахме да действваме в момент и по начин, който ние щяхме да преценим като най-удачен.

Зачудих се доколко професорът е тактичен човек и зачаках най-лошото.

Независимо от моите предчувствия отначало дипломатическите ни отношения бяха задоволителни. Професорът беше осенен от блестящата идея да ни раздели по двойки, като към всеки от хората на Мейс беше прикрепен по един от членовете на нашата експедиция. Така ние щяхме да бъдем едновременно техни водачи и надзиратели. По този начин броят на изследователските групи се удвояваше и това значително увеличаваше темповете на нашата работа. При съществуващите досега условия, от съображения за сигурност не смеехме да работим поединично и това значително ни затрудняваше.

На следващия ден след пристигането на групата на Мейс професорът ни събра, за да ни разкрие към каква политика възнамерява да се придържа в близките дни.

— Надявам се да минем без недоразумения — каза той малко притеснено. — Моето мнение е, че те могат да ходят където поискат и да фотографират каквото пожелаят. Но е недопустимо да вземат каквото и да било. Също така не можем да им позволим да се върнат със своите материали на Земята преди нас.

— Не виждам как ще ги спрем — възрази Аштън.

— Е, макар че досега не възнамерявах да избързвам, при тези обстоятелства бях принуден да подам заявка за приоритет по отношение откритието на Пет. Миналата нощ я изпратих по радиото до Ганимед и в този момент вече би трябвало да е пристигнала в Международния съд в Хага.

— Никой не може да предяви претенции някое астрономическо тяло да бъде обявено за негова собственост. Тази договореност бе приета още през миналия век във връзка с колонизирането на Луната.

Професорът се усмихна накриво.

— Не забравяйте, че не се опитвам да анексирам астрономическо тяло. Аз предях иск, който обикновено се отправя в случаите на спасяване на изоставен кораб. Според международното право всеки такъв кораб принадлежи на спасителите си. При това искът е от името на Световната научна организация. Ако Мейс отнесе какво то и да било от Пет, на практика би извършил кражба. Утре кротко ще му обясня как стоят нещата, просто за да не му идват наум разни блестящи хрумвания.

Наистина идеята да се разглежда Пет като спасен кораб беше малко странна и аз можех да си представя как след завръщането ни у дома щяха да се разгорят някои много интересни юридически спорове. За момента обаче действията на професора осигуряваха определена защита на ценния обект и можеха да разколебят решението на Мейс да пристъпи към събиране на сувенири — или пък ние бяхме прекалено големи оптимисти, щом се надявахме на това.

След поредица от тънки организационни ходове успях да направя така, че да попадна в една двойка с Мериън по време на няколко от пътешествията ѝ във вътрешността на Пет. Изглежда Мейс нямаше нищо против, пък и не съществуваха причини, поради които да се притеснява. Космическият скафандър е най-сигурният начин — който някога е бил или ще бъде измислен — да се запази нечие целомъдрие. Толкова по-зле за мен.

Беше съвсем естествено от моя страна да я заведа в художествената галерия и да ѝ покажа находката си. Тя остана дълго неподвижна в съзерцание на статуята, когато я осветих с фенера си.

— Толкова е прекрасна — успя да се съвземе накрая тя. — Само като си помисли човек как е стояла тук в очакване, в мрака, през всичките тези милиони години. Ще трябва да ѝ дадете някакво име!

— Вече го сторих. Кръстих статуята „Посланикът“

— Защо?

— Смятам я за пратеник, който носи поздравии за нас. Създателите му са знаели, че един ден някой непременно ще дойде тук и ще я намери.

— Май че сте прав. Посланикът... Наистина ѝ подхожда. Не ви ли се струва, че излъчва благородство, а също и някаква огромна тъга?

Убедих се, че Мериън беше много интелигентна жена. Удивително лесно възприе моята гледна точка и демонстрираше интерес към всичко, което ѝ показвах. Но „Посланикът“ я очарова повече от всичко друго и тя постоянно се връщаше към него.

— Знаете ли, Джек, трябва да вземете тази скулптура на Земята — каза тя. (Мисля, че този разговор се със тоя на следващия ден, след като и Мейс също я беше разгледал.)

Аз въздъгнах.

— Професорът също би желал, но тя изглежда тежи цял тон. Няма да ни стигне горивото. Боя се, че ще трябва да почакаме до

следващия път.

На лицето ѝ се изписа озадачено изражение и тя се понечи да протестира:

— Но нали предметите тук нямат тегло...

— Това е съвсем различно — започнах да ѝ обяснявам аз. — От една страна е теглото, а от друга — инерцията и между тях има съществена разлика. Инерцията... Е, няма значение. Капитан Сърл ни заяви категорично, че няма как да я откараме до Земята.

— Колко жалко — въздъхна Мериън.

Забравих за този разговор до нощта преди старта. Бяхме оставили зад гърба си още един напрегнат и изтощителен ден, през който опаковахме оборудването си.

Разбира се, една част от него оставихме, за да улесним бъдещите експедиции. Вече бяхме изразходвали цялата си фотолента. Както отбеляза Чарли Аштън, ако в този момент срещнем жив джовианец, нямаше да има на какво да запечатаме това събитие. Мисля, че на всички ни се искаше да си починем, да подредим впечатленията си и да се съвземем от този толкова непосредствен контакт с една чужда цивилизация.

Корабът на Мейс, „Хенри Люс“^[6], също беше почти готов за отлитане. Щяхме да потеглим едновременно, което удовлетворяваше напълно професора — той нямаше чак толкова доверие на Мейс, че да го остави сам на Пет.

Всичко беше готово, когато, преглеждайки нашите записи, внезапно открих, че липсваха шест ролки експониран филм. На тях бяха заснети всички надписи от Храма на Изкуствата. Поразмислих се малко и си спомних, че ми бяха поверили да ги пазя, а аз ги бях оставил върху един корниз в Храма, с намерение да ги прибера по-късно.

До отлитането имаше още доста време. Професорът и Аштън бяха легнали да наваксат пропуснатия сън и аз не виждах никаква причина, поради която да не отида и да взема липсващите материали. Знаех, че ако останат там, ще има кавга и тъй като си спомних точното им местонахождение, пресметнах, че едва ли щях да отсъствам повече от тридесет минути. И така, тръгнах, като за всеки случай се обадох предварително на Бил.

Прожекторите, естествено, бяха прибрани и мракът във вътрешността на Пет бе малко подтискащ. Аз обаче оставих на входа сигналния си фенер, скочих и се понесох надолу до момента, в който свободното ми падане се прекрати. След десет минути вече бях прибрал филмите и изпуснах въздишка на облекчение.

Внезапно ми хрумна да ида до „Посланика“, за да му поднеса последните си почитания. Помислих си, че може би ще минат години, преди да го видя отново, а тази спокойна и загадъчна фигура властно ме привличаше.

За съжаление явно не само аз бях попаднал във властта на очарованието ѝ, тъй като статуята вече не беше на мястото си. Кръглото пространство беше празно.

Предполагам, че можех да се прибера тихомълком, без да кажа нищо и по този начин да избягна необходимостта от неудобни обяснения. Аз обаче бях прекалено разгневен, за да се държа дискретно. Затова, веднага след като се върнах, събудихме професора и аз му разказах за случилото се.

Той седна на койката и започна да разтрива очите си, опитвайки се да прогони съня. След това промълви по адрес на мистър Мейс и спътниците му няколко не съвсем учтиви фрази, които предпочитам да не цитирам.

— Единственото, което не разбирам — каза Сърл, — е как са успели да извлекат това чудо навън. Ако въобще са го направили, защото в такъв случай би трябвало да ги забележим.

— Там има достатъчно места, удобни за скривалище. Те вероятно са издебнали, когато наоколо е нямало никого, и са издърпали статуята през отвора. Трябва да им е било доста трудно, независимо от ниската гравитация — обади се Ерик фултън и в гласа му можах да различа нотки на възхищение.

— Сега не е време за анализи — нервира се професорът. — Имаме пет часа, за да измислим нещо. Те не могат да излетят преди това, тъй като току-що подминахме удобното противостояние на Ганимед. Нали така, Кингсли?

Сърл изрази съгласието си с кимване.

— Да. Трябва да стартираме, когато се окажем откъм обратната страна на Юпитер — всяка друга траектория на полета е свързана с прекалено големи разходи на гориво.

— Добре. Това ни осигурява малка отсрочка. А сега, някой има ли подходяща идея?

От днешна гледна точка съм склонен да приема, че тогавашното ни поведение беше доста странно и до известна степен нецивилизовано. Едва ли преди няколко месеца бихме могли да си представим, че сме способни на такава постъпка. Но бяхме притеснени и напрегнати, а и отдалечеността ни от останалите човешки същества оказваше своето влияние. Тъй като на Пет нямаше други закони, налагаше се да действваме съгласно собствените си представи, за да възстановим нарушения порядък.

— Не можем ли да им попречим да излетят? Например да повредим двигателите им? — попита Бил.

Тази идея никак не се понрави на Сърл.

— Не трябва да си позволяваме такива постъпки — каза той. — Дон Хопкинс ми е добър приятел и никога няма да ми прости ако повредя кораба му. Освен това съществува опасност да развалим нещо, което после да не може да се поправи.

— В такъв случай, да им откраднем горивото — предложи лаконично Гроув.

— Ами да! Вероятно всички спят, в кабината не се вижда светлина. Трябва само да се прикачим към тях и да започнем да изпомпваме.

— Чудесно — намесих се аз, — но те са на два километра от нас. Имаме ли толкова дълъг тръбопровод? Май че разполагаме само с около стометров маркуч.

Другите не обърнаха внимание на забележката ми, като че ли тя въобще не заслужаваше внимание, и продължиха да съставят плана за действие. След пет минути нашите техници вече бяха изяснили всички подробности: оставаше само да навлечем скафандрите си и да победим.

Когато се записах за експедицията на професор Фостър, не съм и допускарал, че ще изпадна в ролята на африкански носач от старите приключенски истории, който мъкне чудовищен товар на главата си. Особено ако се има предвид, че този товар се равняваше на една шеста от теглото на космически кораб! Бидейки твърде нисък, професорът не можеше да ни помогне кой знае колко. На Пет теглото на кораба с полупразни горивни резервоари беше около двеста килограма. Ние се

промъкнахме под него, напънахме се и го откъснахме от площадката му. Отначало видяхме зор, но след това продължихме в сравнително нормален ритъм.

Пътешествието ни отне доста време, а и съвсем не беше толкова лесно, колкото очаквахме. Но накрая двата кораба застанаха един до друг и все още никой не ни беше забелязал. Всички на „Хенри Люс“ похъркваха сладко. Сигурно предполагаха, че и ние правим същото (в което впрочем нямаха основание да се съмняват).

Макар че продължавах да дишам учестено, изпитвах хлапашко чувство на наслада и задоволство от цялото това приключение. Особено когато видях как Сърл и Фултън извадиха горивопроводния шланг от люка на нашия кораб и го свързаха с „Хенри Люс“.

— Прелестта на този план — обясни ми Гроув, докато стояхме и наблюдавахме — е, че те не са в състояние да ни попречат, защото трябва да излязат и да разкачат шланга. Ние можем да пресушим резервоарите им за пет минути, а на тях ще са им нужни поне две минути и половина само за да се събудят и да облекат скафандрите си.

Внезапно ме обзе ужасен страх.

— А какво ще стане, ако включат двигателите си и се опитат да излетят?

— В такъв случай всички ние ще бъдем размазани. Не, те нямат какво друго да сторят, освен да излязат навън, за да проверят какво става. А, ето ги и помпите.

Под действието на налягането шлангът се беше напрегнал като пожарникарски маркуч и по това разбрах, че горивото вече бе потекло към нашите резервоари. Сега вече всеки момент очаквах светлините на кораба „Хенри Люс“ да се запалят и слисаният му екипаж да изскочи навън.

Когато това не стана, дойде антикулминацията. Навярно бяха заспали крепко, щом не почувстваха вибрациите от помпите. Така или иначе изпомпването свърши, без да се случи каквото и да било, а ние стояхме наоколо, подобно на пълни глупаци. Сърл и Фултън внимателно разкачиха шланга и го върнаха на мястото му.

— А сега? — попитахме професора. Той помъдрува малко и отсече:

— Хайде да се прибираме в нашия кораб.

Ние свалихме скафандрите и се натикахме в рубката, доколкото това бе възможно. Професорът седна до нашия преподавател и включи сигнала за бедствие. Съседите ни трябваше да се събудят подир няколко секунди, тъй като същият сигнал вече звучеше в техния приемник.

Екранът на телевизора ни просветна и се съживи. На него се появи изплашената физиономия на Мейс.

— Хей, Фостър — той изстрелваше ядно думите си, — какъв е проблемът?

— При нас всичко е наред — отвърна безстрастно професорът, — но вие май загубихте нещо твърде важно. Я погледнете показанията на горивните разходомери.

Екранът опуствя и само след миг от говорителя се разсоха възклицания и объркани викове. Когато Мейс се появи отново, изразът на лицето му представляваше смесица от досада и тревога.

— Какво става? — попита той ядно. — Знаете ли нещо за това?

Преди да му отговори, професорът го остави известно време да се поизпържи от притеснение в собствената си мазнина.

— Струва ми се, че най-добре ще бъде да дойдете тук, за да поговорим — рече накрая той. — Няма да има нужда да ходите дълго, на две крачки сме.

Мейс го погледна някак неуверено, после изведнъж отрязва:

— Идвам!

Екранът ни потъмня.

— Е, сега ще трябва да си признае — каза злорадо Бил.

— Не му остава друг изход.

— Нещата не са толкова прости, колкото изглеждат — предупреди ни Фултън. — Ако той поиска да ни създаде неприятности, може просто да остане в кораба си и да извика по радиото танкер с гориво от Ганимед.

— Какво ще спечели? Това ще му отнеме дни и ще му струва цяло състояние.

— Да, но ще запази статуята — ако действително тя му трябва толкова много. А що се отнася до парите, ще си ги получи обратно, когато ни осъди.

Сигналът на шлюзовата камера пресветна и Мейс тежко влезе в помещението. Беше в изненадващо примирително настроение.

Вероятно по пътя насам беше премислил.

— Хайде, хайде — подхвана той любезно. — За какво е всичко това?

— Много добре ви е известно — отговори хладно професорът. — Аз ви предупредих съвсем ясно, че не бива да вземате нищо от Пет. Вие присвоихте предмет, който не би принадлежи.

— На кого ли пък принадлежи? Нека да бъдем разумни. Не можете да претендирате, че всичко на тази планета е ваша лична собственост.

— Това не е планета, а кораб и в случая трябва да се прилагат законите, които важат за спасени кораби.

— Откровено казано, твърдението ви е доста спорно. Не смятате ли, че трябва да изчакаме решението на съда по този въпрос?

Професорът беше ледено учтив, но аз виждах, че напрежението е страхотно и всеки момент щеше да последва експлозия.

— Слушайте, мистър Мейс — произнесе той със зловещо спокойствие. — Присвоили ли сте най-важната находка, която направихме тук. Готов съм да приема, че не си давате сметка какво точно сте извършили и че не сте в състояние да разберете гледната ми точка на археолог. Върнете статуята, ние ще ви върнем горивото и няма да обсъждаме повече случилото се.

Мейс замислено потри брадичката си.

— Не разбирам защо трябва да вдигате толкова шум, като се има предвид, че всичко останало на Пет е непокътнато.

Именно тук професорът направи една от редките си грешки.

— Вие говорите като крадец, който е задигнал „Мона Лиза“ от Лувъра и се оправдава с това, че никой няма да забележи отсъствието ѝ при наличието на толкова много други експонати. Тази статуя е уникална и не може да бъде сравнена с никое земно произведение на изкуството. Ето защо съм решен да я получа обратно.

Когато водите преговори за сключване на сделка, при никакви обстоятелства не бива да позволявате на партньора си да разбере, че силно желаете да получите обекта, който договаряте. Видях в очите на Мейс да проблясва пламъчето на алчността и си казах: „Аха, сега вече той ще ни покаже какво представлява.“ И си спомних забележката на Фултън за танкера от Ганимед.

— Дайте ми половин час за размисъл — каза Мейс и се обърна към изхода.

— Добре — отвърна сухо професорът, — половин час, но не повече.

Трябва да призная, че Мейс се оказа голям тарикат. След пет минути видяхме как антената на неговия предавател трескаво се задвижи и спря едва когато се насочи към Ганимед. Естествено, ние се опитахме да подслушаме разговора, но те бяха включили шифроващо устройство. Тези вестникари явно не се доверяват много един на друг.

Отговорът дойде само след няколко минути. И той също беше зашифрован. Докато изчакахме новия развой на събитията, свикахме военен съвет. Професорът вече навлизаше в етап, когато упоритостта му го подтикваше да не се спира пред нищо. Беше разбрал, че е сгрешил в преценката си и това го вбесяваше.

Мисля, че Мейс си даваше сметка за състоянието му, тъй като се върна с подкрепление. Придружаваше го неговият пилот Доналд Хопкинс, който явно се чувстваше неловко.

— Успях да уредя нещата, професоре — заяви самодоволно Мейс. — Може да ми се наложи да почакам малко, но ще си тръгна отгук и без вашето съдействие. Все пак трябва да призная, че ако постигнем споразумение, това би ми спестило време и пари. Чуйте моето предложение: върнете ми горивото, а аз ще ви предам... тъ-тъ ... сувенирите, които съм взел. Настоявам обаче да запазя за себе си „Мона Лиза“, дори ако това ще ми попречи да отлетя за Ганимед и ще ме задържи тук до средата на следващата седмица.

Тази реплика подтикна професора да избълва известен брой от онези проклетия, които са известни като „ругатни на дълбокия космос“, макар че те до голяма степен приличат на всички останали ругатни. След като изля гнева си, той като че ли се поуспокои или поне външният му вид не издаваше истинските му чувства.

— Драги ми мистър Мейс — каза той, — вие сте един абсолютен мошеник и при моите по-нататъшни взаимоотношения с вас аз ще действам без угризения на съвестта. Готов съм дори да използвам сила, защото зная законът ще ме оправдае.

Ние вече бяхме заели стратегически позиции до изхода. В този момент Мейс показва признаци на лека тревога и то не без основание.

— Не ставайте мелодраматичен — изрепчи се надменно той. — Сега сме в двадесет и първия век, а не през 1800-та година, в Дивия запад.

— През 1880 — поправи го Бил, който си падаше малко педант по отношение на точността при отразяването на историческите факти.

— Трябва да ви уведомя — продължи професорът, — че сте задържан, докато решим как да постъпим с вас. Мистър Сърл, отведете го в кабина „В“.

Мейс плахо отстъпи към стената с нервен смях.

— Професоре, това са детинщини! Не можете да ме задържите против волята ми. — Той погледна към капитана на „Хенри Люс“, търсейки поддръжка.

Доналд Хопкинс усилено почистваше някакво въображаемо парченце мъх от униформата си.

— Отказвам да се замесвам в лични дразги — изтърси той, вземайки по този начин най-подходящото за всички засегнати решение.

Мейс му отправи поглед, с който би го убил, ако можеше, и неохотно капитулира. Ние се погрижихме да му осигурим достатъчно четива за отмора и го заключихме.

След отстраняването му професорът се обърна към Хопкинс, който разглеждаше със завист нашите горивни разходомери.

— Мога ли да приема, капитане — попита учтиво той, — че не желаете да се забърквате в мръсните дела на вашия работодател?

— Аз ще запазя неутралитет. Моята работата е да докарам кораба дотук и да го върна обратно. Вашите проблеми не ме засягат, оправете се помежду си.

— Благодаря ви. Мисля, че се разбираме прекрасно. Може би ще бъде най-добре да се върнете при своя екипаж и да му обясните каква е ситуацията. След няколко минути ще ви потърсим отново по радиото.

Капитан Хопкинс се отправи с небрежна походка към вратата. Преди да напусне, той се обърна към Сърл.

— Между другото, Кингсли — проточи думите си той, — възнамерявате ли да приложите мъчения? Ако стигнете дотам, обадете ми се — имам някои интересни идеи в това отношение.

След това той си отиде и ни остави насаме с нашия заложник.

Мисля, че професорът се беше надявал на пряка размяна. Но той не бе взел предвид характера на Мериън.

— Пада му се на Рандолф — рече тя. — Пък и каква е разликата? При вас той ще се чувства толкова удобно, колкото и на нашия кораб, а и вие нищо не можете да му направите. Когато ви омръзне да се занимавате с него, обадете ми се.

Пълна безизходица! Ние бяхме твърде уверени в своите сили, а това не ни доведе до никъде. Бяхме пленили Мейс, но без полза.

Професорът стоеше гърбом към нас, гледайки мрачно през илюминатора. Исполинският диск на Юпитер почти изпълваше небето.

— Ще трябва да убедим тази дама, че не се шегуваме — каза той и рязко се извърна към мен. — Вярвате ли, че тя действително е привързана към този негодник?

— Хм... Не бих се изненадал, ако е така. Да, струва ми се, че е.

Професорът се замисли дълбоко, след това се обърна към Сърл:

— Елате в моята кабина. Искам да обсъдя нещо с вас.

Те отсъстваха доста дълго. Когато се върнаха, и двамата бяха изпълнени със злорадо очакване. Професорът носеше лист хартия, покрит с цифри. Той отиде до преподавателя и се свърза с „Хенри Люс“.

— Слушам! — Мериън се обади толкова бързо, че стана ясно — очаквала бе нашето повикване. — Решихте ли вече да се откажете? Тази игра започна да ми доскучава.

Професорът гледаше мрачно екранния й образ.

— Мис Мичъл — отговори накрая той, — вие явно не сте приели нещата насериозно. Поради това възнамерявам да организирам специално за вас една малка демонстрация. Ще поставя вашия работодател в ситуация, при която той ще гори от нетърпение да го измъкнете от нея колкото е възможно по-бързо.

— Така ли? — попита Мериън хладнокръвно.

По гласа й долових, че веднага схвана за какво всъщност ставаше въпрос.

— Не ми се вярва — продължи спокойно професорът, — да разбирате особено от небесна механика. Не? Е, това е твърде лошо, но аз се надявам, че вашият пилот ще потвърди всичко, което ще ви кажа. Нали, Хопкинс?

— Давайте — разнесе се някъде изотзад един глас, в който личеше старание да мине за неутрален.

— И така, слушайте внимателно, мис Мичъл. Най-напред искам да ви напомня колко несигурна е нашата позиция на този спътник. Достатъчно е само да погледнете през илюминатора и да видите колко близо се намираме до Юпитер. Едва ли трябва да ви обяснявам, че Юпитер има най-силното гравитационно поле измежду всички планети. Следите ли мисълта ми?

— Да — потвърди Мериън, чийто глас издаваше, че вече бе разколебана и не се владееше напълно.

— Отлично. Този малък наш свят се завърта около Юпитер за около дванадесет часа. Има една известна теорема, според която ако едно тяло започне да пада от орбита към съответен център на привличане, ще бъдат потребни нула цяло, едно и седем в период от продължителността на обиколката, за да завърши падането си. Иначе казано, всяко тяло, което започне да пада оттук към Юпитер, ще стигне до центъра на планетата за около два часа и седем минути. Сигурен съм, че капитан Хопкинс ще се съгласи с това.

След известна пауза чухме Хопкинс да казва:

— Е, не мога да потвърдя точността на приведените Цифри, но те вероятно са правилни. Във всеки случай нещата стоят приблизително така, както вие ги описвате.

— Превъзходно — продължи професорът. — Сигурен съм, че вие разбирате — едно падане до центъра на планетата е чисто теоретичен случай. Ако един предмет бъде хвърлен оттук, на практика той ще достигне до горните слоеве на атмосферата на Юпитер за много по-късо време. Надявам се, че не ви отегчавам?

— Не — отвърна плахо Мериън.

— Радвам се да чуя това. Та така, капитан Сърл изчисли заради мен реалното време и то възлиза на около един час и тридесет и пет минути, плюс-минус няколко минути. Не можем да гарантираме абсолютна точност, ха-ха! Вие несъмнено сте забелязали, че нашият спътник има прекалено слабо гравитационно поле. Скоростта, необходима на едно тяло, за да се освободи от това поле, т.е. да напусне орбитата си около спътника, е само около десет метра в секунда. Всеки предмет, който бъде изхвърлен от спътника с по-голяма от тази скорост, никога вече няма да се върне обратно. Прав ли съм, мистър Хопкинс?

— Абсолютно прав.

— Тогава нека да стигна до същината на въпроса. Ние ще отведем мистър Мейс на разходка. Точно когато се окажем под Юпитер, ще вземем ракетните му пистолети, с които може да се придвижва по свое собствено желание, и ще му... придадем известно ускорение. Ние ще бъдем готови да го приберем с нашия кораб веднага след като върнете откраднатата от вас чужда собственост. В съответствие с това, което ви разказах току-що, вие сигурно разбирате колко жизнено важна роля в случая играе времето. Час и тридесет и пет минути е твърде кратък срок, нали?

— Професоре — ахнах аз, — няма ще сторите това!

— Млъкнете! — прекъсна ме грубо професорът — Е, Мис Мичъл, какво ще кажете?

Мериън се взираше в професора със смесица от ужас и неверие.

— Вие просто блъфирате! — извика тя. — Не вярвам, че ще направите подобно нещо! Екипажът няма да ви позволи!

Професорът въздъхна.

— Така значи — каза той. — Капитан Сърл, мистър Гроув, вземете затворника и следвайте моите указания.

— Да, сър! — отговори тържествено Сърл. Мейс беше уплашен, но все така неотстъпчив.

— Какви ги вършите? — възмути се той, когато подадоха скафандъра.

Сърл издърпа ракетните му пистолети.

— Обличайте се. Отиваме на разходка.

Тогава разбрах какво се надяваше да постигне професорът. Цялата работа беше един колосален блъф. Естествено, той не можеше наистина да хвърли Мейс към Юпитер; във всеки случай Сърл и Гроув нямаше да му позволят. А Мериън щеше да прозре, че играем ва банк, след което ние щяхме да изглеждаме като последни глупаци.

Мейс не можеше да избяга, без ракетните си пистолети той беше съвсем безпомощен. Като го сграбчиха за ръцете и го бутнаха като завързан аеростат, съпровождащите го поведоха към хоризонта и към Юпитер.

Погледнах към съседния кораб и видях, че Мериън следеше през илюминаторите заминаващата тройка. Същото забеляза и професор Фостър.

— Вие разбирате ли, мис Мичъл, че моите сътрудници не разхождат празен скафандър? Мога ли да ви предложа да проследите събитията с помощта на телескоп? Те ще се скрият отвъд хоризонта след минута, но вие ще може те да видите мистър Мейс, когато започне да... ъ-ъ... се въздига.

От високоговорителя не долиташе нищо друго, освен тишина, символ на упорство. Мъчителното очакване продължи цяла вечност. Дали Мериън не поставяше на изпитание решимостта на професора?

Бях взел със себе си един бинокъл и сега оглеждах небето зад смешно близкия хоризонт. Изведнъж видях — малка сигнална светлина на огромния жълт фон на Юпитер. Бързо фокусирах бинокъла и едва можах да различа три фигурки, които се издигаха в космическото пространство. Докато ги наблюдавах, те се разделиха. Две от тях забавиха скоростта си с помощта на ракетните пистолети и започнаха да падат обратно към Пет. Третата продължи да се носи безпомощно към зловецата огромна маса на Юпитер.

Не вярвах на очите си. Обърнах се към професора, обзет от ужас.

— Те действително го направиха! — извиках. — Мислех, че само блъфирате!

— Без съмнение същото си е помислила и мис Мичъл — каза професорът така, че да се чуе добре по микрофона. — Надявам се, че не се налага да ви обяснявам доколко ситуацията изисква спешни действия. Както вече отбелязах един или два пъти, продължителността на падането до Юпитер, започнало от орбитата, на която сме в момента, е около деветдесет и пет минути. Естествено, ако си позволим да изчакаме дори половината от това време, вече ще бъде твърде късно...

Той направи пауза, за да стигнат думите му до съзнанието на мис Мичъл. От другия кораб нямаше отговор.

— А сега — продължи той — ще изключа нашия приемник, за да избегнем безполезните спорове. Диалогът ще бъде възобновен едва когато разтоварите онази статуя и (подчертавам „и“) останалите вещи, които сте плякосали и за които мистър Мейс малко невнимателно се изтърва одеде. Дочуване.

Следващите десетина минути бяха твърде неприятни. Вече бях загубил от погледа си Мейс и сериозно се двоумях дали не трябва да неутрализираме със сила професора и да се затичахме подир жертвата

му, преди да сме изцапали ръцете си с убийство. Само че престъплението реално погледнато беше извършено от хората, които управляваха кораба. Не знаех какво да мисля.

И тогава люкът на „Хенри Люс“ бавно се откряна. Появиха се две фигури в скафандри, които влачеха помежду си причината за всичките ни неприятности.

— Безусловна капитулация — промърмори професорът с въздишка на удовлетворение. — Вкарайте статуята в нашия кораб — разпореди се по радиото той, — ще отворя нашия шлюз.

Май не беше особено притеснен. Аз погледнах неспокойно часовника: вече бяха изминали петнадесет минути. От шлюзовата камера се чу дрънчене, след това вътрешната врата се отвори и се появи капитан Хопкинс Следваше го Мериън, на която ѝ липсваше само окървавената секира, за да изглежда точно като Клитемнестра^[7], Аз се стараех да не срещам погледа ѝ, но професорът нямаше никакъв срам. Той отиде в шлюзовата камера, провери дали целостта на доставката не е накърнена и се върна, потривайки ръце.

— Е, всичко свърши — каза бодро той. — Сега нека пийнем по нещо и да забравим неприятностите.

Аз посочих възмутено часовника и креснах:

— Да не сте полудял! Той вече е изминал половината път до Юпитер!

Професорът ме изгледа неодобрително.

— Нетърпеливостта е широко разпространен порок сред младежта — каза той. — Лично аз не виждам причина да прибързваме.

Мериън проговори за пръв път, откакто беше влязла при нас.

— Но вие обещахте — прошепна уплашено тя.

Тук професорът капитулира. Той вече беше изиграл своята малка шега и не желаше да удължава агонията.

— Трябва да ви уведомя, мис Мичъл, а също и вас, Джек, че Мейс не е подложен на по-голяма опасност, отколкото ние с вас. Можем да отидем и да си го приберем, когато пожелаем.

— Значи сте ме лъгали?

— Разбира се, че не. Всичко, което ви казах, е чиста истина. Само че вие си направихте неверни изводи. Когато заявих, че падащото тяло ще стигне до повърхността на Юпитер за деветдесет и пет минути, аз изпуснах (и трябва да призная неслучайно) едно важно

условие. Трябваше да добавя „тяло, което се намира в покой по отношение на Юпитер“. Вашият приятел мистър Мейс се движи с орбиталната скорост на този спътник и все още има тази скорост. Става въпрос за скорост от около двадесет и шест километра в секунда, мис Мичъл. Наистина, ние го изхвърлихме от Пет в посока към Юпитер, но той и сега продължава да лети практически в същата орбита, както и преди. Най-много да се отклони спрямо Юпитер със стотина километра. Това показват предварителните изчисления, които капитан Сърл направи. И след една дванадесетчасова обиколка той ще бъде на същото място, откъдето започна полета си, без каквато и да е помощ от наша страна.

Настъпи дълго, дълго мълчание. На лицето на Мериън бяха изписани едновременно облекчение и досада от факта, че я бяха преметнали. Накрая тя се обърна към капитан Хопкинс.

— Вие сигурно сте знаели през цялото време! Защо не ми казахте?

Хопкинс я погледна с обидено изражение.

— Вие не ме попитахте — отговори той.

Прибрахме Мейс след час. Той се беше озовал само на около двадесет километра северно и успяхме да го издирим лесно по просветващия сигнал на скафандъра му. Радифонът му беше прекъснат от съображения, които ми станаха ясни едва сега. Той беше достатъчно интелигентен, за да разбере, че е във от опасност и, ако предавателят му работеше, можеше да се свърже със своя кораб и да разкрие нашата измама. Естествено, ако беше поискал. Лично аз на негово място бих бил щастлив, ако можех да прекратя цялото това приключение, дори и да знаех, че съм във от опасност. Трябва да се е чувствал страшно самотен там горе.

За моя изненада, Мейс не беше чак толкова разстроен, колкото очаквах. Може би изпитваше голямо облекчение от завръщането си в уютната малка кабина, след като ние се добрахме до него на бавен ход с помощта единствено на ракетните си пистолети и го издърпахме вътре. Или може би чувстваше, че е бил победен в честна борба и не таеше лоши помисли. Ще ми се вярвам, че второто бе по-близо до истината.

Няма какво повече да разкажа, освен че преди да напуснем Пет, му свихме още един номер. След значителното намаляване на товара,

горивото, което Мейс притежаваше, беше доста повече, отколкото му беше нужно. Поради което ние оставихме излишъка в нашите резервоари и това ни позволи да вземем „Посланика“ с нас, на Ганимед. То се знае, професорът му даде чек за горивото което взехме назаем. Всичко си беше напълно законно.

И още един любопитен епизод. На другия ден след откриването на новата галерия в Британския музей отидох да видя „Посланика“ — отчасти за да проверя дали ще ми въздейства толкова силно и в новото си обкръжение. (За ваше сведение, макар да ме впечатли отново, усещането не можеше да се сравни с предишното. И все пак Блумсбъри^[8] за мен никога вече няма да бъде същият.)

В галерията се тълпеше огромна тълпа, сред която попаднах на Мейс и Мериън.

Всичко свърши с това, че отидохме заедно в ресторант и прекарахме един много приятен следобед в Холбърн^[9]. За Мейс определено може да се каже, че не е злопаметен. А на мен още ми е мъчно, за Мериън. И наистина, какво ли чак толкова намира в него?...

---

[1] Арнолд Тойнби — Известен английски историк и педагог Б.р.

↑

[2] Т.е. в състояние на безтегловност Б.р. ↑

[3] Алbedo — величина, която характеризира физичните свойства на повърхността, показваща каква част от падащата върху нея лъчиста енергия се отразява. Б.пр. ↑

[4] Съборът „Свети Петър“ е най-големият християнски храм в света. Строителството му било започнато в Рим през 1506 г. по проект на архитекта Браманте; от 1546 до 1564 г. Микеланджело рисува фреските под купола. ↑

[5] Джовани Белини (1430 — 1516) — италиански художник. Портрет на дожа Лоренцо Лоредано е изложен в Националната Галерия в Лондон. Б.р. ↑

[6] Хенри Робъртсън Люс (1898–1967) — издател и главен редактор на „Тайм“. Б.р. ↑

[7] Клитемнестра — съпруга на аргоския цар Агамемнон, когото убила. Б.р. ↑

[8] Блумсбъри — лондонски район, в който се намира Британския Музей. Б.р. ↑

[9] Холбърн — един от централните лондонски квартали. Б.р. ↑

БРАЙЪН ОЛДИС „О“ В ХОСЕ

От два дни не бяха виждали никакви селища, когато неочаквано попаднаха на едно планинско село. Тук слугата им нае една старица, която трябваше да ги преведе през планината, за да се завърнат отново в цивилизования свят.

Прекараха в селото тежка нощ и рано на следващата сутрин петимата потеглиха: старицата — пеша, слугата — на муле, повел след себе си друго, натоварено с багаж, и тримата мъже — на коне. Единият от тримата бе с няколко години по-възрастен от другите, мършав мъж с подстригана бяла брада и с прекалено премерени жестове. Двамата помлади бяха напълно противоположни типове; единият, бонвиванът, бе набит мъжага, надхвърлил четирийсетте, с топчесто лице и умен поглед, който дори и чипият му нос не можеше да засенчи. Обноските му бяха шеговити, сякаш да подчертаят по-сериозния нрав на най-младия от тримата, който бе донякъде известен като филателист, макар и само сред сродните нему среди.

Всеки от тримата изпитваше удоволствие от чудесната компания на своите спътници. Бяха установили отношения — смесица от сериозност и веселие, от сдържаност и близост, която е истинска рядкост и многократно компенсираше тежестите на дългото им и трудно пътешествие. Когато пътят им предоставяше тази възможност, те прекарваха в разговори голяма част от сутрините, преди слънцето да стане прекалено жежко; тези разговори често се проточваха и след залез, докато слугата готвеше и те вечеряха.

Сега обаче, докато старицата ги водеше все по-нагоре към върховете, гледката ставаше все по-пустинна и най-възрастният бе потънал в мълчание. Бонвиванът редеше една дълъг и шеговит епос на тема защо хората си разказват онова, което са им сторили зъболекарите, но накрая и той изпадна в мълчание. Цялата сутрин яздиха в тишина, нарушавана само от ехото на конския тропот в

каньоните, които пресичаха, както и от някоя случайно изпусната дума на слугата към мулетата.

Бонвиванът тайничко негодуваше срещу това мълчание, което, смяташе той, се излъчваше от най-възрастния и вътрешно в себе си го кореше, че не се отърсваше от този пристъп на старческа меланхолия. Смяташе, че тримата бяха интелигентни мъже, чиито душевна сила би трябвало да е надежден щит срещу преходните външни влияния. Затова, когато на пладне спряха, за да похапнат от студеното месо и да пийнат вино и кафе, което слугата им сервира, бонвиванът каза на филателиста с предизвикателен тон:

— Нашата стара водачка е по-мълчалива и мрачна дори и от трима ни. Не сме чули нито дума както от нея, така и от самите нас.

— Тя има повече основание да е мълчалива, отколкото ние — отвърна през смях филателистът. — Помисли си само какво ни очаква отвъд планините: топла вана, музика, асансьори, които да ни отведат в отбрани ресторанти, компанията на красиви жени! А какво я чака нея? Пак онова ужасно село и работа до гроб. — И като се обърна към старицата на родния ѝ език, той рече:

— Хей, очарователна госпожо, та вие напуснахте дома си едва тази сутрин! Нима вече копнеете за своя съпруг-скитник?

Старицата бе тръгнала от селото боса, провизиите ѝ за пътуването, което щеше да продължи три-четири дни, се състояха само от един самун хляб, завит в шала ѝ. Седеше настрани от тях в очакване на нареждане да продължат пътя си и не вдигна глава да отговори на филателиста.

— Ще се наложи да си намерите нещо друго, с което да се развличате — рече най-възрастният, който не одобряваше измъчването на една старица.

Изправиха се да поемат отново и започнаха да се качват по конете, когато слугата се приближи и каза на бонвивана и на позасрадения филателист как дочул в селото, че старицата някога била голяма красавица и преживяла голяма любов и голяма изневяра.

Бонвиванът се засмя и мушна приятеля си в ребрата:

— Всички тези старици твърдят, че някога са били големи красавици — рече той. — Наистина ще се наложи да намерим нещо друго, с което да се развличаме.

Макар че най-възрастният бе жегнат от тази забележка, която почувства насочена към самия него, той не отвърна нищо и те продължиха пътя си; ала както и можеше да се очаква, само половин час по-късно се натъкнаха на нещо, което ги върна към старото им дружелюбно настроение.

Пробиха си път през едно дефиле, чийто край бе белязан от окаяно дърво, виснало от челото на една скала, и неочаквано се озоваха върху билото. От едната му страна се издигаха заснежени планински върхове, наполовина скрити зад кълбящите се облаци, докато от другата, досами далечното море, сега забулено в обедната омара, се простираше необятната панорама на земите, които бяха пресекли с толкова мъки. Сякаш водени от някакъв общ инстинкт, тримата се отклониха от пътя, сочен от старицата, и насочиха конете си към пропастта.

Дълго стояха, попивайки гледката на далечния свят на поля, сенки и плодородие, толкова различен от онзи, в който бяха попаднали преди. Най-сетне най-възрастният каза:

— Е, все още държа на думите си, че не съществува нищо по-меланхолично от планината, но пътешествието си струваше, дори само заради тази картина. Бих искал някой път, господо, да чуя мнението ви по въпроса защо една гледка от високо притежава силата да възбуди духа.

— Елате, погледнете това! — възкликна филателистът. Нещо в тона му накара другите двама да се обърнат моментално и да се взрат в онова, което бе открил.

Само на няколко метра от тях, на самия ръб на билото, така, че външният ѝ край висеше във въздуха, бе кацнала огромна скала. На цвят бе сива и по-голямата част от повърхността ѝ бе огладена от природните сили. Но онова, което привличаше вниманието на мъжете, бе човешкия принос към скалата. Някой бе изсякъл в средата ѝ с големи букви името ХОСЕ.

— Е, бих казал, че това си е едно разочарование — отбеляза шеговито бонвиванът. — Тъкмо си мислех, че сме първите хора, стъпили на недостъпното място.

— Чудя се кой ли е бил Хосе и защо е изсякъл името си точно тук? — каза възрастният. — И кога? Задавам си и още десетки въпроси, свързани с тайнствения Хосе.

— Може би го е издълбал като на свой надгробен паметник и сетне е скочил в пропастта — предположи бонвиванът. — Трудно мога да си представя човек да открие по-драматично място за самоубийство, ако е решен да го извърши.

— Имам предложение — каза филателистът. — В нозете ни лежи малка загадка. Нека всеки от нас да разкаже по една история за този Хосе. Очевидно е извън възможностите ни да разкрием истината, но нека всички стигнем до един измислен разказ за него.

— Добра идея — рече бонвиванът, — въпреки че хубавите ми истории са на привършване. Най-възрастният от трима ни ще трябва да разкаже пръв своята версия за Хосе.

— Подкрепям — съгласи се филателистът и, като се обърна към възрастния, го помоли да подхване своя разказ.

Той поглади известно време брадата си и протестира, че му се пада най-трудната задача — да започне; но той бе находчив старец и, като стъпи с единия си крак върху скалата с надписа, се взря в далечината и почна.

— Изобщо не съм сигурен — рече той, — дали това име не се е появило тук в резултат на някаква свръхестествена сила, защото това място си е свръхестествено. Но ако се съмнявам, то е, защото Хосе едва ли е свръхестествено име. То е най-земното от всички възможни имена; можете да откриете навсякъде по света селяни, наричани Хосе, Жозе или с някакъв местен еквивалент на това име. Знаете ли, в първото човешко племе на всички мъжкари навярно са им викали Хосе. Нека разгледаме буквите, с които се изписва името. Вижте това трипръсто Е! Не ви ли напомня за някакъв груб селскостопански инструмент, да речем гребло, с което всеки селянин разчиства отпадъците от нивите си, след като е прибрал реколтата? Ами J? То не изобразява ли също оръдие на труда — първото при това — извитият сърп, с който се жъне или се коси тревата, задушаваша земята? А какво ще кажете за това трудно S, което е изрязал в скалата, най-мъчната за издълбаване от всички букви? Не е ли това лъкатушешката пътека, по която добитъкът следва брега на езерото или виещият се в планината път? Но погледнете буквата „O“! Какъв символ имаме тук, приятели — символът на самата земя, която Хосе ще наследи, символът на плодородието, на раждането, което е грижата както на всичките Хосета

на нашия свят, така и на земния червей. Виждате какво означава Хосе; това е една природна даденост като скалата, върху която е издълбано.

Предполагам обаче, че този надпис си има и своите особености. Виждате как буквата J е издълбана по-дълбоко, докато останалите са по-плитки. Е-то е твърде малко. Всичко това идва да ни подсказва, че на този Хосе му е липсвала самоувереност. Може би ще се запитате защо? Аз ще ви кажа.

Този Хосе бил скромно момче, не особено умно, но не и твърде глупаво, не особено смело, изобщо — неособено във всяко отношение. Един ден, когато вървял към бащината си къща, на улицата го спрели четири по-големи момчета. Хосе не ги познавал и можем да си представим как още по вида им преценил, че го очаквала беда. Може би се е опитал да избяга, но те го уловили и го изправили пред себе си.

— Как се казваш? — попитали те.

— Хосе.

— Добре, Хосе — оправдавай се.

Той се опитал да избегне въпроса, всъщност опитвал се да избяга, но те го хванали за яката и отново рекли:

— Оправдавай се.

— Родих се в селото — казал трогателно той най-сетне.

— Защо си се родил, момче? Оправдавай се.

Нито един отговор не ги задоволявал. Но освен всичко друго, отговорите не задоволявали и самия Хосе. Когато най-сетне успял да избяга, въпросите им го безпокоели повече, отколкото причинените му наранявания. Да се оправдае ли? Та той изобщо не бил в състояние да го стори! Ще бъде глупаво от моя страна да твърдя, дори и в ролята си на разказвач, комуто са подвластни и животът и смъртта, че Хосе никога не забравял това настоятелно искане. Но нека приемем, че то се появявало отново и отново най-случайно, а понякога — и в най-неподходящите мигове на живота му, за да го озадачи и обезпокои; когато се веселял с приятелите си, когато задявал селските моми или, може би, когато някоя от тях го зарязвала; или когато ходел на църква, или бил болен, когато си почивал или плувал в реката, или пък когато лежал лениво на брачния одър, или когато люлеел първородния си син или се потял на полето под пладнешкото слънце, или дори когато клечал в паянтовия нужник в края на малкото си парче земя. Искам да кажа, че в най-различни моменти от живота на Хосе, и в добрите, и в

лошите, той неочаквано усещал как големият въпрос надвисвал над него, как нещо в самия него се нуждаело от обяснение, нещо, което той не бил в състояние да обясни.

Той пазел всичко това в тайна, дори и от жена си, която обичал. Казвал си, че за нея то не било важно и вие двамата, господа, можете сами да прецените дали е бил прав да мисли така. Но, нека не удължавам прекалено разказа си, защото, уверявам ви, историите за прости селяни могат да бъдат много, много дълги. Та, един ден жената на Хосе умряла. Той се потопил в такава скръб, че убедил майка си да гледа за седмица сина му, а той оседлал магарето си и поел нагоре в планината, за да остане насаме с мъката си. Не е моя работа да ви казвам защо хората изпитват подобен инстинкт, за мен планините от само себе си излъчват меланхолия и по-скоро предизвикват, отколкото лекуват потиснатостта. Но както и да е, да продължим в името на моята история: ето го Хосе, който се изкачва в планината — към тези възвишения, които познавате. Това ми предположение си остава в сила, тъй като не противоречи на човешката природа. В планината Хосе пуснал мулето, не, казахме, че е магаре, нали така? Пуснал животното да върви накъдето си ще, докато той размишлявал за живота си и за неговия смисъл. Ала щом дошъл ред на смисъла на живота, ой не можел да се оправдае или обясни себе си по-добре нападнатия на улицата момък. И, потънал в най-дълбок размисъл тук, където се намираме сега с вас, той изрязал името си в тази скала. И ние тримата нямаме щастието да узнаем дали Хосе е имал достатъчно ум, за да схване, че името му било неговото оправдание, че самият той бил достатъчно оправдание за съществуването си.

Бонвиванът и филателистът оцениха високо разказа.

— Ако не пийна малко вино, ще се представя твърде зле след този хубав философски разказ — каза бонвиванът.

Той извика с жест слугата, който стоеше почтително зад тях и държеше конете. Старицата седеше встрани, отделно от групата. Слугата дойде с винения мях. Когато бонвиванът накваси гърлото си, рече извинително:

— Е, ето моят разказ за Хосе. Боя се, че заради повествованието ще ми се наложи да преместя този масивен балван на друго място.

— Сред предимствата на измислицата е и това да премества планини — отбеляза филателистът и след неговите окуражителни

думи бонвиванът подкара своя разказ:

— С известно усърдие в земите на Хосе можело да се отгледат много добри лозя. Неговото лозе било в подножието на планината, близо до езеро, така че било закътано и същевременно не представлявало голяма трудност да се докара вода и да се полеят корените на лозите.

Хосе бил кривоглед. Но освен това си имал и други, по-сериозни неприятности. Земята му била малко и едва изхранвала него, прасетата и магарето му. Освен това се сменяли правителствата, сменяла се и формата на управление; и макар всяка нова власт да прокламирала, че била по-заинтересована за добруването на Хосе от предишната, при всяка следваща власт на Хосе му се налагало да работи все по-усилно.

Освен това съществувала и скалата. Тя имала формата на слонско стъпало, била се свлякла от планината Бог знае в кои времена, може би още преди да са се появили мъже, които да помнят и да забравят, и преди слоновете всъщност да са имали ходила. Скалата заемала голяма част от земята на Хосе, върху която той можел изгодно да отглежда лози. Ала той никога не възнегодувал срещу нея. На двайсет и първия си рожден ден изрязъл името си върху ѝ и всеки божи ден, когато работел, си отдъхвал, облегнат на нея.

Не стигали всичките му несгоди, ами Хосе се оженил за добро момиче от близкия град и заживял щастливо с него. Тя притежавала достатъчно здрав разум да го обича, въпреки кривогледите му очи, както и да ухае на хубаво, дори когато се потяла на полето редом с него. Той садял лозите си все по-близо до планината и работел по-усилно от преди, за да може да издържа и нея, и правителството.

На Хосе му се родил син. Хосе се зарадвал много и посадил лози още по-близо до езерото. Родил му се и втори син и насадените лози се приближили досами скалата. В надлежния срок, т.е. ако трябва да бъдем точни — на следващата година — се родило и трето момче. След като радостта от събитието отшумяла, Хосе насадил лозите по-гъсто. Заработил още по-усърдно, а когато сметнал, че се бил трудил прекалено много, започнал и да си попейва.

Годините идвали и отминавали тъй бързо, както и правителствата, синовете израснали големи, но мършави, защото храната все не достигала. Най-големият син се изместил в града и потънал в най-различни теории за тогавашния режим. Облечен в

тъмносив костюм, той се върнал у дома да види баща си и му рекъл: „Тате, ти си едйй реакционер и глупав дърт козел, да ме прощаваш за думите ми. Ако продадеш земята на правителството срещу една разумна рента, можеш да продължиш да я обработваш, а те ще взривят този слонски крак и ще разчистят така, че ще можеш да посадиш повече лози, отколкото сега и — както казваме в града — да увеличиш производството.“ Той дори довел човек да фотографира скалата с чуждоземна камера, но Хосе не се трогнал от думите му.

Правителството паднало и първородният му син бил разстрелян заради убежденията си. Вторият му син постъпил в армията. Един ден той дошъл да види баща си, облечен в капитанска униформа, и рекъл: „Е, тате, старомоден дърт глупако, виждам, че още се бъртиш до смърт край този слонски крак! На младини никога ли не си чувал думичката «подкуп»? Войската ще строи път на няколко километра отгук. Само дай съгласието си и аз ще им дам скалата, за да построят с нея шосето, а те ще я изтеглят с булдозери.“ Той дори пратил един сержант да огледа и да фотографира скалата, но Хосе не се трогнал повече, отколкото и неговият камък.

Избухнала революция и вторият му син бил убит за доброто на страната. Най-малкият пораснал като най-хитър, може би защото гладувал най-много, и навлязъл в банковата сфера. Той видял какъв малък ефект имали думите на братята му върху баща им и затова се обърнал към стареца така: „Скъпи мой, отруден, стари отче, добре осведомени мои приятели от града ми казаха, че имало основания да се смята, че под слонския крак може да се крие голям петролен кладенец. Ако се окаже вярно, ще станеш приказно богат и ще можеш да купиш на мама две нови рокли. Защо не провериш? Ако ти и мама отрупвате всеки ден по една количка камък и го изхвърляте в езерото, след две години, а може би и по-малко, ще очистиш земята от него. Мога да ти предложа количка на изгодна цена.“ Той дори докарал един колега банкиер да направи цветна снимка на скалата, но Хосе не се трогнал и от неговите приказки.

На следващия ден президентът на страната избягал с всичкото злато на банката и правителството паднало. Жената на Хосе обаче изпратила трите снимки на скалата, която толкова много приличала на слонско стъпало, до едно голямо списание; след публикуването им

скалата се превърнала в голяма туристическа атракция срещу 25 цента за билет и на Хосе повече не му се налагало да отглежда лози.

Възрастният и филателистът харесали много тази история, особено — вторият, тъй като по професия бил banker и затова оценил намека на приятеля си.

— Остана аз да разкажа своята история за Хосе — рекъл той, — макар да зная, че няма да ми хареса колкото вашите. За да съм сигурен, че тя все пак ще има известни достойнства, ще заема два елемента от разказите ви — селянина и скалата. Но, ако нямате нищо против, да оставим настрана такива тривиални неща като банкери и революции и да се опитаме да видим същността на нещата в истинската ѝ перспектива.

И след като казал това, се заел с разказа си.

— Представете си леден покров, широк десетки и десетки мили, който покрива голяма част от земята. В най-издадената си част той стигал до средата на високата планина. Минало време и той посивял, сгърчил се, започнал да се топи и накрая изчезнал. На неговото място в подножието на планината се образувало езеро.

Водите му постепенно се затопляли. През деня ставало горещо, макар нощите да си оставали хладни. На няколко пъти планината се разцепвала и склоновете ѝ се свличали в езерото. Върху купчините камъни и върху земята, пред която смаляващото се езеро отстъпвало, пониквала растителност. През пролетта целият бряг се покривал с жълти цветя.

Руслото на една река недалеч от езерото се променило и тя започнала да влива водите си в него, след което то спряло да се смалява. В езерото плували разни твари. Някои от тях изпъзели от него. Едни загинали в полето, но други придобили нови способности и успели да се приспособят.

Едно от животните било несръчно и бавно. Във вдлъбнатината на черепа му имало кална локва, в която се отцеждали водите на новото откритие, наречено мисъл.

То потънало в скалата. От мислите му не останала и следа, но в дълбоките недра на камъка се запазил отпечатък от костите му — отпечатъкът бил по-приятен наглед, отколкото първообраза му в живия живот.

Друго животно било изпълнено с огромна и неконтролируема ярост. Когато ловувало, ревът му режел като с нож и се стоварвал върху скалите като тежък чук. Един ден от планината върху него се стоварила каменна плоча, която имала формата на змийска глава.

Друго същество пък било търпеливо. То обработвало почвата между планината и езерото, садяло в нея лози и ги гледало година подир година. Когато било младо, то издълбало името си ХОСЕ върху камъка с форма на змийска глава и прекарало целия си живот в безспирна работа на полето. Един ден то се свлякло в сянката на скалата и повече не се изправило.

Друго природно творение пък се научило да извлича енергията, която му била необходима, направо от почвата. То разцъфвало и постепенно се издигало нагоре. Но отново част от планината се свлякла, образувайки лавина, която се стичала в езерото в продължение на половин ден. Създанието бавно поглъщало камънака, придошъл от планината, докато, презряло, не се разпаднало от само себе си.

И ето, че се появило ново великолепно създание, което можело да извлича необходимата му енергия от цялата вселена, затова не се налагало да обръща внимание на планината, на полето и на езерото. Тъй като било напълно независимо, то унищожило всички други проявления на живот и, потопено във вечността, гравирало сложни рисунки от светлина в самата си същност, докато накрая самото то не се превърнало в светлина.

Последното създание било плод на безкрайната любов и на безкрайното могъщество. То било натъжено от Царящата разруха и било решено да създаде нова структура на живота, която съвсем слабо напомняла на предишната. Взряло се в безмълвната планина и в езерото; Най-накрая то създало изцяло нова вселена с формата на буквата „О“ в думата ХОСЕ, издълбана върху наподобяващата змийска глава скала.

Върху планетите от новата вселена започнали да се по явяват планини и езера. Те потъвали в огромна самота, защото създанието на

любовта и могъществото било сътворило вселена, лишена от живот.

Бонвиванът и най-възрастният заявили, че били впечатлени от този разказ, като вторият добавил:

— Твоят възглед за човечеството е по-безрадостен и по-мрачен, отколкото моя. Но всъщност не намиращ живота за толкова безсмислен, нали?

Филателистът разперил ръце.

— Понякога го смятам именно за такъв — например на места като това. Но ние само преминаваме оттук и настроението ни ще се промени. Ала погледнете нашата старица-водачка. Какво би могъл да й предложи животът?

Вижте и областта, в която живее, това дълбоко и отчуждено великолепиe, което ни обкръжава. Не е ли неговият смисъл по-велик и по-дълговечен, отколкото съществуването на човека?

Възрастният потрепери.

— Приятелю мой, бих предпочел тази планина да е лишена изобщо от всякакъв смисъл, ако той не бъде оплоден от разбирането на човека.

Докато говореше, слугата докосна ръката му.

— Извинете, сър, но мисля, че трябва да тръгваме, защото, ако не го сторим, рискуваме да замръкнем на открито.

— Напълно си прав, приятелю. Ти си практичен човек. Трябва да насочим всичките си усилия да се измъкнем от тази безжизнена гробница. Който и да е бил този Хосе, той вече не представлява интерес за нас. Кажете на старицата да ни води.

Качиха се на конете и обърнаха гръб на скалата с краткия ѝ надпис. Последваха слугата по еднообразната, камениста земя. Старицата ги поведе, без изобщо да се обърне и да хвърли поглед към мястото, където, като млада и обладана от страстта жена, бе изсякла името на своя неверен любовник.

ДЖЕЙМС БАЛАРД ГРАДИНАТА НА ВРЕМЕТО

На свечеряване, когато голямата сянка на паладианската вила^[1] изпълни терасата, граф Аксел излезе от библиотеката и слезе по широкото стълбище в стил рококо сред цветята на времето. Висок, с властна фигура в черен, кадифен сюртук, с пробляскваща златна игла за вратовръзка под брадата му ала Джордж Пети, здраво стиснал бастуна си с пъхнатата в ръкавица ръка, той огледа безстрастно изящните кристални цветя, заслушан в клавесина на жена си — тя свиреше рондо от Моцарт в музикалния салон. Музиката отекваше и вибрираше сред прозрачните цветни листчета.

Градината на вилата се разстиляше на около двеста метра под терасата, спускаше се към миниатюрно езерце, над което се простираше бял мост, а на отсрещния бряг се издигаше малък павилион. Аксел рядко стигаше чак до езерото, повечето от цветята растяха като малка горичка точно под терасата, заслонени от високата стена, която обграждаше имението. От терасата можеше да вижда над стената равнината отвъд — огромен открит простор, земя, която се гънеше едва забележимо досами хоризонта, където леко се издигаше, преди да се спусне извън погледа. Равнината обгръщаше сградата от всички страни и еднообразната ѝ празнота подчертаваше уединението и зрялото великолепие на вилата. Тук, в градината, въздухът бе сякаш по-светъл, слънцето — по-топло, докато равнината бе винаги еднообразна и далечна.

По навик, преди редовната си вечерна разходка, граф Аксел погледна към надигащата се към края си равнина, където хоризонтът бе осветен от залязващото слънце като далечна сцена. Докато слушаше извиращата изпод Ръцете на жена му музика на Моцарт, която хармонираше деликатно с атмосферата около него, той видя, че на хоризонта пак се придвижваха бавно прииждащите колони на огромната армия. На пръв поглед изглеждаше, че дългите редици се движат в порядък, но при по-внимателно вглеждане ставаше очевидно,

че, досущ като при някой неясен детайл от картина на Гоя, армията бе съставена от огромна, разбъркана тълпа от хора, мъже и жени, сред които бяха пръснати и малцина войници в опъпани униформи; тълпата напираше напред като безформен прилив. Някои се мъчеха под тежките си товари, които висяха на груби хомоти около вратовете им; други бутаха тромави дървени коли, като натискаха спиците на колелата им; трети пък се влачеха сами; всички обаче се движеха в крачка и залязващото слънце осветяваше приведените им гърбове.

Прииждащата тълпа бе толкова далеч, че едва се забелязваше, но докато Аксел наблюдаваше със сдържано и същевременно внимателно изражение, тя се приближи видимо — авангардът на необятна сган, която се появяваше изпод хоризонта. Най-сетне, когато дневната светлина започна да чезне, челната редица на тълпата достигна първото възвишение.

Аксел се извърна и закрачи сред цветята на времето.

Те достигаха височина около два метра, тънките им стъбла, досущ като стъклени пръчици, имаха по дузина листа — някога прозрачни и порести, сега те бяха осланени от вкаменените си жилки. На върха на всяко стъбло се намираще цветът на времето, с размери на бокал; непрозрачните му външни листчета обгръщаха кристалната сърцевина. Брилянтното им великолепие сякаш съдържаше хиляди образи, кристалът изглеждаше така, като че изсмукваше от въздуха светлината и движението му. Полюшвайки се леко на вечерния ветреца, те грееха, досущ като копия с огнени върхове.

Много от стъблата вече нямаха цветовете и Аксел ги огледа внимателно; в погледа му, докато търсеше нови пъпки, от време на време пробягваше лъч на надежда. Накрая той избра един голям цвят от стъблото, което се намираще най-близо до стената, свали ръкавиците си и го откъсна със силните си пръсти.

Когато отнесе цветето на терасата, то започна да искри и да се стопява, като накрая светлината в сърцевината му най-сетне бе освободена. Кристалът постепенно се разпадаше, само външните листчета оставаха цели; въздухът около Аксел бе ярък и сякаш оживя, наелектризиран от косите лъчи на чезнещото слънце. Странните промени моментално преобразиха вечерта, неуловимо трансформирайки нейните измерения във времето и пространството. Тъмната колонада на къщата, с изчезващата сякаш от нея патина на

времето, се мержелееше в някаква необичайна спектрална белота, като че ли бе изплувала от нечий сън.

Аксел повдигна глава и надникна отново над стената. Само най-далечният рид бе осветен от слънцето на хоризонта, а огромната тълпа, която преди това се бе разпростряла почти на една четвърт от цялата равнина, сега се бе отдалечила до хоризонта, рязко отхвърлена назад от обратния ход на времето, и изглежда бе спряла.

Цветето в ръката на Аксел се бе смалило до размера на стъклен напръстник, цветчетата се свиваха около изчезващата му сърцевина. От средата му изскочи искра, която изгасна сама и Аксел почувства как цветето се стопява в ръката му като леденостудена капка роса.

Мрак обгърна къщата и хвърли дългите си сенки върху равнината, а хоризонтът се сля с небето. Клавесинът мълчеше, а цветята на времето, които вече не отразяваха музиката му, се издигаха безмълвни, като омагьосана гора.

Аксел ги гледа няколко минути, преброи оставащите цветя, а сетне отиде да посрещне жена си, която пресичаше терасата; брокатената ѝ рокля шумолеше върху декоративните плочки.

— Каква красива вечер, Аксел.

Тя заговори с чувство, сякаш благодареше лично на съпруга си за голямата, красива сянка над поляната и за тъмния, великолепен въздух. Лицето ѝ бе ведро и интелигентно, косата ѝ, причесана назад, бе прикрепена на тила с украсена със скъпоценности посребрена шнола. Деколтетото на роклята ѝ бе дълбоко и разкриваше дългата, стройна шия и високата ѝ брадичка. Аксел я изгледа с нежна гордост. Подаде ѝ ръка и те се спуснаха заедно по стъпалата към градината.

— Една от най-дългите вечери това лято — потвърди Аксел и додаде: — Откъснах едно перфектно цвете, скъпа, истинско бижу. Ако имаме късмет, действието му ще трае няколко дни — челото на Аксел се сбърчи и той погледна неволно над стената. — Изглежда с всеки изминал път ще приближават все повече и повече.

Жена му се усмихна окуражаващо и стисна по-здраво ръката му. И двамата знаеха, че градината умираше.

Три вечери по-късно, както и бе очаквал (но по-рано отколкото се бе надявал), граф Аксел откъсна ново цвете от градината на времето.

Когато първоначално погледна над стената, приближаващата тълпа бе изпълнила далечната половина на равнината и се простираше

в плътна маса досами хоризонта. Стори му се, че чуваше ниските, откъслечни гласове, които се носеха във въздуха, мрачен ропот, подчертаван от бикове и крясъци; но бързо си каза, че само си ги бе представял. За щастие жена му бе на клавесина и богатите контрапунктни мотиви на фугата от Бах се лееха леко като тих водопад върху терасата и заглушаваха всички други звуци.

Между къщата и хоризонта равнината бе разделена от четири големи, плавни възвишения, чиито хребети се виждаха ясно на косата светлина. Аксел си бе казал, че никога няма да ги брои, но броят им бе толкова малък, че не можеше да не ги забележи, особено пък когато тъй очевидно подчертаваха настъплението на армията. Досега челната редица бе прехвърлила първия хребет и бе напреднала доста по пътя си към втория; основната маса на тълпата напираше след нея, закриваше гребена, а още по-голяма тълпа се простираше до самия хоризонт. Като погледна вляво и вдясно от централната маса, Аксел можа да види явно безграничните размери на армията. Онова, което първоначално изглеждаше като основната маса, бе само малък авангард, една от многото подобни нему колони, които напредваха в равнината. Истинската маса на тълпата още не се бе появила, но, съдейки по скоростта на нейното уголемяване, Аксел предполагаше, че, когато в крайна сметка стигнеше до равнината, тя щеше да покрие всеки метър земя.

Аксел потърси с поглед големи превозни средства или машини, но всичко изглеждаше аморфно и неорганизирано както винаги. Нямаше знамена и вимпели, хоругви или копиеносци. С наведени глави множеството продължаваше да напират, без да забелязва небето.

Изведнъж, точно преди Аксел да се извърне, предната редица на тълпата се появи на върха на втория гребен и запъпли надолу към равнината. Онова, което порази Аксел, бе невероятното разстояние, което покриваха, докато се намираха извън полезрението му. Фигурите вече бяха двойно по-едри, можеше да различи всяка от тях.

Аксел бързо се спусна от терасата, избра едно цвете на времето от градината и го откъсна от стъблото му. То започна да изпуска плътната си светлина и той се върна на терасата. Когато цветето се превърна в ледена перла върху дланта му, той погледна към равнината и с облекчение видя, че армията отново се бе оттеглила до хоризонта.

Но сетне осъзна, че хоризонтът бе много, много по-близо, отколкото преди, че онова, което бе смятал за линия на хоризонта, бе всъщност първият хребет.

Когато се присъедини към графинята за вечерната им разходка, той не ѝ каза нищо за видяното, но тя можа да надникне и отвъд небрежната му безгрижност, затова направи каквото можа, за да разсее безпокойството му.

Докато слизаха по стълбите, тя посочи градината на времето.

— Каква красива гледка, Аксел. Все още има толкова много цветя.

Аксел кимна, усмихвайки се на себе си и на опита на жена му да го окуражи. Думите ѝ „все още“ разкриваха и нейното несъзнателно очакване на края. Всъщност, от стотиците цветя, които растяха в градината, бяха останали само десетина, и няколко от тях бяха малко по-големи от пъпки, а само три или четири бяха напълно зрели растения. Докато крачеха към езерото и роклята на графинята шумолеше по хладния торф, той се опита да вземе решение дали да откъсне първо големите цветя или да ги остави за края. Обективно погледнато, по-добре щеше да се даде на по-малките цветя време да израстнат и съзреят, а това преимущество щеше да бъде изгубено, ако оставеше големите цветя за последния отпор, както му се искаше. От друга страна обаче, той съзнаваше, че всъщност нямаше никакво значение коя от двете тактики щеше да избере; градината щеше да загине скоро, а малките цветя изискваха повече време, отколкото можеше да им даде, за да акумулират сгъстеното време в сърцевините си. През целия си живот той не бе успял да забележи и едничко доказателство за растеж сред цветята. По-големите цветове винаги си бяха съзрели, а нито една от пъпките не бе показвала и най-малкия симптом на развитие.

Докато преминаваха по мостчето над езерото, той и жена му се вгледаха в отраженията си в неподвижните тъмни води. Защитен от павилиона от една страна и високата стена около градината от друга, при наличието на билата в далечината, Аксел се чувстваше спокоен и сигурен, струваше му се, че равнината с настъпващото множество бе кошмар, от който се бе избавил с навременното си събуждане. Той обви с ръка гладкия кръст на жена си и я притисна нежно до рамото си; сети се, че не я бе прегръщал от няколко години, макар

съвместният им живот да бе извън времето и той можеше да си спомни, като че ли бе вчера, деня, в който я доведе за пръв път да заживеят във вилата.

— Аксел — попита жена му с неочаквана сериозност, — преди градината да умре... бих ли могла да откъсна последното цвете?

Той разбра молбата ѝ и леко кимна. През последвалите дни той късаше останалите цветя едно по едно, като остави за жена си една малка пъпка, която растеше точно под терасата. Късаше ги напосоки, без да ги брои или да се ограничава, от време на време, когато се наложеше, откъсваше едновременно по две или три от малките пъпки. Приближаващата орда вече бе стигнала втория и третия хребет и представляваше огромно множество — измъчено човечество, което закриваше хоризонта. От терасата Аксел можеше ясно да види тътрещите се, уморени редици, които се спускаха надолу към подножието на последните хребети, понякога до него достигаха гласовете им, примесени с яростни викове и с плясъка на камшици. Дървените коли се клатушкаха насам-натам на разкривените си колела, а коларите се мъчеха да не изпуснат управлението им. Доколкото Аксел схващаше, нито един отделен член на тълпата не бе наясно с общата посока на движението ѝ. По-скоро всеки се движеше сляпо напред, следвайки по петите човека пред себе си, единството им бе в общия кръг, който образуваха. Аксел излишно се надяваше, че истинският му център, далеч зад хоризонта, може би се бе насочил в друга посока, че множеството ще промени курса си, ще се отклони от вилата и ще се отдалечи от равнината като океански отлив.

В предпоследната вечер, когато откъсваше поредното цвете на времето, предната линия на тълпата бе достигнала третия хребет и пъплеше вече към следващия. В очакване на графинята той погледна последните две останали цветя, и двете — малки пъпки, които щяха да ги отблъснат само за няколко минути на следващата вечер. Стъклените стъбла на мъртвите цветя се люлееха сковано на ветреца; цялата градина вече бе изгубила цвета си.

Следващата вечер Аксел прекара спокойно в библиотеката, затваряше по-редките от ръкописите си в сандъци със стъклени капаци в проходите между шкафовете. Премина бавно по коридора с портретите, избърсвайки грижливо всеки един от тях, сетне разтреби писалището си и погледна към вратата зад себе си. Следобеда се бе

трудил във всекидневните, помагаше ненатрапчиво на жена си да почисти украсата и да оправи вазите и бюстовете.

На свечеряване, когато слънцето се скри зад къщата, и двамата бяха уморени и изпрашени и през целия ден не бяха разменили дума. Жена му се запъти към музикалния салон, но Аксел я извика.

— Тази вечер ще откъснем цветята заедно, мила моя — рече ѝ спокойно той. — По едно за всеки от нас.

Надникна само за малко над стената. Можеха да чуят, на не повече от километър разстояние, страхотния мрачен грохот на дрипавата армия, звъна на оръжие и свистенето на камшиците, които прииждаха към къщата.

Аксел бързо откъсна своето цвете, пъпка, не по-голяма от сапфир. Когато неговата светлина затрепка меко, врявата навън моментално утихна, но сетне отново взе да набира сила.

Забравил за миг глъчта, Аксел обгърна с поглед вилата, преброи шестте колони на портала, сетне погледна през поляната към сребърния диск на езерото, чиято чаша отразяваше последната светлина на привечерта, към сенките, които се движеха между високите дървета и се удължаваха по хрущящия торф. Задържа погледа си върху мостчето, където той и жена му бяха стояли ръка за ръка толкова много лета...

— Аксел!

Гръмогласната глъч навън цепеше въздуха; хиляди гласове ревяха само на двайсет или трийсет метра от тях. Камък прелетя над стената, падна сред цветята на времето и пречупи няколко от крехките стебла. По стената изтрополя залп от камъни и графинята се втурна към мъжа си. Сетне във въздуха над главите им профуча тежка плоча и се стовари върху един от прозорците на оранжерията.

— Аксел!

Той я прегърна и оправи колосаното си жабо, което се бе напъхало между реверите му.

— Бързо, мила моя, последното цвете!

Той я отведе надолу по стъпалата към градината. Тя хвана стъблото с отрупаната си с пръстени ръка и го откъсна, а сетне обви цвета с длани.

В един миг врявата леко утихна и Аксел се опомни. В Ярката светлина, която искреше от цветето, той видя побледнелите от страх

страни на жена си.

— Задръж го колкото можеш по-дълго, скъпа, докато угасне и последното зрънце.

Стояха двама на терасата, графинята — стиснала яркото, умиращо бижу; ветрецът тихо ги обгръщаше, а гласовете отвън отново се усилваха. Тълпата разбиваше тежките железни порти и цялата вила се тресеше от мощните удари.

Когато угасна и последният проблясък светлина, графинята вдигна ръце във въздуха, сякаш пускаше на свобода някаква невидима птица. Сетне, в последен пристъп на смелост, тя положи своите длани в дланите на мъжа си, а усмивката ѝ бе сияйна като блясъка на изчезналото цвете.

— О, Аксел! — извика тя.

Досущ като острие на меч се спусна мрак връз тях и ги обгърна.

Пъшкаца и ругаеца, първата редица на тълпата достигна високите до коляно останки от стената, която обрамчваше разореното имение, изтегли колите си през тях и пое по сухите коловози на онова, което бе доскоро красива алея. Развалините — някога просторна вила — не представляваха голяма пречка за безкрайния прилив на човечеството. Езерото бе празно, на дъното му гниеа повалени дървета и ръждясваше стар мост. Във високите треви на поляната растяха плевели, с които бяха обраснали украсените пътечки и беседките от дялан камък.

По-голямата част от терасата бе рухнала и основната част от тълпата пое направо през поляната, отминавайки разрушената вила, ала един-двама от по-любопитните се покатериха, за да я огледат. Пантите на вратите бяха изгнили, а подовете — пропаднали. В музикалния салон клавесинът бе нацепен за огрев, но няколко клавиша се валяха в прахоляка. Всички книги бяха съборени от лавиците в библиотеката, картините бяха разкъсани, а позлатените рамки се търкаляха по пода.

Когато основната част от тълпата стигна до имението, тя започна да прескача оградата по цялата ѝ дължина. Блъскайки се един в друг, хората се запрепъваха по дъното на изсъхналото езеро, пълпеха по терасата и се натискаха да преминат през къщата към отворените ц северни врати.

Само една част от околността издържа на безкрайната вълна. Точно под терасата, между разрушения балкон и стената, имаше двуметров гъстак от трънливи храсти. Бодливият листак образуваше непроходима маса и хората минаваха внимателно край него, забелязали беладоната, която обвиваше клоните. Повечето от тях бяха прекалено заети да внимават къде стъпват сред преобърнатите плочи, за да погледнат към средата на храсталака, където се издигаха, застанали една до друга, две каменни статуи, взрени над всички от удобната си, защитена позиция. По-едрата статуя изобразяваше брадат мъж в сюртук с висока яка и с бастунче под мишница. До мъжа се издигаше жена с натруфена дълга рокля, ведрото ѝ слабо лице бе недокоснато от вятъра и от дъжда. В лявата си ръка тя леко стискаше една-единствена роза; фино оформените листенца на цвета бяха тъй тънки, сякаш бяха прозрачни.

Когато слънцето се скри зад къщата, един самотен лъч надникна иззад разрушения корниз и се спря върху розата, отрази венчетата на цветето върху статуите, осветявайки сивия камък така, че в един отлитащ миг статуите не се отличаваха ни най-малко от своите отдавна изчезнали първообрази от плът и кръв.

---

[1] По името на италианския архитект Андрея Паладио (1518–1580) и неговата школа, която се придържа към свободния и претрупан стил, основаваш се на учението на Витрувий. Б.пр. ↑

Издание:

„Светове“ (сборник с разкази), изд. „Офир“, 1995 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.